

ARTVİN YÖRESİNDE EL DOKUMACILIĞI

Aslıhan TURAN

**Yüksek Lisans Tezi
Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı
Doç. Dr. Valide PAŞAYEVA**

2012

Her hakkı saklıdır

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

Ashhan TURAN

ARTVİN YÖRESİNDE EL DOKUMACILIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Valide PAŞAYEVA

ERZURUM – 2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

07/06/2012

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Artvin Yöresinde El Dokumacılığı” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

07.06.2012

Aslıhan TURAN

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Valide PAŞAYEVA danışmanlığında, Aslıhan TURAN tarafından hazırlanan bu çalışma 07/06/2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, Geleneksel Türk El Sanatları Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr.Valide PAŞAYEVA

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Fikri SALMAN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Ayşe Aslıhan ERGÜDER

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. /...../.....

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
ÇİZİMLER LİSTESİ	XVI
ÖNSÖZ.....	XXVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. ARTVİN YÖRESİ'NİN COĞRAFİ DURUMU	2
1.2. ARTVİN YÖRESİ'NİN KISA TARİHÇESİ.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

EL DOKUMALARININ TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

2.1. DOKUMANIN TANIMI	11
2.2. EL DOKUMALARININ TANIMI	12
2.3. EL DOKUMALARININ ÇEŞİTLERİ.....	14
2.3.1. Çarpana Dokumaları	14
2.3.2. Mekikli Dokumalar	15
2.3.3. Kirkitli Dokumalar.....	16
2.3.3.1. Anadolu Türk Düz Dokuma Yaygılarının Kısa Tarihçesi.....	17
2.3.3.2. Düz Dokuma Yaygıların Çeşitleri ve Teknik Özellikleri.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1. ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN MALZEME.....	35
3.2. ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARININ YAPIMINDA KULLANILAN ARAÇLAR.....	38
3.2.1. Sarma Tezgâhın Ana Parçaları ve Görevleri.....	39

3.2.2. Ahşap Sarma Tezgâhın Kurulması.....	41
3.2.3. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Aletler	41
3.3. ÇÖZGÜ HAZIRLANMASI VE DOKUMA İŞLEMİ	42
3.3.1. Çözü Aletinde Çözünün Hazırlanması	42
3.3.2. Çözünün Tezgâha Aktarılması.....	43
3.3.3. Gücünün Örülmesi	45
3.3.4. Dokuma İşlemi.....	45
3.4. ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN BOYALAR.....	47
3.5. ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN MOTİF VE DESENLER	49
3.5.1. Motif ve Desen	50
3.5.2. Motiflerin Türlerine Göre Sınıflandırılması.....	50
3.5.2.1. Figürlü Motifler	50
3.5.2.2. Geometrik Motifler:	50
3.5.2.3. Bitkisel Motifler	50
3.5.2.4. Damga/İmler ve Yazı Tipli Motifler	51
3.5.3. Motiflerin Anlamları.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARTVİN YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

4.1. ARTVİN YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARINDA KULLANILAN MALZEME.....	75
4.1.1. Ehram Dokumacılığında Kullanılan Malzeme.....	75
4.1.2. Keci-leçek Bezinde Kullanılan Malzeme	76
4.2. ÇÖZGÜ VE ATKI İPLİKLERİNİN DOKUMAYA HAZIRLANMASI	78
4.2.1. Çözülerin Dokumaya Hazırlanması	79
4.2.2. Atkı İpliklerinin Hazırlanması.....	82
4.3. ARTVİN YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARININ YAPIMINDA KULLANILAN ARAÇLAR VE DOKUMA İŞLEMİ	84
4.3.1. Ehram Dokuma Tezgâhı.....	84
4.3.2. Ehram Tahar ve Dokuma İşlemleri.....	89

4.3.3. Ahşap El Dokuma Tezgahlarının Ana Parçaları ve Görevleri	98
4.3.4. Keci-leçek Bezi Tahar ve Dokuma İşlemleri.....	104
4.4. YUSUFELİ YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARINDA GÖRÜLEN MOTİFLER.....	108

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARTVİN YÖRESİNDE TESBİT EDİLEN DÜZ DOKUMA YAYGILARIN VE MEKİKLİ DOKUMALARIN KATALOGU VE TAHLİLLERİ

5.1. ARTVİN YÖRESİNDE TESBİT EDİLEN DÜZ DOKUMA YAYGILARIN KATALOGU VE TAHLİLLERİ	114
5.2. ARTVİN YÖRESİNDE TESBİT EDİLEN MEKİKLİ DOKUMALARIN KATALOGU VE TAHLİLLERİ	268
KARŞILAŞTIRMA ve DEĞERLENDİRME	309
SONUÇ.....	324
KAYNAKÇA	326
ÖZGEÇMİŞ.....	329

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ARTVİN YÖRESİNDE EL DOKUMACILIĞI****Aslıhan TURAN****Danışman: Doç. Dr. Valide PAŞAYEVA****2012, 329 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Valide PAŞAYEVA
Yrd. Doç. Dr. Fikri SALMAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Aslıhan ERGÜDER**

Bu çalışmanın amacı, kaybolmaya yüz tutmuş Artvin yöresi el dokumacılığını incelemek, Artvin ve ona bağlı ilçe ve köylerde yapılmış düz dokuma ve kumaşları tespit ve tahlil etmektir. Bu amaçla çalışmada el dokumaları ve onların çeşitleri kısaca özetlenerek, Artvin yöresinde düz dokuma ve kumaşların yapımında kullanılan malzeme, araç ve gereçler, bu dokumaların yapım süreci ile dokumaların genel özellikleri incelenmiştir. Çalışmanın katalog bölümünde tespit ettiğimiz düz dokuma yaygılar ve kumaşların fotoğrafları, onların kompozisyon ve renk özellikleri ile bazı teknik özellikleri verilmiş, dokumada kullanılan motiflerin ve bazı dokumaların tam olarak çizimleri yapılmıştır.

İnceleme sonuçlarına göre Artvin yöresi el dokumaları kompozisyon, motif, renk açısından Anadolu ve Orta Asya'da görülen örneklerle ortak özellik göstermektedir. Düz dokuma yaygılarda yakın zamana kadar sadece yün iplikler kullanılırken, günümüzde yün ve pamuk iplikler bir arada kullanılmaktadır. Eskiden doğal boyalar kullanılmaktayken, günümüzde sentetik boyalar ağırlıktadır. Siyah, beyaz, kırmızı, kahverengi, yeşil, mavi ve turuncu en çok kullanılan renklerdir. Artvin yöresi ehram dokumacılığında eskiden yünlü, pamuklu ve ipekli, günümüzde ise ipekli yerine orlon iplikler; keci-leçek bezi örneklerinde ise kara kendir, beyaz kendir, keten iplik, pamuk iplik, floş iplik, simler ve renkli merserize iplikler kullanılmaktadır. Beyaz, kırmızı ve mavi renkler ağırlıktadır.

Anahtar Kelimeler: Artvin, Düz Dokuma Yaygı, Mekikli El Dokuması

ABSTRACT
MASTER'S THESSIS
HAND WEAVING IN THE REGION OF ARTVIN

Aslıhan TURAN

Advisor : Assoc. Prof. Valide PASHAYEVA

2012, 329 pages

Jury :Assoc. Prof. Valide PASHAYEVA
Asist. Prof. Dr. Fikri SALMAN
Asist. Prof. Dr. Ayshe Aslihan ERGUDER

The aim of this study is to research traditional hand knotting which facing extinction in Artvin and is to determine and analyze plain weaving and fabric in Artvin and its districts and villages. For that purpose, materials and equipments used in fabrication of plain weaving and fabric and the making-process and its general characteristics are analyzed by summaizing briefly hand weaving and its kinds. Catalogue chapter includes photographs of stated plain weaving rugs and fabrics; some of their composition and color characteristics and some technical characteristics and also exact drawings of motives and some fabrics used in contexture.

According to research results, There are common characteristics of Artvin hand weavings with the examples in Anatolia and Central Asia in terms of composition, motive and color. While only worst was used in plain weaving rugs lately, nowadays worst and cotton are used together. While natural paints were being used before, now syntehtic dyes are used broadly. Black, white, brown, gren, blue and orange are the commonly used colors. Wool and cotton threads and silk yarns were used in Eham weaving in Artvin before; however syntehtic fibre is used instead of silk today; and black cannibas, white cannibas, linen , cotton , floss and silvery and colored mercerized threads are used in the examples of “keji-lechek” fabric. White, red and blue are the commonly used colors.

Key Words: Artvin, Flat Woven Rugs, Hand Weaving with Shuttle

KISALTMALAR DİZİNİ

Bil.	: Bildirileri
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
cm.	:Santimetre
Foto.	: Fotoğraf
gr.	: Gram
İ.A.	:İslam Ansiklopedisi
Karş.	: Karşılaştırma
Kg.	: Kilogram
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
S. B. E.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.	: Sayfa
Semp.	: Sempozyum
v.s.	: Vesaire
Y.	: Yıl
Yay.	: Yayın
yy.	: Yüzyıl

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Katalog Fotoğraf No: 1	115
Katalog Fotoğraf No: 2	117
Katalog Fotoğraf No: 3	120
Katalog Fotoğraf No: 4	123
Katalog Fotoğraf No: 5	126
Katalog Fotoğraf No: 6	129
Katalog Fotoğraf No: 7	131
Katalog Fotoğraf No: 8	133
Katalog Fotoğraf No: 9	135
Katalog Fotoğraf No: 10	137
Katalog Fotoğraf No: 11	141
Katalog Fotoğraf No: 12	143
Katalog Fotoğraf No: 13	145
Katalog Fotoğraf No: 14	147
Katalog Fotoğraf No: 15	149
Katalog Fotoğraf No: 16	151
Katalog Fotoğraf No: 17	153
Katalog Fotoğraf No: 18	155
Katalog Fotoğraf No: 19	157
Katalog Fotoğraf No: 20	159
Katalog Fotoğraf No: 21	161
Katalog Fotoğraf No: 22	163
Katalog Fotoğraf No: 23	166
Katalog Fotoğraf No: 24	168
Katalog Fotoğraf No: 25	170
Katalog Fotoğraf No: 26	172
Katalog Fotoğraf No: 27	174
Katalog Fotoğraf No: 28	176
Katalog Fotoğraf No: 29	178
Katalog Fotoğraf No: 30	180
Katalog Fotoğraf No: 31	182

VIII

Katalog Fotoğraf No: 32	184
Katalog Fotoğraf No: 33	187
Katalog Fotoğraf No: 34	189
Katalog Fotoğraf No: 35	191
Katalog Fotoğraf No: 36	193
Katalog Fotoğraf No: 37	195
Katalog Fotoğraf No: 38	197
Katalog Fotoğraf No: 39	200
Katalog Fotoğraf No: 40	202
Katalog Fotoğraf No: 41	204
Katalog Fotoğraf No: 42	206
Katalog Fotoğraf No: 43	208
Katalog Fotoğraf No: 44	211
Katalog Fotoğraf No: 45	214
Katalog Fotoğraf No: 46	216
Katalog Fotoğraf No: 47	218
Katalog Fotoğraf No: 48	220
Katalog Fotoğraf No: 49	222
Katalog Fotoğraf No: 50	224
Katalog Fotoğraf No: 51	227
Katalog Fotoğraf No: 52	230
Katalog Fotoğraf No: 53	233
Katalog Fotoğraf No: 55	237
Katalog Fotoğraf No: 56	239
Katalog Fotoğraf No: 57	241
Katalog Fotoğraf No: 58	243
Katalog Fotoğraf No: 59	245
Katalog Fotoğraf No: 60	247
Katalog Fotoğraf No: 61	249
Katalog Fotoğraf No: 62	251
Katalog Fotoğraf No: 63	253
Katalog Fotoğraf No: 64	255

Katalog Fotoğraf No: 65	257
Katalog Fotoğraf No: 66	259
Katalog Fotoğraf No: 67	261
Katalog Fotoğraf No: 68	263
Katalog Fotoğraf No: 68(detay)	263
Katalog Fotoğraf No: 69	265
Katalog Fotoğraf No: 70	267
Katalog Fotoğraf No: 71	269
Katalog Fotoğraf No: 72	271
Katalog Fotoğraf No: 73	273
Katalog Fotoğraf No: 74	275
Katalog Fotoğraf No: 75	277
Katalog Fotoğraf No: 76	279
Katalog Fotoğraf No: 77	281
Katalog Fotoğraf No: 78	283
Katalog Fotoğraf No: 79	285
Katalog Fotoğraf No: 80	287
Katalog Fotoğraf No: 81	289
Katalog Fotoğraf No: 82	291
Katalog Fotoğraf No: 83	293
Katalog Fotoğraf No: 84	295
Katalog Fotoğraf No: 85	297
Katalog Fotoğraf No: 86	299
Katalog Fotoğraf No: 87	301
Katalog Fotoğraf No: 88	303
Katalog Fotoğraf No: 89	304
Katalog Fotoğraf No: 90	306
Katalog Fotoğraf No: 91	308
Karş. Foto. No: 1. Şavşat Şalcı Köy Camii	312
Karş. Foto. No: 2. Erzurum-Oltu- Aslanpaşa Camii (A. Aslıhan Ergüder).	312
Karş. Foto. No: 3. Camili kilim. Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü.	313
Karş. Foto. No: 4. Camili Kilim. Erzurum -Olur-Olgun Köyü.	313

Karş. Foto. No: 5. Kilim. Artvin Halk Eğitim Merkezi.	314
Karş. Foto. No: 6. Kilim. Erzurum- Oltu- Arslanpaşa Camii.....	314
Karş. Foto. No: 7. Kilim. Kars- Sarıkamış- Balabantaş Köyü	315
Karş. Foto. No: 8. Kilim. Artvin- Şavşat- Şalcı Köyü.....	316
Karş. Foto. No: 9. Kilim. Erzurum-Oltu-Dokuz Değirmen Köyü.....	316
Karş. Foto. No: 10. Kilim. Şavşat Şalcı Köyü Camii.....	317
Karş. Foto. No: 11. Kilim. Bayburt Ketenci Camii (A. Aslıhan Ergüder).	317
Karş. Foto. No: 12. Ehram. Yusufeli.....	318
Karş. Foto. No: 13. Ehram. Erzurum.....	318
Karş. Foto. No: 14. Ehram. Artvin.	319
Karş. Foto. No: 15. Ehram. Bayburt.....	319
Karş. Foto. No: 16. Keci- Leçek. Yusufeli.....	321
Karş. Foto. No: 17. Bez. Rize.....	321
Karş. Foto. No: 18. Keci- leçek. Yusufeli.	321
Karş. Foto. No: 19. Bez. Rize.....	321

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Artvin Yöresinden Görünüm.	3
Şekil 1.2. Yusufeli İlçesi'nden Bir Görünüm.	4
Şekil 1.3. Şavşat İlçesinden Bir Görünüm.	5
Şekil 1.4. Artvin Kalesi.....	8
Şekil 2.1. Sos Höyük Kazılarında Bulunan Ağırşaklar.....	12
Şekil 2.2. Düz Bez Dokuma, A. Atkı Yüzlü Dokuma, B. Çözümlü Yüzlü Dokuma	13
Şekil 2.3. Düz bez dokuma çeşitleri.	13
Şekil 2.4. El Dokumalarının Sınıflandırılması.....	14
Şekil 2.5. Çarpama Dokumasının Yapılışı.....	15
Şekil 2.6. Pazırık Halısı (Rudenko 1970, res. 174-175).	18
Şekil 2.7. Pazırık'ta Bulunmuş Düz Dokuma Yaygının Ayrıntısı.	19
Şekil 2.8. XIV. yy. Selçuklu Dönemi Kilimi, 180x115 cm. Konya Mevlâna Müzesi...20	
Şekil 2.9. İlikli Kilim	23
Şekil 2.10. Dikey Çizgisi Olmayan İliksiz Kilim.	23
Şekil 2.11. Eğri Atkılı Kilim.....	24
Şekil 2.12. Normal Atkılar Arasına Ek Atkı Sıkıştırılması.	24
Şekil 2.13. Çift Kenetleme İle İliklerin Yok Edilmesi.	24
Şekil 2.14. Atkılarının Aynı Çözgüden Geri Dönmesi İle İliklerin Yok Edilmesi.....	24
Şekil 2.15. Sarma Kontur.....	25
Şekil 2.16. Eğri Atkılı Kontur.....	25
Şekil 2.17. Cecim Dokuma Garabağ. R. H. Nooter koleksiyonu	26
Şekil 2.18. Cecim. XX. yy. 165 x 241 cm Washington. (Nooter vd. 2004: pl. 125).....	26
Şekil 2.19. Sık Motifli Cecim	28
Şekil 2.20. Seyrek Motifli Cecim.	28
Şekil 2.21. Atkı Yüzlü Sık Motifli Cecim	29
Şekil 2.22. Atkı Yüzlü Seyrek Motifli cecim.	29
Şekil 2.23. Düz Zili.....	30
Şekil 2.24. Çapraz Zili.	30
Şekil 2.25. Seyrek Zili.	31
Şekil 2.26. Damalı Zili.....	31

Şekil 2.27. Konturlu Zili / Zili - Verne	31
Şekil 2.28. Düz Sumak Dokuması.	33
Şekil 3.1. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Yün Ve Pamuk İplikler.	35
Şekil 3.2. Yün Tarağı.	37
Şekil 3.3. İplik Eğirmek İçin Aletler.	37
Şekil 3.4. Çıkırcık.	38
Şekil 3.5. Ahşap Dokuma Tezgâhı.	39
Şekil 3.6. Sarma Tezgâh.	39
Şekil 3.7. Gücü Ağacı.	40
Şekil 3.8. Kirkit.	41
Şekil 3.9. Gülcan.	41
Şekil 3.10. Çözü Aleti.	42
Şekil 3.11. Çözüyü Kontrol Etme.	43
Şekil 3.12. Çözünün Sarılarak Tezgâha Taşınması.	43
Şekil 3.13. Çözüyü Germe.	44
Şekil 3.14. Çözülerin Tezgâha Takılması.	44
Şekil 3.17. Atkı İplikleri.	46
Şekil 3.20. Ceviz Kabuğu.	47
Şekil 3.21. Papatya.	48
Şekil 3.22. Nar Kabuğu.	48
Şekil 3.23. Nane.	48
Şekil 3.24. Soğan Kabuğu.	48
Şekil 3.25. Çivit Otu.	49
Şekil 3.26. Kök Boya (Türk kırmızısı).	49
Şekil 3.27. Elibelinde Motifi.	52
Şekil 3.28. Koçboynuzu Motifi.	54
Şekil 3.29. El, Parmak ve Tarak Motifleri.	54
Şekil 3.30. Bereket Motifi.	56
Şekil 3.31. İnsan Motifi.	57
Şekil 3.32. Saçbağı Motifi.	57
Şekil 3.33. Küpe Motifi.	58
Şekil 3.34. Bukağı Motifi.	59

Şekil 3.35. Sandıklı Motifi.....	60
Şekil 3.36. Aşk ve Birleşim Motifi.....	61
Şekil 3.37. Yıldız Motifi.....	62
Şekil 3.38. Suyolu Motifi.....	62
Şekil 3.39. Pıtrak Motifi.....	63
Şekil 3.40. Muska ve Nazarlık Motifi.....	64
Şekil 3.41. Göz Motifi.....	65
Şekil 3.42. Oğ Damgası (Haç motifi).....	66
Şekil 3.43. Çengel (Çakmak) Motifi.....	66
Şekil 3.44. Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi.....	67
Şekil 3.45. Hayat Ağacı Motifi.....	68
Şekil 3.46. İm Motifi.....	69
Şekil 3.47. Kuş Motifi.....	70
Şekil 3.48. Ejder Motifi.....	71
Şekil 4.1. Tercüman-İnci Defile 76. “Tercüman Gazetesi”.....	74
Şekil 4.2. Artvin Kız Meslek Lisesinde Korunan Gelinlik.....	74
Şekil 4.3. Ehram Dokumacılığında Kullanılan Pamuklu, Orlon ve Yünlü İplikler.....	75
Şekil 4.4. Keci-leçek Bezinin Dokunmasında Kullanılan İplikler.....	76
Şekil 4.5. Kenevir Bitkisi.....	77
Şekil 4.6. Atkıda Kullanılan Pamuk İplikler.....	78
Şekil 4.7. Bobin Sarma Aparatı.....	80
Şekil 4.8. Çağlık ve Dolapta Çözü Çekme (F. Salman).....	82
Şekil 4.9. Çıkırıktaki Masuraya Atkı Sarma İşlemi.....	83
Şekil 4.10. İçinde Masura Bulunan Mekik.....	83
Şekil 4.11. Üzerine Atkı Sarılmış Ağaç Masuranın Görünüşü.....	83
Şekil 4.12. Atkı Sarılmış Masuralar.....	84
Şekil 4.13. Ehram Dokuma Tezgâhının Genel Görünümü.....	86
Şekil 4.14. Ayakçalar.....	86
Şekil 4.15. Tarak ve Dupa.....	86
Şekil 4.16. Sermin.....	87
Şekil 4.17. Kücüler, Dupa ve Kuş.....	88
Şekil 4.18. Mekik.....	88

Şekil 4.19. Ehram Dokuması İçin Tahar Planı.	90
Şekil 4.20. Sermine Bağlanmış Çözü Uçları.	91
Şekil 4.21. Atkının Mekikle Çözüler Arasından Geçirilmesi.	92
Şekil 4.22. Ayakçalarla Kücülere Hareket Verilmesi.	93
Şekil 4.23. Atkının Dupa İle Sıkıştırılması.	93
Şekil 4.24. İki Mekikle Dokuma İşlemi.	94
Şekil 4.25. Farklı Renkteki Atkılarının Kenetlenmesi.	94
Şekil 4.26. Motiflerin Dokunması.	95
Şekil 4.27. Kabarık Görünümlü Ehram Motifleri.	95
Şekil. 4.28. Dokumanın Sermine Sarılması.	96
Şekil 4.29. Gergi Tahtası İle Kumaşın Genişliğinin Ayarlanması.	97
Şekil 4.30. Dikilerek Birleştirilmiş Ehram Parçaları.	97
Şekil 4.31. Kamçılı El Tezgâhı.	98
Şekil 4.32. Tefe, Mekik Yuvası Ve Taka.	99
Şekil 4.33. Tarak.	100
Şekil 4.34. Tarak, Tefe, Kumaş Köprüsü ve Kumaş Levendi.	100
Şekil 4.35. Dokuma Sırasında Ağzlık Oluşumu ve Atkı Atılmasının Prinsipial Şeması.	101
Şekil 4.36. Ayaklar.	101
Şekil 4.37. Ağzlık İçerisinden Geçen Mekik.	101
Şekil 4.38. Çapraz Çıtaları.	102
Şekil. 4.39. Kücüler.	102
Şekil 4.40. Kücü Telleri.	103
Şekil 4.41. Çözülerin Kücü Gözlerinden Geçirilmesi.	103
Şekil 4.42. Mekikler.	103
Şekil 4.43. Masuralar.	104
Şekil 4.44. Keci-leçek Dokuması İçin Tahar Planı.	105
Şekil 4.45. Ağzlığın Açılması.	107
Şekil 4.46. Ahşap (Kamçılı) Tezgâhta Dokuma.	108
Şekil 4.47. Salkım Hanımeli Motifi.	109
Şekil 4.48. Parmak Motifi.	109
Şekil 4.49. Para Motifi.	109

Şekil 4.50. Fitol Çiçeği	110
Şekil 4.51. Kuş Gözü Motifi	110
Şekil 4.52. Pıtrak Motifi	111
Şekil 4.53. Göz Motifi	111
Şekil 4.53. Yıldız Motifi	112
Şekil 4.54. Çiçek Motifi.....	112
Şekil 4.55. Karı Boşatan /Gelin Ağlatan /Gelin Boğan Motifi	113

ÇİZİMLER LİSTESİ

Motif Çizim No: 1. Koçboynuzu Motifi	115
Motif Çizim No: 2. Çiçek Motifi	115
Motif Çizim No: 3. Çiçek Motifi	115
Motif Çizim No: 4. Sandıklı Motifi	115
Motif Çizim No: 5. Hayatağacı Motifi.....	118
Motif Çizim No: 6. Elibelinde Motifi	118
Motif Çizim No: 7. Sandıklı Motifi	118
Motif Çizim No: 8. Çakmak Motifi	118
Motif Çizim No: 9. Tarak Motifi	118
Motif Çizim No: 10 Hayatağacı Motifi.....	118
Motif Çizim No: 11. Hayatağacı Motifinin Tek Bölümü	118
Motif Çizim No:12. Yıldız Motifi	118
Motif Çizim No: 13. Nazarlık Motifi.....	118
Motif Çizim No: 14. Kurtağzı Motifi.....	118
Motif Çizim No: 15. Çengel Motifi	118
Motif Çizim No: 16. Yaprak Motifi.....	118
Motif Çizim No: 17. Bereket Motifi	118
Motif Çizim No: 18. Vazo Motifi	120
Motif Çizim No: 19. Küpe Motifi	120
Motif Çizim No: 20. Şeker Motifi	120
Motif Çizim No: 21. Pıtrak Motifi	120
Motif Çizim No: 22. Elibelinde Motifi	120
Motif Çizim No: 23. Koçboynuzu Motifi	120
Motif Çizim No: 24. Oğuz-ok Damgası.....	121
Motif Çizim No: 25. Kuş Motifi	121
Motif Çizim No: 26. Koçboynuzu Motifi	121
Motif Çizim No: 27. Göz Motifi.....	121
Motif Çizim No: 28. Baklava Motifi	121
Motif Çizim No: 29. Göz Motifi.....	121
Motif Çizim No: 30. Yıldız Motifi	121

Motif Çizim No: 31. Pıtrak Motifi	121
Motif Çizim No: 32. Koçboynuzu Motifi	121
Motif Çizim No: 33. Akrep Motifi.....	121
Motif Çizim No: 34. Yaprak Motifi.....	121
Motif Çizim No: 35. Canavar Ayağı Motifi	123
Motif Çizim No: 36. Bukağı Motifi	123
Motif Çizim No: 37. Haç Motifi	123
Motif Çizim No: 38. Çiçek Motifi	124
Motif Çizim No: 39. Sandıklı Motifi	124
Motif Çizim No: 40. Suyolu Motifi	124
Motif Çizim No: 41. Çiçek Motifi	124
Motif Çizim No: 42. Çengel-Kanca Motifi.....	124
Motif Çizim No: 43. Koç Boynuzu.....	127
Motif Çizim No: 44. Vazoda Çiçek Motifi	127
Motif Çizim No: 45. Elibelinde Motifi	127
Motif Çizim No: 46. Göz Motifi.....	127
Motif Çizim No: 47. Pıtrak Motifi	127
Motif Çizim No: 48. Suyolu Motifi	127
Motif Çizim No: 49. Çiçek ve Yaprak Motifi	
Motif Çizim No: 50. Çiçek Motifi	127
Çizim No: 1	127
Motif Çizim No: 51. Çiçek Motifi	129
Motif Çizim No: 52. Çiçek Motifi	129
Motif Çizim No: 53. Kurt Ağzı / Kurt İzi / Canavar Ayağı Motifi.....	129
Motif Çizim No: 54. Muska Motifi.....	129
Motif Çizim No: 55. Sandıklı Motifi	129
Motif Çizim No: 56. Sandıklı Motifi	131
Motif Çizim No: 57. Çengel Motifi	131
Motif Çizim No: 58. Muska Motifi.....	131
Motif Çizim No: 59. Çarpı / Oğ Damgası.....	131
Motif Çizim No: 60. Nazarlık Motifi.....	131
Motif Çizim No: 61. İm Motifi	133

Motif Çizim No: 62. Koçboynuzu Motifi	133
Motif Çizim No: 63. Muska / Nazarlık Motifi.....	133
Motif Çizim No: 64. Koyun Motifi.....	133
Motif Çizim No: 65. Göz Motifi.....	133
Motif Çizim No: 66. Suyolu Motifi	133
Motif Çizim No: 67. Yıldız Motifi	133
Motif Çizim No: 68. Koçboynuzu Motifi	133
Motif Çizim No: 69. Göz Motifi	133
Motif Çizim No: 70. Pıtrak Motifi	133
Motif Çizim No: 71. Küpe Motifi.....	133
Motif Çizim No: 72. Yıldız Motifi	133
Motif Çizim No: 73. Ejder Motifi.....	135
Motif Çizim No: 74. Muska Motifi.....	135
Motif Çizim No: 75. Pıtrak Motifi	135
Motif Çizim No: 76. Muska Motifi.....	135
Motif Çizim No: 77. Elibelinde Motifi	135
Motif Çizim No: 78. Suyolu Motifi	135
Motif Çizim No: 79. Suyolu Motifi	135
Motif Çizim No: 80. Ejderha Motifi	138
Motif Çizim No: 81. Çarkıfelek Motifi.....	138
Motif Çizim No: 82. Baklava Dilimi Motifi.....	138
Motif Çizim No: 83. Çengel / Çakmak Motifi	138
Motif Çizim No: 84. Haç Motifi	138
Motif Çizim No: 85. Bukağı/ım Motifi.....	138
Motif Çizim No: 86. Küpe Motifi.....	138
Motif Çizim No: 87. Kuş Motifi	138
Motif Çizim No: 88. Bereket Motifi	138
Motif Çizim No: 89. Çiçek Motifi	138
Motif Çizim No: 90. İm Motifi	138
Motif Çizim No: 91. Muska / Nazarlık Motifi.....	138
Motif Çizim No: 92. Göz Motifi	138
Motif Çizim No: 93. Muska Motifi.....	138

Motif Çizim No: 94. Koçboynuzu Motifi	138
Motif Çizim No: 95. Parmak Motifi	138
Motif Çizim No:96. İm Motifi	138
Motif Çizim No:97. Kurtağzı Motifi.....	138
Motif Çizim No: 98. Çiçek Motifi	139
Motif Çizim No: 99. Suyolu Motifi	139
Motif Çizim No: 100. Elibelinde Motifi	139
Motif Çizim No: 101. Pıtrak Motifi	139
Motif Çizim No: 102. Kurtağzı Motifi.....	139
Motif Çizim No: 103. Çiçek Motifi	139
Motif Çizim No: 104. Göz Motifi.....	139
Motif Çizim No: 105. Suyolu Motifi	139
Motif Çizim No: 106. Ejderha Motifi	141
Motif Çizim No: 107. Pıtrak Motifi	141
Motif Çizim No: 108. Kuş Motifi	141
Motif Çizim No: 109. Yaprak	141
Motif Çizim No: 110. Kurtağzı Motifi.....	141
Motif Çizim No: 111. Hayatağacı.....	141
Motif Çizim No: 112. Koçboynuzu Motifi	141
Motif Çizim No: 113. Muska/nazarlık Motifi.....	141
Motif Çizim No: 114. Göz Motifi	141
Motif Çizim No: 115. Çengel Motifi	141
Motif Çizim No: 116. Suyolu Motifi	141
Motif Çizim No: 117. Çarkıfelek Motifi.....	143
Motif Çizim No: 118. Muska/nazarlık Motifi.....	143
Motif Çizim No: 119. Yılan Motifi.....	143
Motif Çizim No: 120. Çengel Motifi	143
Motif Çizim No: 121. İm Motifi	143
Motif Çizim No: 122. Kurtağzı Motifi.....	143
Motif Çizim No: 123. Pıtrak Motifi	143
Motif Çizim No: 124. Akrep Motifi.....	145
Motif Çizim No: 125. Suyolu Motifi	145

Motif Çizim No: 126. Hayatağacı Motifi.....	145
Motif Çizim No: 127. Ejder Motifi.....	147
Motif Çizim No: 128. Çiçek Motifi	147
Motif Çizim No: 129. Pıtrak Motifi.....	147
Motif Çizim No: 130. Yıldız Motifi	147
Motif Çizim No: 131. Ejderha/Çengelli Baklava.....	147
Motif Çizim No: 132. Küpe Motifi.....	147
Motif Çizim No: 133. Kurt Ağzı / Kurt İzi / Canavar Ayağı Motifi.....	147
Motif Çizim No: 134. Ejderha Motifi	149
Motif Çizim No: 135. Çarkıfelek Motifi.....	149
Motif Çizim No: 136. Pıtrak Motifi	149
Motif Çizim No: 137. Karanfil Motifi	
Motif Çizim No: 138. Küpe/Nazarlık	149
Motif Çizim No: 139. Ejder Motifi.....	151
Motif Çizim No: 140. Türkmen Motifi	151
Motif Çizim No: 141. Pıtrak Motifi.....	151
Motif Çizim No: 142. Suyolu Motifi	151
Motif Çizim No: 143. Küpe Motifi.....	151
Motif Çizim No: 144. İm Motifi	153
Motif Çizim No: 145. Küpe Motifi	153
Motif Çizim No: 146. Koyun Motifi	153
Motif Çizim No: 147. Kuş Motifi	153
Motif Çizim No: 148. İnsan Motifi	153
Motif Çizim No: 149. Türkmen Motifi.....	153
Motif Çizim No: 150. Çengel (Ok Başı) Motifi	153
Motif Çizim No: 151. Ejder Motifi.....	155
Motif Çizim No: 152. Pıtrak Motifi	155
Motif Çizim No: 153. Kuş Motifi	155
Motif Çizim No: 154. Çiçek Motifi	155
Motif Çizim No: 155. Kuş Motifi	155
Motif Çizim No: 156. Suyolu Motifi	155
Motif Çizim No: 157. Çakmak Motifi	

Motif Çizim No: 158. Suyolu Motifi	155
Motif Çizim No: 159. Oğuz-ok Damgası.....	157
Motif Çizim No: 160. Hayatağacı Motifi	157
Motif Çizim No: 161. Koçboynuzu Motifi	157
Motif Çizim No: 162. Pıtrak Motifi	157
Motif Çizim No: 163. Ejder Motifi	159
Motif Çizim No: 164. Sandıklı Motifi	159
Motif Çizim No: 165. Bereket Motifi	159
Motif Çizim No: 166. Oğuz-ok Damgası	161
Motif Çizim No: 167. Bereket / Başak Motifi	161
Motif Çizim No: 168. Koçboynuzu Motifi	161
Motif Çizim No: 169. Çiçek Motifi	161
Motif Çizim No: 170. Ejder Motifi	163
Motif Çizim No: 171. Ejder Motifi	163
Motif Çizim No: 172. Sandıklı Motifi	163
Motif Çizim No: 173. Çiçek Motifi	163
Motif Çizim No: 174. Bereket Motifi	163
Motif Çizim No: 175. Kurtağzı Motifi.....	163
Motif Çizim No: 176. Yıldız Motifi.....	163
Motif Çizim No: 177. Çarpı/Oğ Damgası.....	164
Motif Çizim No: 178. Hayat Ağacı Motifi	164
Motif Çizim No: 179. Göz Motifi.....	164
Motif Çizim No: 180. Haç Motifi	164
Motif Çizim No: 181. Akrep Motifi.....	164
Motif Çizim No: 182. Akrep Motifi.....	164
Motif Çizim No: 183. Çelebi Motifi	166
Motif Çizim No: 184. Hayat Ağacı Motifi	166
Motif Çizim No: 185. Parmak / Tarak Motifi	166
Motif Çizim No: 186. Göz Motifi.....	166
Motif Çizim No: 187. Çelebi Motifi	168
Motif Çizim No: 188. Hayat Ağacı Motifi	168
Motif Çizim No: 189. Hayat Ağacı Motifi	168

Motif Çizim No: 190. Hayat Ağacı Motifi	168
Motif Çizim No: 191. İm Motifi	168
Motif Çizim No: 192. Kuş Motifi	168
Motif Çizim No: 193. Başak Motifi.....	170
Motif Çizim No: 194. Başak Motifi.....	170
Motif Çizim No: 195. Bereket Motifi	170
Motif Çizim No: 196. Çiçek Motifi	170
Motif Çizim No: 197 Kuş Motifi	170
Motif Çizim No: 198. Sandıklı Motifi	170
Motif Çizim No: 199. Bereket Motifi	170
Motif Çizim No: 200. İm Motifi	170
Motif Çizim No: 201. Bereket motifi	170
Motif Çizim No: 202. Çiçek ve yaprak motifi	172
Motif Çizim No: 203. Cami	174
Motif Çizim No: 204. Çiçek Motifi	174
Motif Çizim No: 205. Kurtağzı Motifi.....	174
Motif Çizim No: 206.	174
Çizim No: 2	174
Motif Çizim No: 207. Cami	176
Motif Çizim No: 208. Bayrak	176
Motif Çizim No: 209. Çiçek Motifi	176
Motif Çizim No: 210. Çiçek Motifi	176
Motif Çizim No: 211. Cami	178
Motif Çizim No: 212. Vazoda Çiçek Motifi	180
Motif Çizim No: 213. Yıldız Motifi.....	180
Motif Çizim No: 214. Baklava Dilimi Motifi.....	180
Motif Çizim No: 215. Hayatağacı-Kandil Motifi	180
Motif Çizim No: 216. Akrep Motifi.....	180
Motif Çizim No: 217. Yaprak Motifi.....	182
Motif Çizim No: 218. Saçbağı Motifi.....	182
Motif Çizim No: 219. Kurtağzı Motifi.....	182
Motif Çizim No: 220. Yaprak Motifi.....	182

Motif Çizim No: 221. Çengelli Baklava Motifi.....	185
Motif Çizim No: 222. Bukağı Motifi.....	185
Motif Çizim No: 223. Saçbağı Motifi.....	185
Motif Çizim No: 224. Elibelinde Motifi.....	185
Motif Çizim No: 225. Tarak Motifi.....	185
Motif Çizim No: 226. Kuş Motifi.....	185
Motif Çizim No: 227. İm Motifi.....	185
Motif Çizim No: 228. Bereket Motifi.....	185
Motif Çizim No: 229. Koçboynuzu motifi.....	185
Motif Çizim No: 230. Baklava dilimi motifi.....	187
Motif Çizim No: 231. Suyolu Motifi.....	189
Motif Çizim No: 232. Hayatağacı Motifi.....	189
Motif Çizim No: 233. Hayatağacı Motifinin Tek Bölümü.....	189
Motif Çizim No: 234. Üst Üste Yerleştirilmiş Ejder ve Bereket Motifleri.....	191
Motif Çizim No: 235. Kargaburnu Motifi.....	193
Motif Çizim No: 236. Kuş Motifi.....	193
Motif Çizim No: 237. Gül Motifi.....	195
Motif Çizim No: 238. Gül Motifi.....	197
Çizim No: 3.	198
Motif Çizim No: 239. Yıldız Motifi.....	198
Motif Çizim No: 240. Sandıklı Motifi.....	200
Motif Çizim No: 241. Çiçek Motifi.....	200
Motif Çizim No: 242. Çengel Motifi.....	202
Motif Çizim No: 243. Çarpı Motifi.....	202
Motif Çizim No: 244. Kurtağzı Motifi.....	202
Motif Çizim No: 245. Çiçek Motifi.....	202
Motif Çizim No: 246. Lale Motifi.....	202
Çizim No: 4	204
Motif Çizim No: 247. Kargaburnu Motifi.....	204
Motif Çizim No: 248 Kuş Motifi.....	206
Motif Çizim No: 249. Galata Alacası Motifi.....	206
Motif Çizim No: 250. Türkmen Motifi.....	206

Motif Çizim No: 251. Haç Motifi	206
Motif Çizim No: 252. Türkmen Motifi	206
Motif Çizim No: 253. Göz Motifi	206
Motif Çizim No: 254. Çiçek Motifi	206
Motif Çizim No: 255. Çiçek Motifi	208
Motif Çizim No: 256. Elibelinde Motifi	208
Çizim No: 5.	209
Motif Çizim No: 257. Çiçek Motifi	211
Motif Çizim No: 258. Muska ve Nazarlık Motifi	211
Çizim No: 6.	212
Motif Çizim No: 259. Ejder Motifi	212
Motif Çizim No: 260. Sekiz Köşeli Yıldız Motifi	214
Motif Çizim No: 261. Nazarlık Motifi	214
Motif Çizim No: 262. Ejder Motifi	216
Motif Çizim No: 263. Çengel Motifi	216
Motif Çizim No: 264. Sandıklı Motifi	216
Motif Çizim No: 265. Ejder Motifi	218
Motif Çizim No: 266. Çiçek Motifi	218
Motif Çizim No: 267. Kazayağı Motifi	218
Çizim No: 7.	220
Motif Çizim No: 268. Baklava dilimi motifi	220
Çizim No: 8.	222
Motif Çizim No: 269. Baklava dilimi motifi	222
Motif Çizim No: 270. Yıldız Motifi	224
Çizim No: 9.	225
Motif Çizim No: 271. Bereket motifi	227
Çizim No: 10.	228
Motif Çizim No: 272. Ejder Motifi	231
Motif Çizim No: 273. Ejderha/Çengelli Baklava	231
Motif Çizim No: 274. Aşk ve Birleşim (Ying-Yang)	231
Motif Çizim No: 275. Göz Motifi	231
Motif Çizim No: 276. Kurtağzı Motifi	231

Motif Çizim No: 277. Koçboynuzu Motifi	231
Motif Çizim No: 278. Göz Motifi	231
Motif Çizim No: 279. Koçboynuzu Motifi	231
Motif Çizim No: 280. Bereket Motifi	231
Motif Çizim No: 281. Akrep Motifi.....	233
Motif Çizim No: 282. Ying- Yang Motifi.....	233
Motif Çizim No: 283. Elibelinde Motifi	233
Motif Çizim No: 284. Akrep Motifi.....	233
Katalog Fotoğraf No: 54.	235
Motif Çizim No: 285. Bereket Motifi	235
Motif Çizim No: 286. Göz Motifi	235
Motif Çizim No: 287. Çengel-Bukağı Motifi	235
Motif Çizim No: 288. Suyolu Motifi	235
Motif Çizim No: 289. Başak/Hayatağacı Motifi.....	235
Motif Çizim No: 290. Akrep Motifi.....	235
Motif Çizim No: 291. Yıldız Motifi.....	237
Motif Çizim No: 292. Akrep Motifi.....	239
Motif Çizim No: 293. Akrep Motifi.....	241
Çizim No: 11	243
Motif Çizim No: 294. Bereket Motifi	243
Çizim No: 12	245
Motif Çizim No: 295. Parmak Motifi	245
Motif Çizim No: 296. Sandıklı Motifi	247
Motif Çizim No: 297. Pıtrak Motifi	247
Motif Çizim No:298. Göz/Altınbaşın Suyu Motifi.....	247
Motif Çizim No: 299. Baklava Motifi	249
Motif Çizim No: 300. Bukağı/im Motifi.....	251
Motif Çizim No: 301. Elibelinde Motifi	251
Çizim No: 13.	252
Motif Çizim No: 302. Çiçek Motifi	252
Motif Çizim No: 303. Göz Motifi.....	253
Çizim No: 14.	255

Çizim No: 15.	257
Motif Çizim No: 304. Sıçandışi Motifi	257
Çizim No: 16.	259
Motif Çizim No: 305. El, Parmak ve Tarak Motifi	259
Çizim No: 17.	261
Motif Çizim No: 306. Tarak Motifi	261
Motif Çizim No: 307. Suyolu Motifi	267
Motif Çizim No: 308. Salkım / Hanımeli Motifi	269
Motif Çizim No: 309. Başak Motifi	269
Motif Çizim No: 310. Para Motifi	271
Motif Çizim No: 311. Parmak Motifi	271
Motif Çizim No: 312. Salkım Motifi	271
Motif Çizim No: 313. Göz Motifi	271
Motif Çizim No: 314. Zikzak Motifi	271
Motif Çizim No: 315. Fitol Çiçeği Motifi	273
Motif Çizim No: 316. Zikzak Motifi	273
Motif Çizim No: 317. Kuşgözü Motifi	273
Motif Çizim No: 318. Salkım Motifi	275
Motif Çizim No: 319. Suyolu Motifi	283
Motif Çizim No: 320. Göz Motifi	285
Motif Çizim No: 321. Şeker Motifi	287
Motif Çizim No: 322. Pıtrak Motifi	287
Motif Çizim No: 323. Sekiz Kollu Yıldız Motifi	291
Motif Çizim No: 324. Gül Motifi	293
Motif Çizim No: 325. Baklava Dilimi Motifi	293
Motif Çizim No: 326. Karı Boşatan / Gelin Ağlatan Motifi	295
Motif Çizim No: 327. Ok Motifi	297
Motif Çizim No: 328. Damalı Motifi	299
Motif Çizim No: 329. Çarpı Motifi	301
Motif Çizim No: 330. Çiçek Motifi	308

ÖNSÖZ

Türk kültür ve sanatının önemli bir kolu olan dokuma sanatı, Asya'dan başlayıp Avrupa'ya kadar uzanmaktadır. Artvin yöresine yerleşmiş Türk kavimleri de bu sanatla uğraşmış ve günümüzde de bu geleneği devam ettirmektedirler.

Günümüzde teknolojinin gelişip hızla ilerlemesi, toplumun kendi kültüründen uzaklaşması insanoğlunun iptidai yöntemlerle yürüttüğü sanatlar üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Bunun sonucu olarak el sanatlarımız büyük bir yozlaşmaya maruz kalmıştır.

Buna rağmen el dokumalarımızın hâlâ yaşayan ve üretimi devam eden örnekleri mevcuttur. Böyle örnekler Artvin yöresinde de rastlanmaktadır. Teknik, malzeme ve desen açısından bölgesel ve geleneksel özellikleri bünyesinde barındıran Artvin yöresi düz dokumaları ayrıntılı bir biçimde tanıtan araştırma, maalesef bulunmamaktadır. Bu nedenle geçmişten günümüze kadar gelen Artvin el dokumalarını incelemeyi, özelliklerini saptamayı, yeni kuşaklara tanıtmayı amaçlamaktayız. Yapılan çalışma sonucunda yöreye özgü karakteristik özellik gösteren 102 adet düz dokuma incelemeye alınmıştır. Artvin yöresini kapsayan alan araştırmasında 101 fotoğraf ve 318 çizim kullanılmıştır.

Çalışmalarım esnasında beni yönlendiren, bu alanda yetişmem için emek sarf eden ve kıymetli vaktini bana ayıran saygı değer hocam Doç. Dr. Valide PAŞAYEVA'ya, çalışmalarımda bana destek olan Yrd. Doç. Dr. Aslıhan Ergüder Hanım'a, Yrd. Doç. Dr. Fikri Bey'e, hayatımın her döneminde beni bilimsel çalışmalara yönlendiren annem Zekiye TURAN ve babam Haşmet TURAN'A teşekkür ederim.

GİRİŞ

İnsanların dış etkilere korunmasını ve barınaklarının rahat yaşamı temin edecek bir şekilde donatılmasını sağlayan dokumacılık, insanlığın en eski sanatlarından birisidir. Artvin yöresinde de dokumacılık eskiden beri süregelen sanat dallarından birisidir.

Halı, keçe ve düz dokuma yaygılar (cicim, zili, sumak) yer sergisi, duvar askısı ve örtü malzemesi olarak kullanılan ürünlerdir. Önce bunların en ilkeli olan keçe keşfedilmiş, daha sonra düz dokuma yaygılar ve halı geliştirilmiştir. Artvin ve çevresinde halı ve düz dokuma yaygıların yanı sıra ehram gibi mekikli dokumalar da yapılmış, günümüzde ise başka mekikli el dokumaları da yapılmaktadır.

Düz dokuma yaygıların bir kısmı ıstar, üçayak ve tevni, tavnı, çulfalık denilen pedallı tezgâhlarda dokunur. Istar tezgâhın büyüklük ve küçüklüğü önemli değildir. Önemli olan, istenilen dokumanın ıstara göre ayarlanmasıdır. Halının dokunduğu ıstar veya hana ile düz dokuma yaygıları da dokunmaktadır. Yörelere göre isimleri değişmektedir. Yer tezgâhı, genellikle yaylacılık yapan Yörükler tarafından kullanılır. Malzemesi basit olduğu için toplanması ve kurulması kolaydır. Çulfalık, pedallı bir tezgâhtır. İki veya dört pedala sahiptir. Anadolu'nun hemen her yerinde vardır.

Artvin ve çevresinde gelişmiş olan el dokumacılığı zamanla çeşitli faktörlerin etkisi altında yaygınlığını kaybetmeğe, unutulmaya yüz tutmuş, eskiden yörede dokumacılıkla bağlı elle yapılan birçok işlemler artık unutulmuş ve yapılmamaktadır. Bu gidişle kısa bir süre sonra bu yörede el dokumacılığıyla ilgili sadece geçmiş zamanda konuşabileceğiz. Artvin yöresi el dokumalarıyla ilgili yayın neredeyse hiç yapılmamıştır. Bu nedenle Artvin yöresinde eskiden dokunmuş ve günümüze ulaşmış el dokumacılığı ürünlerinden düz dokuma yaygılar ve ehram örneklerini, aynı zamanda bugün hala dokunmasına devam edilen dokuma ürünlerini tespit ederek incelemeyi, özelliklerini araştırmayı, gelecek kuşaklara tanıtmayı amaçlamaktayız.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. ARTVIN YÖRESİ'NİN COĞRAFİ DURUMU

Bütün suları Çoruh ile veya kıyıdaki dereciklerle Karadeniz'e karışan Artvin, Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesindedir. Ormanlık ve yurdumuzun en balkanlık yerlerinden olan bu ilimiz, Doğusundaki Ardahan-Kars yaylalarından Güneyindeki Pasinler-Erzurum yaylalarına açılan tarihi büyük göç ve kervan yollarına göre uğraklığı az ve seyrek olan kapalı, körfez bir bölgedir. Bu bakımdan, bilhassa topraklarının balkanlık oluşundan, burada büyük şehir hayatı ve ticaret merkezleri kurulamamıştır.

Ancak, Çoruh Irmağı kolları boyunca takip eden dar ve uçurumlu yollar ile Artvin iline girilip çıkılabilmektedir. Bugün bu tarihi ince yollardan; Ardahan-Sakhara-Şavşat; Ardahan-Yalnızçam (Bilbilan)-Ardanuç; Göle-Karınca-Kasor-Oltu; Kars-Bardız-Oltu; Pasinler-Narman-Oltu; Erzurum-Tortum ve Bayburt-İspir yolları ile Çoruh boylarına varılır.¹

Artvin şehrinin merkez olduğu Artvin ili Rize, Erzurum, Kars illeri ve Kuzeyden Gürcistan sınırı ile kuşatılmıştır; Kuzeybatısında ise Karadeniz vardır. Merkez ilçeden başka Ardanuç, Arhavi, Borçka, Göktaş (Murgul), Hopa, Şavşat ve Yusufeli adlı yedi ilçeye ve yirmi bir bucağa ayrılmış olup 7436 km kare genişliğindeki topraklarında 303 köy bulunmaktadır.²

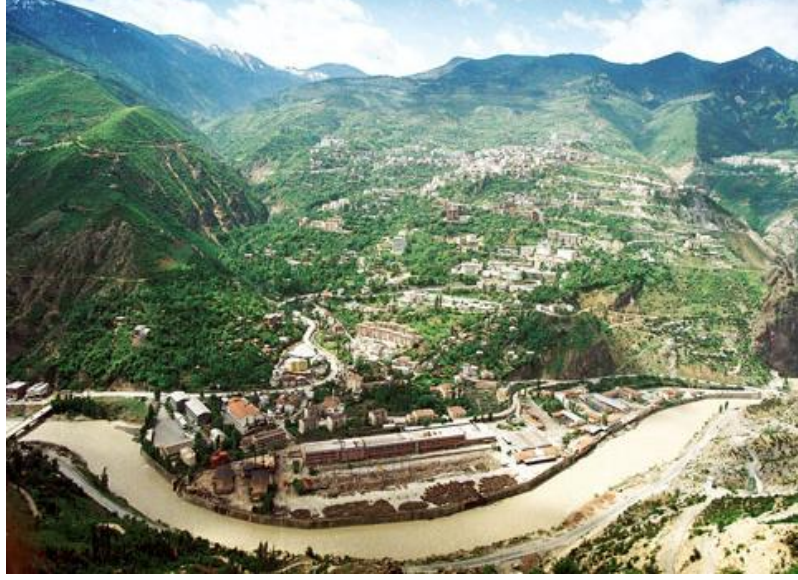
İlin Şavşat, Ardanuç, Yusufeli, Merkez ve Borçka gibi 5 ilçesi böylece dar ve uçurumlu yollarla varılan kapalı Çoruh boyunda olan iç bölgelerindedir. Hopa ile Arhavi ilçeleri ise Karadeniz kıyısında ve her türlü deniz araçları ile uğranılan ve geçimini bu yolla sağlayan kıyı bölgelerindedir. Bu bakımdan Artvin ilimizde “iç” ve “kıyı” bölgesinden oluştuğuna göre tarih boyunca yaşayış, giyim, gelenekler ve alışkanlıklarda da değişiklik görülmektedir.

Çok engebeli olan Artvin, kuzeyde ve güneyde dağlarla kaplıdır. Kuzeydeki Doğu Karadeniz sıradağları üzerinde 3000 m'yi aşan tepeler vardır. Bunların en ünlüsü

¹ 19. ve 20. Yüzyıl Belgelerinde Artvin: Göğe Komşu Topraklar, (Editör: Polat Safi), T.C. Artvin Valiliği Yayınları, Ankara 2007, s. 67.

² İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 1991, III, 18.

Kaçkar dağdır (3932 m). Doğu ucunda Çoruh nehrinin derin vadisiyle başlayan bu dağlar, Türkiye sınırları ötesinde Acaristan dağlarıyla devam eder (Şekil 1.1).³

Şekil 1.1. Artvin Yöresinden Görünüm.

(http://www.karadenizgezi.net/Artvin_Tarihi.htm)

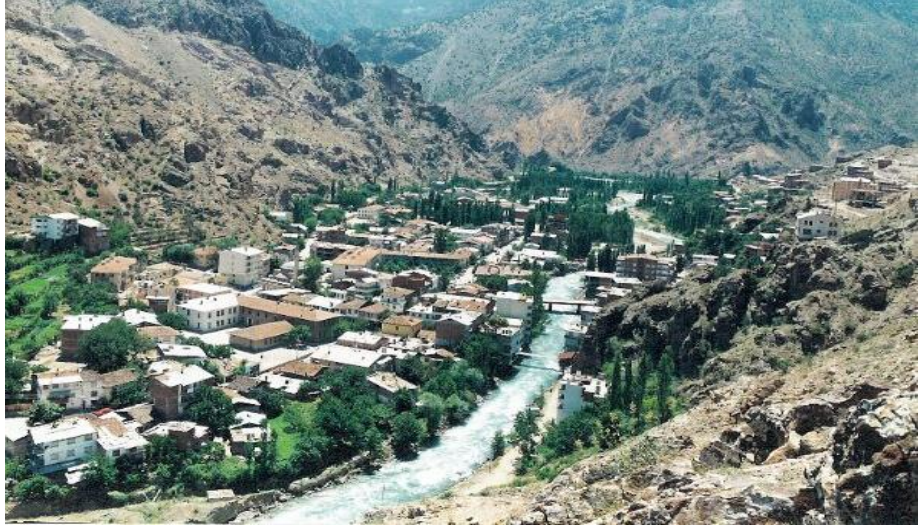
Artvin'in kıyı kesiminde çay, fındık, tütün ve mısır; iç kesimlerinde buğday ve arpa üretilir. İç kesimdeki geniş otlaklarda sığır ve koyun yetiştirilir. Toprakaltı zenginliklerinden Murgul bakır yatakları önemlidir. Türkiye bakır üretiminin yarısı buradan elde edilir. İlin Karadeniz kıyısındaki en önemli iskelesi olan Hopa, iç bölümlere, Çoruh vadisini izleyen bir karayolu ile bağlıdır.

Araştırma kapsamında yer alan Artvin ilinin güneybatı köşesinde yer alan Yusufeli ilçe toprakları, akarsu vadileriyle derin biçimde parçalanmış yüksek dağlık alanlardan oluşur. İlçe, Çoruh Nehri ile Barhal Çayı'nın birleştiği bir vadiye kurulmuş olup, doğusunda Erzurum İli Olur ve Oltu İlçeleri, güneyinde yine aynı İlin Uzundere ve İspir İlçeleri, batısında Rize İlinin Ardeşen İlçesi, kuzeyinde ise Artvin İli Arhavi, Borçka, Murgul İlçeleri ve Rize İli Fındıklı İlçesi yer alır. Büyük bölümü Doğu Karadeniz Sıradağlarına bağlı kıyı dağları ile iç sıralar engebelidir. Karadeniz Bölgesinin en yüksek noktası olan Kaçkar Dağının 3.932 m'ye erişen doruğu, il sınırları

³ *Ana Britannica*, Ana Yayıncılık, İstanbul 1990, XXII, 493.

içindedir. Kaçkar Dağından sonra güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan kıyı dağları batıda doğal sınırı oluşturur.⁴

İlçede kara iklimi hüküm sürer. İlçenin en büyük akarsuyu Çoruh Nehri'dir. Bunu Barhal ve Tortum Çayları takip eder. Çoruh Vadisinin uzunluğu Yusufeli sınırlarında 100 km'dir. Bölge arazisi Altıparmak sıradağlarından, kuzeyden batıya uzanmış şekliyle belirginleşir. İlçe alanında verimli ve verimsiz olmak üzere toplam 224.771 hektarlık bölüm ormanlarla kaplıdır. Ağaç türü olarak Çam, Ladin, Köknar, Karaağaç, Meşe ve Yabani Kavak cinsleri mevcuttur. (Şekil.1.2).⁵

Şekil 1.2. Yusufeli İlçesi'nden Bir Görünüm.

(<http://www.artvindernegi.com/koyleryusufeli/yusufeli.htm>)

Araştırma kapsamında yer alan Artvin ilinin diğer bir ilçesi olan Şavşat, doğuda Ardahan İl merkezi ile Hanak İlçesi, kuzeydoğuda Posof İlçesi, güney ve güney batıda Ardanoç, batıda Artvin Merkez ve Borçka İlçesi, kuzeyden de Gürcistan Devleti ile çevrilidir. 1.317 kilometrekarelik dağlık ve engebeli bir arazi üzerine yayılmış bulunan Şavşat İlçesinin dört yanı yüksek dağlarla çevrilidir.

⁴ P. Safi, s. 11 – 12.

⁵ Artvin Tarihi, Erişim Tarihi: 04 Temmuz 2011,
<http://www.artvindernegi.com/koyleryusufeli/yusufeli.htm>,

Şavşat ilçesi Akarsu bakımından zengindir. İlçede çok sayıda buzul gölü bulunmaktadır. Bu göller nispeten küçük göllerdir. Göllerin en büyüğü Karagöl dağlarında bulunan ve bu dağa kendi adını veren Karagöl'dür. Hayvancılık ilçe ekonomisinde önemli yer tutar. İlçede çok sayıda koyun beslenir. Arıcılık gelişmiştir. İlçe topraklarında çinko, bakır, kurşun, feldispat ve manganez yatakları vardır.

İlçede Karadeniz iklimi ile karasal iklim arasında bir geçiş iklimi hâkimdir. Yüksek rakımlı olan yerlerde kışlar çok uzun sürer. Bu bölgelerde kasım ayında başlayan kar yağışları nisan ayı ortalarına kadar sürer. İlçe bitki örtüsü bakımından zengindir. Zengin iğne yapraklı ormanlar mevcut olduğu gibi alçak rakımlı yerlerde yapraklı ağaçlara da rastlamak mümkündür (Şekil 1.3).⁶

Şekil 1.3. Şavşat İlçesinden Bir Görünüm.

(<http://www.artvindernegi.com/koylersavsat/savsat.htm>)

1.2. ARTVİN YÖRESİ'NİN KISA TARİHÇESİ

Artvin şehrinin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, çevrede ilk yerleşenlerin, milattan yüzlerce yıl önce buraya gelen İskit Türkleri olduğu sanılıyor.

⁶ Türkçe Genel Başvuru ve Bilgi Sitesi, (t.y), Erişim tarihi: 04 Temmuz 2011, http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/savsat,_artvin

Eski Yunan tarihçileriyle ozanları İskit Türklerini o çağın en uygar milleti olarak gösterirler. Tarih kaynaklarının bildirdiğine göre, İskit İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra da Çoruh boylarında İskit Türklerinin sayısız kolları yaşamaya devam etmişlerdir.⁷

Artvin, kuruluşu pek eski dönemlere inmeyen bir Ortaçağ şehridir. Çevresinde yapılan kazılar, şehrin eski olmayışına karşılık yörede M.Ö. 2000 yıllarına ait bazı yerleşimler bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Bölgenin M.Ö. IX. yüzyıldan itibaren Urartu Devletinin hâkimiyetine girdiği anlaşılmaktadır.⁸

Kuzeyindeki Acara-Batum bölgesinde balkanlık olan Artvin iline komşu yerlerin ilk medeni insanları, Irak ile Doğu Anadolu'nun halkı gibi, M.Ö. V. bin yıllarında Türkistan'dan göçüp gelenler ve Sümerliler, Elamlılar, Suborular, Huriler ile Soydaş (Asyonik) denilen ve Türklerin Ataları ile Irkdaş sayılan insanlardır. Bu Asyaniklerden önceleri, Anadolu-Azerbaycan ve Irak'ta "Yontma taş Çağı"nı yaşayan ve mağaralarda barınan "Akdeniz Kavmi" denilen insanlar pek seyrek olarak yaşıyordu.

Hayvan beslemesini ve ekinciliği bilmeyen bu ilk mağara çağı adamları, yalnız avcılık ve balıkçılıkla geçiniyordu. M.Ö. X-VII. bin yılları arasındaki bu ilk insanlar, Karadeniz'le Akdeniz arasında Cilalı Taş çağına girerek, yakmasını öğrendikleri ateş sayesinde baraka kılıklı evler yaparak aile toplulukları halinde köyler kurup, çanak çömlek kaplar yapmaya, çobanlığa ve ekinciliğe de alıştılar.

Cilalı Taş çağından kalma Dikmetaş ve Taşdam kalıntılarını, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Profesörü İsmail Kılıç Kökten, 1944'te Çıldır Gölü kuzeydoğusunda Ağaçkala Köyü karşısındaki adada bulmuştur.

Yine Cilalı Taş Çağı adamlarının yaptığı taş çekiçlerle kayalara vurularak çizilen geyik avcılığı resimleri 1965'te Kars Düzü Güneyinde ve Aras Kuzeyindeki Aladağ'ın Doğu eteğinde, Çamışlı Köyü sınırlarındaki kayalıkta bulunmuştur. Çıldır ile Kars bölgeleri gibi Artvin'e komşu yerlerde M.Ö. 10-8. binyıllardan kalma Cilalı Taş Çağı insanların izleri, Artvin'de de bu çağlarda insanların yaşadığına bizi inandırmaktadır.

M.Ö. 4000 yıllarında Kür-Aras-Çoruh boylarındaki Asyanikler Güneyde Van Gölü çevresi ve Güneybatıda Urfa kesimlerine kadar yayılmışlardı. Bunlar, yeryüzünde

⁷ *Yeni Hayat Ansiklopedisi*, İstanbul 1983, I, 348.

⁸ P. Safi, s. 11 – 12.

ilk defa yazıyı icat ederek, “Tarih Çağı”nı açan Orta Asya’dan gelme daha güneydeki soydaşları Sümerliler tarafından yapılmış çivi yazılı ilk belgelerde Suboru ve yurtları da Subortu diye anılıyordu. Sonraları bunlara Kurri / Khurri ve en çok Hurri denildiğini görüyoruz. Bunlar, bakır ve demir madenlerini işletiyor, bunlardan aletler yapıyor; iyi atlar besliyor ve şehirler, kasabalar kurarak, ayrı ayrı boy beylikleri halinde yaşıyorlardı.⁹

Artvin bölgesine ilk yerleşenlerin, yani Orta Asya’dan gelen Hurriler’in Artvin’i de içine alan geniş bir bölgede çeşitli devletler kurdukları bilinmektedir. Bu devletlerin kesin sınırları henüz saptanamamıştır. Bunlar arasında Hayaşa ve Aziz krallıkları bulunmaktadır. Bazı savlarda Hayaşa krallığının Trabzon’u da içine alacak biçimde kuzeydoğuda, Aziz Krallığının da Erzurum’un kuzeyinde Çoruh Irmağı boyunca yer aldığı ileri sürülürken, kimi çalışmalarda bu devletler Yukarı Fırat bölgesinde gösterilmiştir.

M.Ö. XV. yüzyılda dağınık devletler halinde bulunan Hurriler, daha sonra Mittani adını taşıyan büyük bir devletle birleşti. Hititler ve Asurlar bu devletin üstünlüğünü kabul etmek zorunda kaldılar. 200 yıl kadar süren Mittani egemenliği, batıdan Hitit ve güneyden Asurlular’ın sürekli baskı saldırılarına dayanamadı. Hitit kralı Suppiluliyuma’nın döneminde Mittani Devleti giderek zayıfladı ve sonunda, Hitit Devletine bağımlı duruma geldi.

Asur kaynaklarından, Kafkas bölgesine genel olarak “Nairi” adı verildiği ve bu bölgede çeşitli beyliklerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Asur kaynaklarına göre “Hayaşa/Azzi”, Fırat’ın yukarı kesimlerinde yer almaktaydı. “Daiaeni” ya da daha sonra Urartu yazıtlarında geçtiği biçimiyle “Diavehi” bölgesi ise, Artvin’i de kapsayan kuzey bölgesidir. Daha önce, buralara Kars’la birlikte “Yukarı İberyâ” denildiği yazıtlarda belirtilmektedir. Beylikler federasyonu olarak bir tek adla anılan bu bölgede, daha sonra iki ayrı grup ortaya çıktı. Gürcüler batı (yani Artvin) bölgesine “Tao”, Ermeniler ise “Tayk” diyorlardı. Ardahan ve Kars bölgelerine ise Gürcülerce “Javak-heti/javaxk/javak” denmekteydi.

⁹ 19. ve 20. Yüzyıl Belgelerinde Artvin: Göğe Komşu Topraklar, (Editör: Polat Safi), T.C. Artvin Valiliği Yayınları, Ankara 2007, s. 70 – 71.

M.Ö. 1200 yıllarına doğru Hitit İmparatorluğunun yıkılmasıyla bölgede bir iktidar boşluğu ortaya çıkmıştı. M.Ö. 600'e dek Van ve Ağrı bölgesinde yaşayan Urartular'ın Artvin bölgesine dek yayıldıkları ileri sürülmektedir. Ama Artvin'de bu savı kesinleştirecek kanıtlara rastlanmamıştır.

Klasik çağda Kalkhis adıyla bilinen yörede Ksenophon M.Ö. IV. yüzyılda Kolkhlar, Makaronlar ve Taokhlar gibi birtakım kavimlerin yaşadığını bildirmektedir. M.Ö. I. yüzyılda yaşayan coğrafyacı Strabon bu bölgenin Mithridates Evpator tarafından ele geçirilip Pontus Krallığına katıldığını, daha sonra ise Mithridates'i yenen Pompeius'un buraları mahalli kralların hâkimiyetine bıraktığını yazmaktadır. Bu bilgi Roma hâkimiyetinin Artvin yöresinde fazla etkili olmadığını gösterir. Artvin çevresinde Bizans egemenliği V. yüzyıl başlarında kuruldu ve yöre Khaldia teması içinde yer aldı. Bu ad, Ortaçağ İslam kaynaklarından Hurdazbih ve Kudame b. Ca'fer'in eserlerinde Hadliye veya Hâlidiyât şekillerinde geçmektedir.

Halife Hz. Osman döneminde 646'da İslam topraklarına katılan Artvin çevresi daha sonraları Bizans ve İslam orduları arasında birkaç defa el değiştirdi. Bu el değiştirmeler sırasında, bugünkü Artvin şehrinin nüvesini teşkil eden, Müslüman ordularının akınlarını gözetlemek için (M.S. 939) Livane kalesi yapıldı (Şekil 1.4).¹⁰

Şekil 1.4. Artvin Kalesi.

(<http://www.artvinyesilcenneti.com/kaleler.htm>)

¹⁰ P. Safi, s. 11 – 12.

Artvin, İslam devleti'nin eline geçtikten sonra farklı dönemlerde Romalılar, Persler, Emevi ve Abbasiler bu bölgeye hâkim oldular. Abbasi halifeliğine bağlı Oğuz Beyliği kuruldu. 1071 Malazgirt savaşından sonra Artvin Selçuklu Türklerinin eline geçmiştir. Esasında Artvin daha önce Türkleşmişti. Selçuklulardan sonra buraya Moğollar, İlhanlılar, Celayirliler, Karakoyunlular, Timurlular, Akkoyunlular, Safeviler hâkim oldular.

Fatih Sultan Mehmet Han zamanında Artvin, Osmanlı devletinin toprağı oldu. 1878 Osmanlı-Rus savaşında Rusya tarafından işgal edildi. 43 sene anavatandan ayrı kaldı. Türk istiklal savaşında Kazım Karabekir Ermeni ordusunu yenince Artvin yeniden 7 Mart 1921'de anavatana kavuştu.¹¹

Yusufeli ilçesinin ilk kuruluşu, Erzurum sancağına bağlı 1879 yılında "Kiskim" (Alanbaşı Köyü) adı ile gerçekleştirilmiş, ilçe merkezi bir süre sonra Öğdem'e nakledilmiş, 1894 yılında da Ersis'e (bugünkü Kılıçkaya Beldesi) alınmıştır. İlçe merkezi 26 Haziran 1926 tarih ve 877 sayılı Kanunla tekrar Öğdem'e nakledilerek Artvin'e bağlanmıştır. 1933 yılında Artvin'in ilçe olmasıyla Yusufeli İlçesi tekrar Erzurum'a bağlanmıştır. 1936 yılında Merkezi Artvin olmak üzere kurulan o günkü adı ile Çoruh Vilayetine bağlanmış, daha sonra 16 Şubat 1950 tarih ve 3531 sayılı Kanunla bugünkü yerine nakledilerek Yusufeli İlçe Merkezi haline getirilmiştir. İlçe, bugünkü adını 1912 yılında Dahiliye Vekaletinin emri gereğince "Kiskim ve Keskin" isimleri karıştırıldığından Velihaht Yusuf İzzettin Efendinin ismine izafeten almıştır.¹²

Şavşat, M.Ö.900-650 yılları arasında Urartu ve Kimmerler, daha sonraları sırasıyla Saka Türkleri, Romalılar ve Sasaniler'in egemenliği altına girmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Trabzon Valiliği sırasında Rize ilinin Osmanlı topraklarına katılması sonrasında, Artvin, Ardauç, Şavşat ve Borçka çevreleri de Osmanlı topraklarına katılmıştır. Şavşat, M.Ö.900-650 yılları arasında Urartu ve Kimmerler, daha sonraları sırasıyla Saka Türkleri, Romalılar ve Sasaniler'in egemenliği altına girmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Trabzon Valiliği sırasında Rize ilinin Osmanlı topraklarına katılması sonrasında, Artvin, Ardauç, Şavşat ve Borçka çevreleri de Osmanlı topraklarına

¹¹ Yazarlar Kurulu, *Rehber Ansiklopedisi*, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1994, I, 373.

¹² Dünya Artvinliler Web Sitesi, (t.y), Erişim tarihi: 04 Temmuz 2011, <http://www.artvindernegi.com/koyleryusufeli/yusufeli.htm>

katılmıştır. Yavuz Sultan Selim'in Trabzon'dan ayrılması üzerine Şavşat, Ardanuç, Oltu, Tortum ve Artvin yeniden Osmanlı Devletinden ayrılmışlardır. 1829 yılında Ardanuç Sancağına bağlanan, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında da 13 Mart 1878 de imzalanan Berlin Antlaşması ile Batum, Kars ve Ardahan ile birlikte Çarlık Rusya'ya bırakılan ilçe, 1879 tarihinde resmen kesinleşen Osmanlı - Rus sınırı ile de Artvin, Ardanuç ve Borçka ile birlikte Anavatandan koparılmıştır. Daha sonra 1921 yılında imzalanan Gümrü Anlaşması ile Doğu sınırlarımız çizilmiş oldu. Şavşat ilçesi 27 Şubat 1921 tarihinde Ardahan Sancağına bağlı olmak üzere ilçe haline getirilmiş, 7 Temmuz 1921 tarihinde ise Artvin İline bağlanmıştır.¹³

¹³ Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Sitesi, (t.y), Erişim tarihi: 27 Aralık 2011, <http://savsat008.blogcu.com/savsat-tarihi/3479745>

İKİNCİ BÖLÜM

EL DOKUMALARININ TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

2.1. DOKUMANIN TANIMI

Dokumacılığın ilk nerede ve ne zaman yapıldığı konusunun bilinmemesine rağmen, insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile ortaya çıktığı kesindir. Dokumacılığın vazgeçilmez kaynağı olan ipliğin ve buna bağlı olarak gelişen dokumacılığın ilk örnekleri Prehistorik zaman içinde, Neolitik dönem tarım kültürleri arasında görülmektedir.¹⁴

Dokumanın meydana gelmesi için gerekli olan en önemli unsur ipliktir. İplik liflerin birbirine eklenmesi ve bükülmesi ile elde edilir.¹⁵ İplik yapmak için eski çağlarda iğ ve ağırşaklar kullanılıyordu. İğ, ip eğirecek olan kişinin koluna dolanan lif sümeğinin ip haline getirilmesine yarayan ahşaptan yapılmış alete denir. İpin üst kısmına takılan yuvarlak ağırlığa da “ağırşak” denilmektedir.¹⁶ İpliğe bükümün daha düzenli olarak verilebilmesi için başlangıçta ağaç iğler konik şekilde yapılmıştı. Sonradan bunlara kilden yapılmış, “ağırşak” ismi verilen bir ağırlığın konulduğu anlaşılmaktadır. Kazılar sonucu ortaya çıkarılan bu ağırşakların farklı ebatlarda olmaları, ipliklerin değişik kalınlıklarda eğirildiğini (büküldüğünü) düşündürmektedir. İplik yapımında kullanılan taş, kil ve kemik malzemedeki yapılmış ağırşakların en eski örneklerini Neolitik Çağda (Cıvalı Taş Devri) görebilmekteyiz.¹⁷ Bu tür ağırşaklar Doğu Anadolu bölgesinde gerçekleştirilmiş Sos Höyük kazılarında da bulunmuştur ve onların M.Ö. 3500'lere ait olduğu düşünülmektedir (Şekil 2.1).¹⁸

Liflerin iğ ve ağırşak yardımıyla bükülerek iplik haline getirilmesinden sonra dokumacılık sanatının ilk temelleri atılmaya başlanmıştır. Dokumacılık, tarihsel gelişimi içerisinde birçok teknik aşamalar geçirerek günümüze kadar gelebilmiş ve günümüzün en büyük endüstri kollarından birisi olmuştur.

¹⁴ A. Sürür, “Ege Yöresi Örneğinde Dokuma El Sanatlarının Bugünkü Konumu ve Örneklerle Kullanımı”, *II. Milletlerarası Folklor Kongresi Bildirileri*, C. V, Maddi Kültür, 1982, s.217; Ç. Aytaç, *El Dokumacılığı*, İstanbul 1982, s. 5.

¹⁵ Z. İmer, *Dokuma Tekniği II*, Türkiye Sistem Ofset, Ankara 1986, s.1.

¹⁶ İğ ve ağırşak hk. bkz. B. Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Ankara 1978, V, 141 – 142.

¹⁷ Ç. Aytaç, *El Dokumacılığı*, 1982, s. 5.

¹⁸ Erzurum Arkeoloji Müzesi Ekspozisyonu.

En az iki iplik grubunun çeşitli düzenlerde birbirleri arasından (alttan ve üstten) geçerek birbirleriyle kenetlenmesi sonucu oluşturduğu ürüne *dokuma* denilmektedir. Dokumayı oluşturan dikine uzanan ipliklere *çözgü*, *arış* vs., enine uzanan ve çözgü ipliklerinin arasından geçirilen ipliklere de *atkı*, *argaç* vs. gibi isimler verilmektedir.¹⁹

Şekil 2.1. Sos Höyük Kazılarında Bulunan Ağırşaklar

En basit dokuma şekli olan, atkı ipliklerinin çözgülerin bir altından, bir üstünden geçmesi sonucu oluşan dokumaya *bezayağı* veya *düz bez dokuma* adı verilmektedir.²⁰ Bu dokuma türünde atkı ve çözgüler dokumanın yüzeyinde eşdeğerli olarak görülmektedir (Şekil 2.2). Eğer bu dokumada atkılar daha sık yerleşerek çözgüleri gizletirse, böyle dokuma *atkı yüzlü dokuma* (Şekil 2.3 A), aksine oldukta, yani çözgüler atkılarının üstünü örttüğünde, *çözgü yüzlü dokuma* olarak (Şekil 2.3 B) adlandırılmaktadır.

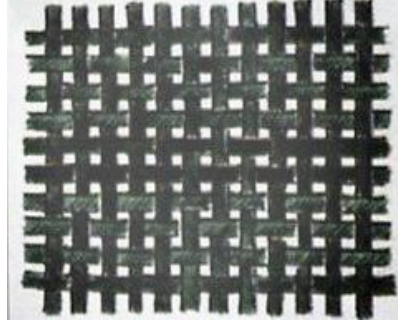
2.2. EL DOKUMALARININ TANIMI

Dokuma yapmak için en eski çağlardan beri insanlar çeşitli araçlar kullanmış, bunları günümüzde kullanılan en mükemmel dokuma tezgâhlarına kadar geliştirmeye başarmışlar. Fakat bir kısım dokumalar vardır ki, bunlar günümüzde de daha çok el emeğine dayanarak yapılmaktadır ve bu tür dokumalara genel olarak *el dokumaları* denilmektedir. El dokumalarının üretiminde kullanılan tezgâhlar ve bunların çalışma yöntemleri bakımından çarpana dokumaları, kirkitli ve mekikli dokumalar ayırt

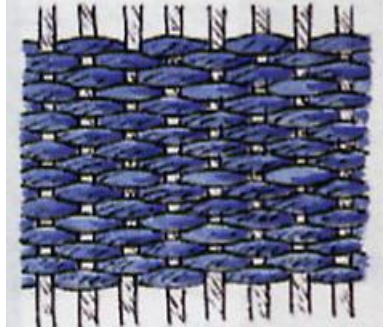
¹⁹ Ç. Aytaç, s. 1 – 2.

²⁰ B. Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak, Türk Düz Dokuma Yaygıları*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1982, s. 43.

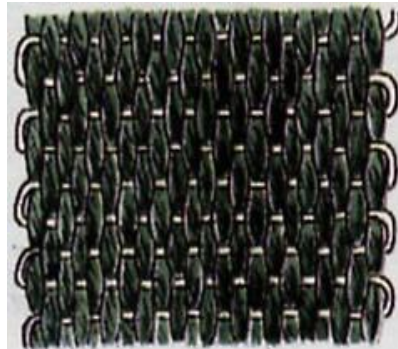
edilmektedir. Bu gruplar, kendi içlerindeki özellikler de göz önünde bulundurularak, alt gruplara ayrılmaktadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.2. Düz Bez Dokuma.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

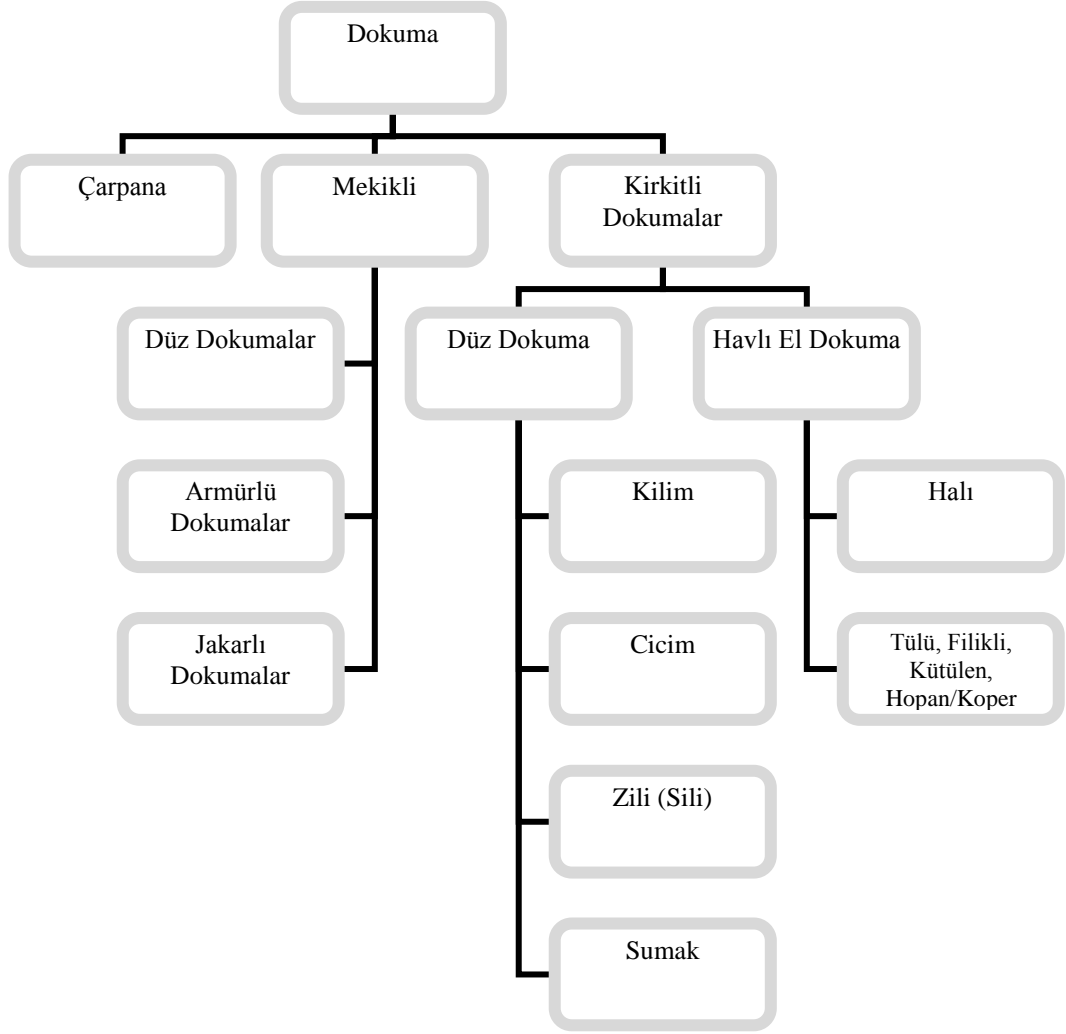

A. Atkı Yüzlü Dokuma.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

B. Çözümlü Yüzlü Dokuma.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Şekil 2.3. Düz bez dokuma çeşitleri.

Şekil 2.4. El Dokumalarının Sınıflandırılması.

2.3. EL DOKUMALARININ ÇEŞİTLERİ

2.3.1. Çarpana Dokumaları

Deri, ince ağaç levha, karton, fildişi, v.b. malzemeden dörtgen veya çokgen şeklinde kesilmiş ve köşelerine birer delik delinmiş dokuma aracına *çarpana* denir. Çarpanaların deliklerinden birer iplik geçirilip, bu levhaların 90 derece veya 180 derece döndürülmesiyle ve araya atkı atılmasıyla elde edilen şerit halindeki dokumalara da çarpana dokumaları denilmektedir (Şekil 2.5).²¹

²¹ Ç. Aytaç, s. 20.

Şekil 2.5. Çarpana Dokumasının Yapılışı.
(Ç. Aytaç)

En eski uygarlıklardan birisi olarak dikkat çeken Mısır’da yatay ve dikey dokuma tezgâhlarının yanında kuşak ve kumaş için çarpanalı tezgâhlar da kullanılmıştır. Ön Asya’da çarpanalı tezgâhların M.Ö. VIII. yüzyıldan beri kullanıldığı düşünülmektedir.²²

Çarpana dokumaları çözümlü dokumalardır ve onların deseni, çözümlü ipliklerinin rengine, bu ipliklerin çarpanalardan geçiriliş sistemine ve çarpanaların hareket düzenine göre değişir. Çarpanaların hareket şekillerinin değiştirilmesi ile fitilli, saç örgüsü, tel örgü, pirinç vs. gibi farklı görünümde elde edilebilir.²³

2.3.2. Mekikli Dokumalar

Dokuma yapılırken atıkların çözümler arasındaki açıklıktan (ağızlıktan) kolayca geçmesini sağlayan, atkı ipliğini taşıyan iki ucu sivri, çoğunlukla ağaçtan, bazen de kemik ya da metalden yapılan alete *mekik* denilmektedir.²⁴

Bu aletin kullanılması ile üretilen dokumalara *mekikli dokumalar* adı verilmektedir. Çeşitli el dokuma tezgâhlarında yan yana sıralanmış çözümlü ipliklerinin gruplar halinde, “gücü” denilen çerçevelerle kaldırılıp indirilmesiyle oluşturulan ağızlıktan mekik aracılığıyla atkı ipliklerinin geçirilmesi sonucu oluşturulan tüm dokuma çeşitleri mekikli dokumalara aittir.²⁵

Bugün yurdumuzdaki el dokumalarının yapımında kullanılan hammaddelerin başında yün gelmektedir. Sonra sırası ile kıl, tiftik, pamuk, keten, az oranda kenevir ve ipek gelmektedir. Bunlardan yün, kıl, tiftik, keten, kenevir genellikle el ile eğirilerek iplik haline getirilmektedir.

²² Ç. Aytaç, s. 20.

²³ Ç. Aytaç, s. 31-32.

²⁴ Ç. Aytaç, s. 146

²⁵ Ç. Aytaç, s. 146.

Yünden, mekikli el dokumaları olarak kadın ve erkek kumaşları, şallar, şalvarlık dokumalar ve elbiselik kumaşlar dokunmaktadır. Keçi kılından çuval, çadırılık dokumalar ile "çul" denilen kaba dokumalar ve çeşitli boy torbalar dokunmaktadır. Tiftikten battaniyeler, elbiselik ince dokumalar, kuşaklar, masa ve yatak örtüleri dokunmaktadır. Ketenden iç çamaşırlık, gömleklik ve elbiselik dokumalar, perdelikler, yatak çarşafı, masa ve minder örtüleri ve torbalık kalın bezler dokunmaktadır. Kenevirden iç çamaşırlığı, gömleklikler, masa örtüleri, peçete ve çarşaf, heybe ve çuval gibi dokumalar yapılmaktadır. İpekten ise perde, yatak örtüleri, bel kuşakları vs. dokunmaktadır.

Mekikli dokumalar, *düz*, *armürlü* ve *jakarlı* dokumalar olmak üzere üç grupta incelenmektedir.

Düz Dokumalar: Bezayağı şeklindeki dokumalardır.

Armürlü Dokumalar: Atkı ipliğinin atılması için çerçevelerin hangisinin yukarıda veya aşağıda olması gerektiğini gösteren şemalara da *armür* denilmektedir. Armürlü tezgâhta çözümlü ipleri gücü ve taraklardan geçirildikten sonra örgü şemalarına göre dokuma işlemine geçilir. Armürlü tezgâhlarda 24'e kadar gücü çerçevesi olabilir ve bu tezgâhlarda yapılan dokumalara *armürlü dokumalar* denilmektedir²⁶.

Jakarlı Dokumalar: Çok sayıda çözümlü ipliğinin bağımsız olarak ayrı ayrı kaldırılıp-indirilmesine imkân sağlayan dokuma tezgâhlarına *jakarlı tezgâh* denilmektedir. Bu tezgâhlarda işlem, üzerine delikler açılmış karton yardımıyla gerçekleştirilmektedir. Jakarlı tezgâhların zengin ve girift kompozisyonlara imkân sağlaması sonucu ortaya çıkan ürünlere *jakarlı dokumalar* denmektedir²⁷.

2.3.3. Kirkitli Dokumalar

Düz dokuma yaygılar ve halılarda çözümlü arasına enine geçirilen atkılar ve düğümleri döverek sıkıştırmaya yarayan ağaçtan, hayvan kemiklerinden veya dişlerinden, metalden yapılmış el şeklinde çok dişli alete *kirkit*; bu aletin kullanılması

²⁶ Zahide İmer, *Dokuma Tekniği*, Ankara 1987, s.17; H. Mehmet Yurtgüven, *Mensucat*, İstanbul 1949, s. 320.

²⁷ Ç. Aytaç, s.187

ile dokunan el dokumalarına ise *kirkitli dokumalar* denir.²⁸ Halılar, kilim, cicim, zili vs. gibi dokuma yaygılar kirkitli el dokumalarına aittir.

Yere ve döşeme üzerine, duvarlara veya eşyaların üzerine serilen örtüler *yaygı* adlandırılmaktadır.²⁹ Enine ve dikey iki veya daha çok iplik grubunun birbiri arasından değişik şekillerde geçerek meydana getirdikleri havsız düz satırlı dokuma yaygılara *düz dokuma yaygılar* denilmektedir.³⁰ Türk düz dokuma yaygıları geleneksel yaşamın devam ettiği yerlerde dokuyucuların kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri dokuma türleridir.

2.3.3.1. Anadolu Türk Düz Dokuma Yaygılarının Kısa Tarihçesi

Buluşlar, çeşitli gereksinimleri karşılamak için yapılmıştır. İlk insanlar da vücutlarını dış etkilere karşı korumak için önceleri hayvan derileri kullanmışlardır.

Dokumacılık, insanların uğraştığı en eski işlerden biridir. Elde edilen lifler uzun olmadığından dokumaya elverişli olmuyordu. Bitkisel ve hayvansal liflerin birbirine bükülerek iplik yapılması, istenilen uzunlukta dokumalar yapma olanağı vermesi bakımından önemli bir buluş olmuştur. Bu buluşla beraber insanlar kendi ihtiyaçlarını karşılayacak dokumalar yapmaya başlamışlar. Yapılan kazılarda, çözümlenmiş ipliklerini germekte kullanılan ortası delik taşlar bulunmuştur³¹.

İnsanların örtü ve yaygı gereksinimlerini karşılamak için yün ipliklerini birbirleri arasından bir alt bir üst geçirerek ilk önce kilim yaptıkları, sonradan bu ipliklerin arasına kısa yün ipliklerini düğümlüyerek halıyı buldukları sanılmaktadır³².

Farsçada da aynı anlama gelen “gelim-kelim” kelimelerinin de Türkçeden geçtiği kabul edilmektedir.³³

Dokumalar rutubetin etkisiyle çabuk çürüdüklerinden terk edilmiş bir barınakta veya toprak altında uzun zaman kalamamaktadır. Özellikle de düz dokuma yaygılar halı

²⁸ Ç. Aytaç, s. 35.

²⁹ B. Acar, s. 113.

³⁰ B. Acar, s. 113.

³¹ A. Aslıhan Ergüder, *Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar*, Ankara 2007, s.27; Ç. Aytaç, s. 27.

³² A. Aslıhan Ergüder, s. 27.

³³ B. Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygılar*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, İzmir 2000, s.11.

kadar dayanıklı olmadığı ve çabuk yıprandığı için eski örnekler günümüze kadar ulaşmamaktadır. Bu nedenle bu sanatın tarihini aydınlatılabilecek parçalar çok azdır³⁴.

Türkler Anadolu'ya geldiklerinde Orta Asya'daki dokuma geleneğine dayanan engin bir dokuma kültürüne sahiptiler. Bu dokuma geleneklerini burada da devam ettirmişlerdir. Türklerin Anadolu'ya geldiklerinde dokuma yapmaya devam ettiklerini Selçuklular döneminde Konya, Kayseri, Sivas, Aksaray gibi yerleşim yerlerinin dokumalarıyla ünlü merkezler olduğunu çeşitli seyahatname ve günümüze ulaşabilen örneklerden anlayabilmekteyiz.³⁵

Orta Asya'da, Altay Dağları eteklerinde, Pazırık'ta buzullar içindeki bir mezar odasında bulunan, M.Ö. V. yüzyıl'da Hunlular devrinde dokunduğu kabul edilen, Pazırık halısı dünyanın ve Türklerin bilinen en eski düğümlü halısıdır (Şekil 2.6).³⁶ Pazırık Kurganı'nda bu halı ile birlikte, keçe yaygılar ve düz dokuma yaygı parçaları da ele geçmiştir (Şekil 2.7). Yine bu yörede Başadar isimli kurganda ve Kuzey Moğolistan'daki Noin Ula'da da atkı atlamalı ve sarmalı cicim, zili, sumak gibi düz dokuma türlerinde ufak parçalar bulunmuştur.³⁷

A. Halının Bordür Ayrıntısı.

B. Halının Orta Saha Ayrıntısı.

Şekil 2.6. Pazırık Halısı (Rudenko 1970, res. 174-175).

³⁴ A. Ergüder, s. 29; Ç. aytaç, s. 36.

³⁵ B. Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998, s.10; Ş. Yetkin, *Türk Halı Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1991, s.15; R. Genç, "Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri", *Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Atatürk Kültür Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, ss. 131 – 135.

³⁶ A. Aslıhan Ergüder, s. 29; Ş. Yetkin, s. 11.

³⁷ A. Aslıhan Ergüder, s. 32; Noin - Ula'da bulunmuş olan atkı yüzü dokumalar hk. bkz. B. Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak*, Eren Yayınları, İstanbul 1982, s.13.

Anadolu'da bulunan en erken tarihli düz dokuma yaygı örneği, M.Ö. 2300 yıllarına tarihlenen, kraliçenin örtüsü adıyla tanınan, ancak bugün nerede olduğu bilinmeyen kilimdir.³⁸ Oğuz boylarının (Türkmen) Anadolu'ya gelişlerinden çok öncesine ait, Gordion'da Frikyahlılara ait (M.Ö. VII. yy.) ve şimdiki düz dokuma yaygılara benzer tekniklerde yün, keçi kılı ve ketenden dokunmuş sumak, cicim, kilime benzer dokuma parçaları bulunmuştur. Yine Gordion'da (M.Ö. 690) Megaron 3.de bir odanın zemini üzerinde dokuma parçaları kalıntıları bulunmuştur.³⁹ Desen ve renkler görülebilmüş, ancak böyle bir buluntu muhafaza edilemediğinden, sadece kayıtları tutulabilmiştir.⁴⁰

Şekil 2.7. Pazırık'ta Bulunmuş Düz Dokuma Yaygının Ayrıntısı.

(Rudenko 1970, s. 168, şek. 177).

Türklerin Orta Asya'daki dokuma geleneklerinin Selçuklularla Anadolu'ya geldiği ve gelişimini burada sürdürdüğü düşünülmektedir.⁴¹ Ancak, bir görüşe göre, düz dokuma yaygılar, belki de halı kadar dayanıklı olmadığı ve daha çabuk yıprandığı için

³⁸ A. Aslıhan Ergüder, s. 32; B. Deniz, s.49; Y. Durul, *Yörük Kilimleri, Niğde Yöresi*, Akbank'ın 30. Yılı için Bir Kültür Hizmeti, İstanbul 1977, s.10.

³⁹ A. Aslıhan Ergüder, s. 32; B. Acar, s. 118, dipnot 3.

⁴⁰ A. Aslıhan Ergüder, s. 32; Dorak kazıları sırasında izleri görülen yer yaygısı hakkında bkz. B. Acar, s. 118, dipnot 4.

⁴¹ A. Aslıhan Ergüder, s. 33; Ş. Yetkin, s. 11.

günümüze kadar ulaşamamıştır ve bu yüzden düz dokuma yaygıların eski örnekleri yok denilecek kadar azdır.⁴²

Şema ve motif açısından Osmanlı dönemi düz dokuma yaygıları, Selçuklu dönemi geleneklerini sürdürmüştür (Şekil 2.8). Bu motiflerin büyük bir kısmı Selçuklu ve Beylikler dönemi halılarında kullanılan motiflerle aynı karakteri taşımakla birlikte, bir kısmında Orta Asya - Türk gelenekleri ve mitolojisinden kaynaklanan motifler hâkimdir. Büyük bir bölümünde ise, Klasik Osmanlı Dönemi süslemeleri görülür.⁴³

Şekil 2.8. XIV. yy. Selçuklu Dönemi Kilimi, 180x115 cm. Konya Mevlâna Müzesi.

Osmanlı dönemine tarihlendirilebilen ve günümüze kadar gelebilen düz dokuma yaygıların bir kısmı İstanbul Türk-İslam Eserleri Müzesi ve İstanbul Vakıflar Halı ve Kilim Müzesi'ndedir. Ayrıca, Kahire Milli Müzesi, Macaristan İpar Müvezeti Müzeum'da (El Sanatları Müzesi) bu dönemden kalma çok sayıda kilim örneği mevcuttur.⁴⁴

⁴² B. Acar, s. 13.

⁴³ A. Aslıhan Ergüder, s. 34; B. Deniz, Ed. G. Eren, *Osmanlı Dönemi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, XI, 395-409.

⁴⁴ A. Aslıhan Ergüder, s. 35; B. Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, İzmir 2000, s. 51.

XVIII-XIX. yüzyıllar, Osmanlı devri düz dokuma yaygılarının en iyi tanındığı dönemdir. Bugün Anadolu’da, özellikle köy camilerinde söz konusu yüzyıllara tarihlenebilecek çok sayıda örnek bulunmaktadır. Saray kilimlerinin aksine, ilikli kilim ya da cicim, zili, sumak tekniğinde dokunan bu örnekler, dokundukları yörelerin özelliklerini taşırlar. Osmanlı döneminde hemen her merkezde dokunan bu kilimler, günümüzde dokunan Anadolu düz dokuma yaygılarının öncüleridir.⁴⁵

2.3.3.2. Düz Dokuma Yaygıların Çeşitleri ve Teknik Özellikleri

Kirkitli dokumalardan olan düz dokuma yaygılar Türklerin ve birçok başka halkaların yaşamlarında çok yaygın olarak kullanmış oldukları dokumalardandır. Bunlar genelde iki veya üç iplik grubu ile yapılan el dokumaları olup kullanım alanlarına uygun özelliklerle üretilmektedir. Dokuma tekniklerinin, kullanılan malzemelerin çeşitliliği, üretilen düz dokuma yaygıların çeşitliliğine neden olmuştur. Bu çeşitler birbirlerinden hem sanatsal, hem de teknik özellikleri ile seçilmektedir. Türk toplumunda düz dokuma yaygıların en yaygın çeşitleri kilim, cicim, zili ve sumaktır.

Düz el dokuma yaygılarını kullanım sırasına göre şu sırayla inceleyebiliriz: Kilim, cicim, zili, sumak.

• Kilim

Kilim, iki iplik sistemine dayanarak yapılan, tersi ve düzü bulunmayan, yer sergisi, duvar örtüsü, perde, yük örtüsü, yastık yüzü vb. için kullanılan bir dokumadır. Kilimi halıdan ayıran özelliği, havsız ve düğümsüz dokunması, diğer düz dokuma yaygılardan ayıran özelliği ise iki iplik sistemiyle yapılmasıdır.⁴⁶ İki parçalı kilimlerde (şak kilim) desenler karşılıklı (simetrik) gelmek zorundadır.⁴⁷

Kilim dikey tezgâh (ıstar, ip ağacı, mazman) ve yatay yer tezgâhlarında (konar-göçer tezgâh), yün veya kalın kıl ipliğinden dokunur. Kilim dokuyucusu elinde bir örnek olmadan başka bir kilime bakarak veya kendi imajındaki deseni dokur.

B. Ögel’in yazdığına göre, Fars sözlüklerinde kilim – “elbise ve derviş cübbesi”

⁴⁵ B. Deniz, s. 56.

⁴⁶ B. Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998, s. 12.

⁴⁷ B. Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2000, s. 79.

anlamında verilmiştir.⁴⁸ Slav dillerine Türkçeden geçmiş, Ukrayna’da “kilim”, Güney Rusya’da ve bazı Slav dillerinde “kılım”, Bulgar ve Sırp dillerinde aslına uygun şekilde “kilim” olarak kullanılmıştır. Macar diline ise “kelme” şeklinde geçmiştir.⁴⁹

Kilim, dokumanın boyunca önlü arkalı çift sıra halinde olan çözgü iplikleri ile onların arasından bir ön ve bir arkadan geçen enine atkı ipliklerinden oluşan ve çözgülerin atkılar tarafından tamamen örtüldüğü bir dokuma türüdür.⁵⁰

Motiflerin bulunduğu belirli alanlar içinde, o desenin rengindeki bir iplik, (atkı yüzü dokuma şeklinde) çözgülerin bir altından, bir üstünden geçerek, bir başka renkteki motifin sınırına kadar gider ve buradan geri döner. Böylece aynı renkteki atkılar kendi desen alanlarında gidip gelerek motifleri meydana getirirler. Desenler dokuyanın isteğine göre bölüm-bölüm dokunabilir, bütün sıranın bir seferde dokunmasına gerek yoktur. Yalnız yukarıya doğru ilerledikçe genişleyen desen alanlarında fazla ilerlemeden hemen yanındaki diğer renk alanlarıyla birlikte ilerlemek gerekir. Atkı iplikleri atılırken biraz bol bırakılır ve sonra kirkitle sıkıştırılır. Böylece atkıların çözgüleri örtüp gizlemesi sağlanır. Atkılarının çok gergin atılması halinde atkılar çözgülerin arasında gizleneceğinden çözgü yüzü bir dokuma oluşur.⁵¹

Kilimler ilikli, ya da iliksiz kilim tekniğinde dokunur. İlikli kilimde çözgülerin arasına bir alttan ve bir üstten, çözgüleri örtecek şekilde yerleştirilen değişik renkteki atkılar, kendi motiflerinin sınırlarından geri döner. O motifin sınırında komşu motifin başka renkteki atkısı da birkaç sırada aynı yerden geri dönerken arada dikey bir çizgi meydana geliyorsa, iki desen arasında dikey bir ilik meydana gelir (Şekil 2.9). Çünkü yan yana duran çözgü çiftleri, iki desenin sınırında, iki ayrı atkı tarafından sarılarak geri çekilmişlerdir. Bu nedenle atkı yüzü dokumalarda elden geldiğince dikey çizgilerden kaçınılır.⁵² Kilimde, teknik açıdan, ne kadar fazla ilik (delik) bulunursa, kilimin yapısı o derece zayıflar. Bu nedenle, ilikler çeşitli şekillerde yok edilir. Bu amaçla kullanılan yöntemlerden başlıcaları: kilimde dikey çizgilerin kullanılmaması (Şekil 2.10), eğri atkılı kilim dokuma (Şekil 2.11), normal atkılar arasına ek atkı sıkıştırılması (Şekil

⁴⁸ B. Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş I-IX*, (4. Baskı), T.C. Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 2000, III, 167.

⁴⁹ B. Ögel, ss. 169-171.

⁵⁰ Ç. Aytaç, s. 64.

⁵¹ Ç. Aytaç, s. 64; B. Acar, s. 45.

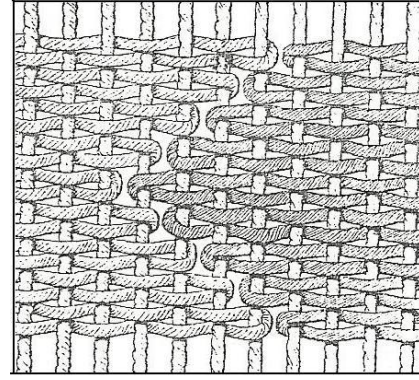
⁵² B. Acar, s. 47.

2.12), çift kenetleme ile iliklerin yok edilmesi (Şekil 2.13), atkılarının aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi (Şekil 2.14), sarma kontur kullanılması (Şekil 2.15), eğri atkılı kontur kullanılmasıdır (Şekil 2.16).⁵³

Şekil 2.9. İlikli Kilim.

(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Şekil 2.10. Dikey Çizgisi Olmayan İliksiz Kilim.

(B. Acar)

İliksiz dikey çizgisi olmayan kilimlerde iliklerin meydana gelmesini önlemek için dikey çizgilerden kaçınılarak çoğunlukla çapraz ve enine çizgilerden oluşan desenler dokunur (Şekil 2.10). Ancak çok mecbur kalmadıkça birkaç yerde ilikler görülebilir.⁵⁴

Eğri atkılı kilim dokumasında atkılar dikey çözgüler arasına enine düz bir hat halinde geçirilip, kirkitle desene göre bazı yerlerde kuvvetli, bazı yerlerde hafif bir şekilde bastırılır. Böylece atkılarının desene uygun eğrilikte çözgülerin arasından geçirilmesi ile eğri ve yuvarlak çizgiler meydana gelir (Şekil 2.11). Atkılarının bazı yerlerde gergin, bazı yerlerde gevşek durmasından dolayı, eğri ve yuvarlak çizgiler meydana gelebilir.⁵⁵

Normal atkılar arasına ek atkı sıkıştırılmasında daha önceden muntazam şekilde atılmış ve kirkitle ile sıkıştırılmış atkılar, üzerine ufak bir grup atkı atılarak sıkıştırılır

⁵³ B. Acar, ss. 48-54.

⁵⁴ B. Acar, s. 48.

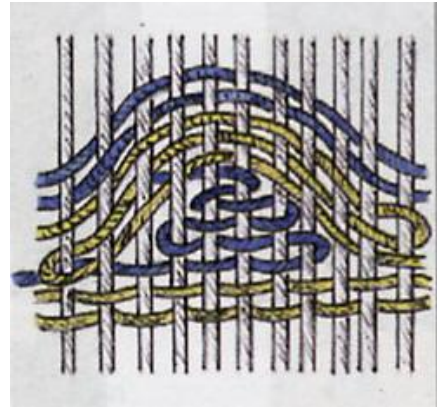
⁵⁵ B. Acar, s. 49.

(Şekil 2.12). Sonradan onun da üzerine muntazam bir şekilde birkaç sıra asıl atkılardan atılır.⁵⁶

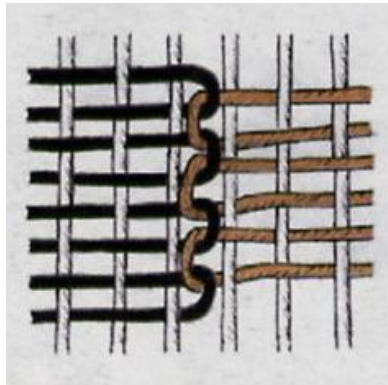
Çift kenetleme ile iliklerin yok edilmesi tekniğinde değişik renkteki atkılar dönüş yaptıkları sırada karşılaştıkları diğer renkteki atkılarla kenetlenir. Ön taraftan bakıldığında, birbirinden ayrılmış desen araları görülür. Arka tarafta ise, birbiri arasından geçen atkılar, dikişle eklenmiş görüntüsü verir (Şekil 2.13).⁵⁷

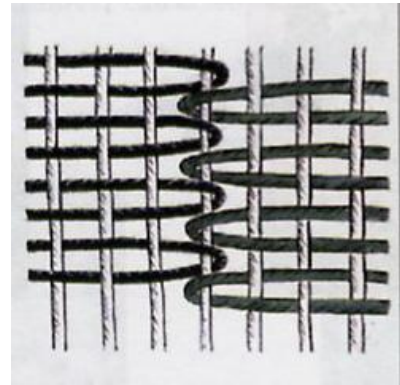
Şekil 2.11. Eğri Atkılı Kilim.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Şekil 2.12. Normal Atkılar Arasına Ek Atkı Sıkıştırılması.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Şekil 2.13. Çift Kenetleme İle İliklerin Yok Edilmesi.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

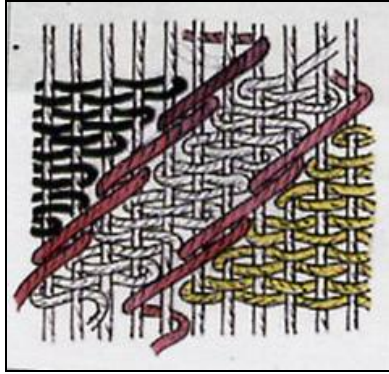
Şekil 2.14. Atkıların Aynı Çözüden Geri Dönmesi İle İliklerin Yok Edilmesi.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

⁵⁶ B. Acar, s. 50.

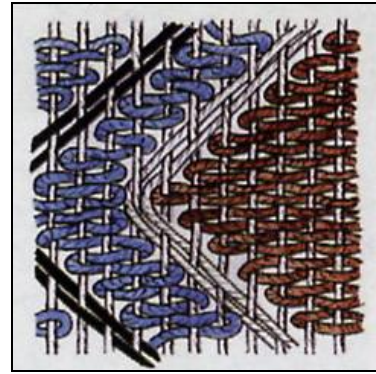
⁵⁷ B. Acar, s. 51.

Atkıların aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesinde komşu desen alanlarından gelen desen iplikleri karşılaştıkları aynı tek çözgü üstünden geriye dönüş yaparlar. Böylece dokuma sırasında dikey desen sınırlarında çift gruplar halinde birbirinden ayrılan desenlerin birbirine bağlanması sağlanmış olur (Şekil 2.14). Bazen atkıların teker teker dönüşü ile bazen de ikişer ikişer geriye dönüş yapmaları ile ilik yok edilir. Osmanlı çadır kilimlerinde bitkisel desenleri elde edebilmek için bu teknik kullanılmıştır. Atkılar bazen tek tek, bazen 2-3-5 bir arada aynı yerden dönüş yapabilirler.⁵⁸ Geleneksel Türk kilimlerinde bu teknik kullanılmamaktadır.

Atkılar arasında meydana gelen boşluklar ve iliklerin aynı renkteki bir çerçeve ipliği ile arada kalan çözgülere, teker teker, yukarıya doğru dikey, çapraz veya enine sarılması ile dokumanın yüzünde iğne ile işlenmiş -iğne ardı- işlemini andıran çerçeve çizgileri meydana gelir (Şekil 2.15). Çok kimse bunların dokunduktan sonra iğne ile işlendiğini sanır. Oysa her atkı sırasının geriye dönüşünden sonra, arada kalan bir çift çözgüye, aynı renkteki bir desen ipliği dolandır. Bu iplik, boşlukta ikinci sıranın doldurulmasına kadar bekletilip, tekrar bir çift çözgüye dolanarak desen boyunca devam eder.⁵⁹

Şekil 2.15. Sarma Kontur.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Şekil 2.16. Eğri Atkılı Kontur
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Desenler arasında geniş boşluklar bırakılarak bunların arası, desenin kenarına paralel bir şekilde çözgülerin arasından geçirerek ayrı renkte bir kontur ipliği ile

⁵⁸ B. Acar, s. 52.

⁵⁹ B. Acar, s. 53.

doldurulur (Şekil 2.16). Böylece normal olarak enine atılan atkılar arasında, dikey, çapraz eğri şeritler halinde “kilim dokuması” ile aradaki boşluklar doldurulmuş olur.⁶⁰

• Cecim/Cicim

Bezayağı dokumaların üzerine renkli iplerle yapılan (Şekil 2.17), ya da farklı tekniklerle dar ve uzun dokunan, kesilen parçaların yan yana eklenmesiyle meydana getirilen (Şekil 2.18) sergi, örtü, perde vb. amaçlar için kullanılan havsız (tüysüz) bir dokuma çeşididir.

Şekil 2.17. Cecim Dokuma.

Şekil 2.18. Cecim. XX. yy. 165 x 241 cm.

Garabağ. R. H. Nooter koleksiyonu.

Washington. (Nooter vd. 2004: pl. 125)

L. Kerimov “cecim” isminin Azerbaycan’ın Berde ve Laçın Bölgelerinde yerleşen “Cecimli” köylerinin ismi ile bağlı olabileceğini öne sürüyor.⁶¹ Fakat Azerbaycan ve Orta Doğu klasik edebiyatında “cacim” isminin kullanıldığını kaydediyor. B. Ögel ise *cecim* kelimesinin Farsça *cacim* kelimesinden Türkçeye geçtiğini düşünüyor.⁶² Günümüzde Farsçada “cacim”, Azerbaycan Türkçesinde (hem Kuzey’de, hem de Güney’de) “cecim”, Anadolu Türkçesinde “cecim”/“cicim” ismi⁶³ kullanılmaktadır.

⁶⁰ B. Acar, s. 54.

⁶¹ L. Kerimov, *Azerbaydjanskiy kovyor I-III*, Gyandjlik, Baku 1983, III, 203.

⁶² B. Ögel, s. 173.

⁶³ N. Görgünay-Kırzioğlu, *Altaylar’dan Tunaboyu’na Türk Dünyası’nda Ortak Yanışlar (Motifler)/ Halılar, Benzeri Dokumalar, Giysiler, Mimarî Eserler ile Değişik Eşya ve Paralarda*, Türk Tarih Kurumu basımevi, Ankara 2001, s. 11.

Cecim, halı ve diğer düz dokuma yaygılar gibi Türklerin eskiden beri bildikleri bir dokuma türüdür.⁶⁴

Cecimin göçebe toplumlara ait bir dokuma çeşidi olduğu düşünülmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar geniş bir mekânda bu dokuma çeşidi üretilmiştir. Cecim göçebe toplumların günlük yaşamında çok yaygın olarak kullanılan dokuma çeşitlerinden biri olmuştur.

Cecim farklı tekniklerle dokunabilir. Anadolu'da daha yaygın olarak kullanılan cecim çeşidi bir veya iki kişi tarafından dokunur. İki kişi dokuduğunda bunlardan biri dokumanın önüne, diğeri arkasına oturur. Dokumanın asıl yönü dokuyan kişiye göre ters kısmıdır. Burada ipler dağınık ve karışıktır. Tersinde ise, ipler düzgün bir kompozisyon meydana getirir. Kullanılan ve düzgün yüz diye belirtilen kısmı burasıdır. Arkada oturan deseni meydana getiren kişi renkli ipleri, desenin durumuna göre, iki veya üç çözüğü üzerine sarıp, öndeki dokuyucuya verir. Halk arasında bu işleme çalma veya çelme denir. Dokuma bu isimle anılır. Önde oturan dokuyucu, motiflerin düzgün durmasını sağlar ve her desen sırasından sonra üzerinden atkı ipi geçirip, kirkitle sıkıştırır. Dikey hatlı motiflerde desen iplerinden her biri çözüğü üzerinde devamlı yükseltilir. Özellikle yatay karakterli motiflerde deseni meydana getiren her ip kesilip, ikinci bir defada yeniden başlatılır. Boşta kalan ipuçları serbest bırakıldığı için dağınık ve sarkıktır. Düz yüzü ise, kirkitle sıkıştırma sırasında dışarı doğru taşar ve kabarık görünür.⁶⁵

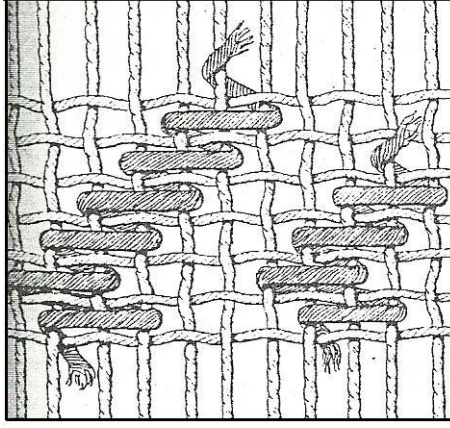
Yukarıda dokuma işlemini anlattığımız cecimler, desenlerin uygulanışı bakımından farklı teknik özellik gösterir. Bunlar, sık motifli cecim (Şekil 2.19), seyrek motifli cecim (Şekil 2.20), atkı yüzü sık motifli cecim (Şekil 2.21) ve atkı yüzü seyrek motifli cecim (Şekil 2.22) şeklinde çeşitlendirilmektedir.

Sık motifli cecimde, kalın yer yaygıları, heybe, çuval, hurç gibi dayanıklı olması gereken kullanımlar için üç tek çözüğü sarılarak bezayağı zemin üzerine dokunur.

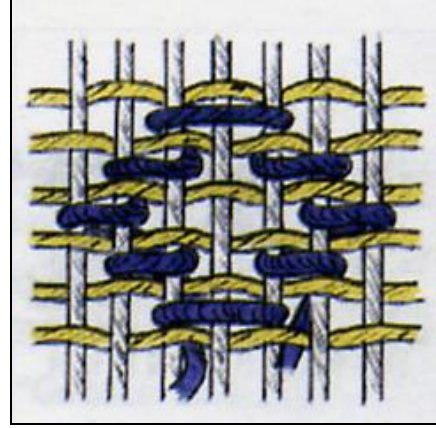
⁶⁴ N. Görgünay, "Anadolu'da Cecim Çeşitleri", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. V, Maddi Kültür, Ankara 1987, s. 139.

⁶⁵ Teknikler hk. bkz. N. Görgünay, "Anadolu'da Cecim Çeşitleri", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. V, Maddi Kültür, Ankara 1987, s. 139; B. Deniz, *Anadolu-Türk Dokuma Sanatında Cicim*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2001, s. 80-81.

Dayanıklı bir dokuma elde etmek için motifler birbirine çok yakın dokunur (Şekil 2.19). Bu dokumalar çoğunlukla zili dokumalarla karıştırılır.⁶⁶

Şekil 2.19. Sık Motifli Cecim.
(B. Acar)

Şekil 2.20. Seyrek Motifli Cecim.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Seyrek motifli cecimde zemini meydana getiren atkı ve çözgüler çoğunlukla aynı kalınlıkta ve aynı renkte ipliklerdir. Deseni meydana getiren iplikler, daha kalın olur ve desenlere kabarık bir görünüş verir (Şekil 2.20). Daha çok ince bez dokuması zeminler üzerine serpm motiflerden meydana gelir. Desenler dokuma tekniği yüzünden ince çizgiler halindedir. Bazen motiflerin içi sumak veya zili tekniklerinden biri ile doldurulmuş olabilir.⁶⁷

Atkı yüzlü sık motifli cecim, atkılarının çözgüleri gizleyecek şekilde bol bırakılıp bastırılarak elde edilen atkı yüzlü bir zemin arasına motiflerin sık motifli cecim tekniği ile dokunması sonucu meydana gelen bir dokumadır (Şekil 2.21). Daha kalın yaygıların elde edilmesi için bu dokuma türü kullanılmaktadır.⁶⁸

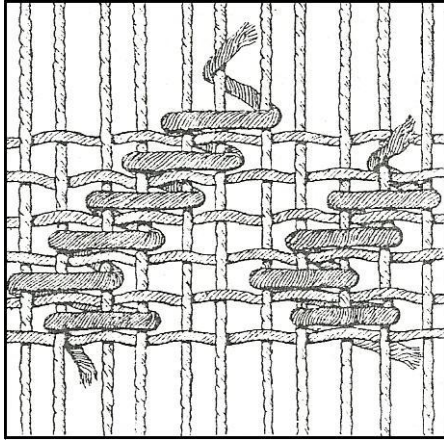
Atkı yüzlü seyrek motifli cecim, atkılarının çözgüleri gizleyecek şekilde bol bırakılıp bastırılarak elde edilen atkı yüzlü bir zemin arasına motiflerin seyrek motifli cecim tekniği ile dokunması sonucu meydana gelen bir dokumadır (Şekil 2.22). Daha kalın yaygıların elde edilmesi için bu dokuma türü kullanılmaktadır.⁶⁹

⁶⁶ B. Acar, s. 58.

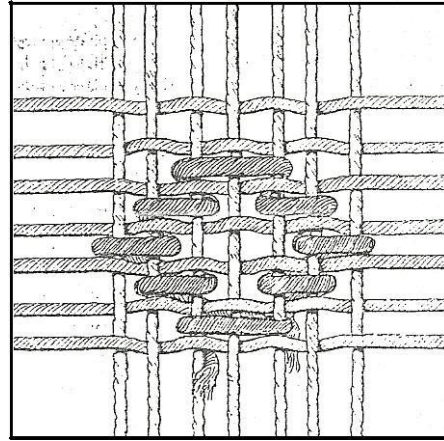
⁶⁷ B. Acar, s. 56.

⁶⁸ B. Acar, s. 59.

⁶⁹ B. Acar, s. 57.

Şekil 2.21. Atkı Yüzlü Sık Motifli Cecim
(B. Acar)

Şekil 2.22. Atkı Yüzlü Seyrek Motifli cecim.
(B. Acar)

• Zili

Üç veya daha fazla iplik sistemine dayanılarak yapılan bir düz dokuma yaygı türüdür.⁷⁰ Bazı eski kaynaklarda *sili* denildiği belirtilmektedir. Yine aynı kaynakların ifadesine göre, *sili-zili* kelimesi Türkçe veya Farsça kökenden gelmektedir. B. Ögel *zili* kelimesinin Türk diline Farsçadan geldiğini yazıyor ve küçük ziliye de *ziliçe* denildiğini belirtiyor.⁷¹

Zili, görünüş bakımından cecime benzer bir dokumadır. Teknik yönden cecimden farklıdır.⁷² Cecim gibi iki kişi tarafından çözümlerin arasından geçirilen atkı dışındaki, deseni meydana getiren renkli iplerin çözümlerin arasından 2-1, 3-1 veya 5-1 şeklinde (sözgelimi, çözümlü ipi üç tutulup, bir tanesi serbest bırakılır) atlatılarak dokunur. Deseni meydana getiren renkli ipler çözümlerin arasından yatay yönde ilerletilir. Bazı örneklerde de bir sırada deseni tamamlayan ip, ikinci sırada geri dönülerek boş alanlar doldurulur. Dikey konturlarda ise, üst sıraya dönüş yapan desen ipleri tek çözümlü atlayarak ilerler. Bu durumlarda araya iki sıra atkı atılır. Ayrı desen ipleri karşılaştıkları yerlerde birbirlerine kenetlenerek üst sırada geri dönerler.⁷³

⁷⁰ B. Acar, s. 62.

⁷¹ B. Ögel, s. 175.

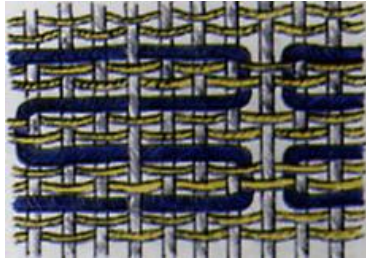
⁷² B. Deniz, s. 81; B. Acar, s. 61.

⁷³ B. Deniz, *Anadolu Türk Düz Dokuma Sanatında Cecim*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2000, s. 81-82; Geniş bilgi ve teknikler hk. bkz. B. Acar, s. 63.

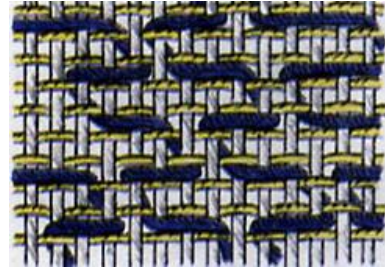
Zililer, Yörükler ve Türkmen yerleşmesi köylerde dokunmaktadır. Zili desenleri, Türkistan halılarının desenlerine benzemektedir. Dokuma tekniği değişiklik yapılmasını sınırladığı için, desenler Orta Asya özelliklerini pek yitirmemiştir. Dokunması daha kolay olmasına rağmen, daha çok yün kullanıldığı için zililer çok yaygın değildir.⁷⁴

Teknik açıdan düz zili, çapraz zili, seyrek zili, damalı zili, konturlu zili (verneh) gibi çeşitleri görülmektedir.

Düz zilide desenlerin içi 2-1, 3-1, 5-1 atlamalarla doldurulurken, başta kalan tek çözümler ve atlamalar ile yaygının yüzünde dikey çizgili fitilli bir görünüm meydana gelir (Şekil 2.23).⁷⁵

Şekil 2.23. Düz Zili.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Şekil 2.24. Çapraz Zili.
(V. Paşayeva - Ü. Hamidova)

Çapraz zilide her sırada birer çözümlü başta bırakarak öne geçirilen desen iplikleri, üst sırada birer çözümlü yan tarafa kayarak atlatılırlar, böylece boşta kalan çözümler ve üste çıkan desen iplikleri çapraz çizgiler oluştururlar (Şekil 2.24).⁷⁶

Seyrek zili düz bez dokuması zemin üzerine kesik kesik, birbiri ile bağlantısız serpilmiş 3-1, 5-1 atlamalı düz zili dokuması tekniğinde ufak motiflerden meydana gelir (Şekil 2.25).⁷⁷

Damalı zilide dama taşı gibi 2-1, 3-1 atlamalarla bütün motif içleri doldurulur. Daha çok diğer tekniklerle bir arada kullanılır. Bazen çapraz çizgilerin kesişmesinden meydana gelen damalar motif zeminlerini doldururlar. Bazen konturlu zili, zili- verne tekniği ile meydana gelen motiflerin içini doldurmak için bu teknikte damalı zeminler

⁷⁴ Ç. Aytaç, s. 50.

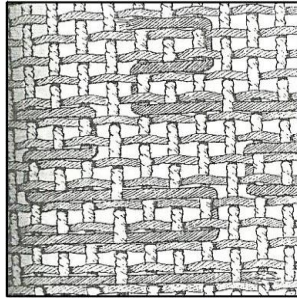
⁷⁵ B. Acar, s. 63.

⁷⁶ B. Acar, s. 64.

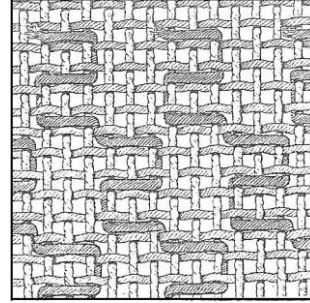
⁷⁷ B. Acar, s. 65.

dokunur (Şekil 2.26).⁷⁸

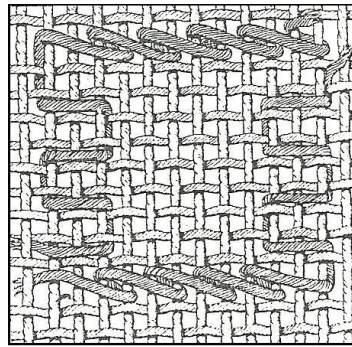
Konturlu zili/zili-verne 2 ve 3'lü atlamalarla kontur halinde desenlerin meydana getirdiği zili türüdür. Atkı yüzü veya bez dokuma geniş zeminler üzerinde cicim gibi konturlardan meydana gelen desenlerden oluşur. Konturlar halindeki desenlerin meydana gelmesi için her sırada normal atkılar atıldıktan sonra arkadan öne geçirilen renkli desen ipliği 2-3 çözüğü öne geçtikten sonra bir üst sıradan geriye dönerek tekrar öne geçirilip, geriye doğru 2-3 çözüğü atlatılır. Bu arada üst sıraya geçen desen ipliği tutulur, dönüşte tekrar, dikey olarak üst sıradan geriye döndürülür (Şekil 2.27). Bu teknikle ancak dikey ve çapraz çizgiler dokunabilir, enine çizgiler ise sumak tekniği ile sarılır. Konturlarla çevrilen desenlerin içi sumak, damalı zili veya uzun atlamalarla doldurulur.⁷⁹

Şekil 2.25. Seyrek Zili.
(B. Acar)

Şekil 2.26. Damalı Zili.
(B. Acar)

Şekil 2.27. Konturlu Zili / Zili - Verne.
(B. Acar)

⁷⁸ B. Acar, s. 66.

⁷⁹ B. Acar, s. 67.

• Sumak

Çözümleri üzerine renkli desen iplerinin çeşitli şekillerde sarılmasıyla elde edilen bir yaygı türüdür.⁸⁰

Sumak, motiflerin sınırları içinde aynı renkteki desen ipliklerinin çözgü çiftlerine devamlı olarak değişik şekillerde sarılmasıyla oluşturulur.⁸¹ Dokuma çoğunlukla zili ve cecimler gibi yaygının tersinden yapılır.⁸² Sumakta desen ipliği her çözgü çiftine tek sarıldığı için çok zor bir dokumadır. Bu yüzden kilim, cicim ve zili kadar yaygın değildir.⁸³

Sumaklar Anadolu'da dokumacılık yapılan bütün bölgelerde seyrek olarak görülür. Güneyde, Toroslar 'da Mersin, Silifke, Mut civarında, Batı Anadolu'da, Afyon, Eskişehir, Seyitgazi çevresinde sumak dokumalarına rastlanır. Doğu Anadolu'da büyük yer yaygılarında kilim ve cicim ile birlikte dokunmuştur.⁸⁴

Kafkaslardan geldiği tahmin edilen sumak, çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da çuval ve bebek beşiği olarak atkısız sumak ve atlamalı sumak tekniğinde görülür. Anadolu'da bu teknikle dokunmuş çok eski parçalar bulunmuştur (M.Ö. VII. yy). Büyük yer yaygısı olarak pek dokunmaz. Batı Anadolu'da kırmızı zemin üzerine mavi, lacivert desenli bazı yer yaygıları görülebilir. Bazı cicim ve zili dokumalarda motiflerin içinin bu teknikle doldurulduğu görülür.⁸⁵

Düz sumak dokuması desen ipliklerinin aynı yönde çözgümlere sarılması ile meydana gelen dokumadır. Desen iplikleri her sırada aynı şekilde üstten alta doğru veya alttan üste doğru sarılarak dokunur ve araya atkısı atılır (Şekil 2.28).⁸⁶

Düz dokumasının tersine, desen ipliğini içten dışa doğru sararak, dokumanın yüzünde daha kısa kabarıklıkların meydana getirildiği sumak dokuması ters dokumadır (Şekil 2.29). Kullanışlı bir yaygı meydana gelmediğinden fazla kullanılmaz. Dış

⁸⁰ H. Züher, *Türk Süsleme Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1972, s. 39.

⁸¹ Ç. Aytaç, s. 36.

⁸² B. Acar, s. 69.

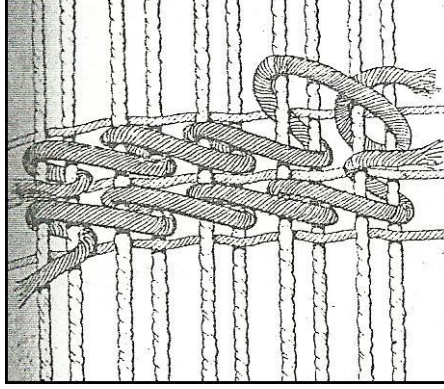
⁸³ B. Acar, *Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları*, Ak Yayınları, İstanbul 1975, s. 28.

⁸⁴ B. Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak*, Eren Yayınları, İstanbul 1982, ss. 22-25.

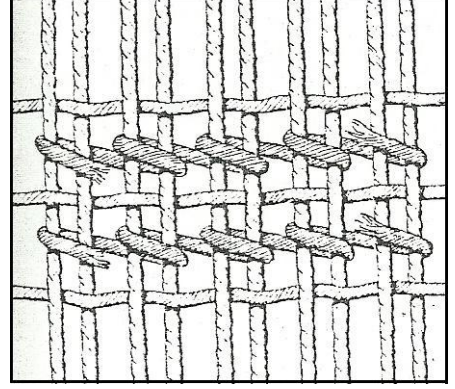
⁸⁵ B. Acar, s. 69.

⁸⁶ B. Acar, s.70.

görünüş olarak fitilli bir şekil aldığından düz zililere benzer ve daha çok diğer dokuma teknikleri ile karışık olarak dokunur.⁸⁷

Şekil 2.28. Düz Sumak Dokuması.
(B. Acar)

Şekil 2.29. Ters Sumak Dokuması.
(B. Acar)

⁸⁷ B. Acar, s.74.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARTVIN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Kaynaklarda Artvin yöresine ait düz dokumalarla ilgili fazla bir bilgi olmamasına rağmen, genel olarak bu yörede yapılan düz dokuma yaygılarının diğer Anadolu düz dokuma yaygılarından farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Artvin yöresinde yapılan düz dokuma yaygılar, kompozisyon ve motif özellikleri ile geçmişi çok derinlere dayanan Türk dokumacılığının devamı niteliğindedir.

Artvin bölgesinde eskiden dokumalarda yün, keçi kılı ve pamuk kullanılmaktaydı. Artık yörede keçinin yetiştirilmemesinden dolayı keçi kılından dokuma yapılmamaktadır. Daha çok koyunyünü görülür. Günümüzde çözgüde genelde pamuk iplik kullanılmaktadır. Kullanılan yün iplikleri gerek el eğirmesi, gerekse koyunlardan elde edilen yünün fabrikalarda eğirilmesiyle sağlanmaktadır. Son yıllarda Artvin bölgesinde kilim yapımında kullanılan ipliğin büyük bir kısmı dışarıdan temin edilmektedir.

Yörede kilim ve cecim dokumacılığı yapılmaktadır. Cecim dokumaların atkısı kıl olanları da oldukça yaygındır. Atkı yüzlü veya normal bezayağı tekniğiyle dokunmaktadır. Dokumanın yüzeyinde sonradan iğne ile işlenmiş gibi kabarık desenler oluşturulmaktadır. Cecim dokumacılığında desenler oluşturulurken atkı iplikleri ile desen iplikleri sıra takip etmektedir. Cecim tekniği ile heybe, sofraltı, çuval, hurç, minder, divan örtüsü, namazlık, yaygı, yastık vb. dokumalar yapılmaktadır.

Artvin bölgesinde el dokumacılığı son yıllarda epeyce azalmıştır. Talebin az olması, dokumacıların azalması, sanayinin ilerlemesi ve malzeme sıkıntısı el dokumalarının daha az yapılmasında etken olmuştur. Fabrikalarda imal edilen ipliklerin büyük bir kısmı kısa elyafly yün ve suni elyaf karışımından üretilmektedir. Bunun beraberinde doğal boyalarla boyanan iplikler de azalmaktadır.

3.1. ARTVIN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN MALZEME

Anadolu'da kullanılan hammaddelerin başında yün, keten, pamuk ve kıl gelir. Göçebe toplulukların yaşamı büyük oranda koyun yetiştiriciliğine dayandığından, sürülerini otlatılmak için çayırların verimli olduğu yerlere göçler yaparlardı. Bu yaşam şekli sonucunda en bol dokuma malzemesi koyunyünü ve keçi kılı olmuştur.

Artvin yöresinde dokunan kilimlerin hammaddesini yün ve pamuk iplikleri oluşturmaktadır (Şekil 3.1). Yünün daha çok tercih edilmesinin nedeni onun sahip olduğu doğal özelliklerdir. Esnek ve uzun ömürlü oluşunun yanı sıra eğirilmeye ya da dokunma işlemlerinde kolaylık sağlamasıdır. Bunun dışında yün, boyayı güçlük çekmeden kabul eder.

Pamuk, yüksek dayanıklılığı ve kolay temin edilebilir olması nedeniyle çözgüde çok tercih edilen bir malzemedir. Kullanım esnasında şeklini koruyabilmesi, doğal beyazlığını zaman içinde yitirmemesi, ince ve kaliteli iplik olarak eğirilebilmesi gibi özellikleri bulunmaktadır.

Artvin yöresinde yün, genelde halkın kendi beslediği koyunlardan elde edilmekte, ya da pazarlardan alınmaktadır. Daha önceleri tamamen yünden dokunan kilimler, günümüzde çözgüleri pamuk, atkıları yün olarak dokunmaktadır. Günümüzde çözgü için kullanılan pamuk iplik dışarıdan temin edilmektedir. Bu ipliklerle dokunan kilimlerde eski kilimlerin inceliği ve zarafeti görülmemekte ve onların orijinalliği tam olarak verilememektedir.

Şekil 3.1. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Yün Ve Pamuk İplikler.

Önceleri düz dokumalarda kullanılan yünlü iplik geleneksel yöntemle üretilirdi. Bu amaçla koyundan kırkılan yün yıkanır, temizlenir, çırpılır, taranır ve eğirilerek ipliğe dönüştürülür. Bu işlemler aşağıdaki sıra ile yapılır.

Koyundan elde edilen yün su dolu bir havuza alınarak bir süre bekletilir. Bu işlem toz-toprak ve pisliklerin yünden ayrılmasını sağlar. Havuzda yumuşayan yün bir mekâna serilir ve halk arasında değnek denilen söğüt veya kavak ağacı dalından kesilmiş düzgün bir çubukla dövülerek yün pisliklerinin ayrılması sağlanır. Yün yıkanıp temizlendikten sonra ip üzerine veya bir mekâna serilerek kurutulur. İyice kuruması çok önemlidir. Kurutulan yün sopa ile çırpılarak liflerin bir birinden ayrılması sağlanır.

Yünün temizlenmesi bazen onun elle didilmesi yoluyla da yapılır. Yün kümesi avuç içine alınarak iki el yardımıyla kenarlara doğru çekilerek liflerin birbirinden ayrılması ve bu sırada toz ve pisliklerin liflerden ayrılarak dökülmesi sağlanır. Liflere takılarak dökülmeyen çöpler elle temizlenir.

Çırpma işleminde çırpan kişi, çubukla yünü hızlı bir şekilde vurur. Bu vuruşlar sırasında hâlâ liflerin arasında bulunan pislikler ayrılarak dökülür ve yün temizlenir. Çırpma işleminden sonra yün toplanır ve tarama işlemine tabi tutulur.

Yün liflerini birbirinden ayırarak birbirine paralel hale getirmek için ucu sivri birçok tığın bir tahtanın uç tarafına yerleştirilmesiyle hazırlanan tarak kullanılmaktadır (Şekil 3.2). Tarağın alt tarafına iki tane takoz çakılıdır. Yörede bu alete "saçiçel" ismi ile bilinmektedir. Yünü tarayan kişi yere oturarak tahtanın çivisiz uzun tarafını dizinin altına alır. Yünü çivilerin üzerine geçirerek iki yana doğru çeker. Tarağı kullanan kişi bu işleme yün tamamen temizleninceye ve lifler birbirine paralel duruma gelinceye kadar devam eder. Yün tarağında taranan lifler birbirinden tamamen ayrılır ve birbirine paralel yerleşerek düzenli bir hale gelir. Bu işlemden sonra lifler iplik eğirmek için hazır durumdadır.

Yün tarağından geçirilen lifler yörede "iğ" denilen aletle eğirilmektedir. Bazı yörelerde eğirme aleti "teşi", "kirman", "eğirtmeç" isimleri ile bilinmektedir (Şekil 3.3). İğ veya teşi, Orta Asya'dan beri kullanılan bir alettir.⁸⁸ Teşi, yün eğirmeye yarayan, ucu çengelli gövde ile ağırlık veren yuvarlak yarım küreden oluşan tahta alettir. İp eğiren kişi teşiyi soldan sağa doğru çevirir ve elinde tuttuğu yünü altta dönen teşi üzerine

⁸⁸ B. Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygılar*, AKM Yayınları, Ankara 2000, s. 62-63.

incelterek bırakır. Yün, bükülerek iplik halini alır ve mil üzerine sarılır. Döndürme ve inceltme hareketinin tekrar edilmesiyle avuçta tutulan yün fitili iplik halini almış olur. İpliğin düzgün bir şekilde bükülmesi dokumada meydana gelecek ürünün kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir.

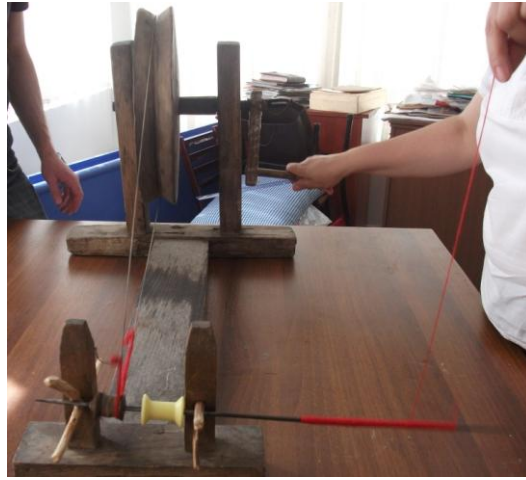
Şekil 3.2. Yün Tarağı.

Şekil 3.3. İplik Eğirmek İçin Aletler.

Eğirilen bu iplikler daha sonra yörede çıkırık denilen bir araç ile bükülerek, çok katlı dayanıklı hale getirilirler (Şekil 3.4). Çıkırık, iplik eğirmek veya bükmek için tatbik edilen, ahşaptan hazırlanan alettir. Bazı yörelerde çıkırık, "çığırık" diye de

bilinmektedir.⁸⁹ Bu aletin en önemli parçaları bir tahtanın üzerinde yerleştirilmiş birisi büyük ve diğeri küçük iki kasnaştır. Büyük kasnağa takılmış kol onun elle döndürülmesini sağlamak içindir. Bu hareket, her iki kasnağa geçirilmiş sağlam bir ip aracılığı ile küçük kasnağa geçirilir. Küçük kasnak, üzeri pürüzsüz metal bir mil - iğ - üzerinde oturmuştur ve büyük kasnak elle döndürüldüğünde küçük kasnak bu hareketi iğ e götürmektedir.

Şekil 3.4. Çıkrık.

Artvin’de çıkrık hem atkı, hem de çözümlü ipliklerinin dokumaya hazırlanmasında kullanılır. Çözümlü iplerinin boyanmadan kullanılmasına rağmen, atkı ipleri kelep haline getirilerek boyanmaktadır.

Çıkrık ile eğirme işlemi de yapılır. Çıkrık ile eğirilen ipliğin incelik veya kalınlığı ipliğe verilen taleplere ve eğiren kişinin yeteneğine bağlıdır.

3.2. ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARININ YAPIMINDA KULLANILAN ARAÇLAR

Artvin Yöresi düz dokumaları da tüm Türk düz dokumaları gibi kirkitli dokuma tezgâhlarında yapılmaktadır. Kirkitli dokuma tezgâhlarını kullanım biçimlerine göre şu şekilde sınıflandırabiliriz: masa tezgahı, yatay tezgah ve gelişmiş dikey tezgah (kilim

⁸⁹ B. Deniz, s. 63.

tezgahı ve halı tezgahı). Gelişmiş dikey tezgâhlardan biri kilimcilikte ve halıcılıkta kullanılan sarma tezgâhtır (Şekil 3.5- 3.6). Artvin Yöresinde kilim ve cicim dokumacılığında bu tezgâh tipi kullanılmaktadır.

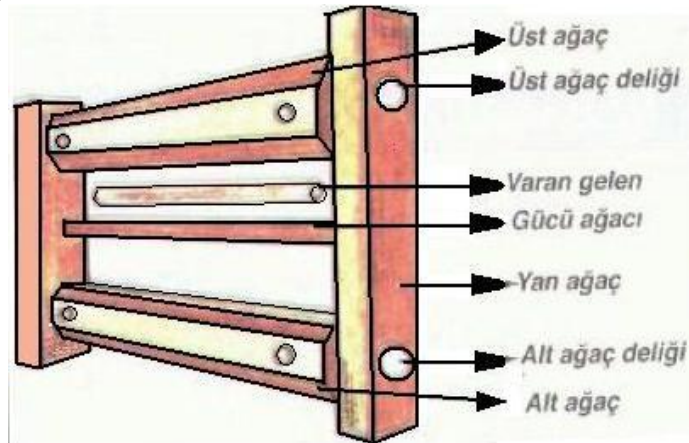
3.2.1. Sarma Tezgâhın Ana Parçaları ve Görevleri

Çözümler çekilerek tezgâh dokumaya hazırlandığında dokuma alt levende sarılarak dokunduğu için bu tip tezgâh sarma tezgâh olarak adlandırılır.

Şekil 3.5. Ahşap Dokuma Tezgâhı.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf9)

Şekil 3.6. Sarma Tezgâh.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf9)

m_dokuma.pdf9)

Sarma tezgâhın parçaları ve görevleri:

Yan Tahtası: Leventleri tutar ve dönmesini sağlar. İki tanedir.

Levent (Merdane): Alt ve üst olmak üzere iki tanedir. Çözügünün alt ve üstünü tutar, gerilmesini ve sarılmasını sağlar.

Gücü Ağacı: Yan tahtaların üstünde duran kalınca sopadır (Şekil 3.7). Arka çözügüler öne alınarak bunun üzerinde sarılı olan ipliklerin arasından geçirilir ya da ayrı bir iplikle teker teker bu ağaca bağlanır. Böylece dokuma sırasında arka çözügülerin öne, öndekilerin de arkaya geçmesi, çözüğü iplerinin arasındaki ağızlığın değişmesiyle sağlanmış olur. Tezgâhın genişliği kadar olan gücü ağacı, tezgâhın yan tahtalarının iç tarafındaki küçük tahta dayanaklara oturtulur. 3 cm kadar kalınlıktaki yuvarlak bir çubuk gücü ağacının hemen arkasından arkadaki iplikler ve öndeki iplikler arasına sokulur.

Şekil 3.7. Gücü Ağacı.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.)

Gücü Kalıbı: Gücüye sarılan çapraz tellerini idare edecek iplerin bir düzeyde olmasını sağlar.

Varangelen: Çaprazı açıp kapatmaya yarar (Şekil 3.6).

Oturma Tahtası: Kilimi dokuyacak olanların oturması içindir.

Tezgâh Yatağı: Üzerine tezgâh kurulmaya yarar.

Payanda: Yan ağaçlarına desteklik yapar ve onların dik durmasını sağlar.

Çapraz: Sallanmaları keser ve tezgâhı sabitleştirir.

Takoz: Leventin dönmesini durdurur ve kol demirine desteklik yapar.

Gerdirme makinesi, Eğri demir, Doğru demir, Kol demiri ve Köstek birbirleriyle yardımlaşarak halı veya kilimin gerdirilmesini sağlar.

3.2.2. Ahşap Sarma Tezgâhın Kurulması

Tezgâhların kurulması için dokuma yapmaya elverişli bir yer seçilmesi gereklidir. Aydınlık ve temiz bir ortam ayarlanır. Tezgâhın kurulacağı yere tezgâh parçalarının tamamı getirilir. İlk olarak tezgâh yatakları konur. Tezgâh yataklarına yan tahtalar yerleştirilerek payandalar çakılır. Önce alt merdane yan tahtalarındaki yuvalarına takılır. Üst merdane takıldıktan sonra yatakları birbirine bağlayan bağlantı ağacı çakılır. Çaprazlar da çakıldıktan sonra, yan tahtaların üzerine birer çivi olmakla dört çivi çakılır. Sağ üstten, sol alta, sol üstten sağ alta olmak üzere çapraz iplik çekilir. Bu çapraz ipler kesiştikleri yerde birbirine hafifçe dokunmalıdır. Bu şekilde tezgâh kurulmuş ve kontrolü de yapılmış olur⁹⁰. Tezgâhın iyi kurulması dokunan kilimin kalitesini artırır.

3.2.3. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Aletler

1) **Kirkkit:** Atkılarının yerleşmesini sağlar (Şekil 3.8).

2) **Gülcan:** Yumak yapmaya yarar (Şekil 3.9).

3) **Verep:** Çeşitli desen iplerinin üzerine sarıldığı ve dokuma sırasında kullanılan ağaç mekiklerdir.

Şekil 3.8. Kirkkit.

Şekil 3.9. Gülcan.

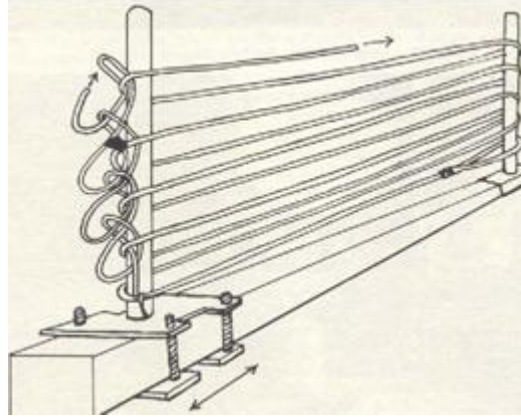
⁹⁰ Ç. Aytaç, ss. 127-128

3.3. ÇÖZGÜ HAZIRLANMASI VE DOKUMA İŞLEMİ

Çözüğü ya yerde, ya da çözüğü aletinde hazırlanmaktadır.

3.3.1. Çözüğü Aletinde Çözüğünün Hazırlanması

En az beş metrelik bir kalasın üzerine birisi sabitleştirilmiş, diğeri kalas üzerindeki deliklere geçirilerek hareket ettirilebilen bir metre boyunda iki demir borudan ibarettir. Dokunacak kilimin boyuna göre, demirler arasındaki mesafeyi, hareketli boru ile ayarlayarak istenilen ölçüde çözüğü elde edilir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Çözüğü Aleti. (Ç. Aytaç)

Çözüğü ipi olarak yün, tiftik veya pamuktan hazırlanan iplikler kullanılmaktadır. Çözüğü ipinin çift bükümlü olmasına özen gösterilir. Çözüğü ipi hesaplanırken dokumada çekme payı ilave edilir. İpliklerin leventte bağlanma payı, dokumanın başlangıçta ve bitişteki bırakılacak saçak payları kesim yapılırken dikkate alınmalıdır. Çözüğü ipi hazırlanırken dokuma yapılacak uzunluk tespit edilir. Elde edilen ölçünün üzerine saçak payı ve çekme payı ilave edilir. Çözüğü aleti, dokunacak halının boyuna 125 cm. saçak payı eklendikten sonra bulunan mesafeye göre ayarlanır. Demir boruların yatay yüzeye dik olup olmadığı kontrol edilir. Çözüğü ipi, demirlerden birinin alt tarafına bağlanarak, iki boru arasına çapraz olarak sarılır. Sarma işleminde ipliklerin aynı gerginlikte olmasına dikkat edilmelidir. Çözüğü ipliklerini saymada kolaylık olması için her 50 telde bir işaret olarak iplik bağlanmalıdır. İstenilen sayıda çözüğü ipliği sarıldıktan sonra, ipliğin ucu bağlanır ve her iki tarafına zincir yapılır. Bu işlem çözüğünün karışmaması ve

düzgün olmasını sağlar. Hazırlanan çözüğü iki demir çubuğa geçirilerek gerdirilir ve üçüncü kişi gerginlik kontrolünü yapar (Şekil 3.11)⁹¹.

Çözgüyü tezgâha rahat taşımak için çözgü grubu kalınca bir sopaya sarılır. Düzenin bozulmamasına dikkat edilir. Üç kişi dikkatli bir şekilde çözgüyü tezgâha taşır. Demir çubuklar yerlerine yerleştirilir. Daha sonra çözgü demir borulardan çıkarılarak demir tezgâha aktarılır (Şekil 3.12).

Şekil 3.11. Çözgüyü Kontrol Etme.

Şekil 3.12. Çözgünün Sarılarak Tezgâha Taşınması.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf)

3.3.2. Çözgünün Tezgâha Aktarılması

İlk önce çubuk demirlerinden biri üst merdaneye geçirilmek üzere çözgü çubuk demirlerine takılır. Bu işlem sırasında önce çubuk demirinin ortası bulunur ve demirlerin üzerine her 10 cm’de bir işaret konur. Dokunacak kilimin kalitesine göre 10 cm’ye denk gelecek şekilde çözgü teli adedi sayılarak işaretli kısımlar arasında gerekli dağılım sağlanır.

Alt ve üst olmak üzere iki çözgü çubuğu bulunmaktadır ve dokunacak kilimin enine göre her iki çubukta da kenarlara doğru fazlalık verilir. Fazlalık verilmesinin nedeni, dokuma yapılırken endeki daralmayı önlemektir.

Bu şekilde hazırlanan çubuk demirlerine takılan çözgü işaretli kısımlarından ayrıca renkli ipliklerle bağlanır. Çözgü ipliklerinin gerilmesi için iki kişi karşılıklı

⁹¹ El Sanatları Teknolojisi, (t.y), Erişim tarihi: 21.06.2012, (http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf)

geçerler ve üçüncü kişi de çözü ipliklerine sopa ile vurarak ipliklerin düzelmesini sağlar (Şekil 3. 13).

Çözgü iplikleri merdaneye düzeltilerek sarılır. Alt merdaneye de çözgü aynı şekilde bağlanmalıdır. Bu şekilde hazırlanan ve tezgâha takılan çözgü(Şekil 3.14), gerdirme makinesi ile gerdirilir. Çözgü gerginliklerinin farklı olması dokumayı zorlaştırır ve bozuk olmasına neden olur. Bu nedenle, gevşek kalan teller olursa eğer, çözgünün alt çubuk demiri yakınından kesilerek gerdirilir ve düğüm yapılır.

Şekil 3.13. Çözgüyü Germe.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf)

Şekil 3.14. Çözgülerin Tezgâha Takılması.

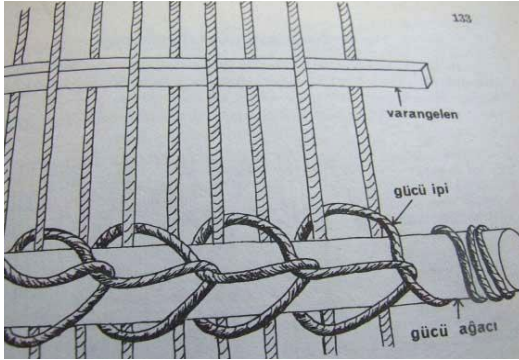
(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf)

3.3.3. Gücünün Örülmesi

Dikey tezgâhlarda kirkitli dokuma yaparken gücü hazırlanmalıdır. Gücü hazırlanırken gücü ağacı kullanılır. Arka çözümler öne alınarak bunun üzerinde sarılı olan ipliklerin arasından geçirilir ya da ayrı bir iplikte teker teker bu ağaca bağlanır. Böylece dokuma sırasında arka çözümlerin öne, öndekilerin de arkaya geçmesi, çözümler ipliklerinin arasındaki ağızlığın değişmesiyle sağlanmış olur.

Tezgâhın genişliği kadar olan gücü ağacı, tezgâhın yan tahtalarının iç tarafındaki küçük tahta dayanaklara oturtulur. 3 cm kadar kalınlıktaki yuvarlak bir çubuk gücü ağacının hemen arkasından arkadaki iplikler ve öndeki iplikler arasına sokulur. Buna gücü kalıbı denir.⁹²

Çözümler ipinden alınan bir yumak ucu tezgâhın sağ tarafından, birinci çözümler ipliği hizasından başlanarak gücü ağacı ve gücü kalıbının üzerinden dolanır. Daha sonra düğümlenir ve yumak arkaya geçirilir. Arkadan gelen yumak gücü ağacına sarılıp ilmek atılır ve gücü kalıbı sıkıştırılır. Oluşan bolluk giderilir ve gücü örülmeye devam edilir (Şekil 3.15 ve 3.16).

Şekil 3.15. Gücünün Örülmesi.

Şekil 3.16. Gücünün Örülmesi.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf)

3.3.4. Dokuma İşlemi

Tezgâh hazırlandıktan sonra dokuma işlemine başlanır. Dokuma yapılırken dokuyucu önce tezgâhtaki yeri kendisine göre ayarlamalıdır. Dokumada motiflerin oluşturulması için renkli ipliklere ihtiyaç vardır ve bu renkli iplikleri dokuyucu,

⁹² Ç. Aytaç, *El Dokumacılığı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982, s. 132

ulaşacağı bir yerde bulundurmalıdır. Atkı ipi olarak, çözgü ipi ile aynı kalınlıkta fakat değişik renklerde yün veya pamuk türünden iplikler hazırlanır ve dokuma işleminde kullanılır (Şekil 3.17).

Dokumanın sökülmemesi için önce zincir halkası örülür ve çok sıkı atkı atılarak dokumanın başı sıkıştırılır. İpin ucu işaret parmağı ile başparmak arasında tutulur ve içten dışa doğru çevrilerek halka yapılıır. Halkanın içinden işaret parmağı yardımı ile aradaki iplik içerden dışarı doğru çekilerek zincir halkası oluşturulur. Bu işlem tekrar edilerek dokumanın eni kadar zincir örme işlemi yapılır (Şekil 3. 18, Şekil 3. 19).

Şekil 3.17. Atkı İplikleri.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf)

Şekil 3.18. Zincir Örmeye Başlama.

Şekil 3.19. Zincir Örme ve Bitirme.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf)

Dokumanın başlangıcında ve bitişinde tercihe göre 5-10 sıra çözgü ipi ile düz dokuma (bezayağı) yapılır. Dokuma sırasında bir baştan diğer başa geçilir ve atkılar kirkit yardımı ile vurularak sıkıştırılır.

3.4. ARTVIN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN BOYALAR

Artvin yöresinde doğal boyalar kullanılarak renklerin elde edilmesi, yöredeki insanların söylediğine göre, 20-25 yıl öncesine kadar yapılırken, günümüzde çok az rastlamaktayız. Eskiden beri doğal boya renklerinin bitkilerin kök, kabuk, yaprak, çiçek kısımlarından ve topraktan elde edildiği bilinmektedir. Kimya sanayisindeki ilerlemelerden sonra doğal boyaların yerini sentetik boyalar almaya başlamıştır. Günümüzde kalitesi düşük kimyasal boyalarla yapılan kilimler daha fazla yer almaktadır. Son yıllarda kilim yapımında kalite tamamen kaybolmuştur. Buna karşılık bazı köylerde orijinal boyacılığın devam ettiği de görülmektedir.

Bitkisel boyalarla boyanmış ipliklerle yapılan kilim ve halı çok canlı, parlak bir görünüme sahiptir. Bu tür halı ve kilimlerin renkleri geç solmakta, zamanla solsa bile sentetik boyalarla boyanmış ipliklerden yapılan ürünlerdeki gibi olmamaktadır.

Artvin'de boyama doğal boyalarla yapıldığı gibi, sentetik boyaların doğal boyalarla karışımı, ya da sadece sentetik boyalarla da yapılmaktadır. Yörede doğal boya olarak yeşil ceviz kabuğu ve yaprağı, nar kabuğu, sarıpatatya, soğan kabuğu, nane, kök boya, çivit otu gibi bitkisel boyaların yanında toprak boyalar da kullanılmaktadır.

Cevizin kabuğu ve yaprağından kahverenginin çeşitli tonları ve siyah elde edilir. Artvin ve civarında ceviz ağacı bol miktarda bulunmaktadır. Sonbaharda toplanan ceviz kabukları meyvesinden ayrılarak gölgede kurumaya bırakılır ve olduğu gibi kullanılır (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. Ceviz Kabuğu.

Papatya: Sarı renk, papatyadan elde edilmektedir (Şekil 3.21). Yörede yetişen papatyalar bahar ayında toplanıp kurutulur. Su dolu kazana papatyalar ile beraber şap ve iplikler atılarak kaynatılır. Bir süre sonra kazandan alınan iplikler soğuk su ile durulanır ve kurumaya bırakılır.

Nar kabuğu: Artvin yöresinde kullanılan bitkilerden biridir ve ondan sarı ve kıızı sarı renk elde edilir. Sonbahar ayında toplanan nar meyvesinden ayrılır ve güneş altında kurumaya bırakılır. Kuruyan nar kabukları boyamaya hazır hale getirilir (Şekil 3.22).

Şekil 3.21. Papatya.

Şekil 3.22. Nar Kabuğu.

Nane: Artvin yöresinde bolca yetişen bu bitkiden yeşil ve tonları elde edilir. İlkbaharın sonlarında toplanıp gölgede kurumaya bırakılır. Kuruyan nane ezilerek toz haline getirilerek kullanılmaya hazırlanır (Şekil 3.23).

Soğan kabuğu: Kiremit kırmızısı ve tonları elde edilir. Soğan kabukları ezilerek toz haline getirilir ya da kabuklar olduğu gibi kullanılır (Şekil 3.24).

Şekil 3.23. Nane.

Şekil 3.24. Soğan Kabuğu.

Çivit Otu: çivit mavisi elde edilir (Şekil 3.25).

Kök Boyası: Bu boya "Türk Kırmızısı" adı ile bilinir ve kırmızı tonları elde edilir (Şekil 3.26).

Boya elde edilirken yapılan işlemlerde tüm bitkilerin kullanımında kazan su ile doldurulur, iplikler içine alınır ve hafif ateşte su bir saate kaynama noktasına gelecek şekilde ısıtılıyor. Su sıcaklığı 25-30 dereceye geldiğinde limon, şap, sülfat karıştırılır. Su kaynamaya başladığında ateş daha da kısılarak suyun çok küçük kabarcıklar bırakarak kaynaması sağlanır. Boya bitkileri kazana boyanacak malzemenin ve suyun miktarına göre atılır. Bitkiler çok kuru ise onları boya kazanına bir gün önceden yatırmak daha iyidir. İstenilen renk elde edilinceye kadar iplikler arada bir karıştırılarak kaynamaya devam edilir. Ara sıra kazandan çıkarılarak kontrolü sağlanır. İstenilen renk elde edildiğinde ipler kazandan alınarak önce soğutulur, sonra soğuk suyla birkaç kez durularak kurumaya bırakılır. Boyanın değişme tehlikesi yoksa iplikler boya banyosunda soğumaya bırakılarak rengin daha muntazam olması sağlanır. Yıkama ve durulama bir gün sonra yapılır. Fakat ipliklerin boyada kalma süresi bir günden fazla olmamalıdır.

Şekil 3.25. Çivit Otu.

Şekil 3.26. Kök Boya (Türk kırmızısı).

3.5. ARTVİN YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN MOTİF VE DESENLER

Artvin yöresi düz el dokumalarında kullanılan motifleri incelediğimizde, aşağıdaki motif tipleri tespit edilmiştir:

- 1 - Figürlü motifler;
- 2 - Geometrik motifler;
- 3 - Bitkisel motifler;

4- Damga/İmler ve yazı tipli motifler.

3.5.1. Motif ve Desen

Motif: Bir tablonun, bir figürün yahut resmin esasını teşkil eden şekil ve unsurdur.⁹³ El sanatlarında işlenen her motifin bir anlamı ve dili vardır. Tarih sürecinde motiflerin değişimi ve aldıkları anlam daha kesinleşmekte ve daha vurgulu bir biçim almaktadır.

Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar büyük bir coğrafya üzerinde yaşamış olan Türk boylarının hayat şekli, felsefeleri, inançları dokumalara da yansımıştır. Yüzlerce motif ve pek çok renk geleneğiyle günümüze ulaşmıştır. Bu yönü ile el sanatlarında kullanılan desen, üretildiği bölgenin ve toplumun kültürel yapısının da göstergesi sayılmalıdır.⁹⁴

3.5.2. Motiflerin Türlerine Göre Sınıflandırılması

3.5.2.1. Figürlü Motifler

Aşırı stilize edilmiş geometrik halde figürlü motifler kullanılır.

İnsan Motifleri: Elbelinde motifi gibi stilize edilmiş şekilde kullanılır.

Hayvan Motifleri: Aslan, güvercin, kartal, kaplan, pars, at, yılan gibi hayvan motiflerinin yanı sıra ejder, zümrüd-ü anka kuşu gibi mitolojik hayvanlar da kullanılmıştır.

3.5.2.2. Geometrik Motifler:

Geometrik motif olarak üçgen, dörtgen, baklava, yıldız, sekizgen gibi motifler kullanılmaktadır.

3.5.2.3. Bitkisel Motifler

Türk sanatında en çok kullanılan bitkisel bezemeler, hatai ya da gerçekçi üslupta çiçekler (gül, lale, karanfil, sümbül, hanımeli, düğün çiçeği, kadife çiçeği, kiraz çiçeği), yapraklar (beş yaprak ya da pençberg, üç yaprak) ve ağaçlardır. Türk süsleme sanatında

⁹³ A. Yılmaz, *Türk Kitap Sanatları Tabir ve İstihlaları*, Damla Yayınevi, İstanbul 2004, s. 230.

⁹⁴ A. Aytaç, "Karapınar Tülü Dokumalarında Yanış", *Karapınar Sempozyumu*, Konya 2001, s.409.

kullanılan yaprak, tabiattaki görünüşünün üsluplaşmış şeklidir. Bitkisel motifler, Osmanlı saray grubu halı ve kilimlerini de süslemiştir. Bu motiflerin yoğun kullanıldığı Sarıkamış, Bardız ve çevresinde de "tapestry" tekniği denilen özel bir teknikle ilikler yok edilmiştir. Bu da bitkisel motiflerdeki yuvarlak hatların oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır.⁹⁵

Bitkisel motifler çiçekler, yapraklar, dal uzantıları, ağaçlar ve meyvelerin motif olarak kullanılmasından oluşur.

Çiçekler: Dokumalarda kullanılan çiçeklerin bir kısmında stilizasyon görülür. Stilize edilmiş çiçeklerin hatai, penç, goncagül, lale, sümbül, karanfil gibi örnekleri sıkça kullanılır.

Yapraklar: Yaprakların stilize edilmiş şekli, küçük yapraklar, dilimlenmiş yapraklar, iri dişli yapraklar ve hançer yapraklar kullanılır.

Dal uzantıları: Çiçekleri birbirine bağlamak için kullanılır. Dallar genelde yaprak ve çiçeklerle birlikte kullanılır.

Meyveler: Buğday, başağı, nar, incir, üzüm gibi motifler kullanılmıştır.

Ağaçlar: Selvi, hurma, palmye, nar, incir gibi ağaçlar kullanılır.

3.5.2.4. Damga/İmler ve Yazı Tipli Motifler

Damga-İm: Türkler tarih boyunca aile, oba, oymak, boy, devlet gibi kavramları ifade etmek için belirli figürleri damga=im olarak kullanmışlardır. İm ve damgalar o kişi ve topluluğun varoluşunun simgesidir. Ayrıca im ve damga, üretilen her tür araç gerecin ya da dokumanın, hangi kişi veya toplumun kültürüne ait olduğunun, aktarıldığı nesiller tarafından da bilinmesini sağlamakta, hatta bir üslup belirlemesini dahi mümkün kılmaktadır.⁹⁶

Yazı Motifler: Harfler, Kur'an ayetleri, tarihi belirten rakamlar ve köşeleri dik açılı kısa kalın şekildeki kufi yazılar da dokumalarda kullanılmıştır.

⁹⁵ T. Parlak, A. Aslıhan Ergüder, *Bardız Kilimleri*, Erzurum 2010, s. 59.

⁹⁶ M. Erbek, *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2002, s. 180.

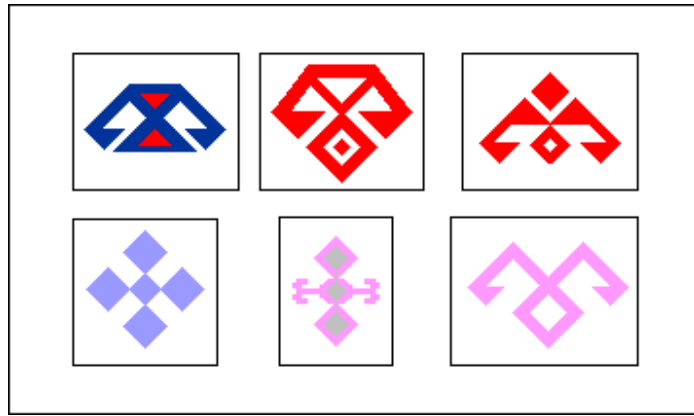
3.5.3. Motiflerin Anlamları

• Elibelinde Motifi

Elibelinde motifi (Şekil 3.27) dişiliğin simgesidir. Sadece analık ve doğurganlığı değil, aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk vs. de sembolize eder. İlk insanlar ana tanrıçalara tapıyorlardı. Erkeğin üremedeki biyolojik rolü anlayamadığı için, sadece dişilerin insan yavruladığını görüyorlardı. Bu nedenle kutsal mekânlarda bulunan o dönemlere ait heykellerin tümü bereket tanrıçası olan küçük kadın heykelcikleridir. Erken Anadolu uygarlıkları halkları, kadını, doğurma yetisi nedeniyle tanrıçalaştırmıştır.⁹⁷

Bu motifin kökeni, Orta Asya'ya dayanmaktadır. Özellikle Orta Asya'daki keçelerin üzerinde yaygın bir şekilde görülmektedir.⁹⁸

Bu motif örneklerine Aydın-Çine kilimi, Balıkesir, Çankırı, Bayburt, Gümüşhane, Eskişehir, Erzurum, Kars, Kağızman, Konya, Malatya, Tekirdağ, Van, Adana, Erzincan, Sivas, vs. kilimlerinde rastlanılmaktadır.

Şekil 3.27. Elibelinde Motifi.

• Koçboynuzu

Bereket, kahramanlık, güç ve erkeklik sembolü olan koçboynuzu motifi (Şekil 3.28), Anadolu kültüründe ana tanrıçadan sonra, ya da onunla birlikte kullanılan bir

⁹⁷ M. Erbek, s. 12.

⁹⁸ H. Tarcan, *Tarihin Başladığı Ön Türk Uygarlığı. Resmi Tarihin Çöküşü*, İstanbul 2003, s. 163.

motiftir. Boynuz sembolü, insanlık tarihinde her zaman güç, kuvvet olan erkekle özdeşleştirilmiştir. Koçboynuzu motifi koçun önden, yandan ve tepeden görünüşünün spiral, hilal gibi şekillerle stilize edilerek dokumalara aktarılmasıyla ortaya çıkmıştır. Buna bir örnek olarak Frigya'nın başkenti Gordion'daki büyük Tümülüs'te bulunan (İ.Ö. 8. yy) bronz koçbaşı gösterilebilir.⁹⁹

Yüzyıllar boyu Oğuzlar, Kırgızlar, Kazaklar, Çuvaşlar, Bulgarlar gibi çeşitli Türk topluluklarının halı, kilim, keçe ve diğer yaygılarında "Dağ Tekesi" motifi beğenilerek kullanılmıştır. Dokuma tekniğinde köşeli ve geometrik biçim alan bu motife gerek Anadolu, gerekse diğer Türk topluluklarında "Koçboynuzu" denilmektedir.¹⁰⁰

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen koçboynuzu motifi Şavşat ve Yusufeli dokumalarında daha belirgin olarak kullanılmıştır.

Anadolu el sanatlarında ve özellikle halı, kilim ve diğer dokumalarda, koçboynuzu motifinin kullanılmaya başlaması neredeyse dokuma sanatıyla yaşıttır. Boynuz formunun yer aldığı motiflere, dokumacı kadınlar tarafından boynuzlu yanış, koçlu yanış, gözlü koç, koçbaşı gibi çeşitli isimler verilmiştir.¹⁰¹

Oğuz Türklerinin yaşadıkları bütün bölgelerde ve Orta Asya Türk topluluklarında halı, kilim, cicim, zili vb. kirkitli dokumalarda koçboynuzu motifi hala karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da koçboynuzu motifli halı ve kilimlerde günümüzde de yaygındır. Erkeklik göstergesi olan boynuz formunun çeşitli stilizasyonları ile tasarlanmış olan bu motifler, dokumalarda bereket, bolluk, çoğalma, kuvvet simgesi olarak ve kötü gözlerden korunmak amacıyla kullanılmıştır.¹⁰²

Bu motif, dokumaların genellikle göbek ve bordür kısımlarında görülür.¹⁰³

Bu motifin örneklerini Antalya, Aydın, Balıkesir, Eskişehir, Erzurum, Konya, Sivas, Kars, Kayseri, Adıyaman, Elazığ, Malatya, Çankırı vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

⁹⁹ M. Erbek, s. 30.

¹⁰⁰ N. Kırzioğlu, *Doğu Yöresi Halıları*, Ankara 1978, s. 27.

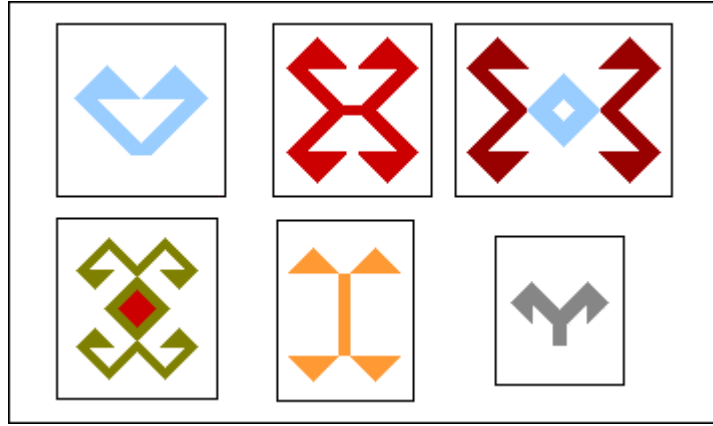
¹⁰¹ M. Erbek, s. 30.

¹⁰² M. Erbek, s. 34.

¹⁰³ M. Erbek, s. 34.

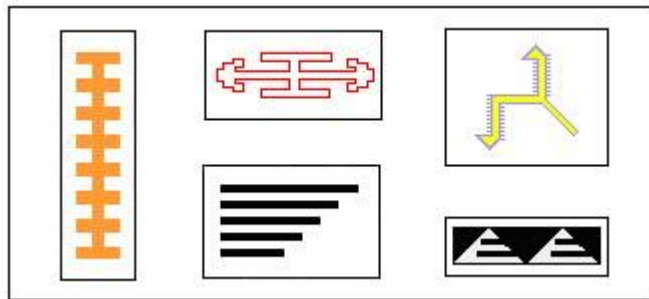
• El, Parmak ve Tarak Motifleri

Parmakları simgeleyen beş sayısının kötü göze karşı koruyucu niteliği olan bir rakam olduğuna inanıldığı için, el motifi (Şekil 3.29), yaşamı koruyan motifler kategorisine ait edilmektedir.¹⁰⁴

Şekil 3.28. Koçboynuzu Motifi.

Neolitik ve Paleolitik dönem mağara resimlerinde el ve parmak motifleri görülmüştür. El şekillerinin, mağara duvarlarında dinsel veya büyüsel bir yaklaşımla tekrarlandığı tespit edilmiştir. Bu mağaraların belli başlıları, İ.Ö. 200.000 yılına tarihlenen, Fransa'nın güneyindeki Gargas, İspanya'daki Maltravteso ve Antalya Beldibi Karain mağaralarıdır.¹⁰⁵

Şekil 3.29. El, Parmak ve Tarak Motifleri.

¹⁰⁴ M. Erbek, s. 114.

¹⁰⁵ M. Erbek, s. 112.

El motifi, Müslüman topluluklarda Tanrıya dua eden eller ile Allah, Muhammed, Hasan, Hüseyin, Fatma'dan oluşan kutsal beşliyi - "Pençe-i Ali-i Abay"ı - ifade eder.¹⁰⁶

Artvin yöresinde el parmak ve tarak motifleri yaygın bir şekilde kullanılmışlardır. Parmak ve ona çok benzeyen tarak motifleri genelde geometrik olarak üçlü, beşli, yedili ve katları sayılar kullanılarak dokunmuştur. Bir gövdeye bağlanan çeşitli çubuk formlarından oluşur ve duruma göre el, parmak veya tarak isimlerini alır.¹⁰⁷

Bu motif örneğini Adıyaman, Afyon, Antalya, Çankırı, Denizli, Eskişehir, Gümüşhane, Hatay, Kars, Malatya, Mersin, Konya, Tokat vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

•Bereket Motifi

Kadın-erkek ilişkisini ve çoğalmayı simgelemektedir. Bereket sözcüğü Arapça kökenli bir sözcüktür. Bereket motifi (Şekil 3.30), olarak buğday, arpa, başak, nar, haşhaş, karpuz, kavun, incir vb. çok taneli, çok çekirdekli meyve ve tahıllar kullanılır.¹⁰⁸ El dokumalarında, işlemlerde, çorap, eldiven örgülerinde, tahta, taş ve metal işçiliğinde, seramik ve pişmiş toprak örneklerinde zengin bir çeşitlilik göstermiş, her zaman Anadolu zanaatçısının vazgeçemediği bir sembol olmuştur. Uğur ve bereket sembollerinin kullanılmasının amacı sonsuz mutluluk dileğini ifade etmektir.¹⁰⁹

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen bereket motifi Şavşat kilimlerinde daha fazla kullanılmıştır.

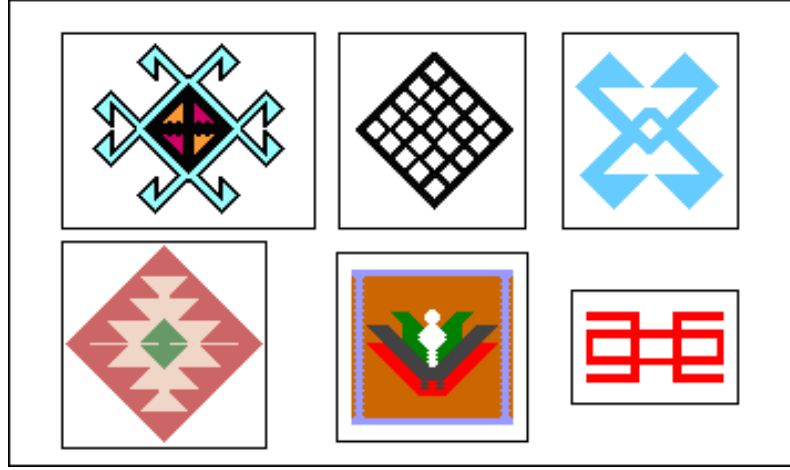
Bu motif örneğini Ardahan, Antalya, Kars, Adıyaman, Konya, Kayseri, Malatya, Manisa, Erzurum, Sivas, Tokat vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

¹⁰⁶M. Gökbuget, "Anadolu'da Göz ve Nazar Geleneği ve Bununla İlgili Pratiklerin Dokumalarda Uygulanması", *I. Uluslar arası El Sanatları Sempozyumu*, İzmir 1984, s. 202.

¹⁰⁷A. Aslıhan Ergüder, s.97, M. Erbek, s. 114.

¹⁰⁸A. Aslıhan Ergüder, s.97, G. Erbek, "Hayat Ağacı Motifi", *Antika*, Yıl:2, Sayı:16, (Temmuz 1986), s. 110.

¹⁰⁹M. Erbek, s. 46.

Şekil 3.30. Bereket Motifi.

• İnsan

İnsan, çalışmanın ve yaratıcı aklın sembolüdür. İnsan motifi (Şekil 3.31), düşünen ve üreten bu güçlü varlığın betimlenmesidir ve çağlar boyu simgesel anlatım yolu ile günümüze dek gelen bir sembol oluşturmuştur.¹¹⁰

Ölümsüzlük ve bununla ilgili söylenenler halı, kilim, keçe, duvar resmi, deri işçiliği, ahşap ve ayna gibi daha birçok el sanatında resmedilerek onlara bir anlatım kazandırılmıştır. Bu tür sembolik anlatımları Anadolu Selçuklu döneminde üretilen el sanatlarında da görmekteyiz.

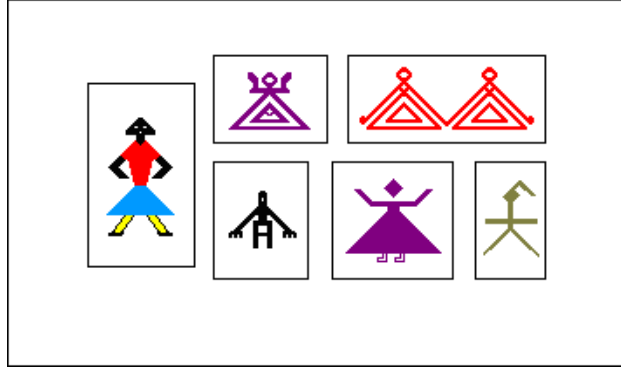
Anadolu'daki ölüm-doğum döngülü törenlerin, ruhun beden değiştirmesi gibi inançların Şaman kültürünün bir devamı olduğu bilinmektedir. Anadolu dokumalarında sık sık rastladığımız insan figürleri daha çok erkek ve kız çocuk olarak betimlenmiştir.¹¹¹

Artvin yöresi dokumalarında görülen insan motifleri daha çok Şavşat kilimlerinin zemininde kullanılmıştır.

Bu motif örneğini Afyon, Eskişehir, Elazığ, Gaziantep, Gümüşhane, Hakkâri, Kars, Niğde, Uşak, vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

¹¹⁰ A. Aslıhan Ergüder, s. 99-100, M. Erbek, s. 60.

¹¹¹ A. Aslıhan Ergüder, s. 97, 98; M. Erbek, s. 62.

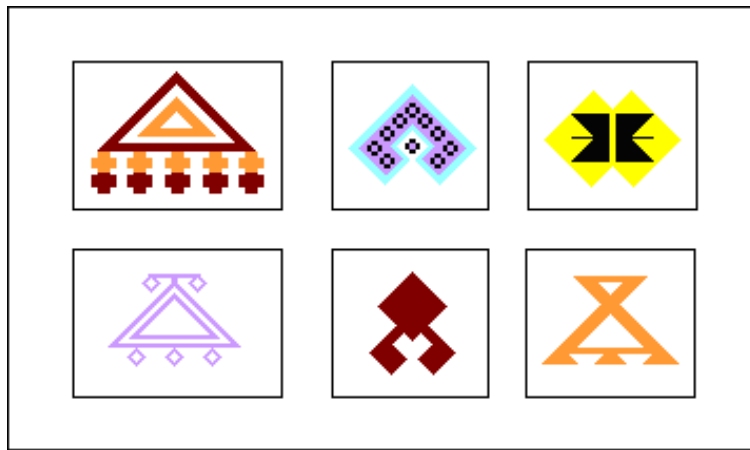
Şekil 3.31. İnsan Motifi.

• Saçbağı

Saçbağı motifi (Şekil 3.32), evlilik isteğinin göstergesidir. Anadolu kadınlarının saç kesme şekilleri ve saçlarına bağladıkları süsler, toplumdaki sosyal konumlarını anlatan sessiz bir dilin öğeleridir. Kadının toplum içindeki konumu her şeyini sözle dile getirebilmesine olanak vermemektedir. Bu nedenle, kendini ifade edebilme yöntemi olarak, sembolik bir anlatım dilini kullanmaya yönelmiştir.¹¹²

Artvin yöresi düz dokumalarında saçbağı motifi zemin ve bordür kısımlarında yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Bu motif örneğine Diyarbakır, Erzurum, Malatya, Konya, Sivas, Tokat vs. kilimlerinde rastlayabiliriz.

Şekil 3.32. Saçbağı Motifi.

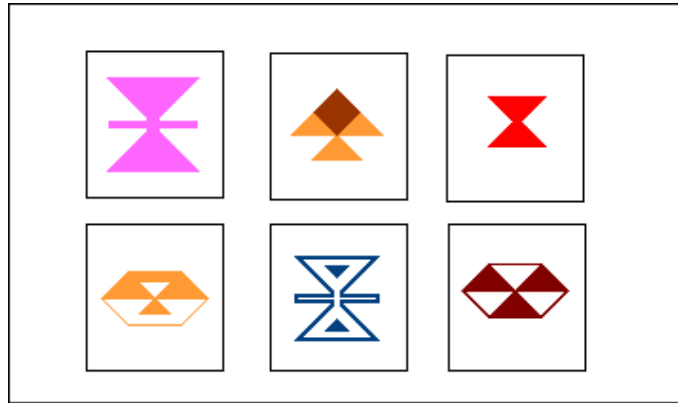
¹¹² A. Aslıhan Ergüder, s.99-100; M. Erbek, s. 66.

• Küpe

Küpe motifi de (Şekil 3.33), tıpkı saçbağı motifi gibi genç kızın evlilik isteğini iletir. Dünya kültürlerinde ve Anadolu'da süslenmenin doğum ve çoğalma ile çok büyük bir ilgisi vardır. Yapılan arkeolojik kazılarda, özellikle Neolitik Geç Hitit döneminde av teknolojisi aletlerin yanında bulunan küpe, kolye, yüzük gibi süs eşyalarının sayısı şaşırtıcı düzeydedir. İlk Tunç Çağı yerleşimlerinden Karataş ve Sema höyük'teki (M.Ö. 3200–1800) ölü gömme geleneği bize bu dönem süs eşyaları ile ilgili bulgular edinme olanağı vermiştir.¹¹³

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen küpe motifini Şavşat kilimlerinde daha fazla görebiliriz. Bu motife dokumanın zemininde ve bordüründe rastlamaktayız.

Bu motif örneğini Bayburt, Çankırı, Çorum, Elazığ, Erzurum, Kars, Kayseri, Konya, Sivas, Tokat, Van vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

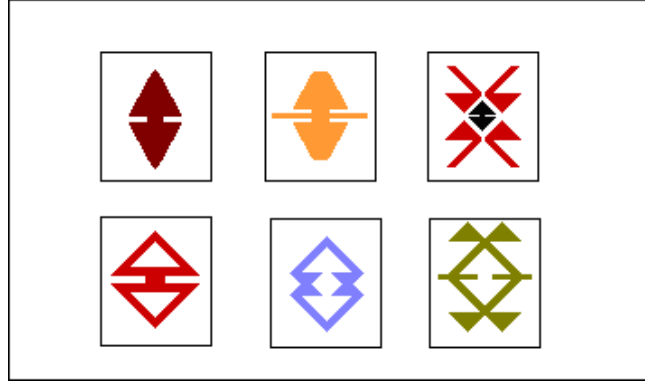
Şekil 3.33. Küpe Motifi.

• Bukağı

Bukağı motifi (Şekil 3.34), aileyi, kadın-erkek birliğini, ailenin devamlılığını, bereketi ve sevgililerin birleşme arzusunu simgeler. Anadolu dokumalarında canı, malı korumak amacı ile stilize edilerek kullanılan Ejder, Akrep gibi motiflerin merkezinde bukağı motifine rastlıyoruz. Doğum ve çoğalma anlamında kullanılan bukağı, aşk ve birleşimi ifade eden küpe, saçbağı gibi motifler bu bağlamda anlamsal bütünlük içindedir.¹¹⁴

¹¹³ M. Erbek, s. 70.

¹¹⁴ A. Aslıhan Ergüder, s. 100, M. Erbek, s. 76.

Şekil 3.34. Bukağı Motifi.

Artvin yöresi düz dokumalarında görülen bukağı motifi Şavşat ve Yusufeli kilimlerinin zemin ve bordür kısımlarında kullanılmıştır.

Bu motif örneğini Afyon, Antalya, Çankırı, Çorum, Elazığ, Gaziantep, Kars, Konya, Malatya, Tokat, vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

• **Sandıklı Motifi**

Sandıklı motifi (Şekil 3.35), evlilik isteğini ve bebek beklentisini simgeler. Bu motif geleneksel olarak, her genç kıza evlilik öncesi alınması gereken "Çeyiz Sandığı"nın stilize edilmiş halidir.

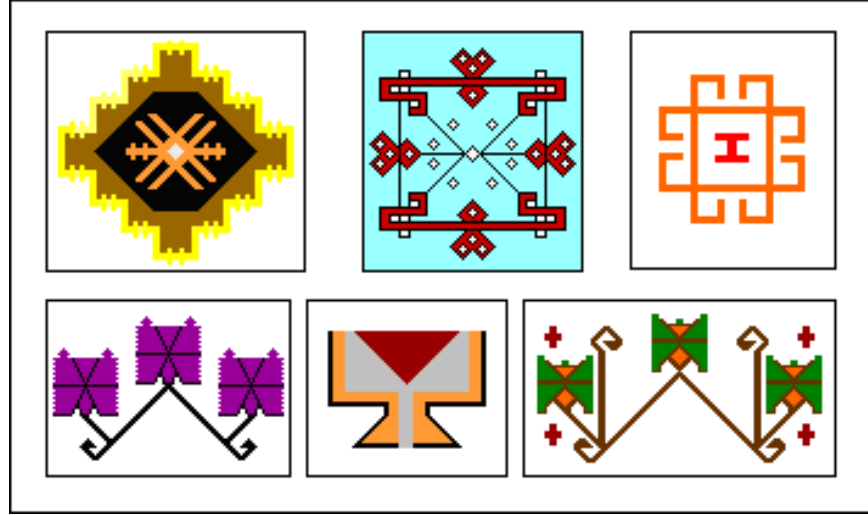
Bunları bazen kızın kendisi dokur, bazen de yakınları onun için aynı beklentiyle sandıklı motifli dokumalar yaparlar.

Anadolu kadını, doğumu ve neslin devamlılığını sembolize eden sandıklı motifini geçmişte olduğu gibi günümüz dokumalarında da sıkça kullanmaya devam etmektedir.¹¹⁵

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen sandıklı motifi Şavşat kilimlerinde daha çok kullanılmıştır.

Bu motif örneğini Adana, Antalya, Ardahan, Çankırı, Çorum, Elazığ, Kars, Konya, Kayseri, Niğde, Tokat, vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

¹¹⁵ M. Erbek, s. 80.

Şekil 3.35. Sandıklı Motifi.

• Aşk ve Birleşim Motifi

Aşk ve birleşim motifi (Şekil 3.36), uzak doğu kökenli Ying-Yang motifinin Anadolu yorumudur. Ying-Yang gece-gündüz, güzel-çirkin, cennet-cehennem, kadın-erkek gibi zıt kavramların birleşimini sembolize eder.

Birbirini tamamlayan iki zıt renkli parçadan oluşan aşk ve birleşim motifinin, siyah parçasında bir miktar beyaz, beyaz parçasında da bir miktar siyah renk bulunmaktadır. Bu form, Anadolu insanının hatasız, saf, hiçbir şey olmayacağına dair inancının simgesidir.¹¹⁶

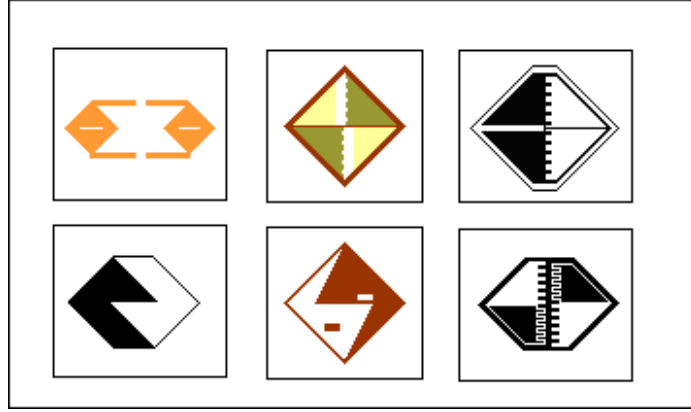
Sevgi, bağlılık ve birleşimi ifade etmektedir.¹¹⁷

Artvin yöresinde aşk ve birleşim motifi Şavşat kilimlerinde daha belirgin olarak kullanılmıştır. Bu motif dokumanın hem zemin, hem de bordür kısımlarına yerleştirilmiştir.

Bu motif örneğini Antalya, Balıkesir, Kayseri, Malatya, Mersin, Sivas, Tokat, vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

¹¹⁶ M. Erbek, s. 84.

¹¹⁷ A. Aslıhan Ergüder, s. 101; Y. Durul, "Anadolu Kilimlerinin Teşhisi ve İmler", *I. Milletlerarası Türk Folklor Sem. Bil.*, 8-14 Ekim Ankara 1974, s. 278.

Şekil 3.36. Aşk ve Birleşim Motifi.

• Yıldız Motifi

Anadolu dokumalarında mutluluk, iyilik, aydınlık, ışık ve kahramanlığı simgeler.¹¹⁸ Anadolu halkının inançları, yıldızlarla insanlar arasında bir yazgı bağlantısı kurmaktadır. Bu bağlantı, İslam öncesi ve sonrası Anadolu dinlerinde ve bütün komşu ulusların inançlarında vardır. Yıldızların insan yaşamındaki etkilerinin iki boyutu olduğuna inanılır. Birincisine göre, insanların alın yazıları yıldızların hareketlerine bağlıdır; ikincisine göre ise, yıldız falına bakarak geleceği görmek mümkündür.

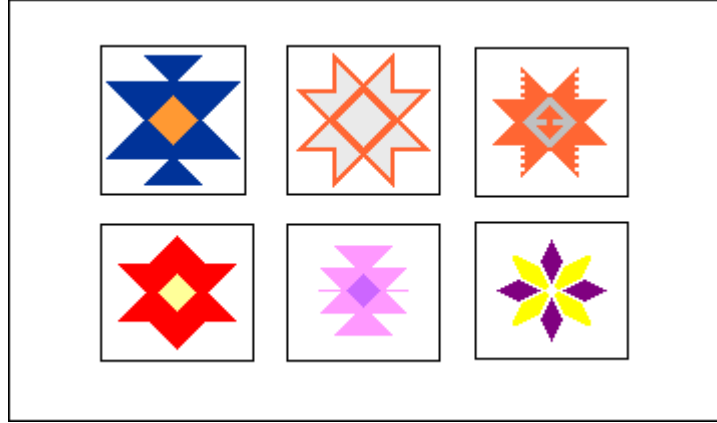
Yıldız motifi (Şekil 3.37), iç içe geçmiş iki üçgenden oluşmaktadır. Bu form, kare ve haç motifi ile birlikte anlamsal bir bütünlük içerir ve bu bütünlük evreni simgeler.¹¹⁹

Artvin yöresinde bu motif dokumanın zemininde ve bordür kısımlarında yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Bu motif örneğini Çankırı, Denizli, Eskişehir, Kars, Konya, Malatya, Niğde, Van vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

¹¹⁸ A. Aslıhan Ergüder, s. 102; R. Karahan, *Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, ss. 406-409.

¹¹⁹ M. Erbek, s. 86.

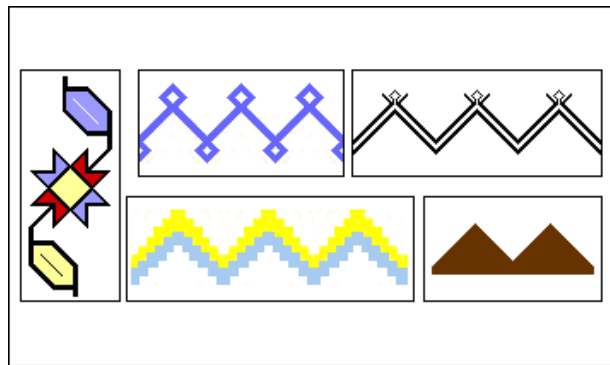
Şekil 3.37. Yıldız Motifi

•Su Yolu Motifi

Yeniden doğuşun, bedensel ve ruhsal yenilenmenin, yaşamın akışkanlığının ve sürekliliğinin, bereket, soyluluk, bilgelik, saflık ve erdemın sembolüdür. En etkin bedensel arınma aracıdır. Anadolu’da su yaşamın kendisidir. Anadolu kadınının bütün gün iç içe olduğu su, dokumalarında da motif olmuştur.¹²⁰

Artvin yöresinde suyolu motifi (Şekil 3.38), dokumanın zemininde ve bordür kısımlarında sıkça rastlanmaktadır.

Bu motif örneğini Aydın, Bayburt, Denizli, Hatay, Erzurum, Konya, Malatya, Niğde, Sivas vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

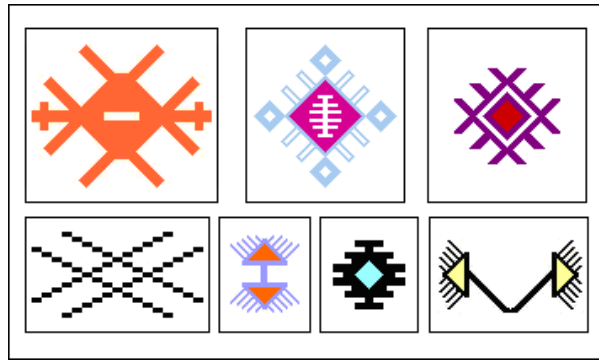
Şekil 3.38. Suyolu Motifi.

¹²⁰ M. Erbek, ss. 102-104.

• Pıtrak Motifi

Anadolu'da, kurak yerlerde yetişen bir bitkinin üzeri tamamen dikenlerle kaplı, yürürken insanların elbiselerine yapışan meyveleri motif olarak işlenir. Bu desenlerin hepsi de, Anadolu'da nazar, bolluk, bereket gibi sembolik anlamlar ifade eder.¹²¹

Artvin yöresinde pıtrak motifi (Şekil 3.39), dokumanın zemininde ve bordür kısımlarında sıkça rastlanmaktadır.

Şekil 3.39. Pıtrak Motifi.

Bu motif örneğine Adana, Antalya, Erzurum, Elazığ, Kars, vs. kilimlerinde rastlanmaktadır.

• Muska ve Nazarlık Motifi

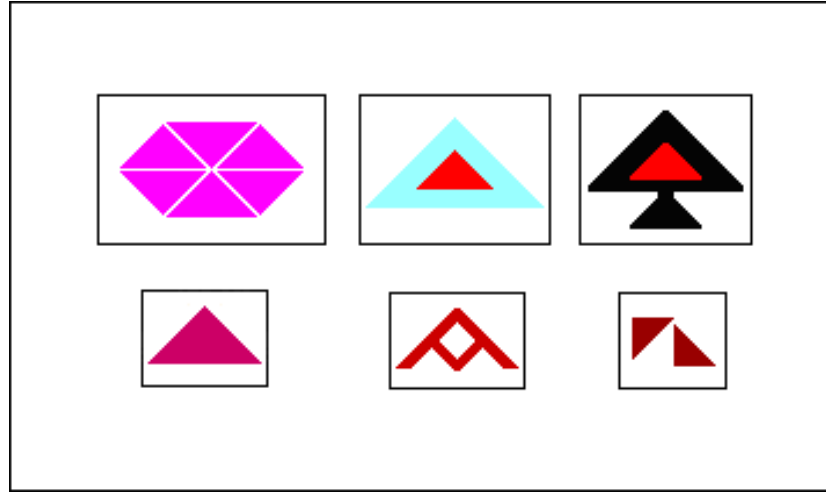
Anadolu halı ve düz dokuma yaygılarında, en sık karşılaşılan motiflerden biri de yine güç, kuvvet ve tılsımına inanılan muska, nuska, hamayıl veya hamail isimleriyle anılan motiftir (Şekil 3.40). Çoğu kez üçgen veya eşkenar dörtgen şeklinde işlenen bu bezeğin, onu taşıyan kişiyi kötülük, uğursuzluk ve nazarlardan koruduğuna, güç, kuvvet ve cesaret verdiğine tüm Anadolu'da inanılır. Bu nedenle halı ve düz dokuma yaygılarda da işlenir. Halı ve dokuyucuyu kötülük ve kem gözlerden koruyan tılsımlı bir motif olarak dokunur.

Anadolu dokumalarında muska motifine şematik şekle dönüşmüş, bir merkez etrafında çift üçgen şeklinde rastlanmaktadır.

¹²¹B. Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s. 199.

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen muska ve nazarlık motifi Şavşat kilimlerinde daha belirgin olarak kullanılmıştır. Dokumanın zeminine ve bordür kısımlarına yerleştirilmiştir.

Bu motife Aydın, Çankırı, Elazığ, Kayseri, Sivas, vs. kilimlerinde de rastlamamız mümkündür.¹²²

Şekil 3.40. Muska ve Nazarlık Motifi.

•Göz Motifi

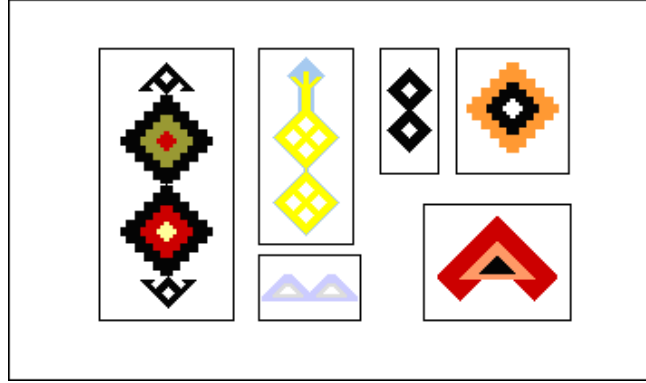
Kötü gözle bakışın kökeni ve çıkış noktası insan gözüdür. Günlük yaşamda kullanılan dokumalarda sık sık işlenmiştir. En yaygın olanı dörde bölünmüş eşkenar dörtgen şeklindedir. Kare, eşkenar dörtgen ve dikdörtgen şeklinde göz motifine de rastlanır. Göz motifi (Şekil 3.41), yörelere göre değişkenlik gösterir.¹²³

Artvin yöresi düz dokumalarında görülen göz motifi Şavşat ve Yusufeli kilimlerinin zemin ve bordür kısımlarında kullanılmıştır.

Bu motif örneğine Aydın, Erzurum, Hakkâri, Malatya, Muğla vs. kilimlerinde rastlanmaktadır.

¹²² B.Deniz, s. 199.

¹²³ G. Erbek, s. 24.

Şekil 3.41. Göz Motifi.

•Oğ Damgası (Haç Motifi)

Anadolu el sanatlarında haç motifini (Şekil 3.42), birlikte anlamsal bir bütün oluşturdukları daire ve kare şekilleriyle iç içe işlenmiş olarak görüyoruz. Bir dairenin içine, merkezi daire ile aynı olmak üzere yerleştirilmiş olan kare şeklinin ortasında, iki dik açının merkezde kesişimi ile şekil bulan haç motifi, bu kompozisyon ile simgesel olarak kareyi dünyaya açmakta ve aynı zamanda, dairenin kapsadığı alanı dört eşit bölgeye ayırmaktadır. Kare ve dairenin merkezlerinin ortak olması, yaratıcı gücün simgesidir.¹²⁴

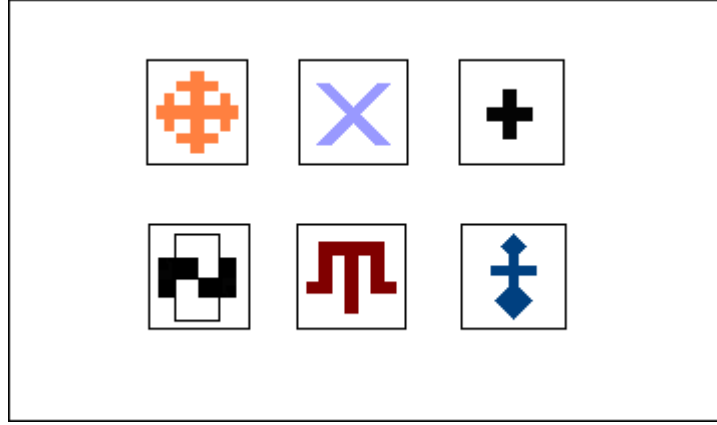
Nazara karşı kullanılır. Yatay ve düşey eksenin kesişmesiyle oluşan şekildir. Haçın kötü gözü dört parçaya bölerek etkisini azaltacağına inanılır. Anadolu'da haç motifi Hıristiyanlıktan çok eskilere dayanır. Anadolu dokumalarında değişik şekillerde görülebilir.¹²⁵

Artvin yöresi düz dokumalarında görülen oğ damgası motifi Şavşat ve Yusufeli kilimlerinin zemin ve bordür kısımlarında kullanılmıştır.

Bu motif örneğini Afyon, Kars, Elazığ, Uşak vs. kilimlerinde de görmemiz mümkündür.

¹²⁴ A. Aslıhan Ergüder, s. 107.

¹²⁵ G. Erbek, "Hayat Ağacı Motifi", *Antika*, Yıl:2, Sayı:16, (Temmuz 1986), s. 25.

Şekil 3.42. Oğ Damgası (Haç motifi).

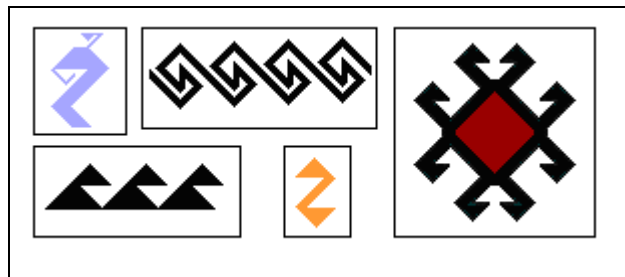
• Çengel (Çakmak) Motifi

Anadolu dokumalarında, özellikle kilim ve halıda çok sık kullanılan bir motiftir (Şekil 3.43). Kötü gözün etkisini yok etmek amacıyla kullanıldığı gibi, dişil ve eril kavramlar arasında bir köprü anlamında da kullanılmıştır.

“S” harfi şeklindeki motif kilim, cicim ve halı dokumalarında dikey ve yatay konumda geometrik olarak stilize edilmek suretiyle kullanılmıştır. Anadolu’da “Çakmak“, “ Eğri alabalık“, “ Küçük karabalık“ gibi çeşitli isimler alır.¹²⁶

Artvin yöresi düz dokumalarında görülen çengel (çakmak) motifi Şavşat ve Yusufeli kilimlerinin zemin ve bordür kısımlarında kullanılmıştır.

Bu motifi Aydın, Bingöl, Erzincan, Elazığ, Malatya, Muğla vs. kilimlerinde görmemiz mümkündür.

Şekil 3.43. Çengel (çakmak) Motifi.

¹²⁶ M. Erbek, s. 138.

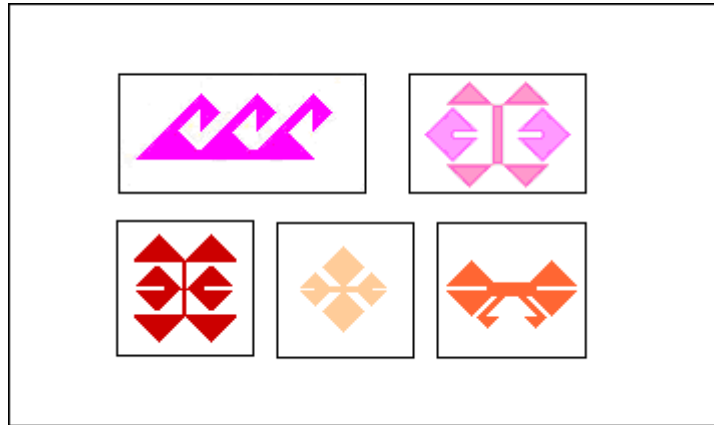
• Kurt Ağızı, Kurt İzi, Canavar Ayağı

Anadolu kirkiteli dokumalarında bolca kullanılmaktadır. Hayvancılıkla geçinen insanların sorunlarından biri de kurtlardır. Kurtağızı ve kurt izi motiflerini (Şekil 3.44), dokumaya aktarmalarının sebebi de budur.¹²⁷

Eski Türklere ve Anadolu’da güç, kuvvet, bereket ve iyiliği temsil eder.¹²⁸ Bu motif stilize edilmiş kurt ayak izi ve kurtağızı şeklindedir. İyimserliğin ve korumanın simgesi olan kurt karanlıkta görebilme yeteneğine sahip olduğu için de, ışığı ve güneşi sembolize etmektedir.¹²⁹

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen kurtağızı motifi Şavşat kilimlerinde daha belirgin olarak kullanılmıştır. Dokumanın zemin ve bordür kısımlarına yerleştirilmiştir.

Bu motif örneğine Aydın, Afyon, Çankırı, Erzurum, Kayseri, Malatya vs. kilimlerinde de rastlamaktayız.

Şekil 3.44. Kurt Ağızı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi.

• Hayat Ağacı Motifi

Sürekli gelişen, cennete yükselen hayatın, dikey sembolizmini oluşturur. Geniş anlamda, sürekli değişim ve gelişim içinde yaşayan evreni sembolize eder. Evrenin üç elementini, toprağın derinine inen kökleriyle yeraltını, alt dalları ve gövdesiyle

¹²⁷ G. Erbek, “ Hayat Ağacı Motifi “ *Antika*, Yıl: 2, Sayı: 16, (Temmuz 1986), s. 34.

¹²⁸ A. Aslıhan Ergüder, s. 111; M. Karamağaralı, “Türk Folklorunda Kurt Üzerine“, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, (Cilt: V), Ankara 1987, s. 163.

¹²⁹ M. Erbek, s. 158.

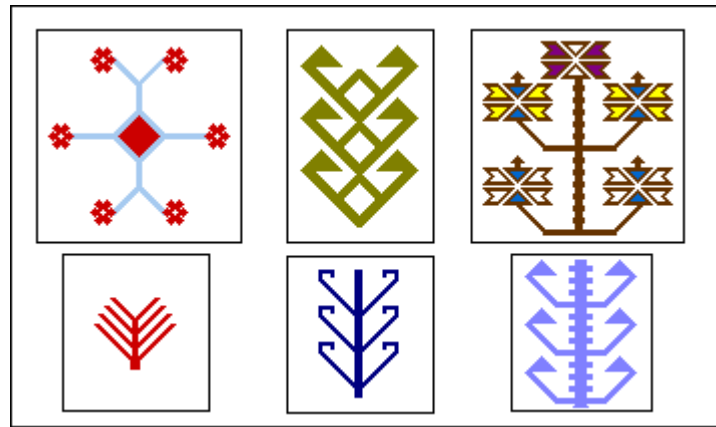
yeryüzünü, ışığa yükselen üst dallarıyla cenneti birleştirir. Yeryüzü ve cennet arasındaki iletişimi sağlar.¹³⁰

Şaman inancına göre hayat ağacı (Şekil 3.45), dünyanın eksenidir. Orta Asya inancına göre kâinat, hayat ağacı, yer, gök ve gezegenlerle temsil edilir. Gök ve yeri bağlayan hayat ağacıdır.¹³¹

Yasemin, sümbül, karanfil, nergis ve benzeri çeşitli çiçekler, hayat ağacı sembolü olarak kullanmışlardır. Bunlar genellikle vazo ve çiçek birleşimleri şeklinde görülür.¹³²

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen hayat ağacı motifi Şavşat kilimlerinde daha çok kullanılmıştır. Bu motif genellikle dokumanın zeminine yerleştirilmiştir.

Bu motifi Afyon, Aydın, Bayburt, Edirne, Kars, Malatya, Sivas, vs. kilimlerinde de görmemiz mümkündür.

Şekil 3.45. Hayat Ağacı Motifi.

• İm Motifi

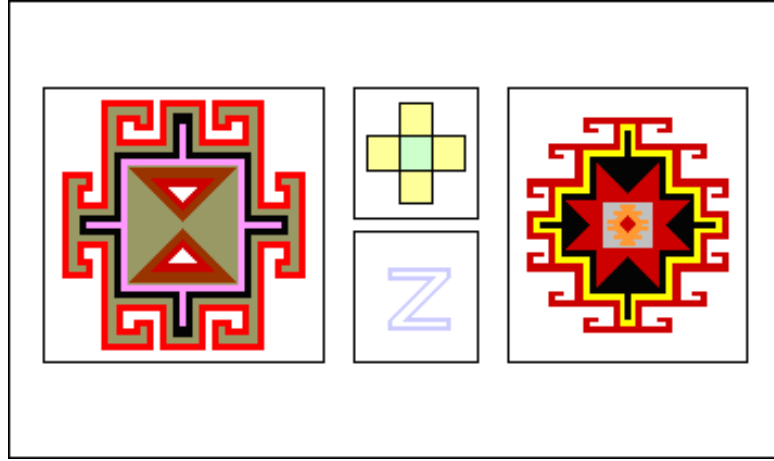
Türkler tarih boyunca aile, oba, oymak, boy, devlet gibi kavramları ifade etmek için belirli figürleri damga=im (Şekil 3.46), olarak kullanmışlardır. Bu motiflerin dokumalardan mezar taşlarına kadar geniş bir alana yayıldığını görebiliriz. İm ve damgalar o kişi veya topluluğun var oluşunun simgesidir. Ayrıca, im ve damga, üretilen her türlü araç gerecin ya da dokumanın, hangi kişi veya toplumun kültürüne ait

¹³⁰ M. Erbek, s. 166.

¹³¹ G. Öney, "Artuklu Devrinden Bir Hayat Ağacı Kabartması Hakkında", *Vakıflar* 7, İstanbul 1968, s. 117-120.

¹³² G. Erbek, "Hayat Ağacı Motifi", *Antika*, Yıl: 2, Sayı: 16, (Temmuz 1986), s. 28.

olduğunun, aktarıldığı nesiller tarafından da bilinmesini sağlamakta, hatta bir üslup belirlenmesini dahi mümkün kılmaktadır.¹³³

Şekil 3.46. İm Motifi.

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen im motifi Şavşat kilimlerinde daha belirgin olarak kullanılmıştır. Bu motif genellikle dokumanın zemin ve bordür kısmına yerleştirilmiştir.

Bu motif örneğine Balıkesir, Bingöl, Hakkâri, Kayseri, Van vs. kilimlerinde de rastlanmaktadır.

• Kuş Motifi

İnsanlık tarihi boyunca insanoğlunun dikkatini çekerek önem kazandığına tanık olduğumuz kuş, Türkler tarafından maddi ve manevi olarak önemli görülmüştür. Türklerin sosyal yaşam ve inançlarına ya doğrudan doğruya girmiş, ya da sembol olarak kullanılmıştır. Dokumalarda değişik anlamlara gelir. Ölüm, güzellik, uğur, uğursuzluk, kuvvet, kudret ve yüceltme gibi hususlarda sembol olduğu anlaşılmaktadır.¹³⁴

Hayvan üslubu Prototürk (Türk) kökenlidir, ya da Türklerin dâhil olduğu toplulukların uyguladığı bir sanat tarzıdır. Bu, Türk mitolojisi kapsamında görülebilecek

¹³³ M. Erbek, s. 180.

¹³⁴ A. Sürür, "Türk Tekstil Sanatlarında Kuş Motifi", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, (s. 203), Cilt: V, 1992.

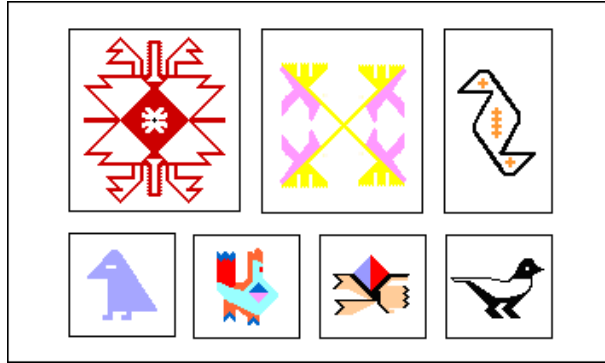
Gök-Yer-Su ve atalarla ilgili oluşturulan dini sisteme dayanmaktadır. Zamanla “Şamanizm”in de önemli kaynaklarından biri olduğu anlaşılmaktadır.¹³⁵

Artvin yöresinde değişik şekillerde görülen kuş motifi (Şekil 3.47), Şavşat kilimlerinde daha belirgin olarak kullanılmıştır. Bu motif dokumanın hem zemininde, hem de bordür kısmında yerleştirilmiştir.

Bu motif örneğini Balıkesir, Çorum, Erzurum, Eskişehir, Konya vs. kilimlerinde de görmemiz mümkündür.

• Ejder Motifi

Ejder Türk kültür ve medeniyetinde sık görülen bir öge olup, ilk defa Sümer efsanelerinden Gılgamış Destanlarında ölümsüzlük otunu yemesinden dolayı söz edilmektedir. Şifa dağıtması ve hayal gücü ile daha da büyütülmesi nedeniyle bu ismi almaktadır.¹³⁶

Şekil 3.47. Kuş Motifi.

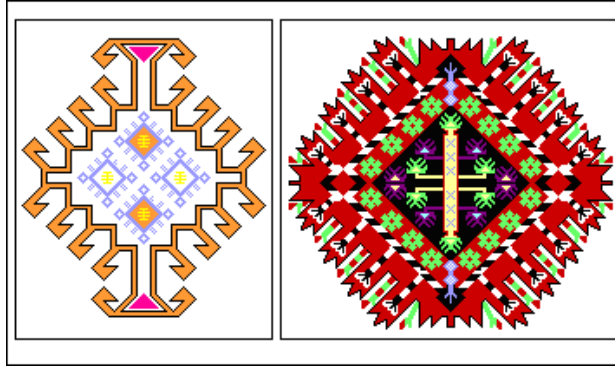
İslam sanat eserlerinde sık sık tasvir edilen efsanevi hayvanlar arasında ejder (Şekil 3.48), önemli bir yere sahiptir. Çeşitli Asya milletleri, ejdere farklı isimler vermişlerdir. Türklerin evren adıyla andığı bu yaratığa, Araplar “tannin”, Çinliler “lung”, Moğollar “moghur” ve İranlılar “ejderha” derler. Dede korkut masallarında ejder, dört ayaklı, iki kanatlı, yedi başlı, uzun kalın kuyruklu olarak tasvir edilir. İslam

¹³⁵A. Sürür, “Geleneksel El Sanatlarında Mitolojik İzler”, *Türk Dünyası Kültür ve Sanat Sempozyumu*, Isparta 2000, s. 30-31.

¹³⁶B. Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Ankara 2000, s. 180.

sanatında ejder tasviri, Türklerin İslamiyet’i kabulü ile çoğalmış ve Büyük Selçuklular yoluyla Anadolu Selçuklu sanatına girmiştir.¹³⁷

Anadolu dokumalarında sıkça görülen ejder motifi, Artvin yöresi kilimlerinin zemininde merkezi göbek ve sandıklı motifi içerisinde stilize edilmiş şekliyle karşımıza çıkar. Bu motife Adıyaman, Erzurum, İzmir, Malatya, Kars, Konya, Sivas, Tekirdağ, Uşak vs. kilimlerinde de rastlamaktayız.

Şekil 3.48. Ejder Motifi.

¹³⁷ İ. A. Birol, Ç. Derman, *Türk tezyini sanatlarında motifler*, İstanbul 2008, s. 129; Ö. Salman, “Türk Sanatının Gerçek Dışı Varlık Motifleri”, *İlgi*, 1998, s. 92.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARTVIN YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Günümüzde sadece ehram (ihram) dokumacılığı hakkında bilgiler ve tarihi çok da eskiye dayanmayan ehram örnekleri ulaşmıştır ki, bunlar da Yusufeli Yöresine ait ürünlerdir.

Ehramın tarihini tarihi süreci içerisinde kendi gelişme seyrini devam ettiren dokumalar, Osmanlı topraklarında üretiyor, iç ihtiyaçları karşılayabildiği gibi kervanlarla dışarıya da götürülüyor, buradaki pazarlarda satılabiliyordu. İhtiyaçları karşılayan bir tekstil üretim ve tüketim anlayışı mevcuttu. Üretim bilinen tezgahlarda, yün, ipek, keten gibi bilinen hammaddelerle yürütülüyordu¹³⁸.

Ehram (ihram), Anadolu'da kadınların dışarı çıkarken üzerlerine örttükleri doğal renkli yünlerden genellikle bezayağı örgüyle dokunmuş dikdörtgen biçimli örtü kumaşdır. Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bugün de dokunan ve kullanılan ehram, Osmanlılar döneminde car, çarşaf ve feracenin yanı sıra kadın giyiminde görülür. Ehramlar da carlar gibi uzun kenarı insan boyunu aşacak şekilde iki kanat halinde dokunur ve daha sonra kenarları dikilerek kullanılırdı. Yünden dokunan Ehramlar genellikle kareye yakın dikdörtgen biçimindedir. Ehramların düz ve desenli olmak üzere iki türü vardır. Düzleri el eğirmesi yün ipliğinden bezayağı örgüyle dokunur. Çözü ve atkı iplikleri tek katlı olmasına rağmen, fazla bükümlü olması nedeniyle kumaş, bürümcü gibi kıvrımlı bir görünüme sahiptir. Düz Ehramların yalnızca kenarlarında pamuk ipliğinden 1-1.5 cm'lik şeritler vardır. Desenli ehramlarda zemin örgüsü yine bezayağıdır. Motifler, zemin atkılarını arsına renkli yün ve pamuk ipliklerle tezgâh üzerinde işlenir.

Ehramlar genellikle doğal yün renklerindedir. Beyaz, mor (kahverengi) ve siyah en çok görülen renklerdir. Doğal renklerin harmanlanmasıyla bazı ara tonlar da elde

¹³⁸ Dursun Ali Demir, *Bayburt'ta Ehram*, İstanbul 2005, s.35.

edilebilir. Ayrıca özel olarak yeşil, kırmızı, pembe, sarı ve pek az olarak mavi renklerde dokunmuş olanları da vardır.¹³⁹

Ehram malzeme ve işçilik açısından çeşitlilik arz etmektedir. Erzurum, Bayburt, Erzincan, Elazığ, Van, Kayseri gibi illerde ehram, kadınlar tarafından örtünmek için kullanılmaktadır. Yusufeli ilçesinde ise daha çok dekoratif amaçlı örtü, şal olarak tatbik edilmektedir. Bu yörede ehram için Çar kelimesi de kullanılmaktadır.

Yörede yumuşak yünün çok ince eğirilmesiyle elde edilen iplikten çok ince, zarif kumaş üretilir. Üretilen kumaşlar çok zarif ve ince olduğundan “gelinlik” kumaşı olarak da kullanılmıştır. Günümüzde örneklerine rastlamaktayız. Bunlardan biri 1976 yılında bulunmuştur ve dokuyucusu bilinmemektedir. “Yayladan Gelen Gelinlik” ismi ile "Altın Makas" ödülü kazanmış bu gelinlik (Şekil 4.1) şuan Artvin Kız Meslek Lisesinin giriş bölümünde bir camekan içerisinde koruma altına alınıp sergilenmektedir (Şekil 4.2). Tarihi bilinmeyen, geçmişi yaklaşık 100 yıl öncesine dayanan bu gelinlik Yusufeli’nde bir evin sandığında bulunup, günümüze kadar korunup saklanmıştır. Gelinlik kumaşının zarafeti ve inceliği ile beraber, duvağının kenarları, kolları ve patiklerindeki mekik örgü de dikkat çekmektedir. Bu örgü sonradan gelinliğe eklenmiştir. Gelinlik duvağının baş bağlama kısmında ve belindeki kaytan (**çarpana**) dokuma ve ucuna eklenmiş rengârenk iplerden oluşan saçaklar dokumaya farklı bir görünüm kazandırmıştır. Birleştirilen ehramların alt ve üst kısımlarına saçak ve püskül yapılmıştır (Şekil 4.1 ve Şekil 4.2).

Eskiden yörede bayanların düğünlerde aksesuar olarak kullandıkları ehramlara günümüzde ender rastlanmaktadır. Bir zaman aksesuar olarak kullanılan ehram, bugün perde, yatak örtüsü, masa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Bir kısmı ise sandıklarda saklıdır. Günümüzde ehram dokumacılığına rastlamak imkânsız gibi bir şey olmuştur. Yalnızca birkaç evde dokunmaktadır.

¹³⁹Büyük Larousse, Gelişim Yayınları, İstanbul 1986, XI, 5584; F. Salman, “Türk Kumaş Sanatında Görülen Geleneksel Kumaş Çeşitlerimiz”, *Sanat*, Sayı: 6, 2004, s. 28-29.

Şekil 4.1. Tercüman-İnci Defile 76. “Tercüman Gazetesi”.

Şekil 4.2. Artvin Kız Meslek Lisesinde Korunan Gelinlik.

Yusufeli yöresinde yapılan mekikli el dokumalarından biri bu yörede dokunma tarihi çok fazla olmayan, dokuma tekniği açısından Rize bezinden pek farklı olmayan "eci-leçek" bezi olarak adlandırılan kumaştır. Bu kumaştan genellikle evde kullanılan çeşitli örtüler (masa, sehpa vs. için), perde vs. hazırlanmaktadır. Günümüzde bu kumaş dokumacılığı Yusufeli Halk Eğitim Merkezinin açmış olduğu kursların desteğiyle sürdürülmekte ve ev hanımları için küçük de olsa, geçim kaynağı oluşturmaktadır.

Yusufeli yöresinde el dokumacılığı son yıllarda yok denecek kadar azalmıştır. Talebin az olması, bu işle uğraşan kişilerin azalması, sanayinin ilerlemesi ve malzeme

sıkıntısı el dokumalarının çok az yapılmasına neden olmuştur. Yusufeli Halk Eğitim Merkezinin açmış olduğu kurslarla unutulmaya yüz tutan el dokumacılığı desteklenmeye çalışılmaktadır. Şu an ehram ve keci-leçek bezi dokunarak, Halk eğitim merkezi ve Yusufeli Kaymakamlığı Etnografya Müzesinde yılın belirli zamanlarında sergilenmektedir.

4.1. ARTVİN YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARINDA KULLANILAN MALZEME

4.1.1. Ehram Dokumacılığında Kullanılan Malzeme

Ehram için makbul olan yünler kuzu yünüdür. Daha yumuşak daha sağlam olmaktadır. Özellikle yan karın ve boyundan karnına geçişteki yünleri makbul olanlarıdır¹⁴⁰.

Yusufeli yöresinde ehram dokumacılığında eskiden yünlü, pamuklu ve ipekli, günümüzde ise ipekli yerine orlon iplikler kullanılmaktadır. Ehramın çözgüsü için pamuk ve orlon iplikler, atkısı için doğal renklerde yünlü iplikler, motiflerde beyaz ve renkli yünlü, pamuklu ve orlon iplikler tercih edilir (Şekil 4.3). Pamuklu ve orlon iplikler bobin şeklinde dışarıdan temin edildiği halde, yünlü iplikler yöre halkı tarafından geleneksel yöntemle hazırlanmaktadır.

Şekil 4.3. Ehram Dokumacılığında Kullanılan Pamuklu, Orlon Ve Yünlü İplikler.

¹⁴⁰ A. Çelik, s. 36.

Atkı ipliklerinin hazırlanmasında saf koyunyününden faydalanılmaktadır. Özellikle koyunun boynundan karnına geçişteki ve karının yan kısmındaki yün daha makbul sayılmaktadır. Bu yöreye ait koyunların yünü biraz daha koyu renkli ve serttir. Bu nedenle merinos koyununun yünü tercih edilir. Bunun sebebi onun daha beyaz ve yumuşak olmasıdır. Ehram için en uygun yün, tabii ki, kuzu yünüdür. Fakat daha yumuşak olan kuzu yününün piyasada daha pahalı olması onun tercih sırasını çok aza indirmiştir.

Yusufeli'nin bağlı olduğu Artvin İlinde dokunan ehramlar biraz daha sert ve kalındır.

4.1.2. Keci-leçek Bezinde Kullanılan Malzeme

Yörede yapılan araştırmalarda bu dokumalarda kullanılan ipliklerin hazır olarak satın alındığı tespit edilmiştir. Dokumada kara kendir, beyaz kendir, keten iplik, pamuk iplik, floş iplik, simler ve renkli merserize iplikler kullanılmaktadır (Şekil 4.4).

Kendir iplik: Rize bezi (feretiko) dokumacılığının ana malzemesidir. Hint kenevirinden (kendir bitkisi) (Şekil 4.5) elde edilir. Dokunacak bezin özelliğine göre çözgü ve atkıda kullanılır.

a

b

Şekil 4.4. Keci-leçek Bezinin Dokunmasında Kullanılan İplikler.

Şekil 4.5. Kenevir Bitkisi.

Keten iplik: Keten ipliği, keten bitkisinin saplarından üretilen keten elyafından elde edilen ipliklerdir. Bu iplikler, kısa ve uzun şapelli olarak ikiye ayrılırlar. Kısa şapelli keten iplikler kaba ve kalın bir yapı gösterirler. Uzun şapelli iplikler ise tam tersine, ince ve hassas bir yapı özelliği göstermektedirler. Genel anlamda, uzun şapelli keten iplikler, kısa şapelli keten ipliklerden kalite anlamında üstündürler.

Floş (viskon) iplik: Dokuma ve örme kumaşlarda geniş kullanım alanına sahip olan filament veya şapel haldeki floş-viskon iplikler ile ince, dökümlü, fantezi kumaşlar elde edilebilir. Viskon kumaşlar, boya-baskı gibi işlemlere de uygundur.

Merserize iplik: Kimyevi yöntemlerle parlaklaştırılmış pamuk ipliği (Şekil 4.6). Pamuk ipliklerini bu şekilde parlatmaya “merserize etme”, böyle ipliklerle dokunmuş kumaşlara da “merserize kumaşlar” adı verilir. Merserize ismi bu sistemi bulan İngiliz kimyacı John Mercer'den gelmektedir. Merserize iplikler ve bunlardan yapılan kumaşlar dayanıklı, parlak ve esnektirler. Boyaları hemen hemen hiç çıkmadığından çok tutulurlar. Geniş ölçüde kullanılmaktadır. Ayrıca bu iplikler, özellikleri ve görünüş bakımından ipeğe çok benzerdirler.

Şekil 4.6. Atkıda Kullanılan Pamuk İplikler.

4.2. ÇÖZGÜ VE ATKI İPLİKLERİNİN DOKUMAYA HAZIRLANMASI

Herhangi dokuma için kullanılan iplikler önce belirli hazırlık aşamalarına tabi tutulur. Ehram ve keci-leçek bezinde kullanılan atkı ve çözgüler de dokumaya verilmeden önce bir sıra işlemlerden geçmektedir.

Dokumada çözgü iplikleri belirli sayıda ve birbirlerine paralel halde bulunur. Bu iplikler atkılara oranla daha kaliteli ve sağlam olmakla beraber dokumanın karakteristik özelliklerini de daha fazla etkilemektedir. Çözgülerin dokumaya hazırlanması hem onların kalitesinin yükseltilmesini, hem de dokunacak kumaş için gereken sayıda ve uzunlukta çözgü ipliklerinin çapraza alınmasını ve birbirlerine paralel hale getirilmesini amaçlamaktadır. Bu hazırlık sırasında çözgü ipliklerinin eşit gerilim altında sarılması sağlanarak kumaşta oluşabilecek hatalar da önlenmekte ve daha sonraki işlemler için kolaylık sağlanmaktadır. Bobin halinde bulunan iplikler çözgü hazırlama işleminden sonra dokumada kullanılacak hale gelir. Eğer kumaşta farklı renkte çözgü iplikleri kullanılacaksa, çözgülerin dokumaya hazırlanması sırasında çözgü renk raportu belirlenerek çözgü, raporda uygun hazırlanır.

Atkı iplikleri de dokumadan önce hazırlık işlemine tabi tutulmaktadır. Bu işlem genellikle atkı ipliğinin dokuma sırasında çözgüler arasından rahat geçirilmesini sağlamak amacıyla onun belirli şekilde sarılmasından oluşmaktadır.

4.2.1. Çözümlerin Dokumaya Hazırlanması

Yusufeli yöresinde dokunan ehramlarda eskiden yünlü çözümlü iplikleri kullanılmıştır. Ehram dokumacılığında kullanılan yünlü iplik geleneksel yöntemle üretilmektedir (s. 34–37). Bu iplikler eğirildikten sonra dokumaya kadar birkaç aşamadan oluşan hazırlığa tabi tutulmuşlardır. Çözümlü ipliklerinin dayanıklılığını artırmak ve üzerinin daha pürüzsüz olmasını sağlamak amacı ile onları haşillanmışlardır.

Haşıl: Pamuk, ipek, suni ipek ve diğer dokuma maddelerinin dokuma çözümlerinde dayanıklılığını artırmak, kopmadan rahat çalışabilir halde olmasını sağlamak amacıyla ipliğin geçirildiği unlu veya çirişli eriyiğe haşıl, bu işleme de **haşillama** denir¹⁴¹.

El dokumacılığında genellikle haşillama, iplikler boyanacaksa, boyamadan sonra ve iplikler çile halinde iken yapılır. Bu iş için birinci kalite buğday unu kullanılır. Haşillama kıvamında yapılmazsa, iplikler sertleşir ve kırılabilir bir hal alır. Haşıldan sonra ise iplikleri çabuk açmak ve kurutmadan çözümlü hazırlamak gerekir.

Haşillanan çözümlü iplikleri daha sonra bobinlere sarılır. Bobinler üzerinde 2,5 – 3 kg iplik bulundurulabildiği için kesintisiz çalışmaya olanak tanımaktadır. Diğer taraftan, ipliklerin bobine sarılması sırasında onların hatalı, kalın – ince kısımları temizlendiği ve iplikler aynı gerginlikte sarıldığı için sonraki işlemlerde iplik kopmaları azalır, daha yüksek randıman sağlanır. İpliklerin bobinlere sarılma işi çıkırıyla (Şekil 3.4) veya özel bir bobin sarma aparatı (Şekil 4.7) ile gerçekleştirilir. Haşillanmış çözümlü iplikleri bobinlere sarıldıktan sonra uzatma (çözümlü) tezgâhının çevresindeki çubuklara geçirilir (Şekil 4.8).

Günümüzde Yusufeli ehram dokumalarında çözümlü iplikleri pamuktan olup dışarıdan bobine sarılmış şekilde temin edilmektedir. Keci-leçek bezi için tercih edilen iplikler de (kendir, keten, pamuk vs.) bobinlerde dışarıdan alınmaktadır.

¹⁴¹ Adem Çelik, *Erzurum'da Ehram*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1997, s. 51.

Şekil 4.7. Bobin Sarma Aparatı.

Uzatma tezgâhı: uzatma ipliklerini (çözüleri) dokuma tezgâhında dokunabilecek şekilde birbirine paralel bir duruma getirmeye yarar¹⁴².

Çözgü hazırlamada ilk iş çözgü uzunluğunun tespit edilmesidir. Bu uzunluk, dokunacak kumaşın boyu, çekmeler ve kayıplar göz önünde bulundurularak hesaplanır. Daha sonra kullanılacak çözgü iplik adedi ve çözgü raportu belirlenir.

Çözgü boyu hesaplanırken dokumada çekme payı, ipliklerin levende bağlanma payı, dokumanın başlangıç ve sonunda bırakılacak saçak payları da düşünülen uzunluğa eklenir. Çözgü ipi hazırlanırken dokuma yapılacak uzunluk tespit edilir, elde edilen ölçünün üzerine saçak payı ve fire payı ilave edilir. Örneğin, ürün boyu 50x100 cm olan bir dokuma için aşağıdaki şekilde bir hesaplama yapılır: $100\text{cm} \times 2 = 200\text{cm} + 200\text{cm}$ fire payı = 400cm toplam. Yani 50x100 cm'lik bir dokumada 200cm fire payı verilir¹⁴³.

Çözgü ipliklerinin hepsinin tarakta yerleştiği genişlik dokumanın enini oluşturur. 1 cm'deki çözgü iplik sayısı ile dokunacak kumaşın eninin çarpımı toplam çözülecek çözgü ipliği sayısını verir.

¹⁴² A, Çelik, s. 55.

¹⁴³ Tekstil Teknolojisi Alanı, (t.y), Erişim tarihi: 27.12.2011,

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf9)

Mekikli el dokumacılığında çözümlü genellikle dört şekilde hazırlanır: 1- Yerde çözümlü, 2- Duvarda çözümlü, 3- Tavanda çözümlü 4- Dolapta çözümlü.

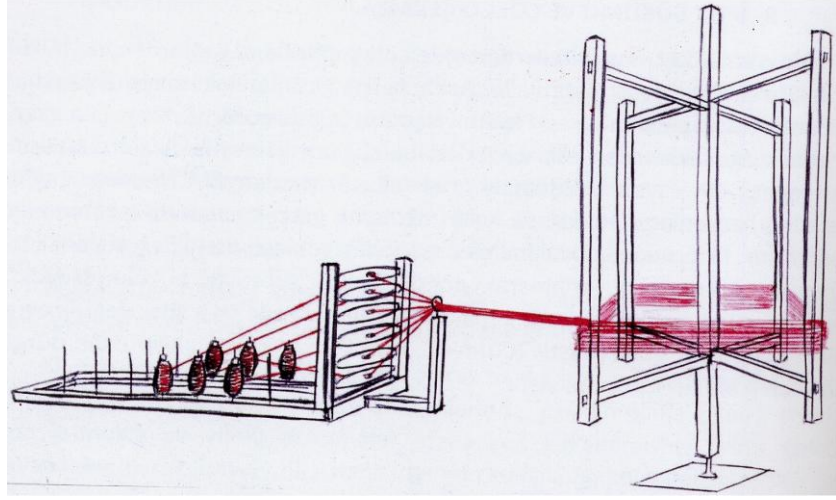
Bu yörede ehram için de, keci-leçek bezi için de tek çeşit uzatma tezgâhı – uzatma dolabı - kullanılmaktadır. Her iki dokuma için çözümlü (uzatma), uzatma dolabında hazırlanmaktadır. Fakat her bir halde dokunacak ürünün ebatları ve deseni göz önünde bulundurularak gereken hesaplamalar yapıldıktan ve çözümlü raportu (renk ve sayı olarak) belirlendikten sonra çözümlü hazırlama işlemi bu verilere dayanarak gerçekleştirilir.

Dolapta çözümlü hazırlama işlemi: Çözümlü hazırlamak için kullanılan dolap birbirinin içine girebilecek biçimde kalın çıtaldan yapılmış iki dikdörtgenden oluşmuştur (Şekil 4.8). Bu dolaplar kısa kenarlarının birbirini kestiği noktadan geçirilen ve bir ucu tavana, diğer ucu döşemeye tutturulmuş bir eksen etrafında dönebilmektedir. Uzun kenarında çiviler bulunmaktadır. Bu çiviler çözümlü tellerini geçirmeye yararlar. El dokuma atölyelerinde kullanılan bu tip çözümlü hazırlama aparatlarının temel özelliği, çözümlü hazırlayan kişinin yerinde sabit durarak, kendi eksenini etrafında dönen dolap üzerine çözümlü hazırlamasıdır.

Çözümlü hazırlamak için belirli sayıda iplik, çağlıktaki masuralardan geçirilir, dolabın uzun kenarının alt ucunda çapraz yapılır. Dolap döndürülerek çözümlü telleri aşağıdan yukarıya doğru sarılır. Dolabın üst köşesine gelince tersine döndürülerek bu kez geriye sarılır. Alt kısımda yine çapraz yapılır ve işlem dokumaya gerekli çözümlü teli tamamlayıncaya kadar devam ettirilir. Çözümlü hazırlama işlemi bittikten sonra çözümlülerin çaprazı bağlanarak karışmamalarına dikkat edilir. Daha sonra çözümlüler sarılı bulunduğu dolaptan uçları makasla kesilerek alınır¹⁴⁴.

Bütün bu işlemlerden sonra dolaptan çıkarılan çözümlüler, tezgâha taşınıp taharı yapılıncaya kadar top şeklinde sarılarak saklanır.

¹⁴⁴ Ç. Aytaç, ss.185-186.

Şekil 4.8. Çağlık ve Dolapta Çözgü Çekme (F. Salman)

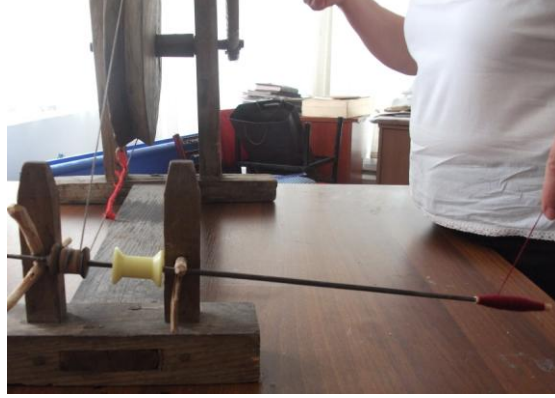
4.2.2. Atkı İpliklerinin Hazırlanması

Atkı ipliğinin çözgü ipliklerinin oluşturduğu ağızlıktan mekik yardımıyla atılabilmesi için "masura" adı verilen makaralara sarılması işlemine "atkı hazırlama" denir. Bu işlem elle yapılabileceği gibi masura sarma aparatlarıyla da yapılmaktadır. Fakat Yusufeli Yöresinde akı ipliklerinin masuralara sarılması için çıkırık kullanılmaktadır (Şekil 4.9). Kullanılan masuralar silindirik ve konik biçimde olabilir. Konik masuralara sarma işlemine masuranın kalın ucundan başlanır ve ince uca doğru devam edilir. Yörede ehram dokumacılığında genelde küçük silindirik biçimli masuralar kullanılmaktadır. Keci-leçek kumaşı için atkı iplikleri konik ağaç masuralara sarılır.

Atkı ipliklerini atmaya yarayan mekikler, ağaçtan ve boynuzdan yapılıdır. Mekiğin ortasında iğne bulunmaktadır. Bu iğne, atkı ipliği sarılmış masuraları takmak içindir. Dokuma yapılırken masuralar mekiğin ortasındaki iğneye takılır ve ipliğin ucu mekiğin ortasında bulunan delikten geçirilerek dışarı çıkarılır (Şekil 4.10).

Üzerine atkı sarılmış bir konik masuranın tüm kısımları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir (Şekil 4.11):

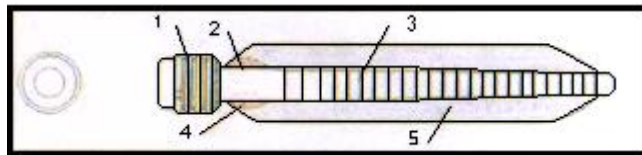
1. Masuranın çıkmaması için tel kısım,
2. Konik bölüm,
3. Gövde,
4. Rezerve,
5. Atkı ipliği.

Şekil 4.9. Çıkrıkta Masuraya Atkı Sarma İşlemi.

Şekil 4.10. İçinde Masura Bulunan Mekik.

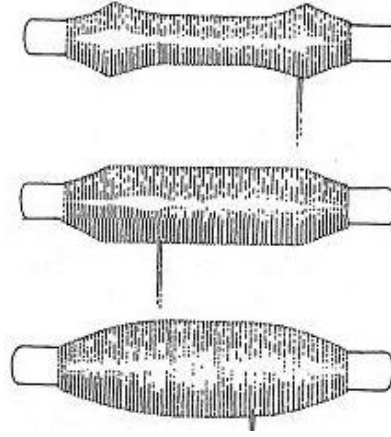

Şekil 4.11. Üzerine Atkı Sarılmış Ağaç Masuranın Görünüşü.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf)

Atkı atılırken masuranın mekik içinde rahatça dönmesi ve atkıyı salması gerekir. Bu sebeple masuraya atkı sarılırken ipliklerin masura üzerinde iki tarafa toplanmaması,

ya da bombe oluşturmaması gerekir. Atkı ipliği masuraya paralel bir şekilde iplikler üst üste bindirilmeden sarılmalıdır (Şekil 4.12)¹⁴⁵

Şekil 4.12. Atkı Sarılmış Masuralar.

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf)

4.3. ARTVİN YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARININ YAPIMINDA KULLANILAN ARAÇLAR VE DOKUMA İŞLEMİ

4.3.1. Ehram Dokuma Tezgâhı

Yusufeli yöresinde günümüzde ehram sadece birkaç evde dokunmaktadır. Yörede ehram dokuma tezgahına “kuy” denilmektedir (Şekil 4.13). Yusufeli’nde kullanılan kamçısız ehram tezgâhlarının bütün parçaları gürgen ağacından yapılmaktadır. Tezgâhın gürgen ağacından yapılmasının en büyük nedenlerinden biri bu ağaçtan olan parçaların uzun zaman içinde yıpranmaması, yani erken deforme olmaması ve sağlam oluşudur. Bir diğer nedeni ise yörenin coğrafi yapısı nedeniyle ormanlık bir araziye sahip olması ve ahşap malzeme sıkıntısı yaşanmamasıdır.

Şekil 4.13’te görülen tezgâh Artvin ilinde Halk Eğitim Merkezinin teşvik amaçlı ve günümüzde unutulmaya yüz tutmuş ehram dokumacılığını gelecek nesillere aktarmak için açmış olduğu kurslara ait atölyede kuruludur. Bu tezgâh çok eskiden günümüze kadar gelen bir tezgâhtır. Sadece iki çerçeveye sahiptir. Aşağıda tezgâhın

¹⁴⁵ *El Sanatları Teknolojisi*, (t.y.), Erişim tarihi, 21.06.2012, (http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf)

temel parçalarının yöredeki isimleri kurs hocası Nurhayat Bilgin hanımefendinin bilgileri doğrultusunda yazılmıştır.

Ayakça: Çözü iplikleri arasında açıklık (ağızlık) oluşturmak için onların kalkıp-inmesini sağlayan, ayakla hareket ettirilen dikdörtgen biçiminde tahta parçasıdır (Şekil 4.14).

Uzatma (çözgü) köprüsü: Çözgü ipliklerinin yönünü değiştirip yere paralel olarak sermine (kumaş levendine) doğru sevkini sağlar. Çerçeveler aynı hizada durduğunda çözgü köprüsü ve sermin arasındaki çözgü iplikleri yere paralel olmalıdır.

Tarak: Dokuma tezgâhında çözgü ipliklerini birbirine paralel ve düzenli aralıklarla tutmaya, dokuma yaparken atkı ipliklerini sıkıştırmaya yarayan, çerçeve içinde ince metal plakaların veya kamış parçalarının yan-yana düzenli aralıklarla birbirine paralel olarak sıralanmasıyla oluşan parçadır (Şekil 4.15). Çözgü iplikleri bu plakaların arasındaki boşluklardan – dişlerden – geçer. 1 cm'deki diş sayısı, tarağın numarasını belirler. Yöre dokumacıları tarak taharı yaparken 4 diş arasını bir sayım olarak kabul ederler.

Şekil 4.13. Eham Dokuma Tezgâhının Genel Görünümü.

Şekil 4.14. Ayakçalar.

Şekil 4.15. Tarak ve Dupa.

Dupa: Tarağı üzerinde taşıyan parçanın ismidir. Dupa alt ve st olmakla iki parçadan oluşmaktadır (şekil 4.15). Atkı ipliği zlerin arasından geçirildikten sonra dokumacı dupayı elle hareket ettirerek yeni atılan atkıyı tarak aracılığıyla kumaşa sıkıştırır.

Sermin: Dokunan ehramı sarmaya ve z iplerini germeye yarayan parçadır (şekil 4.16). Bu parçaya bazen ‘‘Selman’’ da denir.

Kc (gücü): z ipliklerinin arasını açmak (ağızlık oluşturmak) için kullanılan alettir. Ehram dokuma tezgâhında iki kc bulunmaktadır (şekil 4.17). Kücüler birbirine paralel iki ince çubuğa bağlanmış pamuk ipliklerden oluşmaktadır. Tek ve çift sayılı z iplikleri iki takım halinde farklı kclerin üzerinde yerleşen pamuk iplikten oluşan tellerin gözlerinden geçirildikten sonra (kc taharı) tarak dişleri arasından geçirilir (tarak taharı). Tarağı üzerinde taşıyan dupa ve kcler birbirine bir ip aracılığı ile bağlılar ve z ipliklerinin gerginliğini ayarlamaya yardımcı olurlar. Kücüler birbirine ve dupaya ‘‘kuş’’ denilen parçadan geçen iplerle bağlanır (şekil 4.17).

şekil 4.16. Sermin.

Mekik: z iplikleri ile atkı ipliklerinin bağlantı yapabilmesi için atkı ipliklerinin ağızlıktan geçirilmesini sağlayan tahtadan yapılmış bir parçadır. Mekik, iki ucu sivri ve boş orta kısmında atkı masurasını üzerinde taşımak için metal çubuk bulunan alettir (şekil 4.10 ve 4.18). Bu ubuğa geçirilen masuradan her sefer gerekli

uzunlukta açılan atkı ipliği mekiğin gövdesindeki küçük delikten çıkarak çözgüler arasında yerleştirilir.

şekil 4.17. Kücüler, Dupa ve Kuş.

şekil 4.18. Mekik.

4.3.2. Ehram Tahar ve Dokuma İşlemleri

Çözü tezgâha taşınıp bağlandıktan sonra dokunacak desene göre tahar işlemi yapılmaktadır. Tahar, çözü ipliklerinin tahar planına göre gücü tellerinin gözlerinden ve tarak dişlerinden geçirilmesi işlemidir. Tahar işleminin ilk aşaması gücü taharı, ikinci aşaması tarak taharıdır.

Tahar işleminin yapılmasıyla:

- a) Dokunacak kumaşın örgüsüne göre ağızlık açılması sağlanır;
- b) İstenen örgünün dokunması sağlanır;
- c) Tarak taharı yapılmasıyla çözü ipliklerine belirli bir en kazandırılır ve kumaş eni elde edilir;
- d) Tarak taharı yapılarak dokunacak kumaşın çözü sıklığı belirlenir. Çözü sıklığı dokumanın gramajını, dolayısıyla kalitesini etkiler.

Gücü taharı, örgü raportuna göre çıkarılan tahar planına uygun olarak yapılır. Çözü ipliklerinin gücü gözlerinden, gücü tığı yardımıyla tahar planına uygun olarak geçirilmesi işlemidir.

Şekil 4.19'da görülen örnek tahar planına göre her çerçeveden 1 çözü teli geçecektir. Bu da bize bir raport için her çerçevede 1 gücü teli bulunması gerektiğini gösterir. Örneğin, hazırlanan toplam çözü tel sayısı 288 tel ise, çerçeve başına düşen gücü teli = Toplam çözü tel sayısı / Rapordaki gücü sayısı.

Çerçeve başına düşen gücü teli: $288 / 2 = 144$.

Bu yapılan işleme göre yukarıdaki örnekte verilen örgünün gücü taharı için her çerçevede 144 adet gücü teli bulunmalıdır.

Tarak taharı, çözü ipliklerinin dokuma tarağının diş boşlukları arasından tarak tığı kullanarak tarak planına göre geçirilmesi işlemidir. İstenilen kumaşın enine ve çözü sıklığına göre tarak seçilir. Tarak taharıyla kumaşın eni ve sıklığı belirlenir.

Dokuma tarağında 10 cm'de bulunan diş boşluğu tarak numarasını verir. Tarak dişlerinden geçen çözü teli sayısı ile çözü sıklığı belirlenir. Örneğin: 300 tel olarak hazırladığımız çözüyü 50 numara bir taraktan dişten 1 çözü teli geçecek şekilde taharladığımızda 10 santimetrede 50 çözü teli olacaktır. Aynı çözüyü aynı taraktan dişten 2 çözü teli geçecek şekilde taharladığımızda ise 10 santimetrede 100 çözü teli olacak ve çözü sıklığı artacaktır.

Şekil 4.19. Eham Dokuması İçin Tahar Planı.

Dokuma tarağında dişlerin başladığı yerden bittiği yere kadar olan mesafeye “tarak eni” denir. Tarak taharında tarak eninin tamamı kullanılmayabilir. Bu durumda çözümler tarağın her iki tarafında eşit boşluk kalacak şekilde tarak dişlerinden geçirilmelidir. Bunun sebebi dokunacak kumaşın tarağın tam ortasında yer almasıyla tefe vuruşunun net ve kumaş kenarlarında eşit basınç oluşturulmasını sağlamaktır. Tarağın çözümlerin taharlandığı kısmına “faydalı tarak eni (tarak üzerindeki çözümler eni)” denmektedir. Yukarıdaki örneğe göre dişten geçen tel sayısı 1 olduğunda, tarak üzerindeki çözümler eni:

10 cm’de 50 çözümler teli bulunuyorsa,

Faydalı tarak eni: $300 \times 10 / 50 = 60 \text{ cm}$.

Kullanılan tarağın eni ve faydalı tarak enine göre tarak ortalaması (tarak üzerinde çözümlerlerin geçirilmeli olduğu kısım) aşağıdaki işlemle bulunur:

$$\text{Tarak ortalaması} = (\text{Tarak eni} - \text{Faydalı Tarak Eni}) / 2.$$

Tarak eni = 100 cm ve faydalı tarak eni = 60 cm olduğunda,

$$\text{Tarak Ortalaması} = (100 - 60) / 2 = 20 \text{ cm}.$$

Bulduğumuz bu uzunluk tarak enimize göre her iki kenardan bırakacağımız mesafeyi ifade eder. Tarak taharına tarağın kenarından bulunan mesafe kadar boşluk

bırakılarak başlanır ve tüm çözgü ipleri tarak planına göre tarak dişlerinden geçirilerek bitirilir.

Çözgü ipliklerinin taharlanmasından sonra iplik uçları gruplar halinde sermine bağlanır (Şekil 4.20) ve çözgü gerginliği kontrol edildikten sonra dokuma işlemine geçilir.

Şekil 4.20. Sermine Bağlanmış Çözgü Uçları.

Ehram tezgâhında dokuma yapılırken dokuyucu önce tezgâhtaki yeri kendisine göre ayarlamaktadır. Dokuyucu yerine oturmadan önce dokuma iplikleri sarılmış masuraları ve motifler farklı renklerde olduğu için renkli iplikleri ulaşabileceği bir yerde bulundurarak dokumaya hazırlanır. Dokumaya kenar kısımdan başlanır. Bu bölüm kendine özgü şekil ve renkle bezenerek pamuk ipliğiyle dokunur.

Uzatma ipliklerinin bir kısmının yukarıda, diğer kısmının ise aşağıda olması kücü aracılığı ile sağlanmaktadır. Kücüler 2'li olduğu gibi 4'lü de olabilmektedir. 4 çözgü ipliği bir sayım olarak kabul edilir ve Yusufeli dokumacıları genelde 72 sayımdan oluşan uzatma yaparlar. Dokumada aynı hareketi yapan uzatma iplikleri aynı kücü çerçevesinden geçirilmelidir. Bu yüzden tek sayılı uzatma iplikleri birinci kücü çerçevesinden, çift sayılı uzatma iplikleri ikinci çerçeveden geçirilmektedir. İkinci çerçeve yukarı kaldırılınca çift numaralı uzatma iplikleri onunla birlikte kalkar, tek numaralı iplikler ise birinci çerçeve ile aşağı iner, oluşan ağızlıktan mekik atılarak atkı çözgüler arasına yerleştirilir (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Atkının Mekikle Çözümler Arasından Geçirilmesi.

Dokuma yapılırken mekik, elle itilerek bir taraftan diğer tarafa hareket ettirilmektedir. Kücülerin kaldırılması ayakçaya basılarak gerçekleştirilir (Şekil 4.22). Atkılar sıkıştırmak için yeni atılan atkı dupa ile vurulmaktadır (Şekil 4.23). Sonra diğer ayakçaya basılarak kücü kaldırılır ve yeni ağızlık açılır. Ağızlık açıldıktan sonra mekik karşı yöne itilir ve yeni atkı atılır. Bu işlemler tekrar edildikçe dokuma gerçekleştirilir.

Ehram dokumada iki adet mekik kullanılmaktadır. Birinci mekikle ehramın zemin dokuması gerçekleştirilirken, ikinci mekikle onun farklı renkte olan kısmı dokunur (Şekil 4.24). Her iki kısımda bezayağı bağlantı kullanılmaktadır. Mekikğin içine gereken renkte atkı masurası takılır. Bu şekilde iki mekik yardımıyla dokuma yapılmaktadır. Renkli atkı ile zemin atkısının karşılaştığı yerde ilikli kilimdekine benzer yarıkların oluşmaması için bu atkılar birbiri ile kenetlendikten sonra onların geri dönüşü yapılmaktadır (Şekil 4.25).

Motifleri oluştururken dokumacı her sefer motife uygun sayıda çözgü ipliğini sayarak desen ipliğini elle ayırdığı çözgü ipliklerinin arasından geçirir (Şekil 4.26). Bundan sonra atkı iplikleri mekiklerle çözgülerin arasından geçirilerek tarakla sıkıştırılır. Motifleri oluşturmak için kullanılan desen iplikleri genelde zeminde

kullanılan atkılardan kalın götürülür. Bu amaçla yün ipliklerle beraber pamuklu ve akrilik iplikler kullanılmaktadır. Desen ipliklerinin kalın olması onların daha kabarık durmasını, orlon ve pamuklu ipliklerin kullanılması ise daha parlak görünmesini sağlamaktadır (Şekil 4.27).

Şekil 4.22. Ayakçalarla Kücülere Hareket Verilmesi.

Şekil 4.23. Atkının Dupa İle Sıkıştırılması.

Şekil 4.24. İki Mekikle Dokuma İşlemi.

Şekil 4.25. Farklı Renkteki Atkıların Kenetlenmesi.

Şekil 4.26. Motiflerin Dokunması.

Şekil 4.27. Kabarıklık Görünümlü Ehram Motifleri.

Dokuma işlemi biraz ilerletildikten sonra, uzatma biraz gevşetilir ve dokunan kumaş sermine sarılır (Şekil 4.28). Dokunan ehram sermine sarılmadan önce uzatmanın biraz açılması gerekmektedir. Gerim düğümü dupa hizasına gelince ip çözülüp tekrar arkada çözgünün alt tarafına bağlanmalıdır. Daha sonra iki tarafı çivili ve uzayıp kısalabilen bir gergi tahtası ayarlanıp dokumanın kenarlarına bastırılır. Gergi tahtası bazı yörelerde “mitit” ya da “metit” adı ile bilinir. Bu işlemin yapılmasındaki asıl amaç dokumanın kenarlarının düzgün ve muntazam olmasıdır. Dokuma sırasında kumaşın eni giderek azalabilir. Bunu önlemek için dokuma ilerledikçe belirli aralıklarda gergi tahtası ile ayarlama yapılmaktadır (Şekil 4.29). Belirli aralıklarda gergi tahtasını ilerletmek işlemine dokuyucu karar vermektedir.

Şekil. 4.28. Dokumanın Sermine Sarılması.

Ehram istenilen ölçüde dokunabilir. Kumaşın sonu da başlangıcı gibi bitirilir. Bittiği yerden saçak payı bırakılarak kumaş kesilir ve bir adet daha aynı ölçülerde dokunur. Dokuma tezgâhının eni az olduğu için dokunmuş iki parça desensiz tarafından dikilerek ehramın eni genişletilir. Bu iki parçanın birbirine dikilmesi işlemi çapraz dikişle yapılır (Şekil 4.30). Bu kısım zor ve dikkat gerektiren bir işlemdir. Gevşek veya çok sıkı dikildiğinde kumaş pot olabilir veya çeker ve sonuçta ürün eğri ve büzgülü

olabilir. Bu işlemden sonra ehram kullanıma hazırdır. İyi bir dokuyucu ehramı 1-2 günde, normal dokuyucu ise 4-5 günde dokuyabilir.

Şekil 4.29. Gergi Tahtası İle Kumaşın Genişliğinin Ayarlanması.

Şekil 4.30. Dikilerek Birleştirilmiş Ehram Parçaları.

4.3.3. Ahşap El Dokuma Tezgahlarının Ana Parçaları ve Görevleri

Yusufeli Yöresinde keci-leçek bezi ahşap el tezgâhlarında dokunmaktadır (Şekil 4.31).

Şekil 4.31. Kamçılı El Tezgâhı.

Bu tezgâhların ana parçaları aşağıdakilerdir:

Çözü Levendi: Çözü ipliklerinin oluşturulacak yüzeye göre sayılarını belirleyecek düzgün bir şekilde sarıldığı dokuma makinesinin ana organıdır.

Çözü Köprüsü: Çözü levendinden gelen ipliklerin yönünü değiştirip yere paralel olarak kumaş levendine sevkini sağlar. Kumaş köprüsüyle aynı doğrultuda olmalıdır. Çerçeveser aynı hizada olduğunda çözü ve kumaş köprüleri arasındaki çözü iplikleri yere paralel olmalıdır. Metalden yapılan çubuktur.

Tezgâh iskeleti: Tezgâhı meydana getiren parçaların üzerinde toplandığı kalın tahtalardan yapılmış kısımdır.

Tefe: Dokuma tezgâhında atılan atkının dokunmuş yüzeyle birleşmesini sağlayan, üzerinde tarağı tutan ve dövme işlemini yapan bölümdür. Tefe hem de mekik için yataklık yapar. Onun uçlarında mekik yuvaları bulunur ve bunlar mekiğin ulaşacağı en son bölümdür (Şekil 4.32).

Şekil 4.32. Tefe, Mekik Yuvası Ve Taka.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Tarak: Dokuma tezgâhında en önemli organlardan biridir. Çözümlü ipliklerini düzenli aralıklarla tutmaya, dokuma yaparken atkı ipliğini sıkıştırmaya yarayan parçadır. Kumaş genişliğini sağlar ve mekiğe yön verir. Tarakların numaralandırılması 10 cm'deki diş boşluklarının sayısı ile belirlenir (Şekil 4.33). Örneğin, 10 cm'de 60 diş boşluğu varsa 60'lı veya 60 numara tarak olarak tanımlanır. Yalnız ipekle yapılan dokumalarda taraklar 1 cm'deki diş boşluğuna göre numaralandırılır. Bunun nedeni ipek ipliğinin çok ince olmasıdır.

Kumaş Levendi: Dokunan kumaşı üzerine sararak toplar. Üzerinde bulunan tarak dişlisi ve tırnak, kumaşla birlikte çözgünün gergin kalmasını sağlar (Şekil 4.34)

Pedallar (Ayaklar): Atkı ve çözgü ipliklerine bağlantı (örgü) yaptırabilmek için çözgü ipliklerinin tezgâh üzerinde yukarı-aşağı hareket etmesi gerekir. Yani ağızlık oluşmalıdır (Şekil 4.35). Ayaklar, kücülerden geçen çözgü ipliklerini kücü çerçeveleri ile birlikte örgüye göre hareket ettirerek ağızlığın oluşmasını sağlar (Şekil 4.36).

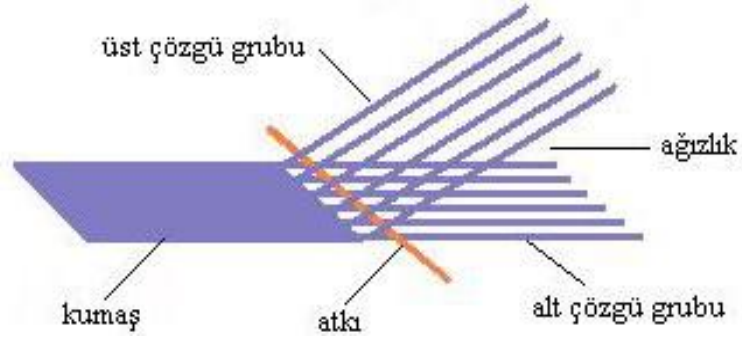
Şekil 4.33. Tarak.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil 4.34. Tarak, Tefe, Kumaş Köprüsü ve Kumaş Levendi.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil 4.35. Dokuma Sırasında Ağızlık Oluşumu ve Atkı Atılmasının Prinsipial Şeması.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil 4.36. Ayaklar.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Mekik Atma Tertibatı: Mekiğin bir yuvadan diğerine gidebilmesi için bu tertibat kullanılır. Yuva içinde hareketli olan takalar mekiğin uçuşunu sağlar (Şekil 4.32 ve 4.37).

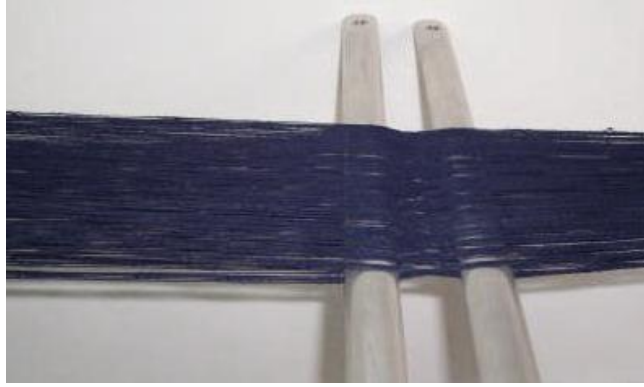
Şekil 4.37. Ağızlık İçerisinden Geçen Mekik.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Çerçeve takımı: Tezgâhın en önemli parçalarından birisidir. Üzerinde bulunan kücü telleri yardımı ile çözgü ipliklerine hareket verir. Örgülerin oluşmasına birinci dereceden etki eden parçadır. Çerçeve takımı: çerçeve çitası (Şekil 4.38), çerçeve bağlantı demirleri, kücü başlık demirleri, iç ve dış hamutlar ve kücülerden (Şekil 4.39) meydana gelir.

Kücü Telleri: Çözgü iplikleri, kücü telleri ortasında bulunan kücü gözü denilen gözcükten geçirilir (Şekil 4.40 ve 4.41). Böylece çözgü iplikleri, bağlı oldukları çerçeve ile birlikte hareket eder.

Mekikler: Üzerinde atkı ipliklerinin sarıldığı masurayı taşıyarak açılan ağızlıktan atkının geçirilmesini sağlar (Şekil 4.42).

Şekil 4.38. Çapraz Çıtaları.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil. 4.39. Kücüler.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil 4.40. Kücü Telleri.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil 4.41. Çözümlerin Kücü Gözlerinden Geçirilmesi.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Şekil 4.42. Mekikler.

Masura: Atkı masuraları görünüş, yapıldığı malzeme ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılır. Masura sarımı da bobin sarımı kadar önemli bir işlemdir (Şekil 4.43).

Şekil 4.43. Masuralar.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

4.3.4. Keci-leçek Bezi Tahar ve Dokuma İşlemleri

Taharlanacak keci-leçek okumanın çeşidine göre önce çerçeve sayısı belirlenir; tel adedi dokumanın türüne göre elde edilir. İplikler çerçevelere göre tek tek gücü tellerinden geçirilir.

Dokumaya hazırlık işlemlerinde en zor işlem taharlama işlemidir. Bu nedenle dokumanın hatasız olması için en tecrübeli kişiler tarafından yapılmaktadır.

Taharlama işleminde taharı yapılacak olan gücü sayısı belirlenir. Sonra gücüler iki kişi tarafından, çözümlü iplikler tahardaki sıra bozulmadan gücü telinden geçirilir. Yusufeli yöresinde çözümlü 100'lük, 95'lik, 60'lık ve 35'lik şeklinde Rize'den hazır olarak temin edilmektedir. Genellikle 95'lik ve 100'lük daha çok tercih edilmektedir.

Taharlama yapılırken, kullanılan çerçeve adedi farklı kullanılmaktadır. Tahar işlemin ilk aşaması gücü taharı, ikinci aşaması ise tarak taharıdır.

Gücü taharı, dokuma yüzeyi oluşturabilmek için atkı ve çözümlü ipliklerinin değişik bağlantı şekillerinde bir araya gelmesi gerekir. Tahar işlemi örgünün dokuma yüzeyinde oluşabilmesi için gerekli bir uygulamadır¹⁴⁶.

Her çerçevede 1 gücü teli bulunması gerekir. Örneğin, hazırlanan toplam çözümlü tel sayısı 100 tel ise, çerçeve başına düşen gücü teli = toplam çözümlü tel sayısı / Rapordaki gücü sayısı.

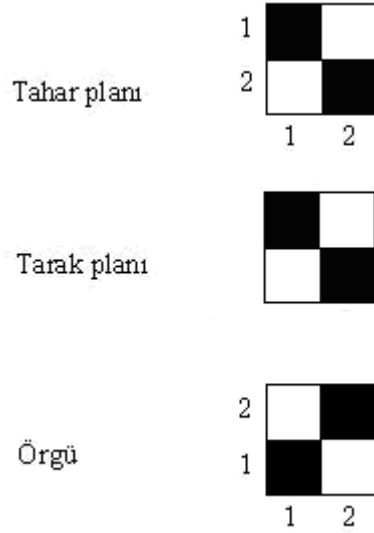
¹⁴⁶ Tekstil Teknolojisi Alanı, (t.y.), Erişim tarihi, 21.06.2012, (http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/kilim_dokuma.pdf)

Çerçeve başına düşen gücü teli = $100 / 2 = 50$.

Yukarıda yapıla işleme göre örgünün gücü taharı için her çerçevede 50 adet gücü teli bulunmalıdır.

Tarak taharı, dokumaların 1 cm. sindeki çözgü sayıları çok çeşitli olduğundan, dokumacılıkta çok çeşitli numaralarda tarak kullanılır. Yörede keci-leçek dokumasında 20, 21, 22 ‘ lik taraklar kullanılmaktadır. Tarak numarası dokumanın sıklığını belirlediği için daha çok 20’lik tarak tercih edilmektedir.

Dokuma tarağında 10 cm.de bulunan diş boşluğu tarak numarasını verir. Örneğin: 100 tel olarak hazırlanan çözgüyü 20 numara bir taraktan, dıştan 1 çözgü teli geçecek şekilde taharladığımızda 10 cm. de 20 çözgü teli olacaktır.

Şekil 4.44. Keci-leçek Dokuması İçin Tahar Planı.

Yukarıda ki örneğe göre dıştan geçen tel sayısı 1 olduğundan, tarak üzerindeki çözgü eni

10 cm. de 20 çözgü teli bulunuyorsa,

Faydalı tarak eni: $100 \times 10 / 20 = 50$ cm.

Tarak ortalaması = $(\text{Tarak eni} - \text{Faydalı Tarak Eni}) / 2$.

Tarak eni = 100 cm ve faydalı tarak eni = 50 cm olduğundan,

Tarak Ortalaması = $(100 - 50) / 2 = 25$ cm.

Bulduğumuz bu uzunluk tarak enimize göre her iki kenardan bırakacağımız mesafeyi ifade eder. Tarak taharına tarağın kenarından bulunan mesafe kadar boşluk bırakılarak başlanır ve tüm çözgü ipleri tarak planına göre tarak dişlerinden geçirilerek bitirilir.

Çözgü ipliklerinin taharlanmasından sonra iplik uçları sermine bağlanır ve çözgü gerginliği kontrol edildikten sonra dokuma işlemine geçilir.

Yörede bulunan kamçılı tezgâhlarda, telleri pamuk ipinden olan gücüler kullanılır. Mekik elle atılmaz, daha seri, daha kolay ve daha verimli olması nedeniyle kamçı vasıtasıyla atılır.

El tezgâhlarında veya diğer tezgâhlarda (Jakar tertibatlı tezgah, motorlu tezgah) dokumanın oluşması üç temel elemana bağlıdır. Bunlar 1 gücüler, 2 mekik, 3 taraktır.

Bu elemanlar aracılığı ile 3 işlem yapılır. Ağızlığın açılması, atkının atılması ve tefe vuruşu gibi işlemlerle dokuma gerçekleşir.

Ağızlığın Açılması: Armür planına göre hareket etmesi gereken çerçeveler yardımıyla üstte olması gereken çözgü ipliklerinin yukarı kaldırılmasıyla çözgüleri iki guruba ayırarak mekiğin içinden geçebileceği kadar boşluk oluşturulmasına “ağızlık açma” denilir¹⁴⁷.

Kamçılı el tezgâhlarında ağızlık açma tertibatları, ayaklar aracılığı ile çerçeveleri çalıştırır, böylece her çerçeve üzerindeki gücüler ve bunlardan geçirilmiş olan iplikler hareket ettirilir. Çerçeve sayısı kadar çözgü hareketinden bahsedilir.

Bir atkı atıldığında çözgülerin bir kısmı geçirildiği gücüler vasıtasıyla yukarı kaldırılırken, bir kısmı da aşağıda kalır. Böylece atkı ipliği, ağızlık adı verilen açıktan mekik vasıtasıyla atılır. Ağızlık adı verilen bu açıklık, her atkı için yeniden oluşturulur ve aynı işlemler tekrarlanır. El tezgâhlarında çerçevenin hangi atkıda yukarıda hangi atkıda aşağıda oluşu, tahara bağlı olduğu kadar ayakların bu tahara uygun baskı düzenine bağlıdır (Şekil 4.44).

¹⁴⁷ Tekstil Teknolojisi Alanı, (t.y.), Erişim tarihi, 21.06.2012, http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf

Şekil 4.45. Ağızlığın Açılması.

(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf)

Atkının Atılması: Mekiğe atkî masuralardan birisi takılır. Atkının ucu mekik boncuğunun deliğinden geçirilerek dışarı çıkarılır ve kenardan çözgü ipliğinin birisine dolanır. Dokuyucu sol eliyle tefeyi ortasından, sağ eliyle de kamçıyı tutar. Tefeyi bir karış kadar öne iterken ayakçaya basılır ve çözgü ipliklerinin bir kısmı yukarıda kalıp, diğer kısmı aşağıya inerek ağızlık açılır. Ayakçaya bastığı anda kamçıyı hızla çekip, elinden bırakmadan yukarı doğru gitmesine izin vererek, mekiğin açılan ağızlık içinden soldan sağa doğru gitmesini sağlar. Atkîyı sıkıştırmak için tefeyi kendisine doğru hızla çeker. Uygulanan armürün ikinci atkî arasındaki çerçevelerin ayaklarına basar. Böylece ağızlık değişir¹⁴⁸. Atkının atılması, kumaş üretim hızını ve kaliteyi belirlemektedir ve atkının atılması işlemi bu nedenle önemli bir faktör oluşturur

Tefe Vuruşu: Bu işlem, tefenin atkî ipliğini kumaşa doğru itmesidir. Tefe vuruş hareketinin tamamen dokumacının kontrolünde olduğu ve kamçılı tezgahlarda, bir ucu ipe bağlanan mekiğin hareketi, ipin diğer ucunun, tezgahın üstündeki makaradan iletilip elle çekilmesiyle sağlanır.

Atkî ipliği çözgü ipliklerinin arasından atılır. Kumaştan ayrı bulunan bu ipliğin itilerek kumaşa dahil edilmesi, çözgü ipliklerinin geçirildiği tarak ile tefeleme yapılarak veya tefe vuruşu ile gerçekleştirilir. Tefe mekanizmasıyla tarağın ileri geri hareketi sağlanır.

¹⁴⁸ Ç. Aytaç, ss. 200-201

Tarağın en önemli görevlerinden biri kumaş her atkı ipliğini kumaş başlangıcına taşımak, kumaşın içine almak yani tefelemektir.

Bu işlemler devam ederken, dokumanın daralmasını önlemek için, çözüleri gergin tutmak, atkıyı çok çekmemek gerekir. Dokumaya başlandığında, dokumanın enini ölçerek bir yere not etmek ve ara sıra ölçerek kontrol etmek uygun olur. Dokuma daralıyorsa iki kenarından iki iplikle gerdirek tezgaha bağlama yapılabilir (Şekil 3.30).

Şekil 4.46. Ahşap (Kamçılı) Tezgâhta Dokuma.

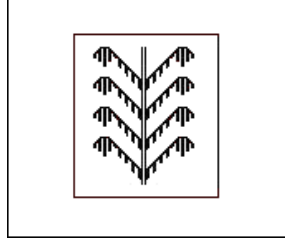
4.4. YUSUFELİ YÖRESİ MEKİKLİ DOKUMALARINDA GÖRÜLEN MOTİFLER

• Salkım (Hanımeli) Motifi

Salkım motifi, adından da anlaşıldığı gibi, ana saptan çıkan yan çiçeklerinin sapları hep aynı uzunlukta olan çiçektir. Yanlardan çıkmalı, dört koldan oluşmaktadır. Ayrıca Hanımeli denmesinin nedeni beş parmağı anımsatan çıkıntılarının olmasıdır.

Yörede “Hanımeliçar” (Şekil 4.47), olarak bilinmektedir. Turuncu ve yeşil renklisi yoğun kullanılmıştır. İsteğe bağlı renkler de kullanılmaktadır.

Bu motife Artvin yöresi eham dokumasının zemin kısmında rastlamaktayız.

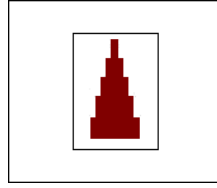

Şekil 4.47. Salkım Hanımeli Motifi

•Parmak motifi

Parmak motifi (Şekil 4.48), parmak şeklinde olup genellikle kırmızı veya beyaz renklisi daha fazla kullanılmıştır. İki mekikle dokunmaktadır. Bu motifin yapım aşamasında kenar kısımlarındaki iplikler çapraz şekilde kenetlenerek basamakları meydana getiriyor. İpliklerin kenetlenmesindeki amaç aralarda delik oluşmasını engellemektir.

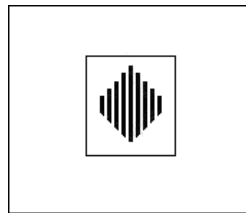
Bu motife Artvin ve Yusufeli yöresi ehram dokumalarının orta ve kenar kısımlarında rastlamaktayız.

Şekil 4.48. Parmak Motifi.

•Para Motifi

Para motifi (Şekil 4.49), günümüzde “baklava” adı ile bilinen motifin aynısıdır. Ehramın zemininde yer almaktadır. Beyaz renkli olup yapımında orlon iplik kullanılmaktadır. Bu motife Artvin ve Yusufeli ehram dokumalarında sıkça rastlamaktayız.

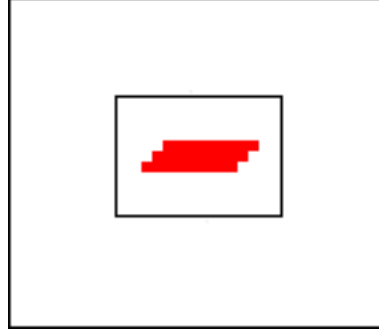

Şekil 4.49. Para Motifi.

• Fitol Çiçeği

Fitol lambada, kandilde ve mumda yağın, çakmakla benzinin yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde bükülmüş ya da dokunmuş pamuktan yapılan, genellikle yağ çekici materyaldir. Fitol çiçeği (Şekil 4.50), şekil itibariyle fitile benzetildiği için böyle adlandırılmıştır.

Bu motif Yusufeli yöresinde kullanılmaktadır. İsteğe bağlı renklerde yapılmaktadır.

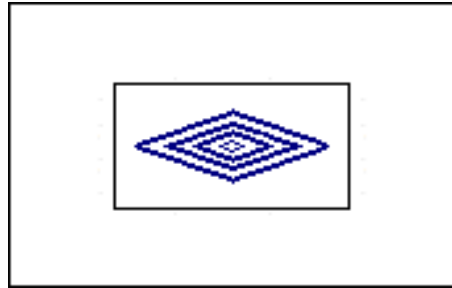

Şekil 4.50. Fitol Çiçeği.

• Kuş Gözü Motifi

Geometrik baklava motifi, en basite indirgenmiş stilize göz formudur. Kuş, mutluluk, keyif ve sevginin sembolüdür. Güç ve kuvveti simgeler. Kuş motifi (Şekil 4.51), şekil itibariyle kuşun gözüne benzetildiği için bu şekilde adlandırılmıştır.

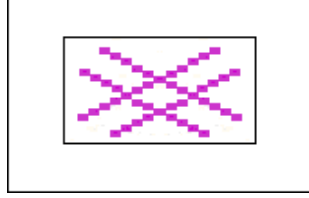
Bu motif Yusufeli yöresinde dokunan ehramlarda sıkça kullanılmıştır.

Şekil 4.51. Kuş Gözü Motifi.

• Pıtrak Motifi

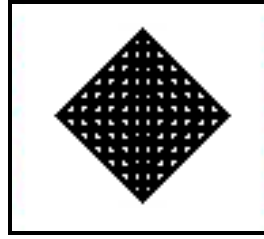
Pıtrak tarlalarda yetişen bir bitkinin dikenlerle kaplı meyvesidir. İşte pıtrak motifi (Şekil 4.52), bu meyvenin bir stilizasyonudur. Bu motif Yusufeli yöresinde sıkça kullanılmaktadır.

Şekil 4.52. Pıtrak Motifi.

• Göz Motifi

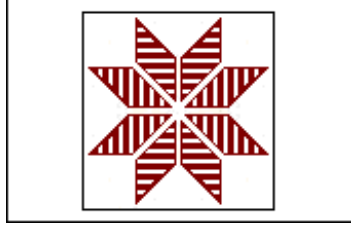
Fizyolojik işlevi görsel algı organı olan göz şeklinde bir motiftir. Geometrik üçgen motifi, en basite indirgenmiş stilize göz formudur. Göz motifi üçgen, kare, eşkenar dörtgen, yıldız şekillerinde uygulanmaktadır. Bu motif genelde dokumanın kenar kısımlarında kullanılmıştır.

Şekil 4.53. Göz Motifi.

• Yıldız Motifi

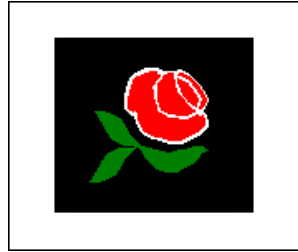
Yıldız motifi (Şekil 4. 53) iç içe geçmiş iki üçgenden oluşmaktadır. Bu form kare ve haç motifi ile birlikte anlamsal bir bütünlük arz eder. Bu motife Yusufeli ehamlarında rastlamaktayız.

Şekil 4.53. Yıldız Motifi.

• Çiçek Motifi

Çiçek, doğanın insanoğluna sunduğu güzelliklerden biridir. Göçebe olarak yaşayan topluluklar, ilk açan kır çiçeklerini dağlarda, ovalarda, yaylalarda görmüşler. Önceleri insanlar çiçeği süslemelerde doğadan kopartıkları gibi kullanmışlardır. İnsanlar sözle anlatamadıklarını çiçeklerle, çiçek motifleriyle anlatmaya başlamıştır. Toplumumuzda zamanla İslam'ın benimsenmesi ile birlikte heykel yapmak ve canlıları resmetmeyin yasaklanmasından dolayı çiçek, meyve, ağaç, yaprak gibi bitki motifleri daha sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Bitki motiflerinin kullanımıyla ayrı bir sanat tarzı doğmuş, çiçeklerle yapılan desenler çeşitli alanlarda - giyim, mezar taşları, çini, dokuma, işleme, ahşap, kitap sanatı vs.de - kullanılmıştır. Çiçek motifine (Şekil 4. 54) Yusufeli yöresinde dokunan keçi-leçek bezinde sıkça rastlamaktayız.

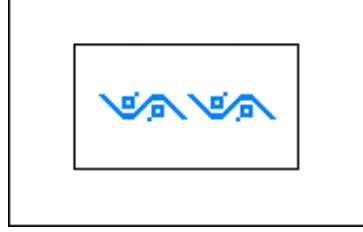

Şekil 4.54. Çiçek Motifi.

• Karı Boşatan/Gelinboğan/Gelin Ağlatan

Çınar yaprağına benzeyen, bir ters bir düz yerleştirilmiş bir bezemedir (Şekil 4. 54). Dokunması zor bir motiftir. Yörede anlatılanlara göre, dokuma bilmeyen bir kıza gelin geldiği köyde halı dokumak öğretilir. Karşısına çıkan ilk motifi dokumakta zorluk çektiği için gelin ağlamaya başlar. B nedenle motif gelin ağlatan adını almıştır.

Bu motife Artvin ilinin Yusufeli ilçesinde keci-leçek dokumalarında rastlamaktayız. Motife daha çok dokumanın zemin kenarında ve bordür kısımlarında rastlamaktayız.

Şekil 4.55. Karı Boşatan /Gelin Ağlatan /Gelin Boğan Motifi.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARTVİN YÖRESİNDE TESBİT EDİLEN DÜZ DOKUMA YAYGILARIN VE MEKİKLİ DOKUMALARIN KATALOGU VE TAHLİLLERİ

5.1. ARTVİN YÖRESİNDE TESBİT EDİLEN DÜZ DOKUMA YAYGILARIN KATALOGU VE TAHLİLLERİ

KATALOG NO	: 1
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Merkez)
Motif Çizim No	: 1, 2, 3, 4
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 21/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Tek Kale Köyü Dere Kapı Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1962
Ebatları (En / Boy)	: 45 x 100 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Seccade
Üretim Tipi (Cinsi)	: Namazlık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, krem, kırmızı, turuncu, mor, lacivert, gri, kahverengi, pembe, açık yeşil, küf yeşili.

Dokumanın Tanımı:

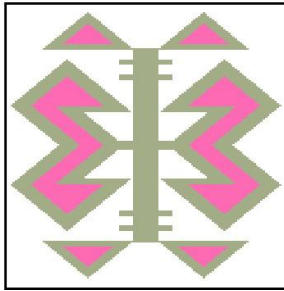
Şavşat yöresine ait seccadede geometrik motifler hakim olup, siyah, krem, kırmızı, turuncu, mor, lacivert, gri, kahverengi, pembe, açık yeşil, küf yeşili renkli iplikler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 1). Mihrap şeklindeki seccade düz bez dokuma ve ilikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Yukarı doğru yükselen kısımda seccadenin dokunduğu 1962 tarihi bulunmaktadır.

Zemin krem renk olup, koçoynuzu ve çiçek motifleri bulunmaktadır (Motif çizim no: 1, 2, 3). Çevresi farklı renklerde sandıklı motifi ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 4).

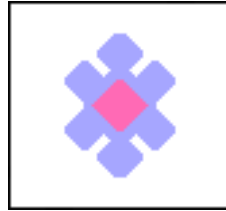
Atkısı pamuk ve çözgüsü yündür. Doğal boya ile boyanmıştır.

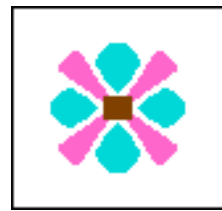
Katalog Fotoğraf No: 1

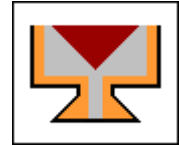
Motif Çizim No: 1
Koçoynuzu Motifi

Motif Çizim No: 2
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 3
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 4
Sandıklı Motifi

KATALOG NO	: 2
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Şalcı Köyü)
Motif Çizim No	: 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Şalcı Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 140 x 280 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Seccade
Üretim Tipi (Cinsi)	: Namazlık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, eflatun, yeşil, lacivert, açık mavi, açık pembe, koyu pembe

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, kırmızı, turuncu, sarı, eflatun, yeşil, lacivert, mavi, açık gri, açık pembe, koyu pembe renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. Tek mihraplı namazlık, ilikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 2).

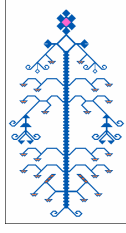
Mihrap açık gri zeminli olup, ortasında hayat ağacı motifi (Motif çizim no: 5) bulunmaktadır. Bu motifin köşelerinde simetrik olarak çiçek motifi (Motif çizim no: 2) bulunmaktadır. Mihrap ucu yukarıya doğru sivrilerek elibeline (Motif çizim no: 6) motifiyle sonlanmaktadır. Orta sahanın boş kalan kısımlarında çiçek ve sandıklı motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 2, 7). Orta saha çakmak motifiyle (Motif çizim no: 8) çevrelenmiştir.

Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Üst ve alt kısımlarda ise bordür orta sahadan normal çizgi ile ayrılmıştır. Aynı genişlikte iki bordürü vardır ve bunlar da birbirinden tarak motifiyle ayrılmışlardır.

İçteki bordürün zemin rengi kırmızı olup, hayatağacı motifiyle (Motif çizim no: 10) bezenmiştir. Üst ve alt bordürlerde hayatağacının bölümleri tek motif (Motif çizim no: 11) şeklinde sıralanmış olup, zemin boşluklarında çiçek, yıldız, nazarlık, kurtağzı, çengel motifleri (Motif çizim no: 2, 12, 13, 14, 15) görülmektedir. Dıştaki bordürün zemini mor renktir. Dallar üzerinde yaprak motifleri (Motif çizim no: 16) sıralanmış olup, aralarına çiçek motifleri (Motif çizim no: 2) yerleştirilmiştir. Dokumanın kısa kenarlarında iki geniş bordür arasında dar bordür bulunmaktadır. Dar bordürün zemini siyah renk olup, üzerinde bereket motifi (Motif çizim no: 17) bulunmaktadır. Dokumanın başları püsküllerle tamamlanmıştır.

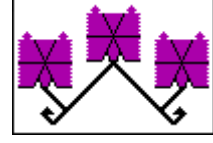
Katalog Fotoğraf No: 2

Motif Çizim No: 5
Hayatağacı Motifi

Motif Çizim No: 6
Elibelinde Motifi

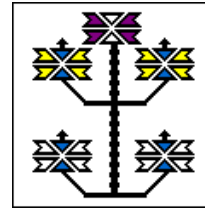
Motif Çizim No: 7
Sandıklı Motifi

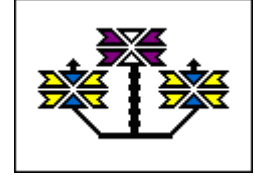
Motif Çizim No: 8
Çakmak Motifi

Motif Çizim No: 9
Tarak Motifi

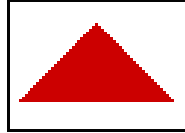
Motif Çizim No: 10
Hayatağacı Motifi

Motif Çizim No: 11
Hayatağacı Motifinin
Tek Bölümü

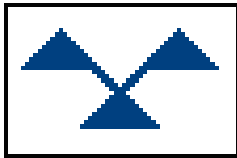
Motif Çizim No: 12
Yıldız Motifi

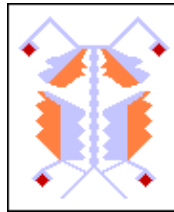
Motif Çizim No: 13
Nazarlık Motifi

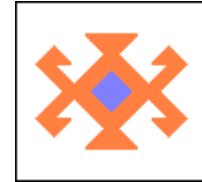
Motif Çizim No: 14
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 15
Çengel Motifi

Motif Çizim No: 16
Yaprak Motifi

Motif Çizim No: 17
Bereket Motifi

KATALOG NO	: 3
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Şalcı Köy)
Motif Çizim No	: 9, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köy (Şalcı Köyü Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1958
Ebatları (En / Boy)	: 125 x 310 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Seccade
Üretim Tipi (Cinsi)	: Namazlık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, pembe, mavi, turuncu, kırmızı, yeşil, beyaz kahverengi, kırmızı

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, pembe, mavi, turuncu, kırmızı, yeşil, kahverengi, kırmızı renkler kullanılmıştır. Yatay eksenli kompozisyonda, geometrik ve bitkisel motifler hakimdir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. (Katalog fotoğraf no: 3).

Orta sahanın zemin rengi turuncu olup, merkezi yatay eksen boyunca üç mihrap yan yana yerleştirilmiştir. Mihrap zemini açık yeşil renk olup, merkezinde vazo motifi (Motif çizim no: 18) bulunmaktadır. Mihrabın diğer kısımlarında küpe, şeker, pıtrak, elibelinde, koçboynuzu motifleri (Motif çizim no: 19, 20, 21, 22, 23) bulunmaktadır. Mihrapların arasında iki oğuz-ok damgası (Motif çizim no: 24) olup, içerisine kuş motifi (Motif çizim no: 25) yerleştirilmiştir. Orta sahanın boş kalan kısımlarında koçboynuzu, göz, baklava, göz, yıldız, pıtrak, koçboynuzu, akrep motifleri (Motif çizim no: 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33) bulunmaktadır. Bordür zemini siyah renk olup, dallar üzerinde yaprak motifiyle (Motif çizim no: 34) bezenmiştir. Köşe kısımda ise

dokunduğu tarih belirtilmiştir. Kilimin bordürü yanlarda tarak motifi ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 9). İki kenarı saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 3

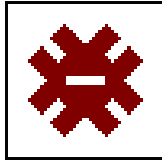
Motif Çizim No: 18
Vazo Motifi

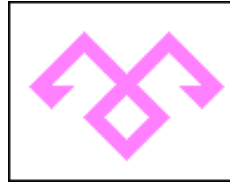
Motif Çizim No: 19
Küpe Motifi

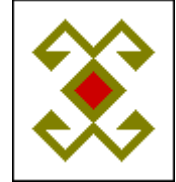
Motif Çizim No: 20
Şeker Motifi

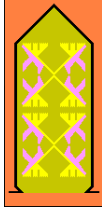
Motif Çizim No: 21
Pıtrak Motifi

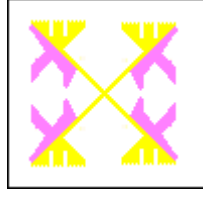
Motif Çizim No: 22
Elibelinde Motifi

Motif Çizim No: 23
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 24
Oğuz-ok Damgası

Motif Çizim No: 25
Kuş Motifi

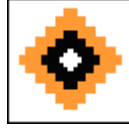
Motif Çizim No: 26
Koçboynuzu Motifi

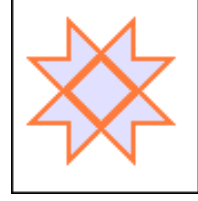
Motif Çizim No: 27
Göz Motifi

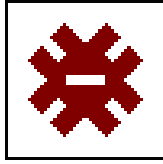
Motif Çizim No: 28
Baklava Motifi

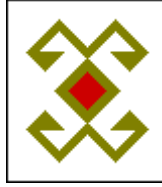
Motif Çizim No: 29
Göz Motifi

Motif Çizim No: 30
Yıldız Motifi

Motif Çizim No: 31
Pıtrak Motifi

Motif Çizim No: 32
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 33
Akrep Motifi

Motif Çizim No: 34
Yaprak Motifi

KATALOG NO	: 4
Dokunduğu Yer (yöre)	: Bayburt
Motif Çizim No	: 6, 17, 28, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat
Dokunduğu Tarih	: 1962
Ebatları (En / Boy)	: 90 x 210 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Seccade
Üretim Tipi (Cinsi)	: Namazlık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, yeşil, kırmızı, bordo, sarı, pembe, kahverengi

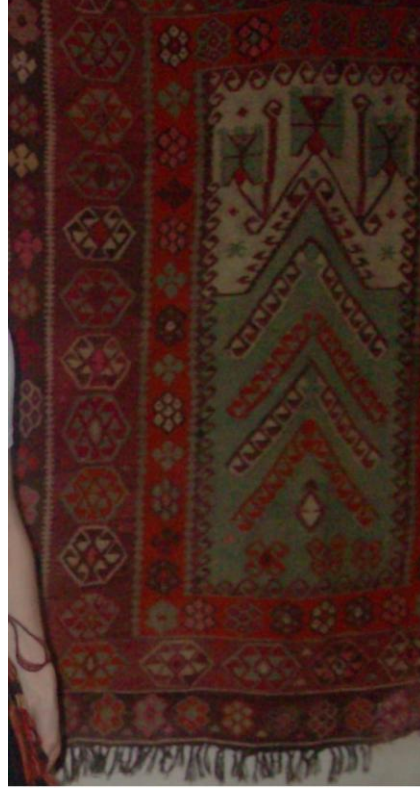
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Bayburt yöresine aittir. Siyah, beyaz, yeşil, kırmızı, bordo, sarı, pembe, kahverengi renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. Tek mihraplı namazlık, ilikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 4).

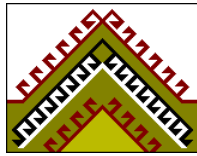
Dikey eksenli orta saha kompozisyonunda bulunan yeşil zeminli mihrap, canavar ayağı motifinin üst üste sıralanmasıyla oluşturulmuştur (Motif çizim no: 35). Bu motifin alt kısmında koçboynuzu ve bukağı motifleri (Motif çizim no: 32, 36) bulunmaktadır. Mihrap ucu yukarıya doğru sivrilerek elibeline (Motif çizim no: 6) motifiyle sonlanmaktadır. Orta sahanın boş kalan kısımlarında haç, çiçek, sandıklı motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 37, 38, 39). Orta saha suyolu motifiyle (Motif çizim no: 40) çevrelenmiştir.

Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda baklava dilimi motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 28). Üst ve alt kısımlarda ise bordür orta sahadan normal çizgi ile ayrılmıştır. Aynı genişlikte iki dar, bir geniş bordürü vardır ve bunlar da birbirinden

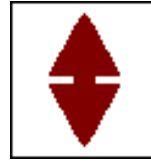
baklava dilimi motifiyle ayrılmışlardır. İçteki dar bordürün zemin rengi kırmızı, dıştaki dar bordürün zemin rengi siyah olup, haç, çiçek motifleriyle (Motif çizim no: 37, 41) bezenmiştir. İki dar bordürün arasında bulunan geniş bordürün zemin rengi kırmızı olup, üzerinde bereket ve çengel-kanca motifleri (Motif çizim no: 17, 42) bulunmaktadır. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

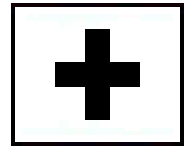
Katalog Fotoğraf No: 4

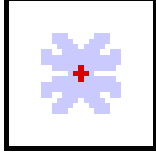
Motif Çizim No: 35
Canavar Ayağı Motifi

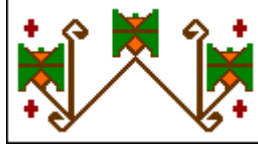
Motif Çizim No: 36
Bukağı Motifi

Motif Çizim No: 37
Haç Motifi

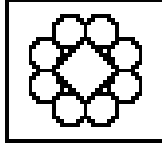
Motif Çizim No: 38
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 39
Sandıklı Motifi

Motif Çizim No: 40
Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 41
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 42
Çengel-Kanca Motifi

KATALOG NO	: 5
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Motif Çizim No	: 2, 9, 27, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 1960
Ebatları (En / Boy)	: 270 x 415 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Namazlık
Üretim Tipi (Cinsi)	: Seccade
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, koyu pembe, mavi, yeşil, kırmızı, mor, eflatun, turuncu, açık pembe

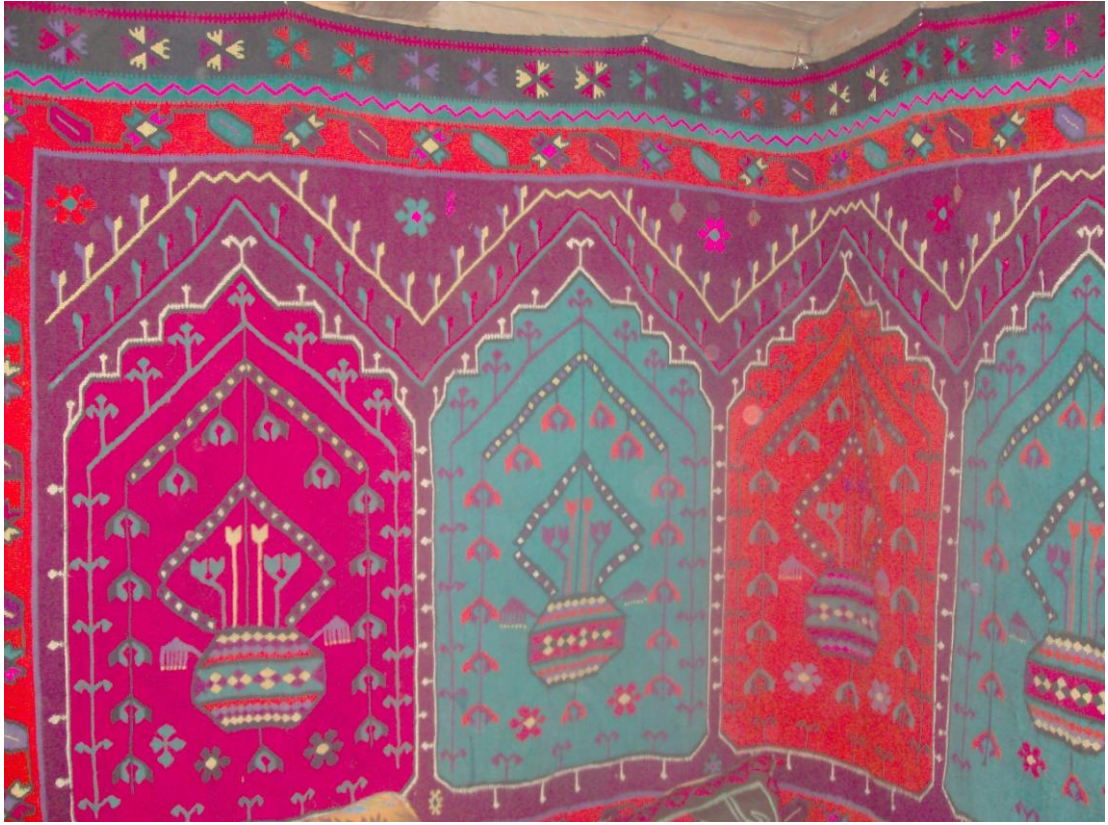
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, koyu pembe, mavi, yeşil, kırmızı, mor, eflatun, turuncu, açık pembe renkler kullanılmıştır. Yatay eksenli kompozisyonda, geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 5, çizim no: 1).

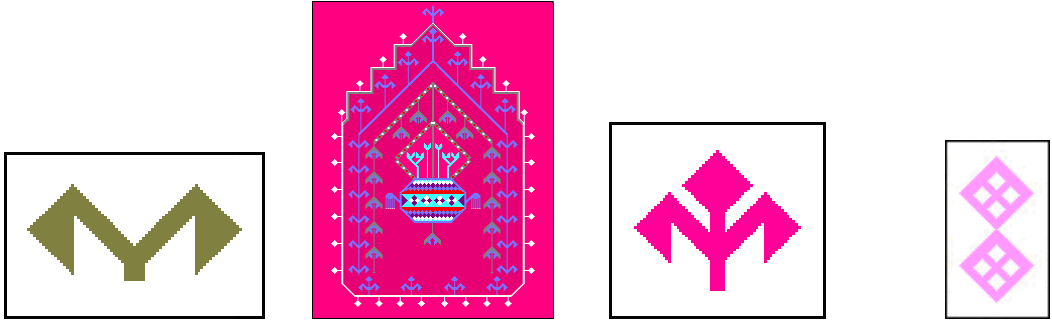
Orta sahanın zemin rengi mordur. Yatay yönde dört mihrap yerleştirilmiş olup, mihraplar merdiven şeklinde yukarıya doğru sivrilmekte ve ucunda koçboynuzu motifi (Motif çizim no: 43) ile son bulmaktadır. Mihrapların zemin renkleri birbirlerinden farklıdır. Merkezinde vazoda çiçek motifi yerleştirilmiş olup, çevresi kandillerle süslenmiştir (Motif çizim no: 44). Kandillerin etrafı birbirleri ile düz çizgiyle birleştirilmiş koçboynuzu ve elibelinde motifleri (Motif çizim no: 43, 45) ile çevrelenmiştir. Mihrapların üst kısmında küçük dallar üstünde çift yaprakla süslenmiş iki sıra zikzak şeklinde dalgalı dal yer almaktadır. Bunlardan birincisi aynen mihrap gibi sivri uçlu zikzak, ikincisi ise kesik uçlu, fakat kesik kısmı da dalgalı olan zikzak

oluşturmuştur. Zikzak dalların çökük kısımlarında zemine çiçek (Motif çizim no: 2), göz (Motif çizim no: 27, 46), pıtrak motifleri (Motif çizim no: 47) yerleştirilmiştir.

Dokumanın, birbirinden suyolu motifleri ile (Motif çizim no: 48) süslenmiş su ile ayrılan aynı genişlikte iki bordürü vardır. Bordürler diğer alanlardan tarak motifleri (Motif çizim no: 9) ile ayrılırlar. İç taraftaki bordürün zemini kırmızı renk olup, üzerinde çiçek ve yaprak motifleri bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir (Motif çizim no: 49). Dıştaki bordürün zemini siyah renk olup, çiçek motifleri ile süslenmiştir (Motif çizim no: 50). Dokumanın başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 5

Motif Çizim No: 43

Koç Boynuzu

Motif Çizim No: 44

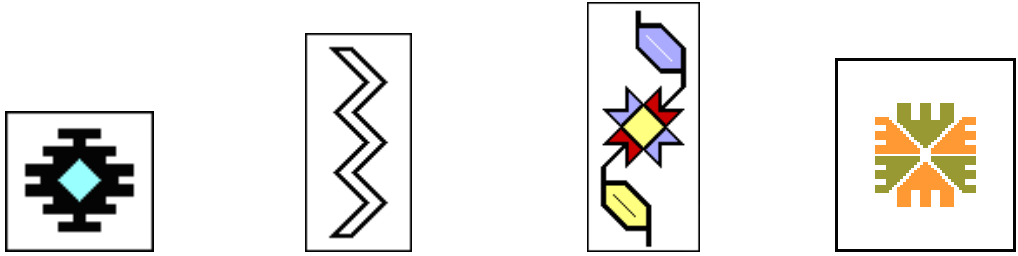
Vazoda Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 45

Elibelinde Motifi

Motif Çizim No: 46

Göz Motifi

Motif Çizim No: 47

Pıtrak Motifi

Motif Çizim No: 48

Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 49

Çiçek ve Yaprak Motifi

Motif Çizim No: 50

Çiçek Motifi

Çizim No: 1

KATALOG NO	: 6
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 9, 20, 46, 51, 52, 53, 54, 55
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1967
Ebatları (En / Boy)	:100 x 210 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Seccade
Üretim Tipi (Cinsi)	: Namazlık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, mavi, turuncu, pembe, sarı, bordo

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, mavi, turuncu, pembe, sarı, bordo renkler kullanılmıştır. Yatay eksenli kompozisyonda mimari elementler, geometrik ve bitkisel motifler yer almıştır. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 6).

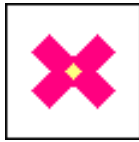
Orta sahanın zemin rengi bordo olup, üzerinde yatay yönde sıra ile üç mihrap ve her mihrabın ortasında cami tasviri yerleştirilmiştir. Mihrapların çevresi şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile bezenmiştir. Cami motifinin dışında kalan boşluklarda çiçek motifleri (Motif çizim no: 51) bulunmaktadır. Orta sahanın mihrapların dışında kalan kısmında göz (Motif çizim no: 46) ve çiçek motifleri (Motif çizim no: 51, 52) yerleştirilmiştir olup, 1967 tarihi belirtilmiştir.

Dokumanın aynı genişlikte iki bordürü vardır ve bunlar tarak motifi (Motif çizim no: 9) ile birbirlerinden ayrılırlar. İç taraftaki bordürün zemini kırmızı renk olup, kurtağzı / kurt İzi / canavar ayağı motifi (Motif çizim no: 53) ile süslenmiştir. Dıştaki bordürün zemini siyah renktir. Bordürün uzun tarafında muska motifi (Motif çizim no:

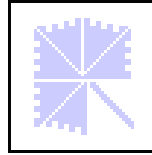
54), kısa tarafında ise sandıklı motifi (Motif çizim no: 55) yerleştirilmiştir. Dokumanın başları püsküllerle tamamlanmıştır.

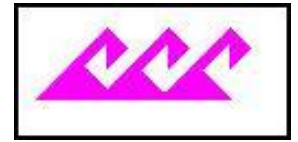
Katalog Fotoğraf No: 6

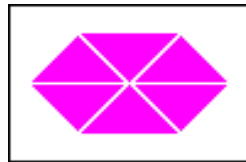
Motif Çizim No: 51
Çiçek Motifi

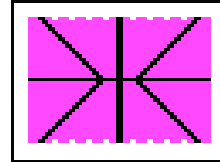
Motif Çizim No: 52
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: **53**
Kurt Ağzı / Kurt İzi / Canavar
Ayağı Motifi

Motif Çizim No: **54**
Muska Motifi

Motif Çizim No: **55**
Sandıklı Motifi

KATALOG NO	: 7
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 2, 34, 41, 56, 57, 58, 59, 60
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1960
Ebatları (En / Boy)	:150 x 410 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Seccade
Üretim Tipi (Cinsi)	: Namazlık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, pembe, mavi, yeşil, turuncu, sarı

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, kırmızı, pembe, mavi, yeşil, turuncu, sarı renkler kullanılmıştır. Yatay eksenli mihraplı kompozisyona sahiptir, geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 7).

Orta saha beş eşit dikdörtgene bölünmüş olup, her bir dikdörtgenin içerisinde mihrap ve mihrabın ortasında sandıklı motifi (Motif çizim no: 56) bulunmaktadır. Motifin çevresi çengel motifi (Motif çizim no: 57) ile çevrelenmiştir. Mihrabın boşluklarında dallar üzerinde yaprak ve çiçek motifleri (Motif çizim no: 34, 41) yerleştirilmiştir. Mihrabın dışında bulunan zeminin köşelerinde yaprak ve muska motifleri (Motif çizim no: 34, 58) bulunmaktadır. Orta sahanın etrafı iki geniş, iki de dar bordürden oluşan bordür kompozisyonu ile çevrilmiştir.

İç taraftaki dar bordürün zemini siyah renk olup, çarpı / oğ damgası (Motif çizim no: 59) ile süslenmiştir. Ondaki sonraki geniş bordürün zemini kırmızı renk olup, dallar üzerinde yaprak motifi (Motif çizim no: 34) yerleştirilmiştir. İkinci dar bordürün

zemini açık yeşil renk olup, sıralı şekilde düzenlenmiş nazarlık motifi (Motif çizim no: 60) ile bezenmiştir. Dıştaki ikinci geniş bordürde ise, siyah zemin üzerinde farklı renklerde çiçek motifi (Motif çizim no: 2) sıralanmıştır. Dokumanın başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 7

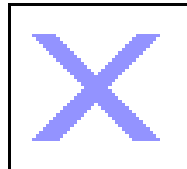
Motif Çizim No: 56
Sandıklı Motifi

Motif Çizim No: 57
Çengel Motifi

Motif Çizim No: 58
Muska Motifi

Motif Çizim No: 59
Çarpı / Oğ Damgası

Motif Çizim No: 60
Nazarlık Motifi

KATALOG NO	: 8
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Şalcı Köy Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 1962
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 170 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kars Göbeği
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği 7	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, yeşil, pembe, siyah, beyaz, kahverengi, turuncu

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen ölçülere sahip dokuma Kars yöresine aittir. Dokumanın kompozisyonunda geometrik motifler hâkimdir. Kırmızı, yeşil, pembe, siyah, beyaz, kahverengi, turuncu renkler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 8).

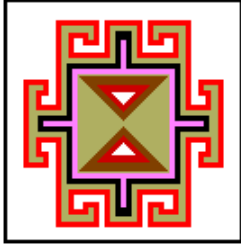
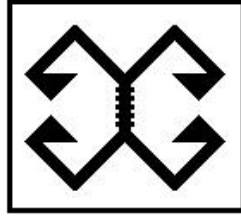
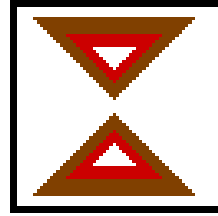
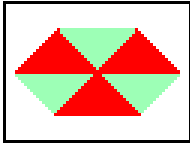
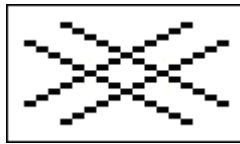
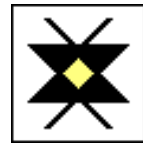
Dokumanın merkezi dikey eksenini boyunca altı adet im/damga motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 61). İm motiflerinin içerisinde koçboynuzu (Motif çizim no: 62), muska/nazarlık (Motif çizim no: 63), koyun (Motif çizim no: 64), göz (Motif çizim no: 65) motifleri yerleştirilmiştir.

Orta sahayı bordürden ayırmak için su yolu motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 66). Bordürde koçboynuzu motifleri (Motif çizim no: 62, 68) muska / nazarlık, göz (Motif çizim no: 65, 69), sekiz köşeli yıldız motifleri (Motif çizim no: 67, 72) pıtrak, küpe motifleri (Motif çizim no: 70, 71) yerleştirilmiştir.

Dokumanın atkı ipi ve çözgüsü yündür. Doğal boya ile boyanmıştır. İki kenarı saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 8

Motif Çizim No: 61
İm MotifiMotif Çizim No: 62
Koçboynuzu MotifiMotif Çizim No: 63
Muska / Nazarlık MotifiMotif Çizim No: 64
Koyun MotifiMotif Çizim No: 65
Göz MotifiMotif Çizim No: 66
Suyolu MotifiMotif Çizim No: 67
Yıldız MotifiMotif Çizim No: 68
Koçboynuzu MotifiMotif Çizim No: 69
Göz MotifiMotif Çizim No: 70
Pıtrak MotifiMotif Çizim No: 71
Küpe MotifiMotif Çizim No: 72
Yıldız Motifi

KATALOG NO	: 9
Dokunduğu Yer (yöre)	: Erzurum
Motif Çizim No	: 9, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 1953
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 200 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Bilinmiyor
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, turuncu, beyaz, siyah, mavi, mor

Dokumanın Tanımı:

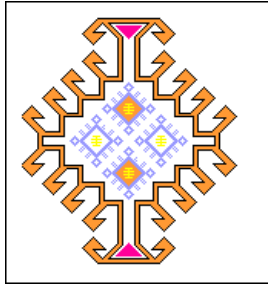
Dikdörtgen formlu dokuma Erzurum yöresine aittir. Geometrik motiflerle süslenmiştir. Kırmızı, Sarı, turuncu, beyaz, siyah, mavi, mor renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 9).

Orta sahanın zemin rengi pembe olup, merkezi dikey eksen boyunca üç ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 73). İçerisinde muska ve pıtrak motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 74, 75). Orta sahanın boş kalan kısımlarında göz, muska (Motif çizim no: 74, 76) pıtrak, elibelinde motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 69, 75, 77). En üst kısımda ise dokunduğu tarih belirtilmiştir.

Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Aynı genişlikte iki bordürü vardır ve bunlar da birbirinden tarak motifiyle ayrılmışlardır. Bordürlerin zemini suyolu motifiyle (Motif çizim no: 78) uzununa ikiye bölünmüş ve iç bordürde koyu kahverengi-beyaz, dış bordürde ise pembe-gri zemin renkleri görülmektedir. Bordürlerin yan ve baş kısımlarında farklı suyolu motifleri kullanılmıştır (Motif çizim no: 79). Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 9

Motif Çizim No: 73

Ejder Motifi

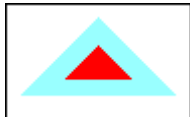
Motif Çizim No: 74

Muska Motifi

Motif Çizim No: 75

Pıtrak Motifi

Motif Çizim No: 76

Muska Motifi

Motif Çizim No: 77

Elibelinde Motifi

Motif Çizim No: 78

Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 79

Suyolu Motifi

KATALOG NO	: 10
Dokunduğu Yer (yöre)	: 2, 9, 11, 27, 29, 36, 47, 67, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105
Motif Çizim No	: Kars
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle cami)
Dokunduğu Tarih	: 1952
Ebatları (En / Boy)	: 90 x 270 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, mavi, eflatun, lacivert, sarı, turuncu

Dokumanın Tanımı:

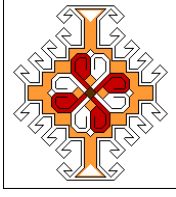
Dikdörtgen forma sahip kilim, Kars yöresine aittir. Beyaz, siyah, kırmızı, mavi, eflatun, lacivert, sarı, turuncu renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 10).

Dokumanın kırmızı zemin rengine sahip orta sahasının merkezi dikey eksenini boyunca dört ejder motifi görülmektedir (Motif çizim no: 80). Ejder motifinin merkezine çarkifelek motifi (Motif çizim no: 81) yerleştirilmiştir. Çarkifeleğin üzerinde baklava dilimi, çengel / çakmak, haç (Motif çizim no: 82, 83, 84) motifleri yer almaktadır. Ejder motifinin zemini üzerindeki boşluklarda göz, çengel / çakmak, bukağı / im, küpe, kuş, bereket, çiçek, im motifleri (Motif çizim no: 29, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90) bulunmaktadır. Orta sahanın diğer kısmında çiçek, muska / nazarlık, göz (Motif çizim no: 27, 92), bukağı, pıtrak, yıldız, çengel / çakmak, bukağı / im, küpe, kuş, bereket, çiçek, muska, koçboynuzu, parmak, im, kurtağı, çiçek, suyolu, elibelinde,

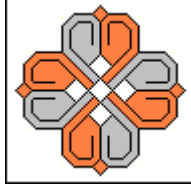
pıtrak, kurtağzı, çiçek, göz motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 2, 11, 36, 47, 67, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104). Orta saha suyolu motifiyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 105). Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Bordürde kırmızı zemin üzerine farklı renklerde çakmak motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 83). Kenarları püsküllerle tamamlanmıştır.

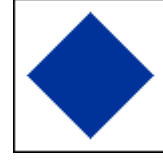
Katalog Fotoğraf No: 10

Motif Çizim No: 80
Ejderha Motifi

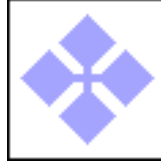
Motif Çizim No: 81
Çarkıfelek Motifi

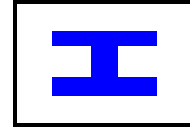
Motif Çizim No: 82
Baklava Dilimi Motifi

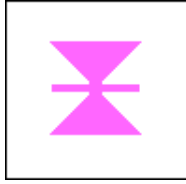
Motif Çizim No: 83
Çengel / Çakmak Motifi

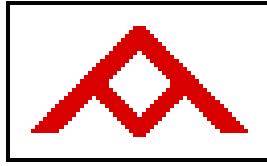
Motif Çizim No: 84
Haç Motifi

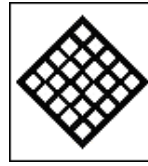
Motif Çizim No: 85
Bukağı/im Motifi

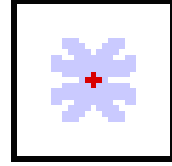
Motif Çizim No: 86
Küpe Motifi

Motif Çizim No: 87
Kuş Motifi

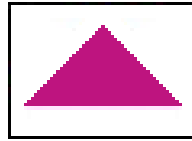
Motif Çizim No: 88
Bereket Motifi

Motif Çizim No: 89
Çiçek Motifi

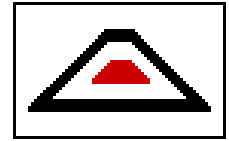
Motif Çizim No: 90
İm Motifi

Motif Çizim No: 91
Muska / Nazarlık Motifi

Motif Çizim No: 92
Göz Motifi

Motif Çizim No: 93
Muska Motifi

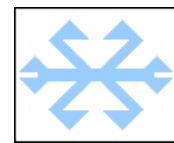
Motif Çizim No: 94
Koçboynuzu Motifi

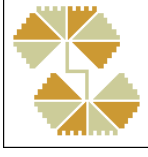
Motif Çizim No: 95
Parmak Motifi

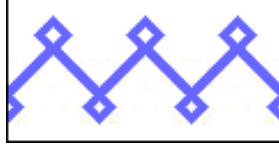
Motif Çizim No: 96
İm Motifi

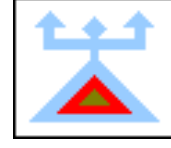
Motif Çizim No: 97
Kurtağzı Motifi

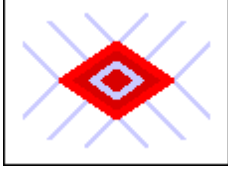
Motif Çizim No: 98
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 99
Suyolu Motifi

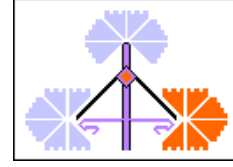
Motif Çizim No: 100
Elbelinde Motifi

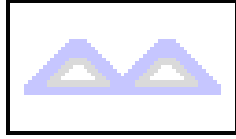
Motif Çizim No: 101
Pıtrak Motifi

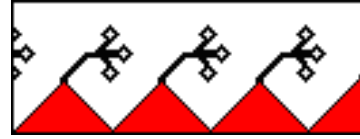
Motif Çizim No: 102
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 103
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 104
Göz Motifi

Motif Çizim No: 105
Suyolu Motifi

KATALOG NO	: 11
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 13, 28, 40, 72, 92, 96, 106, 107, 108, 109, 110, 11, 112, 113, 114, 115, 116
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1922
Ebatları (En / Boy)	: 100 x 210 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, siyah, beyaz, turuncu, mavi, pembe

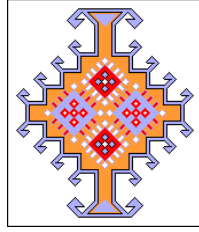
Dokümanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Kars yöresine aittir. Kırmızı, siyah, beyaz, turuncu, mavi, pembe renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Çözü ve atkısı yündür. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Doğal boya ile suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 11).

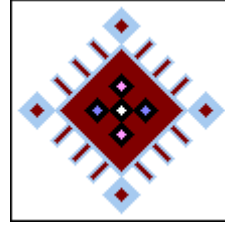
Dokümanın kırmızı zemin rengine sahip orta sahasının merkezi dikey eksenine boyunca üç ejder motifi görölmektedir (Motif çizim no: 106). Motiflerin dahiline nazarlık, pıtrak, kurtağı, göz motifleri (Motif çizim no: 13, 107, 110, 114) yerleştirilmiştir. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında yıldız, göz, bukağı/im, pıtrak, kuş, yaprak, kurtağı, hayatağacı, muska/nazarlık, göz, çengel motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 72, 92, 96, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115). Orta saha suyolu motifleriyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 116). Geniş bordürde suyolu motifi görölmektedir (Motif çizim no: 40). İnce bordürün beyaz zemini üzerinde farklı renklerde baklava dilimi motifleri (Motif çizim no: 28), dokunduğu tarih ve dokuyan kişinin ismi görölmektedir. Başları saçakla tamamlanmıştır.

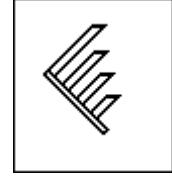
Katalog Fotoğraf No: 11

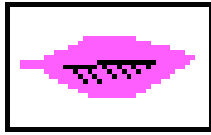
Motif Çizim No: 106
Ejderha Motifi

Motif Çizim No: 107
Pıtrak Motifi

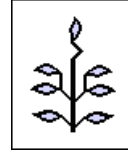
Motif Çizim No: 108
Kuş Motifi

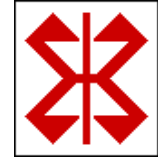
Motif Çizim No: 109
Yaprak

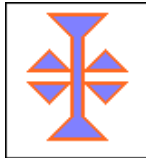
Motif Çizim No: 110
Kurtağzı Motifi

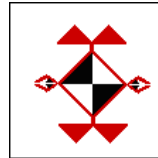
Motif Çizim No: 111
Hayatağacı

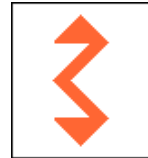
Motif Çizim No: 112
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 113
Muska/nazarlık Motifi

Motif Çizim No: 114
Göz Motifi

Motif Çizim No: 115
Çengel Motifi

Motif Çizim No: 116
Suyolu Motifi

KATALOG NO	: 12
Dokunduğu Yer (yöre)	: 2, 9, 12, 19, 20, 47, 82, 83, 85, 92, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123
Motif Çizim No	: Erzurum
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle cami)
Dokunduğu Tarih	: 1955
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 190 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Çarklı
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma, ilikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, turuncu, açık mavi, eflatun

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Erzurum yöresine aittir. Beyaz, siyah, turuncu, açık mavi, eflatun renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 12).

Dokumanın kırmızı zemin rengine sahip orta sahasının merkezi dikey eksenini boyunca çevresi yılan motifi (Motif çizim no: 119) ile çevrelenmiş dört geometrik sekizgen (Motif çizim no: 117) yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin merkezinde çarkifelek motifi yer almaktadır. Sekizgenlerin boş kısımlarında göz, bukağı/im, muska/nazarlık, im motifleri (Motif çizim no: 29, 85, 118, 121) bulunmaktadır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında çiçek, yıldız, küpe, şeker, pıtrak, çengel/ çakmak, bukağı/im, muska/nazarlık, im, kurtağı, pıtrak motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 2, 12, 19, 20, 47, 83, 85, 118, 121, 122, 123). Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Bordürün yer-yer siyah ve kırmızı olan zemini üzerinde farklı renklerde çiçek, baklava dilimi, göz, çengel motifleri

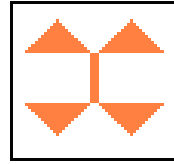
görülmektedir (Motif çizim no: 2, 82, 92, 120). Bordürün zemin boşluklarında baklava dilimi, çengel/çakmak, bukağı/İM motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 82, 83, 85). En üst kısımda ise dokunduğu tarih belirtilmiştir. Başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 12

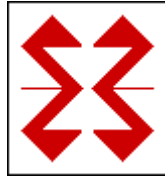
Motif Çizim No: 117
Çarkıfelek Motifi

Motif Çizim No: 118
Muska/nazarlık Motifi

Motif Çizim No: 119
Yılan Motifi

Motif Çizim No: 120
Çengel Motifi

Motif Çizim No: 121
İM Motifi

Motif Çizim No: 122
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 123
Pıtrak Motifi

KATALOG NO	: 13
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Motif Çizim No	: 9, 29, 76, 85, 94, 124, 125, 126
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle camii)
Bulunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 200 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Çengelli kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Divan örtüsü
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, turuncu, mor

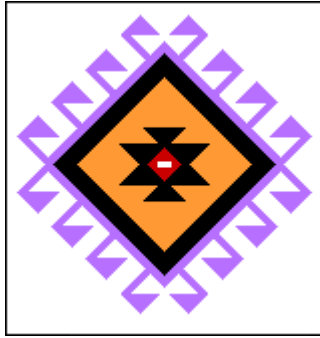
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Beyaz, siyah, kırmızı, turuncu, mor renkler kullanılmıştır. Geometrik motifler hâkimdir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözüğü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır. Divan örtüsü olarak kullanılmaktadır (Katalog fotoğraf no: 13).

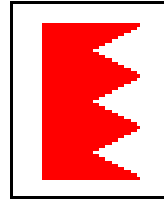
Kilimin orta sahasının zemin rengi kırmızı olup, merkezi dikey eksen boyunca yerleşen iki akrep motifi görülmektedir (Motif çizim no: 124). Orta sahanın diğer kısmında muska / nazarlık, suyolu motifleri bulunmaktadır (Motif çizim no: 76, 125). Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). İnce bordürde göz, bukağı / im, koçboynuzu motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 29, 85, 94). Geniş bordürde ise, turuncu renk zeminde hayatağacı motifi görülmektedir (Motif çizim no: 126).

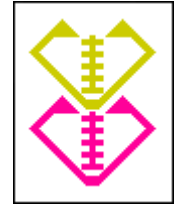
Katalog Fotoğraf No: 13

Motif Çizim No: 124
Akrep Motifi

Motif Çizim No: 125
Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 126
Hayatağacı Motifi

KATALOG NO	: 14
Dokunduğu Yer (yöre)	: Bayburt
Motif Çizim No	: 9, 20, 47, 67, 94, 116, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 240 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Tırtıklı
Üretim Tipi (Cinsi)	: Divan örtüsü
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma, ilikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, pembe, açık mavi, koyu mavi, yeşil, turuncu

Dokumanın Tanımı:

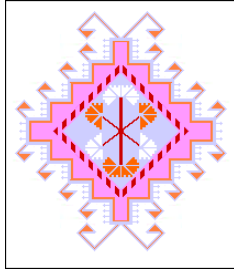
Dikdörtgen forma sahip kilim, Bayburt yöresine aittir. Beyaz, siyah, kırmızı, pembe, açık mavi, koyu mavi, yeşil, turuncu renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 14). Divan örtüsü olarak kullanılmaktadır.

Dokumanın kırmızı zemin rengine sahip orta sahasının merkezi dikey eksenini boyunca üç ejder motifi görülmektedir (Motif çizim no: 127). Motiflerin merkezine çiçek motifleri (Motif çizim no: 128) yerleştirilmiş ve onların çevresi şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile bezenmiştir. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında pıtrak (Motif çizim no: 47, 129), yıldız (Motif çizim no: 67, 130), koçboynuzu, ejderha / çengelli baklava, küpe motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 94, 131, 132). Orta saha suyolu motifleriyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 116). Onun arkasında yerleştirilmiş tarak motifi (Motif çizim no: 9) bordürü orta sahadan

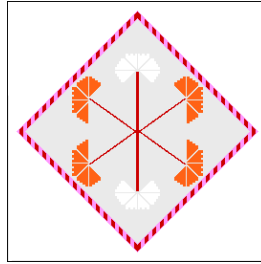
ayırmaktadır. Bordürün turuncu zemini üzerinde yeşil renk kurtağzı / kurt izi / canavar ayağı motifleri görülmektedir (Motif çizim no: 133).

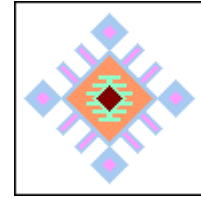
Katalog Fotoğraf No: 14

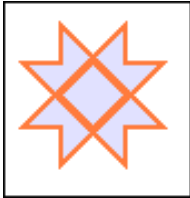
Motif Çizim No: 127
Ejder Motifi

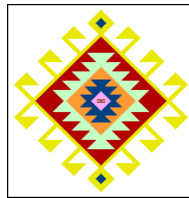
Motif Çizim No: 128
Çiçek Motifi

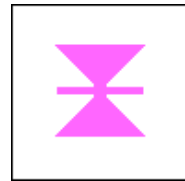
Motif Çizim No: 129
Pıtrak Motifi

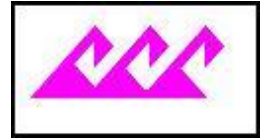
Motif Çizim No: 130
Yıldız Motifi

Motif Çizim No: 131
Ejderha/Çengelli Baklava

Motif Çizim No: 132
Küpe Motifi

Motif Çizim No: 133
Kurt Ağzı / Kurt İzi /
Canavar Ayağı Motifi

KATALOG NO	: 15
Dokunduğu Yer (yöre)	: Erzurum
Motif Çizim No	: 2, 67, 85, 91, 116, 134, 135, 136, 137, 138
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle cami)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 200 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Suloban göbeği
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, siyah, turuncu, beyaz, açık mavi

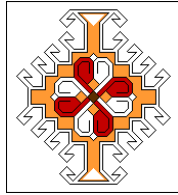
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Erzurum yöresine aittir. Kırmızı, siyah, turuncu, beyaz, açık mavi renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözüğü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 15).

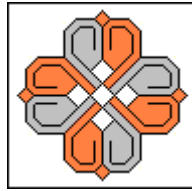
Dokumanın kırmızı zemin rengine sahip orta sahasının merkezi dikey eksenini boyunca dört ejder motifi görülmektedir (Motif çizim no: 134). Ejder motifinin merkezine çarkıfelek motifi (Motif çizim no: 135) yerleştirilmiştir. Zemin boşluklarında bukağı/im, muska / nazarlık motifleri (Motif çizim no: 85, 91) bulunmaktadır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında çiçek, yıldız, pıtrak, karanfil, küpe/nazarlık motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 2, 67, 136, 137, 138). Orta saha suyolu motifiyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 116). Bordürün siyah zemini üzerinde farklı renklerde çiçek motifleri görülmektedir (Motif çizim no: 2). Kenarları püsküllerle tamamlanmıştır.

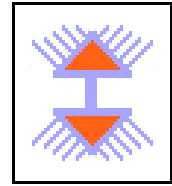
Katalog Fotoğraf No: 15

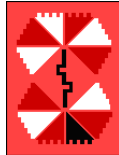
Motif Çizim No: 134
Ejderha Motifi

Motif Çizim No: 135
Çarkıfelek Motifi

Motif Çizim No: 136
Pıtrak Motifi

Motif Çizim No: 137
Karanfil Motifi

Motif Çizim No: 138
Küpe/Nazarlık

KATALOG NO	: 16
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 9, 28, 31, 47, 76, 83, 96, 133, 139, 140, 141, 142, 143
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 100 x 240 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, kahverengi, sarı, kırmızı, siyah, turuncu

Dokumanın Tanımı:

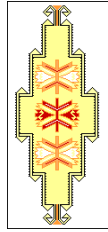
Dikdörtgen formlu dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Beyaz, kahverengi, sarı, kırmızı, siyah, turuncu renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 16).

Orta sahanın zemin rengi kahverengi olup, merkezi dikey eksen boyunca üç ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 139). Ejder motifinin iç kısmındaki Türkmen motifinin (Motif çizim no: 140) üzerinde çengel / çakmak, im motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 83, 96). Ejder motifinin zemin boşluğunda pıtrak (Motif çizim no: 31, 141), muska, küpe motifleri (Motif çizim no: 76, 143) bulunmaktadır. Orta sahanın boş kalan kısımlarına pıtrak motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 47). Orta, suyolu motifiyle (Motif çizim no: 142) çevrelenmiştir. Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9).

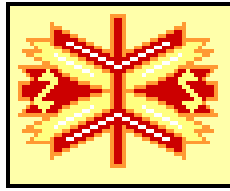
Aynı genişlikte üç bordürü vardır ve bunlar da birbirinden tarak motifiyle ayrılmışlardır. Bordürlerde sırasıyla içten dışa doğru baklava dilimi, pıtrak, kurtağzı / kurt izi / canavar ayağı motifleri (Motif çizim no: 28, 47, 133) görülmektedir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

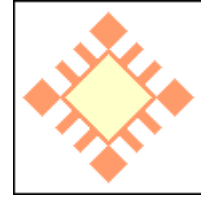
Katalog Fotoğraf No: 16

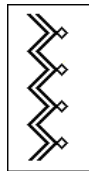
Motif Çizim No: 139
Ejder Motifi

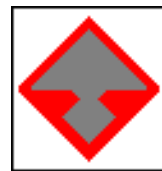
Motif Çizim No: 140
Türkmen Motifi

Motif Çizim No: 141
Pıtrak Motifi

Motif Çizim No: 142
Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 143
Küpe Motifi

KATALOG NO	: 17
Dokunduğu Yer (yöre)	: Erzurum
Motif Çizim No	: 2, 9, 20, 47, 69, 73, 75, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 4/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat
Dokunduğu Tarih	: 1351
Ebatları (En / Boy)	: 100 x 220 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, sarı, kahverengi, yeşil, Pembe, turuncu, mavi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu dokuma Erzurum yöresine aittir. Geometrik, bitkisel motifler, hayvan ve insan figürleriyle süslenmiştir. Siyah, beyaz, kırmızı, sarı, kahverengi, yeşil, pembe, turuncu, mavi renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 17).

Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, üzerinde merkezi dikey eksen boyunca üç ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 73). İçerisinde pıtrak motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 75). Orta sahanın boş kalan kısımlarında çiçek, tarak, pıtrak (Motif çizim no: 47, 141), göz, im, küpe, koyun, kuş, insan, Türkmen, im motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 2, 9, 69, 144, 145, 146, 147, 148, 149). En alt kısımda ise dokunduğu tarih belirtilmiştir.

Dokumanın iki bordürü vardır ve bunlar orta sahadan ve birbirinden şeker motifiyle (Motif çizim no: 20) ayrılmışlardır. İç bordürde kırmızı zemin üzerinde farklı

renklerde pıtrak motifleri sıralanmıştır (Motif çizim no: 47). Dış bordürde ise turuncu zemin üzerinde yeşil renkte çengel (okbaşı) motifleri sıralanmıştır (Motif çizim no: 150). Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 17

Motif Çizim No: 144

İm Motifi

Motif Çizim No: 145

Küpe Motifi

Motif Çizim No: 146

Koyun Motifi

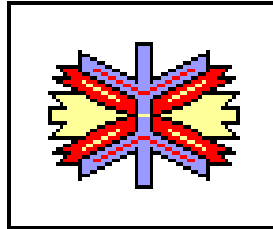
Motif Çizim No: 147

Kuş Motifi

Motif Çizim No: 148

İnsan Motifi

Motif Çizim No: 149

Türkmen Motifi

Motif Çizim No: 150

Çengel (Ok Başı) Motifi

KATALOG NO	: 18
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 9, 46, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 1950
Ebatları (En / Boy)	: 110 x 370 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Turuncu, kırmızı, siyah, beyaz, kahverengi, sarı, pembe

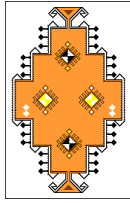
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu dokuma Kars yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Turuncu, kırmızı, siyah, beyaz, kahverengi, sarı, pembe renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 18).

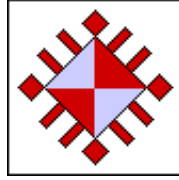
Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, merkezi dikey eksen boyunca dört ejder motifi (Motif çizim no: 151) yerleştirilmiştir. İçerisinde pıtrak motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 152). Orta sahanın boş kalan kısımlarında göz dallar üzerine çiçek (Motif çizim no: 46, 154) ve kuş (Motif çizim no: 153, 155) motifleri yerleştirilmiştir. En üst kısımda ise dokunduğu tarih belirtilmiştir. Orta saha suyolu motifiyle çevrilmiştir (Motif çizim no: 156). Bordür orta sahadan tarak motifiyle (Motif çizim no: 9) ayrılmış olup, çakmak motifiyle (Motif çizim no: 157) süslenmiştir. Bordürlerin baş kısımlarında suyolu motifi (Motif çizim no: 158) yerleştirilmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 18

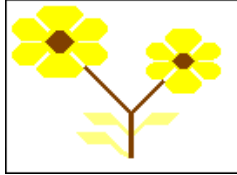
Motif Çizim No: 151
Ejder Motifi

Motif Çizim No: 152
Pıtrak Motifi

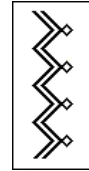
Motif Çizim No: 153
Kuş Motifi

Motif Çizim No: 154
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 155
Kuş Motifi

Motif Çizim No: 156
Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 157
Çakmak Motifi

Motif Çizim No: 158
Suyolu Motifi

KATALOG NO	: 19
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Motif Çizim No	: 2, 20, 49, 58, 83, 159, 160, 161, 162
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 110 x 300 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Bilinmiyor
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, beyaz, siyah, pembe, açık mavi, sarı, yeşil, turuncu, koyu mavi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, kırmızı, beyaz, siyah, pembe, açık mavi, sarı, yeşil, turuncu, koyu mavi renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözüğü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 19).

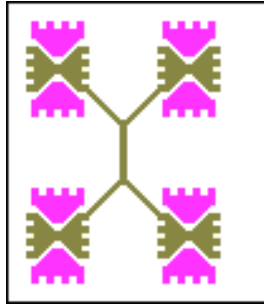
Kilimin orta sahasının zemin rengi kırmızı olup, merkezi dikey eksen boyunca yerleşen üç oğuz / ok damgası (Motif çizim no: 159) görülmektedir. Her bir damga etrafı şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile çevrelenmiş sekizgen içerisinde yerleşmiştir. Motiflerin merkezinde çiçek motifi (Motif çizim no: 2) bulunmaktadır. Sekizgenlerin dört köşesinde koçboynuzu motifi (Motif çizim no: 161) yer almıştır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında muska, çengel / çakmak, hayatağacı motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 58, 83, 160). Orta saha pıtrak motifiyle (Motif çizim no: 162) çevrelenmiştir. Bordürde turuncu zemin üzerinde çiçek ve yaprak motifleri bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir (Motif çizim no: 49). Başları saçakla tamamlanmıştır.

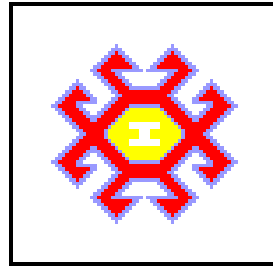
Katalog Fotoğraf No: 19

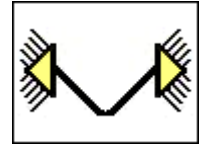
Motif Çizim No: 159
Oğuz-ok Damgası

Motif Çizim No: 160
Hayatağacı Motifi

Motif Çizim No: 161
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 162
Pıtrak Motifi

KATALOG NO	: 20
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Motif Çizim No	: 2, 9, 20, 27, 46, 78, 81, 155, 163, 164, 165
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 1963
Ebatları (En / Boy)	: 100 x 380 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, bordo, turuncu, yeşil, pembe, kırmızı, sarı, mavi

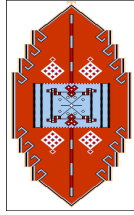
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Siyah, beyaz, bordo, turuncu, yeşil, pembe, kırmızı, sarı, mavi renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 20).

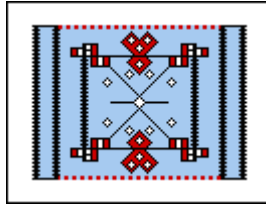
Orta sahanın zemin rengi bordo olup, merkezi dikey eksen boyunca üç ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 163). Motifin merkezinde sandıklı motifi (Motif çizim no: 164) yerleştirilmiştir. Sandıklı motifinin alt ve üst tarafında simetrik olarak düzenlenmiş çiçek ve bereket motifleri (Motif çizim no: 2, 165) bulunmaktadır. Orta sahanın boş kalan kısımlarında çiçek, göz (Motif çizim no: 27, 46), çarkifelek, kuş motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 2, 81, 155). En üst köşesinde ise, dokunduğu tarih belirtilmiştir. Orta sahanın kenarları suyolu motifiyle (Motif çizim no: 78) çevrelenmiştir. Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Bordür zemini siyah renk olup, çiçek motifiyle (Motif çizim no: 2) bezenmiştir. Çevresi şeker motifiyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 20). Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

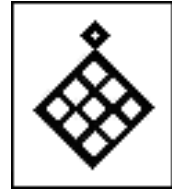
Katalog Fotoğraf No: 20

Motif Çizim No: 163
Ejder Motifi

Motif Çizim No: 164
Sandıklı Motifi

Motif Çizim No: 165
Bereket Motifi

KATALOG NO	: 21
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 20, 31, 48, 67, 90, 166, 167, 168, 169
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 125 x 380 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, mavi, yeşil, turuncu, kırmızı, pembe, lacivert, sarı, koyu pembe, mor

Dokumanın Tanımı

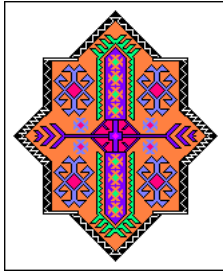
Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, siyah, beyaz, mavi, yeşil, turuncu, kırmızı, pembe, lacivert, sarı, koyu pembe, mor renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 21).

Kilimin orta sahasının zemin rengi mor olup, merkezi dikey eksen boyunca yerleşen beş adet oğuz / ok damgası (Motif çizim no: 166) görülmektedir. Her bir damga etrafı suyolu motifi (Motif çizim no: 48) ile çevrelenmiş sekizgen içerisinde yerleşmiştir. Motiflerin merkezinde bereket / başak motifleri (Motif çizim no: 167) bulunmaktadır. Sekizgenlerin dört köşesinde pıtrak ve koçboynuzu motifleri (Motif çizim no: 31, 168) yer almıştır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında yıldız, haç, çiçek motifleri (Motif çizim no: 90, 67, 169) yerleştirilmiş olup, orta sahanın uzun tarafı çiçek motifiyle çevrilmiştir. Dokumanın iki bordürü vardır ve bunlar orta sahadan ve birbirinden şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile ayrılmışlardır. İç bordürde

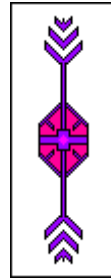
mor zemin üzerinde farklı renklerde çiçek motifleri (Motif çizim no: 169) yer almıştır. Dış bordürde ise, mor zemin üzerinde yıldız motifi sıralanmıştır (Motif çizim no: 67).

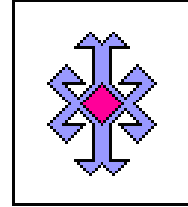
Katalog Fotoğraf No: 21

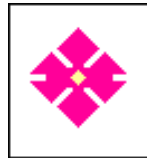
Motif Çizim No: 166
Oğuz-ok Damgası

Motif Çizim No: 167
Bereket / Başak Motifi

Motif Çizim No: 168
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 169
Çiçek Motifi

KATALOG NO	: 22
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 2, 3, 27, 31, 53, 67, 74, 96, 118, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1958
Ebatları (En / Boy)	: 105 x 375 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, yeşil, pembe, turuncu, sarı, mavi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Siyah, beyaz, kırmızı, pembe, mavi, yeşil, turuncu, sarı renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 22).

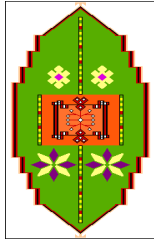
Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, üzerinde merkezi dikey eksen boyunca üç ejder motifi yerleştirilmiştir. Birinci ve üçüncü ejder motifi (Motif çizim no: 170) ortadaki ejder motifinden (Motif çizim no: 171) farklıdır. Birinci ve üçüncü ejder motiflerinin merkezine sandıklı motifi yerleştirilmiş olup, zemin boşluğunda çiçek, haç, yıldız, çarpı / oğ damgası motifleri (Motif çizim no: 2, 3, 67, 177) bulunmaktadır. Ortadaki ejder motifi içerisinde ise hayat ağacı motifi (Motif çizim no: 178) yerleştirilmiştir. Orta sahanın boş kalan kısımlarında yıldız (Motif çizim no: 67, 176) göz (Motif çizim no: 27, 179), pıtrak, muska (Motif çizim no: 74, 118), im, bereket, kurtağzı, haç, akrep (Motif çizim no: 181, 182) motifleri (Motif çizim no: 31, 96, 174,

175, 180) yerleştirilmiştir. Kilimin dokunduğu tarih belirtilmiştir. Orta sahanın çevresi kurt izi / kurtağzı / canavar ayağı motifi (Motif çizim no: 53) ile çevrelenmiştir.

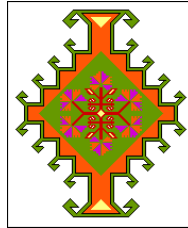
Dokumanın bordürü siyah renkli olup, farklı renklerde yıldız motifi (Motif çizim no: 176) ile süslenmiştir.

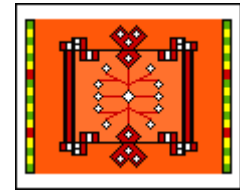
Katalog Fotoğraf No: 22

Motif Çizim No: 170
Ejder Motifi

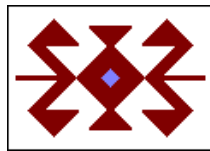
Motif Çizim No: 171
Ejder Motifi

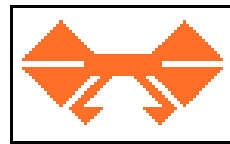
Motif Çizim No: 172
Sandıklı Motifi

Motif Çizim No: 173
Çiçek Motifi

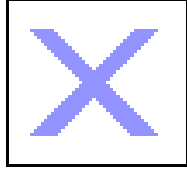
Motif Çizim No: 174
Bereket Motifi

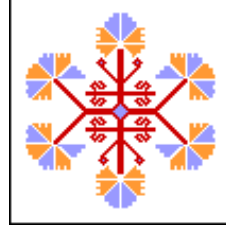
Motif Çizim No: 175
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 176
Yıldız Motifi

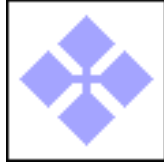
Motif Çizim No: 177
Çarpı/Oğ Damgası

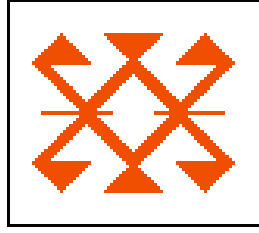
Motif Çizim No: 178
Hayat Ağacı Motifi

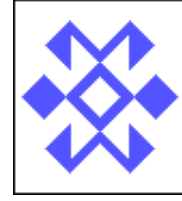
Motif Çizim No: 179
Göz Motifi

Motif Çizim No: 180
Haç Motifi

Motif Çizim No: 181
Akrep Motifi

Motif Çizim No: 182
Akrep Motifi

KATALOG NO	: 23
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 2, 20, 49, 162, 183, 184, 185, 186
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 140 x 370 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Sırıpli
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer Yaygısı
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, beyaz, siyah, yeşil, açık mavi, koyu mavi, sarı, turuncu, mor

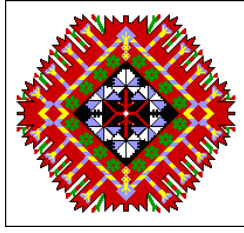
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Kırmızı, beyaz, siyah, yeşil, açık mavi, koyu mavi, sarı, turuncu, mor renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 23).

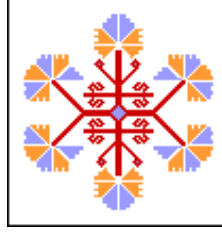
Kilimin orta sahasının zemin rengi kırmızı olup, merkezi dikey eksen boyunca yerleşen üç çelebi motifi görülmektedir (Motif çizim no: 183). Motiflerin merkezine hayatağacı motifi (Motif çizim no: 184) yerleştirilmiş ve onların çevresi çiçek motifi (Motif çizim no: 2) ile bezenmiştir. Çelebi motifi içerisinde iç içe bulunan baklava dilimi şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile bezenmiş, alt ve üst kısmında göz motifi (Motif çizim no: 186) bulunmaktadır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında parmak / tarak motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 185). Orta saha pıtrak motifiyle (Motif çizim no: 162) çevrelenmiştir. Bordürde turuncu zemin üzerinde çiçek ve yaprak motifleri bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir (Motif çizim no: 49).

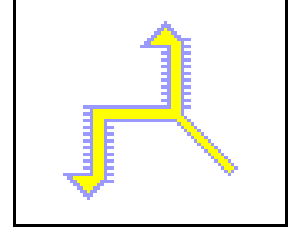
Katalog Fotoğraf No: 23

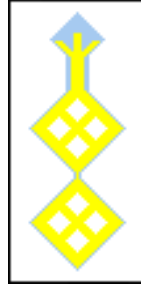
Motif Çizim No: 183
Çelebi Motifi

Motif Çizim No: 184
Hayat Ağacı Motifi

Motif Çizim No: 185
Parmak / Tarak Motifi

Motif Çizim No: 186
Göz Motifi

KATALOG NO	: 24
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Saylıca Köyü
Motif Çizim No	: 2, 20, 31, 49, 81, 83, 89, 90, 104, 162, 163, 177, 187, 188, 189, 190, 191
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Saylıca Köyü
Dokunduğu Tarih	: 1965
Ebatları (En / Boy)	: 190 x 400 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Sırıpli
Üretim Tipi (Cinsi)	: Duvar halısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, yeşil, kırmızı, açık mavi, koyu mavi, bordo, turuncu, sarı, mor

Dokumanın Tanımı:

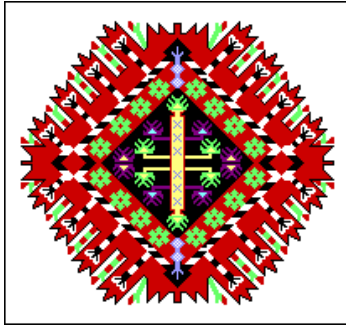
Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Beyaz, siyah, yeşil, kırmızı, açık mavi, koyu mavi, bordo, turuncu, sarı, mor renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 24).

Kilimin orta sahasının zemin rengi kırmızı olup, merkezi dikey eksen boyunca yerleşen üç çelebi motifi görülmektedir (Motif çizim no: 187). Motiflerin merkezine çarkifelek, hayatağacı motifleri (Motif çizim no: 81, 190) yerleştirilmiş ve onları çevreleyen ince bordür çiçek motifleri (Motif çizim no: 2) ile süslenmiştir. Bordürün dışı şeker (Motif çizim no: 20) motifi ile çevrelenmiş olup, alt ve üst kısmında im motifi (Motif çizim no: 191) bulunmaktadır. Çarkifelek motifinin merkezinde çiçek motifi (Motif çizim no: 89), onun yerleştiği baklava formunun boş kısımlarında ise çengel / çakmak, çarpı / oğ damgası motifleri (Motif çizim no: 83, 177) yerleştirilmiştir. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında hayatağacı (Motif çizim no: 188, 189),

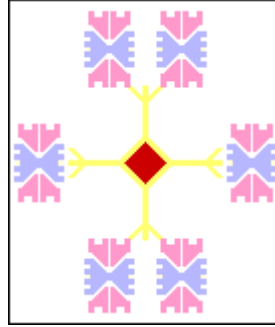
çiçek, pıtrak, im, göz, kuş motifleri, isim ve dokunduğu tarih yer almıştır (Motif çizim no: 2, 31, 90, 104, 163). Orta saha pıtrak motifiyle (Motif çizim no: 162) çevrelenmiştir. Bordürde turuncu zemin üzerinde çiçek ve yaprak motifleri bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir (Motif çizim no: 49).

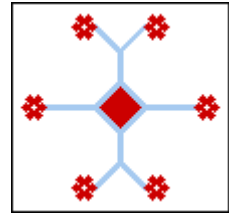
Katalog Fotoğraf No: 24

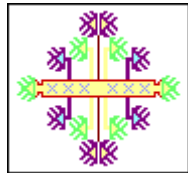
Motif Çizim No: 187
Çelebi Motifi

Motif Çizim No: 188
Hayat Ağacı Motifi

Motif Çizim No: 189
Hayat Ağacı Motifi

Motif Çizim No: 190
Hayat Ağacı Motifi

Motif Çizim No: 191
İm Motifi

Motif Çizim No: 192
Kuş Motifi

KATALOG NO	: 25
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Motif Çizim No	: 20, 36, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 1960
Ebatları (En / Boy)	: 140 x 310 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, mor, sarı, kırmızı, pembe

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, siyah, beyaz, mor, sarı, kırmızı, pembe renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 25).

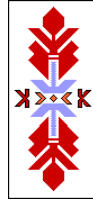
Orta sahanın zemin rengi siyah olup, üzerinde merkezi dikey eksen boyunca iki madalyon yerleştirilmiştir. Madalyon ucu yukarıya doğru sivrilerek başak motifi (Motif çizim no: 193) ile sonlanmaktadır. Merkezinde de küçük bir göbek içinde başak motifi (Motif çizim no: 194) bulunmaktadır. Bu göbeğin dışında kalan boşluklarda düzenli bir şekilde bereket, kuş, çiçek motifleri (Motif çizim no: 195, 196, 197) yerleştirilmiştir. Orta sahanın madalyonlardan geriye kalan kısmı simetrik bir şekilde bukağı, sandıklı, bereket motifleri (Motif çizim no: 36, 198, 199) ile bezenmiştir. Köşelerde tahminen üçgen forma sahip bir alan farklı şekillerde ve renklerde geometrik motiflerle doldurulmuştur. Orta saha ve bordür kenarları şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile çevrelenmiştir. Bordürün zemini kırmızı renk olup, farklı renklerde başak ve im motifleri (Motif çizim no: 194, 200) ile süslenmiştir. Kısa kenarları püsküllerle tamamlanmıştır.

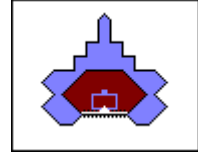
Katalog Fotoğraf No: 25

Motif Çizim No: 193
Başak Motifi

Motif Çizim No: 194
Başak Motifi

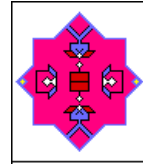
Motif Çizim No: 195
Bereket Motifi

Motif Çizim No: 196
Kuş Motifi

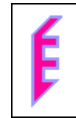
Motif Çizim No: 197
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 198
Sandıklı Motifi

Motif Çizim No: 199
Bereket Motifi

Motif Çizim No: 200
İm Motifi

KATALOG NO	: 26
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Motif Çizim No	: 20, 27, 194, 195, 196, 197, 201, 202
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 140 x 330 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, sarı, kırmızı, turuncu

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, siyah, beyaz, sarı, kırmızı, turuncu renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 26).

Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, üzerinde merkezi dikey eksen boyunca iki madalyon yerleştirilmiştir. Madalyonun merkezinde küçük bir göbek içinde başak motifi (Motif çizim no: 194) bulunmaktadır. Bu göbeğin dışında kalan boşluklarda düzenli bir şekilde bereket, kuş, çiçek motifleri (Motif çizim no: 195, 196, 197) yerleştirilmiştir. Orta sahanın zemin boşluğunda bereket motifi (Motif çizim no: 201) ve bu motifin merkezinde göz motifi (Motif çizim no: 27) yerleştirilmiştir. Köşelerde tahminen üçgen forma sahip bir alan farklı şekillerde ve renklerde geometrik motiflerle doldurulmuştur. Orta saha ve bordür kenarları şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile çevrelenmiştir. Bordür zemini siyah olup, bir dal üzerinde sıralanan çok stilize edilmiş çiçek ve yaprak motifleri ile (Motif çizim no: 202) süslenmiştir. Dokumanın başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 26

Motif Çizim No: 201
Bereket motifi

Motif Çizim No: 202
Çiçek ve yaprak motifi

KATALOG NO	: 27
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 9, 20, 203, 204, 205, 206
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	:100 x 350 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, mavi, kırmızı, yeşil, pembe, turuncu, yeşil, bordo

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, mavi, kırmızı, yeşil, pembe, turuncu, yeşil, bordo renkli ipliklerle dokunmuştur. Yatay eksenli kompozisyonda mimari elementler, geometrik ve bitkisel motifler kullanılmıştır. İplikler doğal ve suni boya ile boyanmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 27, çizim no: 2).

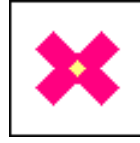
Kilimin orta sahasının zemin rengi mordur. Orta saha üç eşit bölüme ayrılmış olup, her bir dikdörtgen formlu alanda cami tasvir edilmiştir. Yukarı doğru yükselen minareler hilal şeklindeki motifle sonlandırılmıştır (Motif çizim no: 203). Dokumanın iki bordürü vardır ve bunlar orta sahadan tarak motifi (Motif çizim no: 9) ile ve birbirinden şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile ayrılmışlardır. İç bordür dokumanın yalnızca tek bir uzun tarafında vardır. Bordo zemin üzerinde farklı renklerde çiçek motifleri (Motif çizim no: 204) ile bezenmiştir. Dış bordürde ise, siyah zemin üzerinde farklı renklerde kurtağzı motifi (Motif çizim no: 205) sıralanmış olup, çevresi suyolu motifi (Motif çizim no: 206) ile çevrilmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 27

Motif Çizim No: 203
Cami

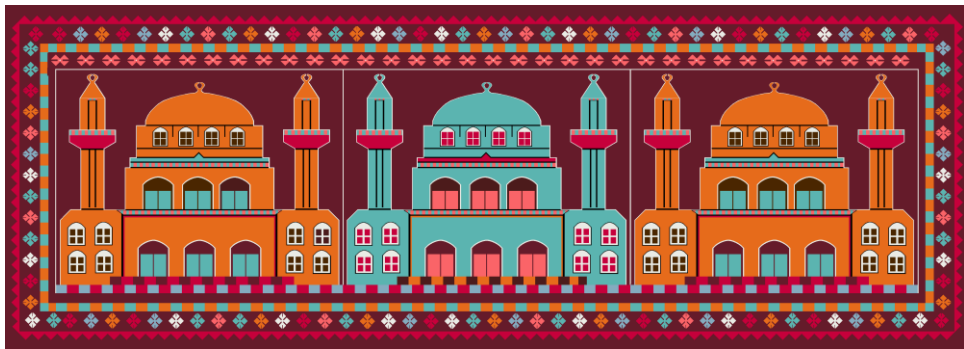
Motif Çizim No: 204
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 205
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 206

Çizim No: 2

KATALOG NO	: 28
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Motif Çizim No	: 9, 20, 28, 47, 65, 67, 84, 207, 208, 209, 210
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 1962
Ebatları (En / Boy)	: 175 x 420 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli- İliksiz
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, turuncu, yeşil, bordo, mavi, pembe, sarı, kahverengi, lacivert

Dokumanın Tanımı:

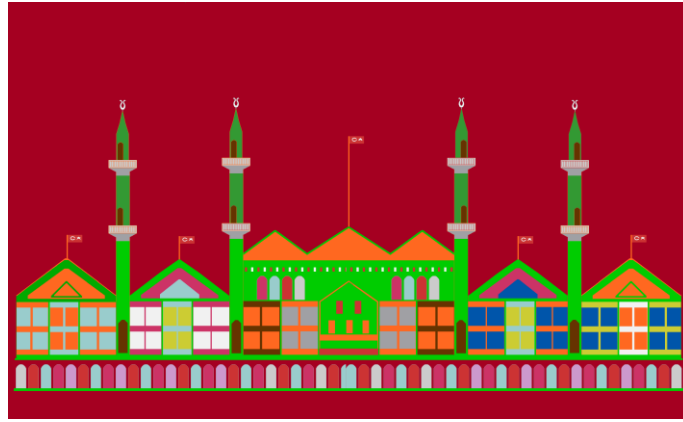
Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah beyaz, turuncu, yeşil, bordo, mavi, pembe, sarı, kahverengi, lacivert renkler kullanılmıştır. Yatay eksenli kompozisyonda mimari elementler, geometrik ve bitkisel motifler hakimdir. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 28).

Kilimin orta sahasının zemin rengi bordo olup, üzerine cami tasvir edilmiştir. Yukarı doğru yükselen minareler hilal şeklindeki motifle (Motif çizim no: 207) sonlandırılmış olup, direkler üzerinde Türk bayrakları (Motif çizim no: 208) bulunmaktadır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında pıtrak, göz, yıldız, haç, çiçek motifleri (Motif çizim no: 47, 65, 67, 84, 209, 210) yerleştirilmiştir olup, dokunduğu tarih belirtilmiştir. Orta sahanın yalnızca uzun tarafı tarak motifi (Motif çizim no: 9) ile, kısa kanar düz bir çizgi ile çevrilmiştir. Dokumanın biri geniş biri dar olmak üzere iki bordürü vardır ve bunlar şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile birbirlerinden ayrılırlar. İnce bordürün zemini turuncu renk olup, baklava dilimi motifi (Motif çizim no: 28) ile süslenmiştir. Geniş bordürde ise, siyah zemin üzerinde farklı

renklerde yıldız motifi (Motif çizim no: 67) sıralanmış olup, çevresi şeker motifi ile çevrilmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

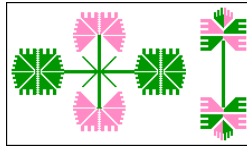
Katalog Fotoğraf No: 28

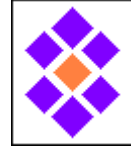
Motif Çizim No: 207
Cami

Motif Çizim No: 208
Bayrak

Motif Çizim No: 209
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 210
Çiçek Motifi

KATALOG NO	: 29
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 9, 20, 28, 47, 65, 67, 84, 208, 209, 210, 211
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 170 x 410 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, yeşil, pembe, sarı, bordo, mor, mavi, koyu pembe

Dokumanın Tanımı:

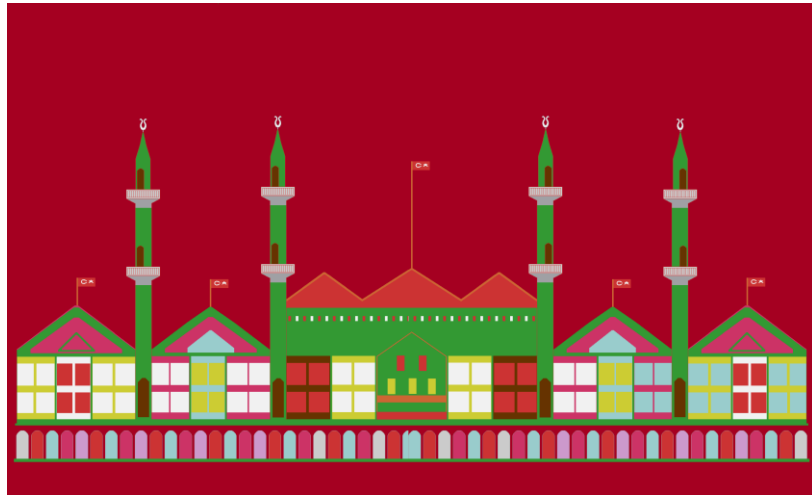
Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah beyaz, kırmızı, yeşil, pembe, sarı, bordo, mor, mavi, koyu pembe kullanılmıştır. Yatay eksenli kompozisyonda mimari elementler, geometrik ve bitkisel motifler yer almıştır. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 29).

Kilimin orta sahasının zemin rengi bordo olup, üzerine cami tasvir edilmiştir. Yukarı doğru yükselen minareler hilal şeklindeki motifle (Motif çizim no: 211) sonlandırılmış olup, direkler üzerinde Türk bayrakları (Motif çizim no: 208) bulunmaktadır. Orta sahanın ana motiflerden geriye kalan kısmında pıtrak, göz, yıldız, haç, çiçek motifleri (Motif çizim no: 47, 65, 67, 84, 209, 210) yerleştirilmiş olup, orta sahanın yalnızca uzun tarafı tarak motifli (Motif çizim no: 9) ile, kısa kanar düz bir çizgi ile çevrilmiştir. Dokumanın biri geniş, biri dar olmak üzere iki bordürü vardır ve bunlar şeker motifli (Motif çizim no: 20) ile birbirlerinden ayrılırlar. İnce bordürün zemini turuncu renk olup, baklava dilimi motifli (Motif çizim no: 28) ile süslenmiştir. Geniş bordürde ise, siyah zemin üzerinde farklı renklerde yıldız motifli (Motif çizim no: 67)

sıralanmıştır. Çevresi şeker motifi ile çevrilmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 29

Motif Çizim No: 211

Cami

KATALOG NO	: 30
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 2, 9, 71, 67, 75, 212, 213, 214, 215, 216
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1963
Ebatları (En / Boy)	: 180 x 360 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, mavi, sarı, turuncu, kahverengi, pembe, lacivert, yeşil

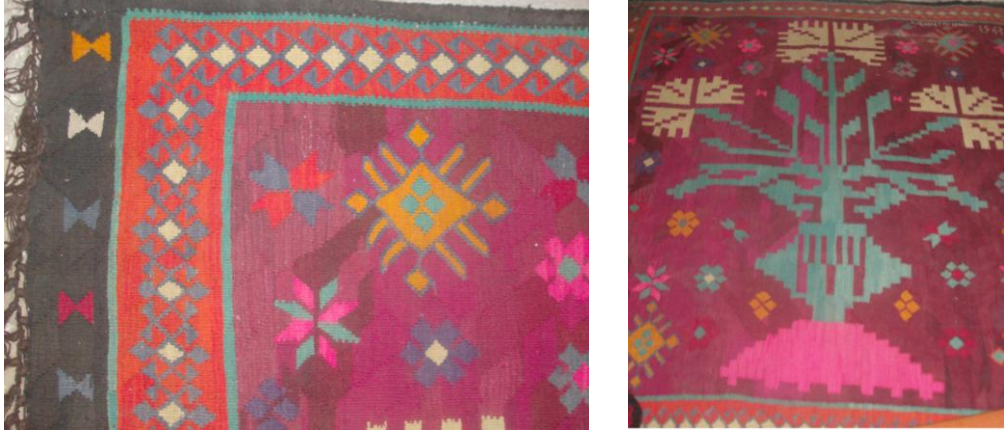
Dokumanın Tanımı

Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, mavi, sarı, turuncu, kahverengi, pembe, lacivert, yeşil renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 30).

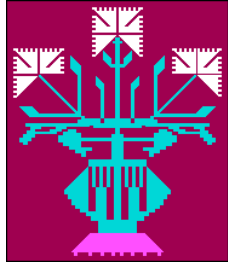
Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, yatay yönde üç adet vazoda çiçek motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 212). Orta sahanın boş kalan kısımlarında çiçek, küpe, pıtrak, yıldız (Motif çizim no: 67, 213), baklava dilimi (Motif çizim no: 2, 71, 75, 214) motifleri bulunmaktadır. En üst kısımda ise dokunduğu tarih belirtilmiştir.

Bordürleri, dikey yönde orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Üst ve alt kısımlarda ise bordür orta sahadan normal çizgi ile ayrılmıştır. Bordür zemini kırmızı renk olup, uzun tarafı hayatağacı / kandil motifiyle (Motif çizim no: 215), kısa tarafı ise akrep motifiyle (Motif çizim no: 216) bezenmiştir. Alt ve üst kısımda bulunan ikinci bordürde ise, siyah zemin üzerine farklı renklerde

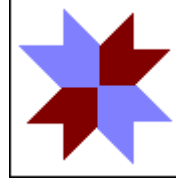
küpe motifi (Motif çizim no: 71) sıralanmıştır. Çevresi tarak motifiyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 9). Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

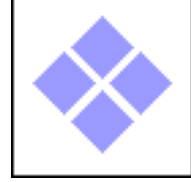
Katalog Fotoğraf No: 30

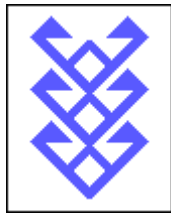
Motif Çizim No: 212
Vazoda Çiçek Motifi

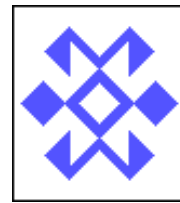
Motif Çizim No: 213
Yıldız Motifi

Motif Çizim No: 214
Baklava Dilimi Motifi

Motif Çizim No: 215
Hayatağacı-Kandil Motifi

Motif Çizim No: 216
Akrep Motifi

KATALOG NO	: 31
Dokunduğu Yer (yöre)	: Bayburt
Motif Çizim No	: 2, 67, 83, 92, 162, 192, 217, 218, 219, 220
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 1962
Ebatları (En / Boy)	: 150 x 370 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer Yaygısı
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, turuncu, açık yeşil, kırmızı, beyaz, pembe, siyah, açık mavi, eflatun, kahverengi
Dokumanın Tanımı:	

Dikdörtgen forma sahip dokuma Bayburt Şalcı köyü yöresine aittir. Bitkisel ve geometrik motifler bir arada kullanılmıştır. Sarı, turuncu, kırmızı, beyaz, pembe, siyah, eflatun, kahverengi ipliklerle dokunmuştur. Atkı ipi ve çözgüsü yün olup doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 31). Dokumanın kompozisyonu yatay yöne sahiptir. Orta sahanın kahverengi zemini üzerinde merkezi yatay eksen üzere aynı formda üç göbek yerleştirilmiştir. Her bir göbeğin zemini farklı renkte olup turuncu, sarı ve beyaz renkler kullanılmıştır. Göbeklerin içerisinde baklava dilimi formları yerleştirilerek onların da iç kısmında ağaç motifi yer bulmuştur. Ağaç dalları üzerinde çiçek (Motif çizim no: 2) ve yaprak motifleri (Motif çizim no: 217) bulunmaktadır. Zeminin geriye kalan kısmı yıldız, çengel/ çakmak, göz, pıtrak, kuş, saçbağı, kurtağzı motifleri ile bezenmiştir (Motif çizim no: 67, 83, 92, 162, 192, 218, 219).

Dokumanın orta sahası iki eşit kalın bordürle çevrelenmiştir. İç kısımda bulunan bordürde turuncu zemin üzerinde çiçek ve yaprak motifleri bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir. Dış bordürde ise kahverengi zemin üzerinde yaprak motifleri bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir (Motif çizim no: 220).

Katalog Fotoğraf No: 31

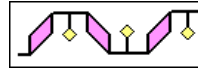
Motif Çizim No: 217
Yaprak Motifi

Motif Çizim No: 218
Saçbağı Motifi

Motif Çizim No: 219
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 220
Yaprak Motifi

KATALOG NO	: 32
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 37, 69, 74, 132, 147, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 200 x 400 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kuşlu kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, turuncu, beyaz, siyah, kırmızı

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen ölçülere sahip dokuma Kars yöresine ait olup, geometrik ve hayvansal motiflerle süslenmiştir. Kırmızı, Sarı, turuncu, beyaz, siyah renkler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 32).

Dokumanın orta sahasının zemin rengi kırmızı olup, üzerinde merkezi dikey eksen boyunca beş adet altıgen göbek sıralanmıştır. Göbeklerin zemin rengi farklı olup, merkezinde çengelli baklava (Motif çizim no: 221) motifi bulunmaktadır. Bunların içerisine küpe (Motif çizim no: 132), göz (Motif çizim no: 69) motifleri yerleştirilmiştir. Göbeklerin kalan boşlukları haç, kuş, bukağı, saçbağı, elibelinde, parmak/tarak, im ve çeşitli hayvan motifleri ile süslenmiştir (Motif çizim no: 37, 147, 222, 223, 224, 225, 226, 227).

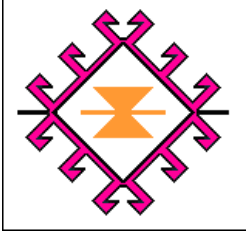
Orta sahanın diğer kısmında haç, göz, muska, kuş (Motif çizim no: 147, 226), bukağı, saçbağı, tarak, im, bereket, motifleri bulunmaktadır (Motif çizim no: 37, 69, 74, 222, 223, 225, 227, 228).

Bordür tarak motifiyle (Motif çizim no:9) orta sahadan ayrılmış olup, bukağı/im (Motif çizim no: 85) ve koçboynuzu (Motif çizim no: 229) motifleriyle süslenmiştir.

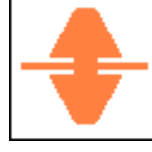
Dokumanın atkı ipi ve çözgüsü yündür. İlikli kilim tekniğinde dokunmuş örnekte doğal boya kullanılmıştır. İki kenarı püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 32

Motif Çizim No: 221
Çengelli baklava motifi

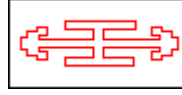
Motif Çizim No: 222
Bukağı motifi

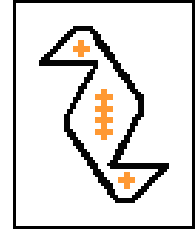
Motif Çizim No: 223
Saçbağı motifi

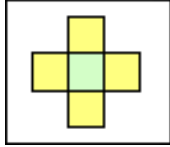
Motif Çizim No: 224
Elibelinde motifi

Motif Çizim No: 225
Tarak Motifi

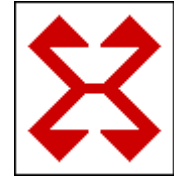
Motif Çizim No: 226
Kuş motifi

Motif Çizim No: 227
İm motifi

Motif Çizim No: 228
Bereket motifi

Motif Çizim No: 229
Koçboynuzu motifi

KATALOG NO	: 33
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 230
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 14/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 110 x 320 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, kırmızı, beyaz, siyah, kahverengi, gri, lacivert, mor, pembe

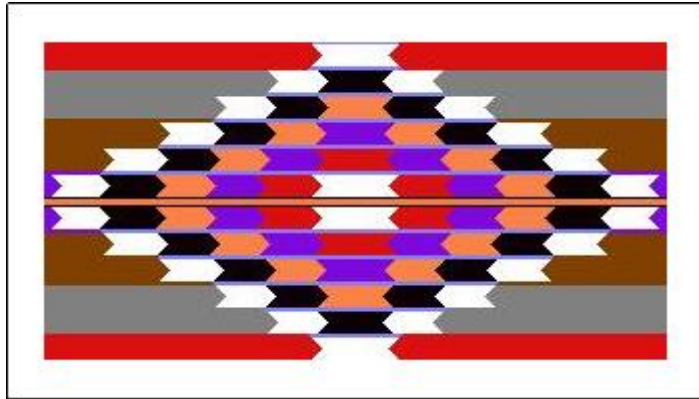
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim Yusufeli yöresine ait olup, sarı, kırmızı, beyaz, siyah, kahverengi, gri, lacivert, mor, pembe renkli ipliklerle dokunmuştur. Kompozisyon birbirine paralel olarak düzenlenmiş farklı renklerde yatay şeritlerden meydana gelmektedir (Katalog fotoğraf no: 33). Merkezi eksen üzerinde farklı renklerle yapılmış üç baklava dilimi motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 230). İki parça şeklinde dokunmuş olup, orta kısmından zikzak şeklinde dikilerek birleştirilmiştir.

Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya ve suni boya birlikte uygulanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 33

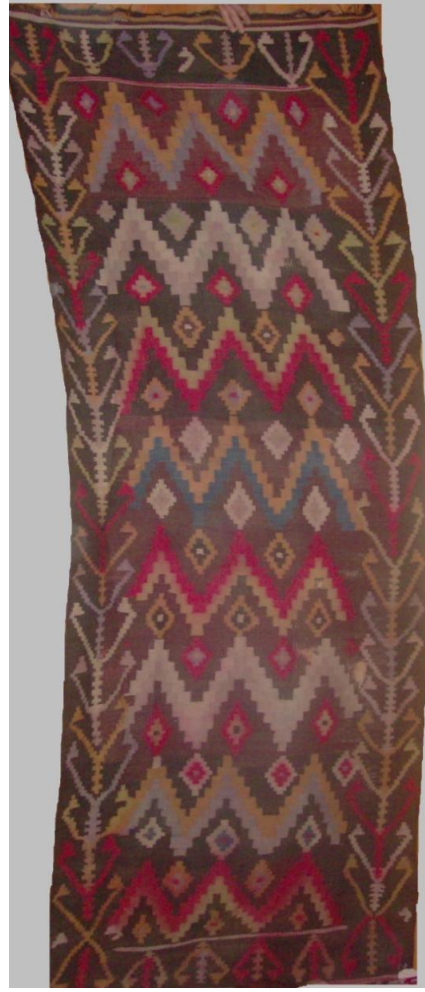
Motif Çizim No: 230
Baklava dilimi motifi

KATALOG NO	: 34
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 29, 231, 232, 233
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 210 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Çengelli kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer Yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, kırmızı, açık mavi, kahverengi, yeşil, mavi, sarı
Dokumanın Tanımı:	

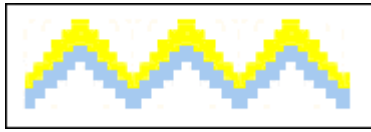
Dikdörtgen ölçülere sahip dokuma Şavşat yöresine ait olup beyaz, kırmızı, açık mavi, kahverengi, yeşil, mavi, sarı renkler hâkimdir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözgüsü ve atkısı yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 34).

Orta sahanın kompozisyonu, farklı renk birleşimleri ile yapılmış suyolu motiflerinin (Motif çizim no: 231) kilimin uzun boyunca sıralanmasıyla oluşturulmuştur. Suyolu motifinin üçgen şeklinde yukarı doğru yükselen kısmına göz motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 29). Orta saha her iki yandan hayatağacı motifi ile (Motif çizim no: 232) çevrelenmiş olup, ağacın gövdesi bir çeşit bordür çizgisi görevi yapmaktadır. Üst ve alt kısımlarda ise bordür orta sahadan normal çizgi ile ayrılmıştır. Üst ve alt bordürlerde hayatağacının bölümleri tek motif şeklinde sıralanmıştır (Motif çizim no: 233). Kilimin başları saçakla tamamlanmıştır.

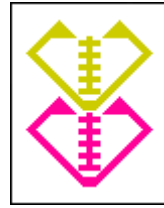
:

Katalog Fotoğraf No: 34

Motif Çizim No: 231
Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 232
Hayatağacı Motifi

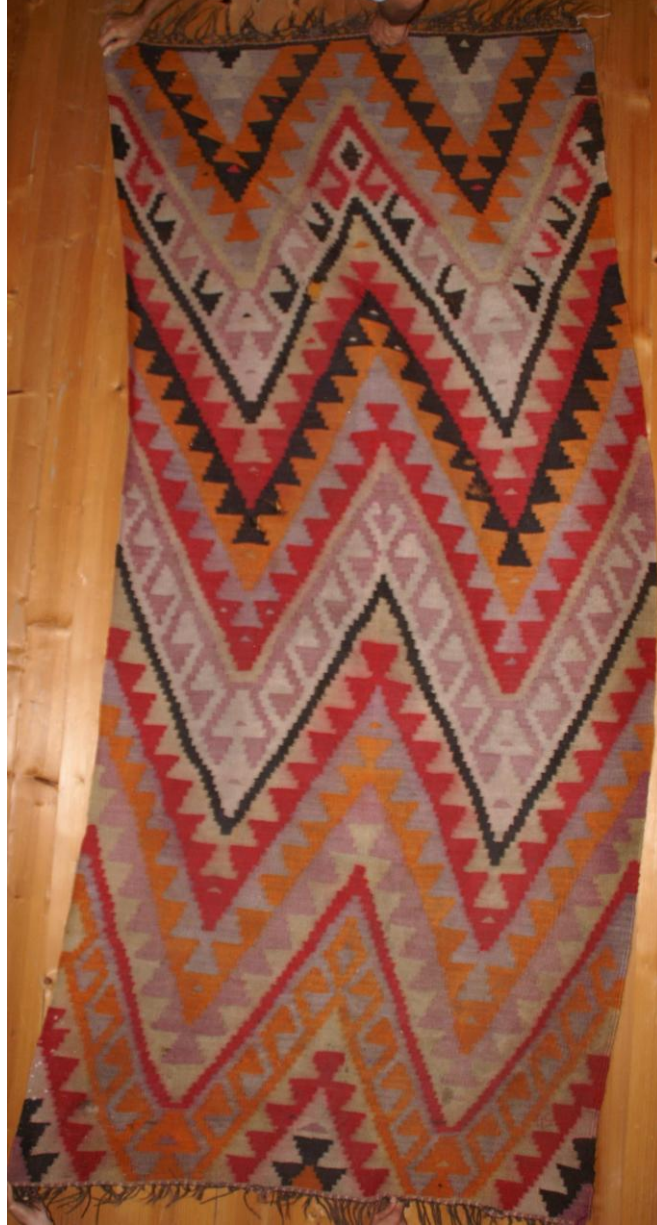
Motif Çizim No: 233
Hayatağacı Motifinin
Tek Bölümü

KATALOG NO	: 35
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 234
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle cami)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 80 x 150 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Çengelli kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, sarı, eflatun, mavi, turuncu

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine ait olup, beyaz, siyah, kırmızı, sarı, eflatun, mavi, turuncu renkler kullanılmıştır. Geometrik motifler hâkimdir (Katalog fotoğraf no: 35). Dikey eksenli kompozisyon, ejder ve bereket motiflerinin üst üste zikzak şeklinde sıralanmasıyla oluşturulmuştur (Motif çizim no: 234).

İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözüsü yündür. Doğal boya ile boyanmıştır. Başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 35

Motif Çizim No: 234

Üst Üste Yerleştirilmiş Ejder ve Bereket Motifleri

KATALOG NO	: 36
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 235
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 150 x 400 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer Yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, kırmızı, açık mavi

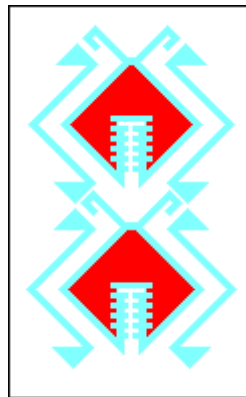
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen ölçülere sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motif hâkim olup, siyah, kırmızı, açık mavi renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 24).

Sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Zemin rengi siyah olup, üstünde kargaburnu motifi düz sıralarla yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 235). Başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 36

Motif Çizim No: 235
Kargaburnu Motifi

KATALOG NO	: 37
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Motif Çizim No	: 2, 48, 236, 237
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 1963
Ebatları (En / Boy)	: 145 x 410 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kuşlu Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, lacivert, pembe, açık mavi, turuncu, sarı

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu örnek Şavşat yöresine aittir. Siyah, beyaz, kırmızı, lacivert, pembe, açık mavi, turuncu, sarı kırmızı renkler kullanılmıştır. Küçük raportlu kompozisyon, kaydırılmış sıralarla yerleşen kuş motiflerinden oluşturulmuştur. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. (Katalog fotoğraf no: 37).

Sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, alternatif sıralı kuş motifleri (Motif çizim no: 236) ile süslenmiştir. Orta sahanın kenarları çiçek motifliyle (Motif çizim no: 2) çevrelenmiştir. Bordürü her iki taraftan çevreleyen suyolu motifliyle (Motif çizim no:48) orta sahadan ayrılmış olup, gül motifliyle (Motif çizim no: 237) süslenmiştir. İki kenarı saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 37

Motif Çizim No: 236
Kuş Motifi

Motif Çizim No: 237
Gül Motifi

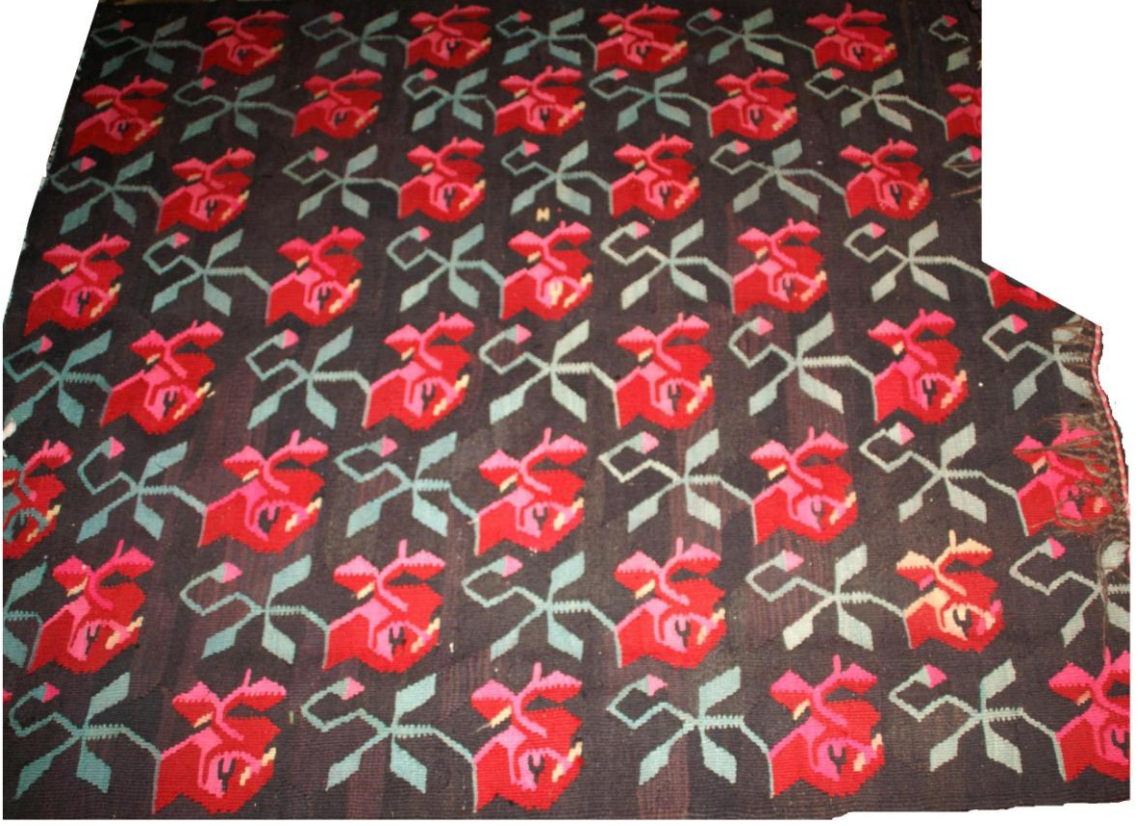
KATALOG NO	: 38
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Motif Çizim No	: 20, 238
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 250 x 395 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İliksiz kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, sarı, kırmızı, mavi, pembe

Dokumanın Tanımı:

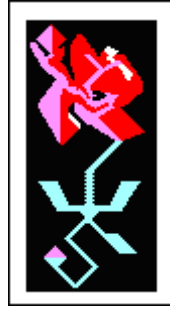
Dikdörtgen ölçülere sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Bitkisel motif hâkim olup, siyah, sarı, kırmızı, mavi, pembe renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 38, çizim no: 3).

Sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş kompozisyon, Bardız kilimi özelliği göstermektedir. Bardız kilimlerinde bitkisel, hayvansalsal ve sembolik motifler kullanılmaktadır. Dokumanın sökölmemesi için, bir sıra zincir örgüsü veya atkı atılarak dokumanın başı sıkıştırılır. Sonra "tapastry" denilen atkıların aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi tekniği uygulanır. Böylece dokuma sırasında dikey eksen sınırlarında çift gruplar halinde birbirinden ayrılan çözgülerin birbirine bağlanması sağlanmış olur.

Zemin rengi siyah olup, üstünde gül motifi (Motif çizim no: 238) yerleştirilmiştir. Zemin şeker motifiyle (Motif çizim no: 20) çevrelenmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

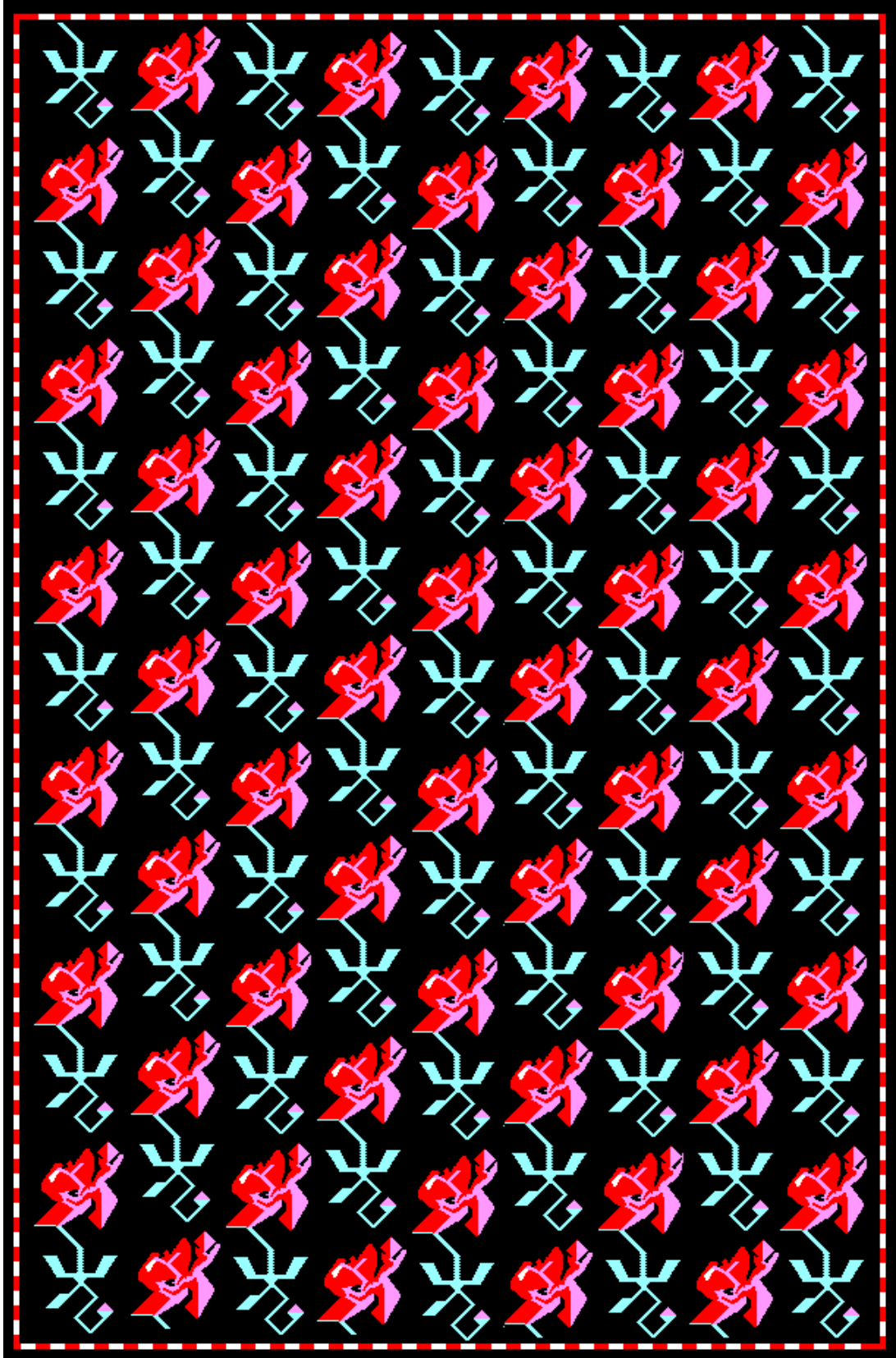

Katalog Fotoğraf No: 38

Motif Çizim No: 238

Gül Motifi

Çizim No: 3

KATALOG NO	: 39
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Motif Çizim No	: 48, 58, 74, 205, 214, 238, 239, 240, 241
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 135 x 405 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, sarı, kırmızı, turuncu, gri

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, siyah, beyaz, sarı, kırmızı, turuncu, gri renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 39).

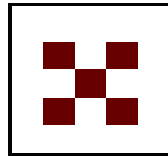
Sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, üstünde muska ve yıldız motifleri (Motif çizim no: 74, 239) düz sıralarla yerleştirilmiştir. Ana motiflerin aralarında kurtağzı, baklava dilimi, sandıklı (Motif çizim no: 205, 214, 240) motifleri bulunmaktadır. Orta sahanın zemini ve bordürün etrafı suyolu motifleriyle (Motif çizim no: 48) çevrelenmiştir. Bordür zemini siyah renk olup muska, gül, yıldız, çiçek motifleri (Motif çizim no: 58, 238, 239, 241) ile bezenmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 39

Motif Çizim No: 239
Yıldız Motifi

Motif Çizim No: 240
Sandıklı Motifi

Motif Çizim No: 241
Çiçek Motifi

KATALOG NO	: 40
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 20, 242, 243, 244, 245, 246
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2011
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 350 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, yeşil, siyah, beyaz, pembe

Dokumanın Tanımı:

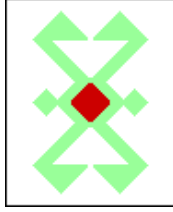
Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Kırmızı, beyaz, siyah, turuncu, sarı, yeşil, mavi, pembe, kahverengi iplikler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motifler hakimdir. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 40).

Sonsuzluk prensibi ile düzenlenmiş kompozisyonda baklavalara içerisine çengel motifi (Motif çizim no: 242) yerleştirilmiştir. Orta kısımda bulunan tek bir baklava içinde çarpı ve kurtağzı motifi görülmektedir (Motif çizim no: 243, 244). Orta sahanın kenarlarında zikzak şeklinde suyolu motifi yerleştirilmiş olup, etrafı aynı formda şeker motifi (Motif çizim no: 20) ile çevrilmiştir.

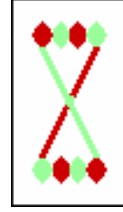
Orta sahayı çevreleyen tek bordürün uzun tarafı çiçek motifiyle (Motif çizim no: 245), kısa tarafı ise lale motifiyle (Motif çizim no: 246) bezenmiştir. Zemin boşluklarında kurtağzı motifi (Motif çizim no: 244) bulunmaktadır. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

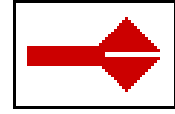
Katalog Fotoğraf No: 40

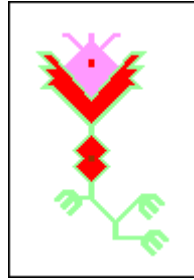
Motif Çizim No: 242
Çengel Motifi

Motif Çizim No: 243
Çarpı Motifi

Motif Çizim No: 244
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim No: 245
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 246
Lale Motifi

KATALOG NO	: 41
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 247
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 1976
Ebatları (En / Boy)	: 150 x 400 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer Yaygısı
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma, ilikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, mavi, siyah, beyaz

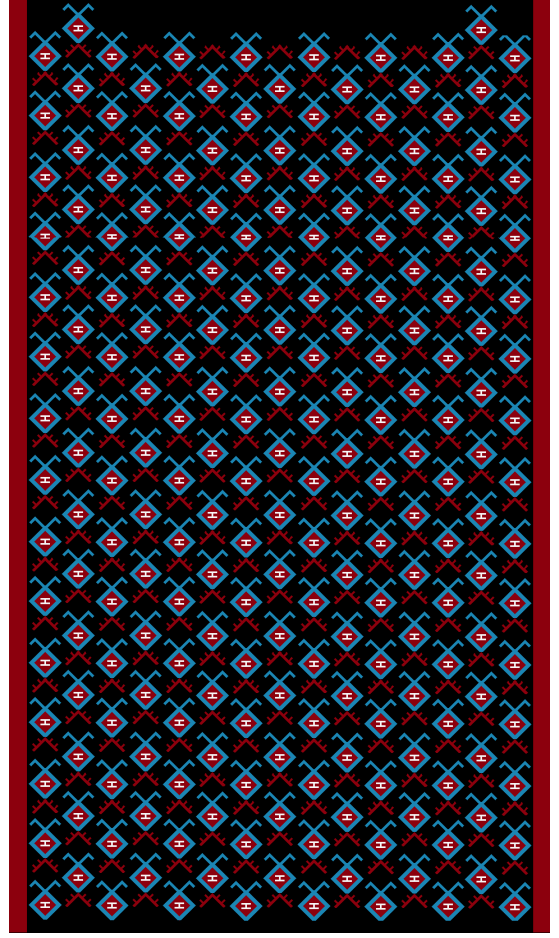
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motif hâkim olup, kırmızı, mavi, siyah, beyaz renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 41, çizim no: 4).

Verev yönde düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Zemin rengi siyah olup, üstünde kargaburnu motifi alternatif sıralarla yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 247). En üst tarafta ad, soyadı bilgisi ve dokunduğu tarih bulunmaktadır.

Katalog Fotoğraf No: 41

Çizim No: 4

Motif Çizim No: 247
Kargaburnu Motifi

KATALOG NO	: 42
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 13, 31, 48, 85, 96, 177, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle cami)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 110 x 415 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, beyaz, siyah, turuncu, sarı, yeşil, mavi, pembe, kahverengi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Kırmızı, beyaz, siyah, turuncu, sarı, yeşil, mavi, pembe, kahverengi renkler kullanılmıştır. Geometrik ve bitkisel motifler hakimdir. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 41).

Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, üzerinde belli bir düzenle kuş, galata alacası, Türkmen motifleri (Motif çizim no: 248, 249, 250) yerleştirilmiştir. Kuş motifinin merkezinde pıtrak, im, çarpı / oğ damgası motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 31, 96, 177). Orta sahanın boş kalan kısımlarına nazarlık, pıtrak, bukağı / im, çarpı / oğ damgası motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no:13, 31, 85, 177).

Dokumanın orta sahası biri geniş diğeri dar olmak üzere iki bordürle çevrelenmiştir. İç kısımda bulunan geniş bordürün yeşil zemini üzerinde haç (Motif çizim no: 251) ve Türkmen motifleri (Motif çizim no: 250, 252) yerleştirilmiştir. Geniş bordür birbirini sıralı takip eden göz motifi (Motif çizim no: 253) ile süslenmiş su ile

dar bordürden ayrılmıştır. Dar bordürde turuncu zemin üzerinde çiçek motifi (Motif çizim no: 254) dalgalı bir dal üzerine yerleştirilerek birbirini takip etmiştir. Dış taraftan suyolu motifi ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 48).

Katalog Fotoğraf No: 42

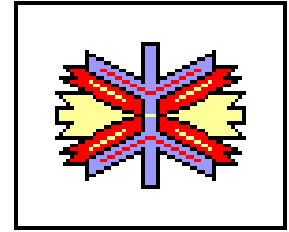
Motif Çizim No: 248

Kuş Motifi

Motif Çizim No: 249

Galata Alacası Motifi

Motif Çizim No: 250

Türkmen Motifi

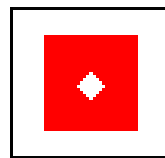
Motif Çizim No: 251

Haç Motifi

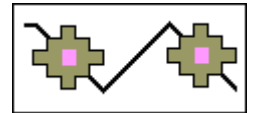
Motif Çizim No: 252

Türkmen Motifi

Motif Çizim No: 253

Göz Motifi

Motif Çizim No: 254

Çiçek Motifi

KATALOG NO	: 43
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Yavuz Köy
Motif Çizim No	: 27, 48, 255, 256
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2012
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 130 x 320 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, turuncu, mavi, yeşil, koyu pembe, sarı

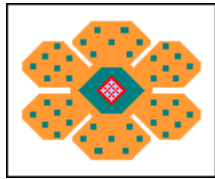
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, siyah, beyaz, turuncu, mavi, yeşil, koyu pembe, sarı renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 43, çizim no: 5).

Sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Zemin rengi siyah olup, üstünde çiçek motifi (Motif çizim no: 255) düz sıralarla yerleştirilmiştir. Her bir çiçek motifinin ortasında altıgenler ve bu altıgenlerin merkezinde göz motifi yer almaktadır (Motif çizim no: 27). Çiçek motiflerinin aralarında sırasıyla elibelinde motifi (Motif çizim no: 256) bulunmaktadır. Zemin suyolu motifiyile (Motif çizim no: 48) çevrenmiştir.

Katalog Fotoğraf No: 43

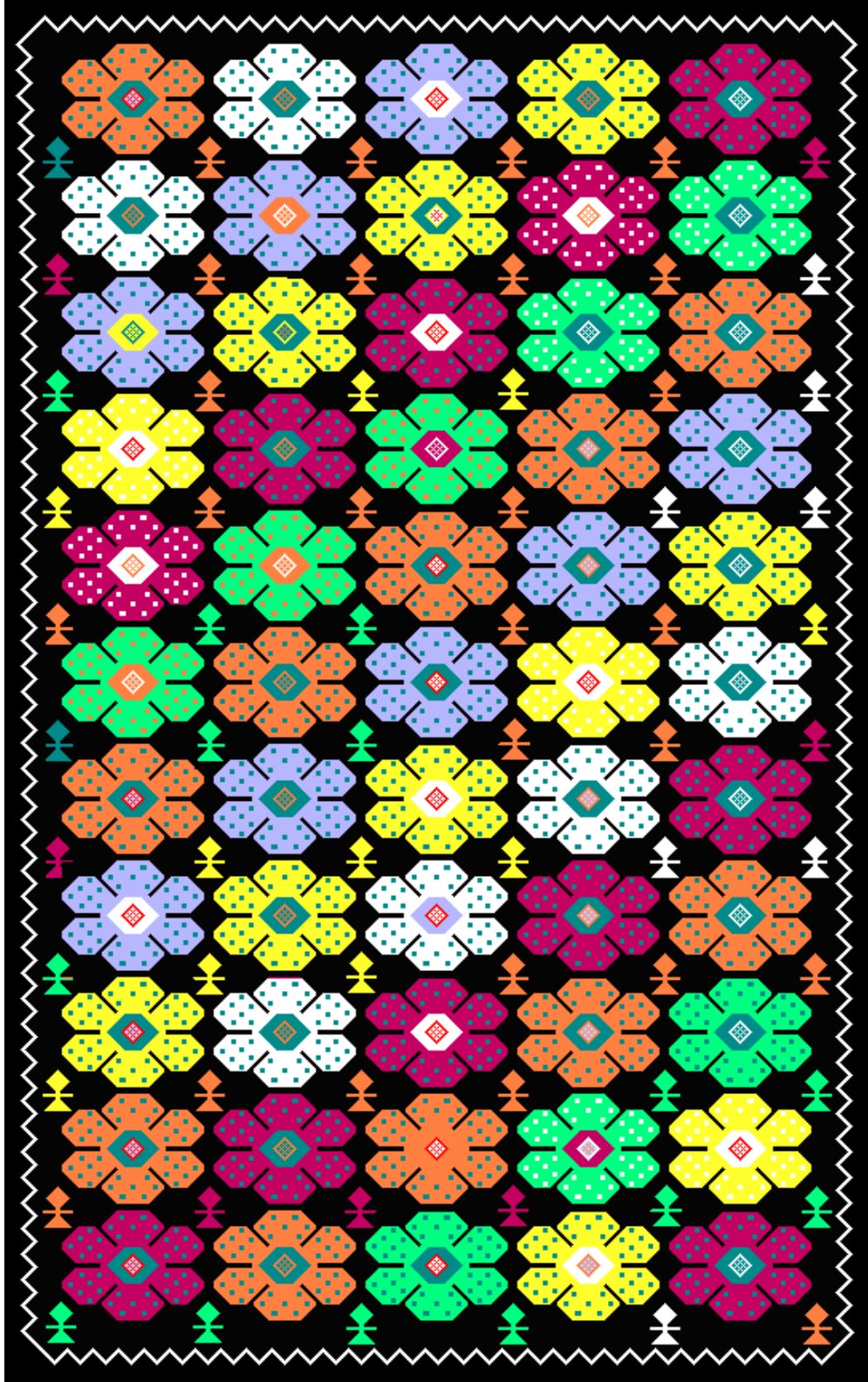
Motif Çizim No: 255

Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 256

Elibeline Motifi

Çizim No: 5

KATALOG NO	: 44
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 9, 12, 20, 40, 67, 92, 257, 258
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1950'li yıllar
Ebatları (En / Boy)	: 90 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, sarı, mavi, yeşil, turuncu, pembe, kırmızı

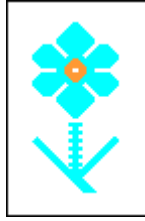
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik ve bitkisel motifler hâkim olup, beyaz, siyah, sarı, mavi, yeşil, turuncu, pembe, kırmızı renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 44, çizim no: 6).

Sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Orta sahanın zemin rengi kırmızı olup, üstünde çiçek motifi (Motif çizim no: 257) düz sıralarla yerleştirilmiştir. Çiçek motiflerinin aralarında sırasıyla yıldız, göz, muska / nazarlık (Motif çizim no: 12, 92, 258) motifleri bulunmaktadır. Orta sahanın zemini suyolu motifiyle (Motif çizim no: 40) çevrelenmiştir. Bordürü orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9). Bordür zemini siyah renk olup, yıldız motifiyle (Motif çizim no: 67) bezenmiştir. Çevresi şeker motifiyle çevrelenmiştir (Motif çizim no: 20). Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

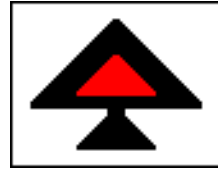

Katalog Fotoğraf No: 44

Motif Çizim No: 257

Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 258

Muska ve Nazarlık Motifi

Çizim No: 6

KATALOG NO	: 45
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 20, 28, 47, 94, 95, 138, 148, 150, 259, 260, 261
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Şalcı Köy Yukarı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Halı
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, turuncu, beyaz, siyah, kırmızı, mavi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen ölçülere sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motifler hâkimdir. Sarı, turuncu, beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, mavi, renkler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 45).

Orta saha iki sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 259). Motifin ortasındaki sekiz köşeli yıldızların (Motif çizim no: 260) merkezinde pıtrak, koçboynuzu, parmak, nazarlık motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 47, 94, 95, 261). Karelerin köşelerinde küpe/nazarlık/çocuk/kelebek ve insan (Motif çizim no: 138, 148) motifleri bulunmaktadır.

Zemini iki bölüme ayıran şerit üzerinde sıralı şekilde baklava dilimi motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 28). Orta saha ve tüm dokumayı çevreleyen ince bordürde şeker motifi yer almıştır (Motif çizim no: 20). Geniş bordürde çengel motifi (Motif çizim no: 150) sıralanmış olup, orta kısımda dokumanın sahibi olan kişinin adı yazılmıştır.

Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya ile boyanmıştır. İki kenarı saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 45

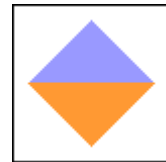
Motif Çizim No: 259

Ejder Motifi

Motif Çizim No: 260

Sekiz Köşeli Yıldız Motifi

Motif Çizim No: 261

Nazarlık Motifi

KATALOG NO	: 46
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 20, 31, 47, 83, 85, 138, 143, 260, 262, 263, 264
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Divan örtüsü
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, turuncu, eflatun, yeşil, sarı, kırmızı

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Kars yöresine aittir. Beyaz, siyah, turuncu, eflatun, yeşil, sarı, kırmızı renkler kullanılmıştır. Geometrik motiflerle süslenmiştir. Çözüğü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 46). Divan örtüsü olarak kullanılmaktadır.

Orta saha tek sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 262). Motifin ortasındaki sekiz köşeli yıldızların (Motif çizim no: 260) merkezinde pıtrak, çengel/çakmak, küpe, çengel motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 31, 83, 143, 263). Karelerin köşelerinde pıtrak, küpe/nazarlık motifleri (Motif çizim no: 47, 138) bulunmaktadır.

Orta saha ile bordürler arasında bulunan şerit üzerinde sıralı şekilde pıtrak motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 47). Orta saha ve tüm dokumayı çevreleyen ince bordürde şeker motifi yer almıştır (Motif çizim no: 20). Geniş bordür tek sıra halinde karelere bölünmüş olup her karede sandıklı motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 264). Sandıklı motifinin merkezinde Bukağı/im motifi yer almaktadır (Motif çizim no: 85).

Katalog Fotoğraf No: 46

Motif Çizim No: 262
Ejder Motifi

Motif Çizim No: 263
Çengel Motifi

Motif Çizim No: 264
Sandıklı Motifi

KATALOG NO	: 47
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 12, 20, 70, 47, 69, 71, 91, 94, 132, 138, 260, 264, 265, 266, 267
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 1890
Ebatları (En / Boy)	: 110 x 240 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, sarı, turuncu, yeşil, mavi, kahverengi, gri

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Kars yöresine aittir. Geometrik motifler hâkimdir. Beyaz, siyah, kırmızı, sarı, turuncu, yeşil, mavi, kahverengi, gri renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 47).

Orta saha tek sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 265). Motifin ortasındaki sekiz köşeli yıldızların (Motif çizim no: 260) merkezinde pıtrak, küpe, koçboynuzu motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 47, 94, 132). Karelerin köşelerinde pıtrak ve küpe/nazarlık motifleri (Motif çizim no: 47, 138) bulunmaktadır. Orta sahanın boş kalan kısımlarına yıldız, göz, çiçek motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 12, 70, 266). En üst kısımda ise dokunduğu tarih belirtilmiştir.

Orta saha ve tüm dokumayı çevreleyen sular şeker motifi ile süslenmiştir (Motif çizim no: 20). Bordür tek sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında sandıklı motifi (Motif çizim no: 264) sıralanmış olup, köşelere kazayağı motifleri (Motif çizim no: 267) yerleştirilmiştir. Sandıklı motiflerin merkezinde pıtrak, göz, küpe, nazarlık / muska motifleri (Motif çizim no: 47, 69, 71, 91) bulunmaktadır. İki kenarı saçakla tamamlanmıştır. Dokunduğu tarih: 1307 Hicri (1890 Miladi) – 1307x 0.97= sonuç + 622= 1890.

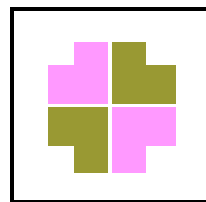

Katalog Fotoğraf No: 47

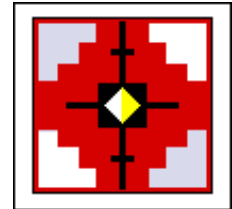
Motif Çizim No: 265

Ejder Motifi

Motif Çizim No: 266

Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 267

Kazayağı Motifi

KATALOG NO	: 48
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Motif Çizim No	: 13, 53, 57, 268
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 240 x 370 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, mavi, pembe

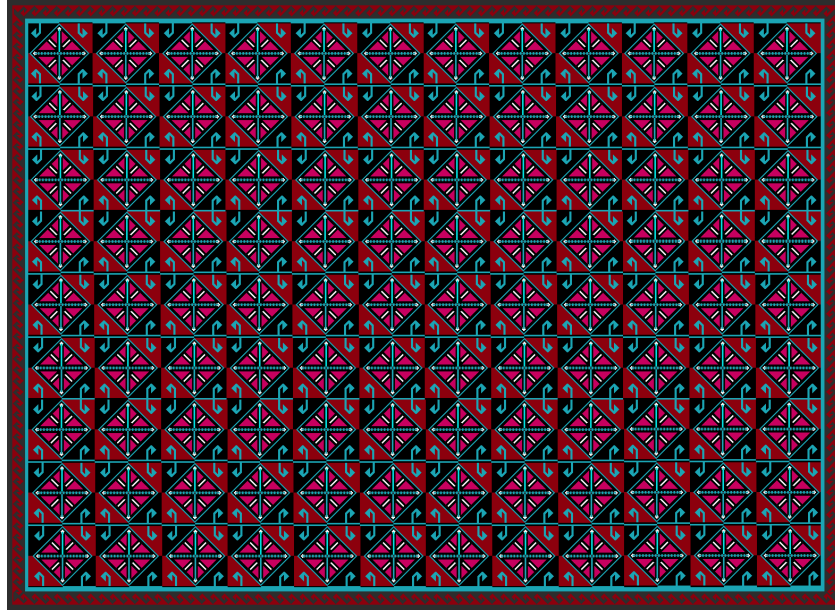
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motif hâkim olup, siyah, beyaz, kırmızı, mavi, pembe renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır. Düz dokuma tekniği ile yapılmıştır. (Katalog fotoğraf no: 48, çizim no: 7).

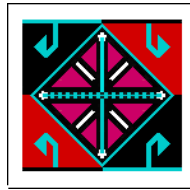
Kilimin orta sahası karelere bölünmüştür. Her bir kare kendi içinde 4 yere bölünerek karşılıklı çapraz bölümlerin zemini kırmızı ve siyah ipliklerle dokunmuş, her birinde birer çengel motifi (Motif çizim no: 57) kullanılmıştır. Karelerin merkezinde baklava motifi (Motif çizim no: 268) görülür. Baklava motifinin içerisinde nazarlık-muska (Motif çizim no: 13) motifi yer almıştır. Dokumanın bordür kısmı kurtağzı / kurt izi / canavar ayağı motifleri ile süslenmiştir (Motif çizim no: 53).

Katalog Fotoğraf No: 48

Çizim No: 7

Motif Çizim No: 268
Baklava dilimi motifi

KATALOG NO	: 49
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Motif Çizim No	: 13, 53, 57, 269
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 250 x 375 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, turuncu, mavi, pembe, kırmızı

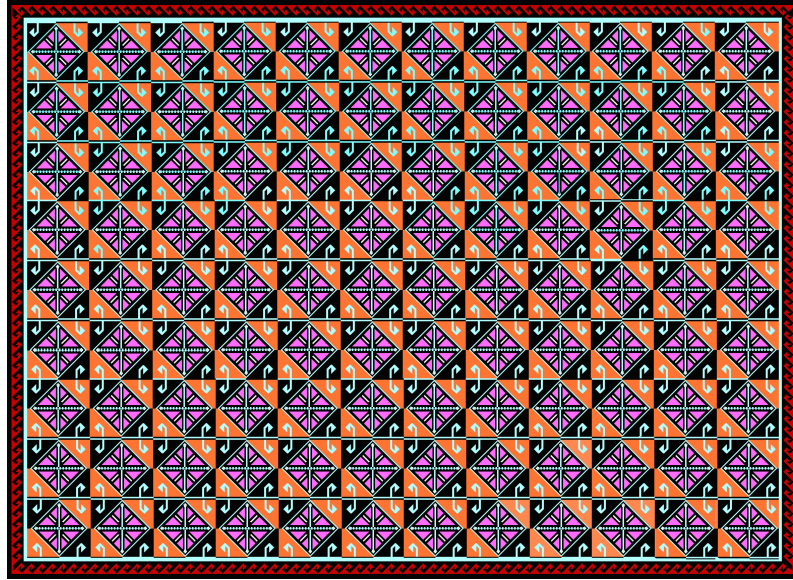
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motif hâkim olup, siyah, beyaz, turuncu, mavi, pembe, kırmızı renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 49, çizim no: 8).

Kilimin orta sahası karelere bölünmüştür. Her bir kare kendi içinde 4 yere bölünerek karşılıklı çapraz bölümlerin zemini turuncu ve siyah ipliklerle dokunmuş, her birinde birer çengel motifi (Motif çizim no: 57) kullanılmıştır. Karelerin merkezinde baklava motifi (Motif çizim no: 269) görülür. Baklava motifinin içerisinde nazarlık-muska (Motif çizim no: 13) motifi yer almıştır. Dokumanın bordür kısmı kurtağzı / kurt izi / canavar ayağı motifleri ile süslenmiştir (Motif çizim no: 53).

Katalog Fotoğraf No: 49

Çizim No: 8

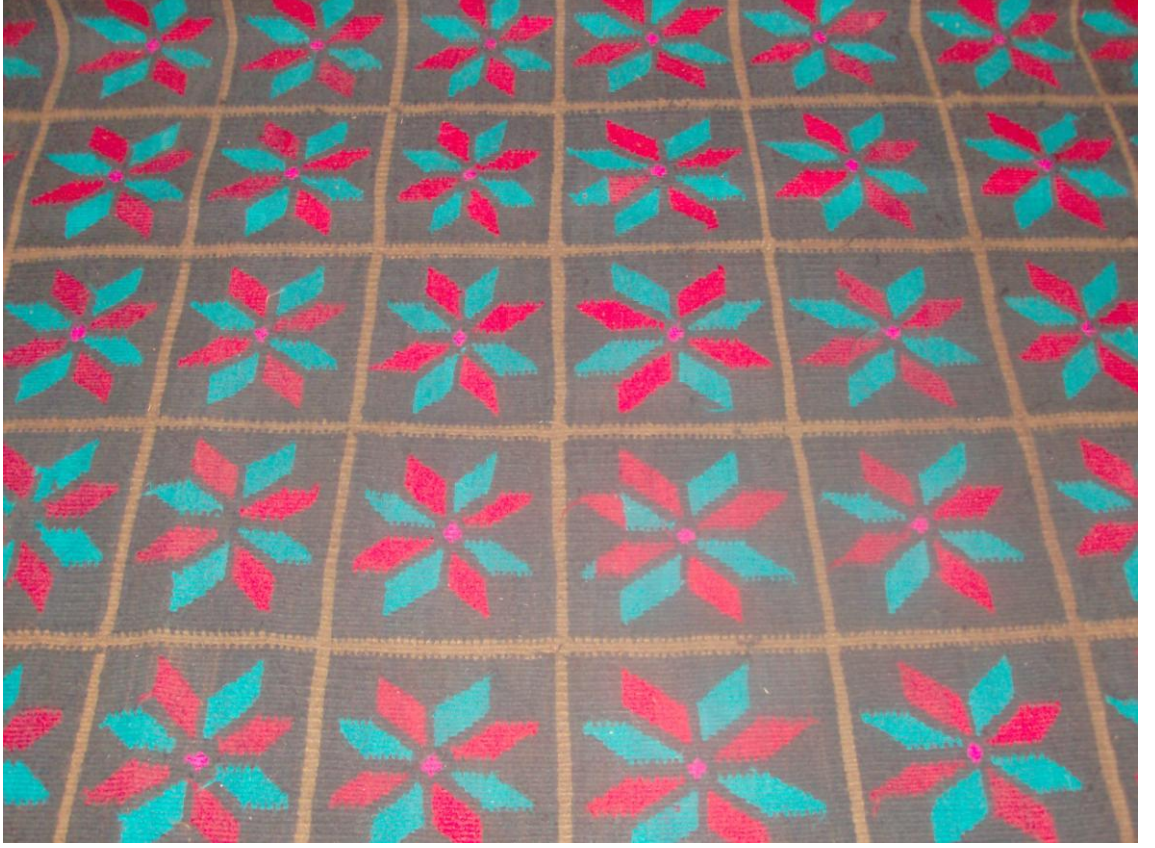
Motif Çizim No: 269
Baklava dilimi motifi

KATALOG NO	: 50
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Motif Çizim No	: 9, 270
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Aşağı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 145 x 350 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, mavi, kırmızı, pembe, kahverengi

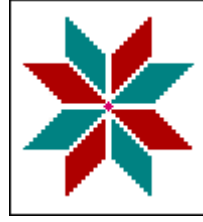
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motif hâkimdir. Siyah, mavi, kırmızı, pembe, kahverengi iplikler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya ile boyanmıştır. (Katalog fotoğraf no: 50, çizim no: 9).

Zemin rengi siyah olup, tarak motifiyle (Motif çizim no: 9) karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında yıldız motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 270). İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur.

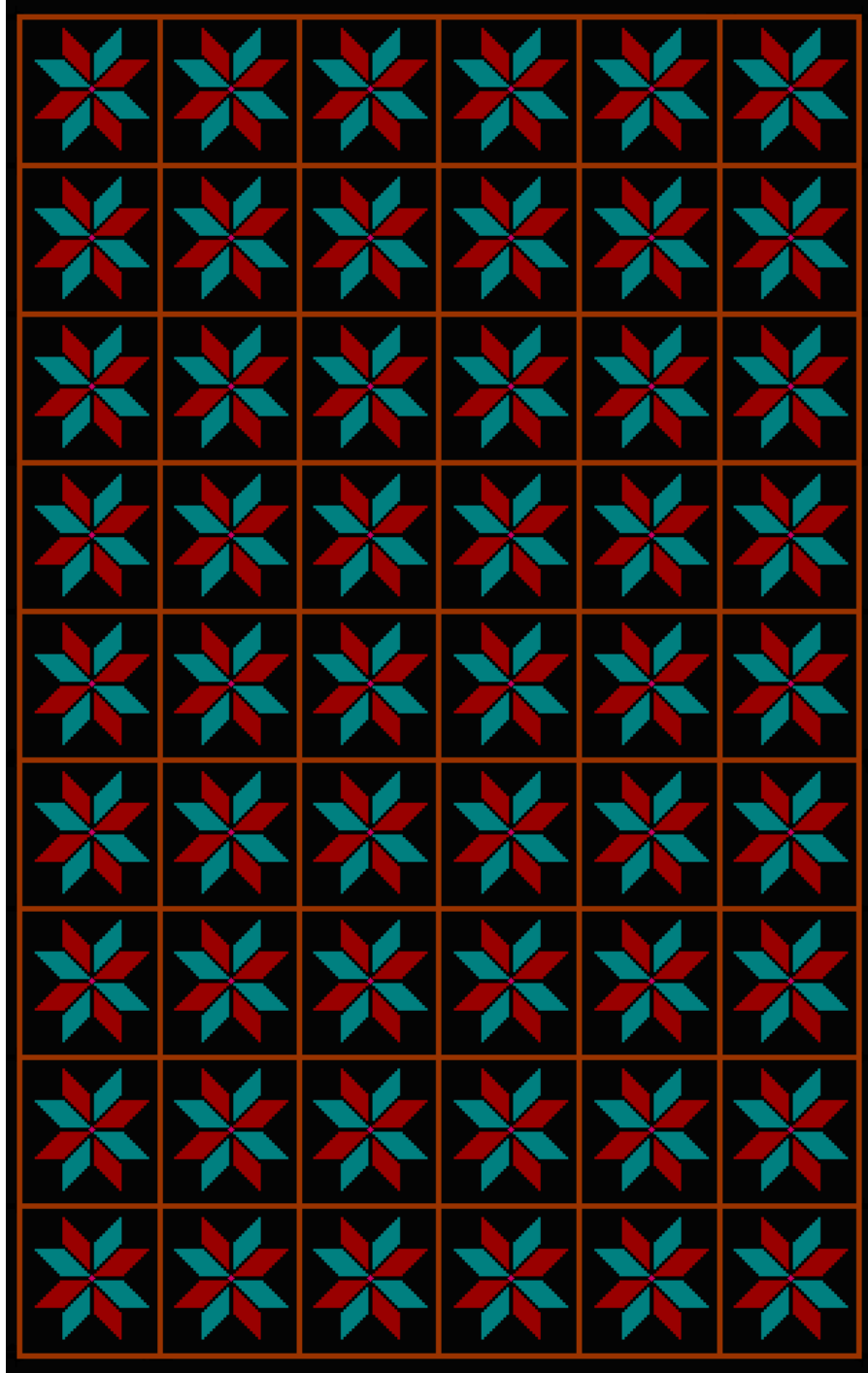

Katalog Fotoğraf No: 50

Motif Çizim No: 270

Yıldız Motifi

Çizim No: 9

KATALOG NO	: 51
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz Köy)
Motif Çizim No	: 9, 31, 271
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz Köy Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20. y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 295 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, turuncu, kahverengi, lacivert, yeşil, kırmızı, açık pembe, mavi

Dokumanın Tanımı

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Geometrik motif hâkimdir. Siyah, beyaz, turuncu, kahverengi, lacivert, kahverengi, yeşil, kırmızı, açık pembe, mavi renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Doğal boya ile boyanmıştır. (Katalog fotoğraf no: 51, çizim no: 10).

Orta saha zemini dikey yönde tarak motifi (Motif çizim no: 9), yatay yönde ise düz çizgilerle karelere bölünmüştür. Karelerin zemin rengi farklı olup, her bir karenin ortasında bereket motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 271). Orta saha bordürden dikey yönde tarak motifi (Motif çizim no: 9), yatay yönde ise düz çizgilerle ayrılmıştır. Kilimin bordürü yanlarda tarak motifi ile, alt ve üstte ise düz çizgi ile çevrelenmiştir. Bordür zemini karelere bölünmüş olup, her bir karenin ortasına göz motifi (Motif çizim no: 31) yerleştirilmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 51

Motif Çizim No: 271

Bereket motifi

Çizim No: 10

KATALOG NO	: 52
Dokunduğu Yer (yöre)	: Artvin
Motif Çizim No	: 9, 12, 20, 26, 27, 65, 83, 85, 86, 119, 132, 222, 258, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 03/05/2010
Bulunduğu Yer	: Artvin Merkez (Halk eğitim merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 125 x 460 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kırmızı, kahverengi, sarı, yeşil

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip kilim, Artvin yöresine aittir. Beyaz, siyah, kırmızı, kahverengi, sarı, yeşil renkler kullanılmıştır. Geometrik motifler hakimdir. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 52).

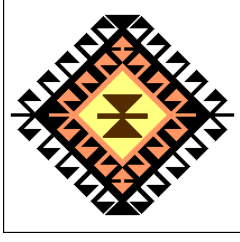
Kilimin orta sahası boyuna her iki tarafında tarak motifi (Motif çizim no: 9) bulunan şeritle iki kısma bölünmüştür. Bu kısımlar da her biri zeminin renk değişimi aracılığı ile karelere ayrılmıştır. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 272). Motifin ortasındaki çengelli baklavaların (Motif çizim no: 273) merkezinde küpe, aşk ve birleşim (ying-yang) motifleri (Motif çizim no: 132, 274) yer almaktadır. Karelerin köşelerinde tarak, yıldız, şeker, koçboynuzu, göz, çengel / çakmak, bukağı / im, küpe, bukağı, muska / nazarlık, aşk ve birleşim, göz, kurtağı, koçboynuzu motifleri (Motif çizim no: 9, 12, 20, 26, 65, 83, 85, 86, 222, 258, 274, 275, 276, 277) yer almaktadır. Zemini iki bölüme ayıran şerit üzerinde sıralı şekilde tarak, bukağı / im, bukağı, bereket (Motif çizim no: 9, 85, 222, 280), göz (Motif çizim no: 27,

278), koçboynuzu (Motif çizim no: 277, 279) motifleri yerleştirilmiştir. Orta sahanın bölümleri dikey yönde su yolu motifiyle (Motif çizim no: 119) çevrenmiştir. Bordürleri orta sahadan ayıran kısımda tarak motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 9).

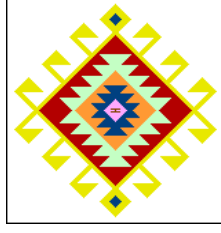
Kilimin bordürü yanlarda tarak motifi ile, alt ve üstte ise yılan motifi (Motif çizim no: 119) ile çevrenmiştir. Bordürün zemin rengi siyah olup, üzerinde bukağı, altıgenler içerisinde yıldız, kurtağzı, göz motiflerine yer verilmiştir (Motif çizim no: 12, 222, 276, 278). İki kenarı saçakla tamamlanmıştır.

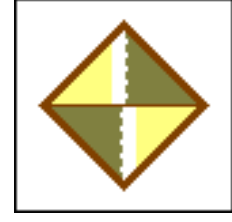
Katalog Fotoğraf No: 52

Motif Çizim No: 272
Ejder Motifi

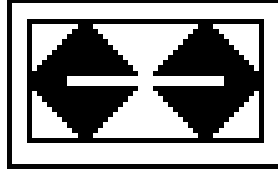
Motif Çizim No: 273
Ejderha/Çengelli Baklava

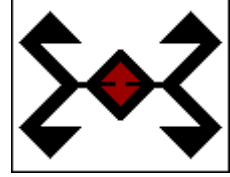
Motif Çizim No: 274
Aşk ve Birleşim (Ying-Yang)

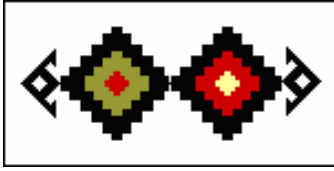
Motif Çizim No: 275
Göz Motifi

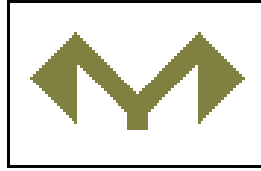
Motif Çizim No: 276
Kurtağzı Motifi

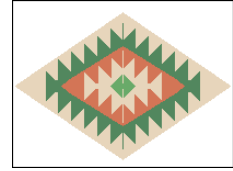
Motif Çizim No: 277
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 278
Göz Motifi

Motif Çizim No: 279
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim No: 280
Bereket Motifi

KATALOG NO	: 53
Dokunduğu Yer (yöre)	: Erzurum
Motif Çizim No	: 9, 26, 36, 65, 66, 91, 94, 281, 282, 283, 284
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat
Dokunduğu Tarih	: 19.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 320 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, turuncu, beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, pembe, Mor

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Erzurum yöresine aittir. Sarı, turuncu, beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, pembe, mor renkler kullanılmıştır. Dikey eksenli kompozisyonda geometrik motifler hâkimdir (Katalog fotoğraf no: 53).

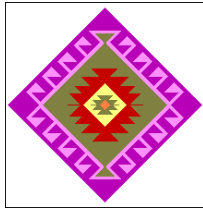
Orta sahada üç sıra halinde canı korumak için kullanılan motiflerden biri olan altıgen akrep motifleri bulunmaktadır. Bunların dışında kalan kısımda koçboynuzu (Motif çizim no: 26, 94), bukağı, suyolu, ying-yang, elibeline motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 36, 66, 282, 283). Orta saha suyolu motifi ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 66).

Kilimin bordürü yanlarda tarak motifi ile, alt ve üstte ise su yolu motifi ile çevrelenmiştir. Bordürde tarak, bukağı, göz, muska / nazarlık, elibeline ve akrep motiflerine yer verilmiştir (Motif çizim no: 9, 36, 65, 91, 283, 284).

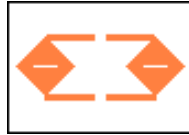
Dokumanın çözgü ve atkısı yündür. İlikli kilim tekniğinde dokunmuş örnekte doğal boya kullanılmıştır. İki kenarı saçakla tamamlanmıştır.

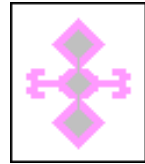
Katalog Fotoğraf No: 53

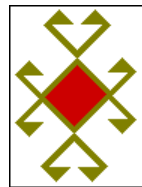
Motif Çizim No: 281
Akrep Motifi

Motif Çizim No: 282
Ying- Yang Motifi

Motif Çizim No: 283
Elibelinde Motifi

Motif Çizim No: 284
Akrep Motifi

KATALOG NO	: 54
Dokunduğu Yer (yöre)	: Erzurum
Motif Çizim No	: 9, 12, 26, 65, 181, 273, 285, 286, 287, 288, 289
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 125 x 340 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kırmızı, sarı, turuncu, mavi, yeşil

Dokumanın Tanımı:

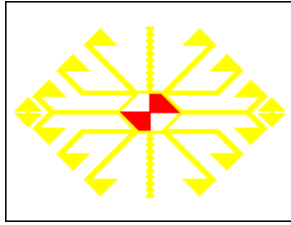
Dikdörtgen formlu dokuma Erzurum yöresine aittir. Geometrik motiflerle süslenmiştir. Siyah, beyaz, kırmızı, sarı, turuncu, mavi, yeşil renkler kullanılmıştır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Doğal boya kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 54).

Orta sahanın merkezi dikey eksenini boyunca bir birine dayanan altıgenler sıralanmış olup, içerisine ejderha/çengelli baklava, bereket motifleri yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 273, 285). Motiflerin merkezinde yıldız, göz, akrep, çengel-bukağı motifleri bulunmaktadır (Motif çizim no: 12, 65, 181, 286, 287). Bu sıranın her iki tarafında aynı şekilde altıgenler yarım adım kaydırılmış sıra ile yerleştirilmiş ve her altıgenin iki tarafı orta sıraya dayanmıştır. Böylece arı peteğini hatırlatan bir desen oluşturulmuştur. Orta sahanın boş kalan kenar kısımlarında yıldız, suyolu motifleri bulunmaktadır (Motif çizim no: 12, 288). Orta saha her iki yandan bir biri ardınca sıralanmış başak / hayatağacı motiflerinin (Motif çizim no: 289) oluşturduğu çizgi ile çevrelenmiştir.

Kilimin bordürü yanlarda tarak motifi ile, alt ve üstte ise düz bir şerit ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 9). Bordürde akrep ve çengel-bukağı motiflerine yer verilmiştir (Motif çizim no: 181, 287). Alt ve üst kısımda bulunan bordürde ise, koçboynuzu ve göz motifleri (Motif çizim no: 26, 65) yerleştirilmiştir. Kenarları püsküllerle tamamlanmıştır.

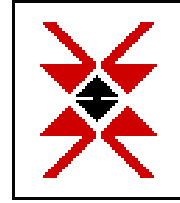
Katalog Fotoğraf No: 54

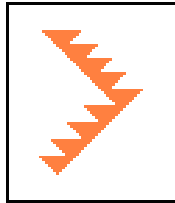
Motif Çizim No: 285
Bereket Motifi

Motif Çizim No: 286
Göz Motifi

Motif Çizim No: 287
Çengel-Bukağı Motifi

Motif Çizim No: 288
Suyolu Motifi

Motif Çizim No: 289
Başak/Hayatağacı Motifi

KATALOG NO	: 55
Dokunduğu Yer (yöre)	: Kars
Motif Çizim No	: 9, 19, 36, 59, 83, 85, 86, 244, 245, 290, 291
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 03/05/2010
Bulunduğu Yer	: Artvin merkez
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 140 x 540 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, açık yeşil, koyu yeşil, turuncu, pembe, kırmızı, sarı

Dokumanın Tanımı:

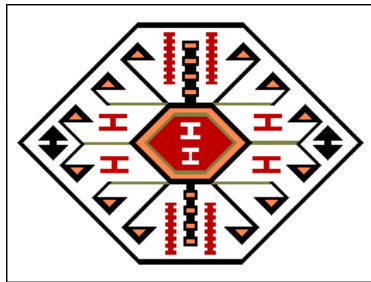
Dikdörtgen forma sahip dokuma Kars yöresine aittir. Geometrik motifler hâkimdir. Siyah, beyaz, açık yeşil, koyu yeşil, turuncu, pembe, kırmızı, sarı renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 55).

Orta saha dikey eksen boyunca iki sıra halinde altıgenlerle (Motif çizim no: 290), onların ara boşluğu ise baklava motifiyle doldurulmuştur. Altıgenlerin merkezinde bukağı / im motifi (Motif çizim no: 85), zemin boşluklarında tarak, bukağı / im (Motif çizim no: 85, 36), küpe, çarpı / oğ damgası, çengel / kanca, motifleri (Motif çizim no: 9, 19, 59, 83) yerleştirilmiştir. Baklavalarda içinde yıldız motifi (Motif çizim no: 291), ortasında ise, küpe (Motif çizim no: 86) motifi bulunmaktadır. Orta sahanın boş kalan kenar kısımlarında kurtağzı motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 244).

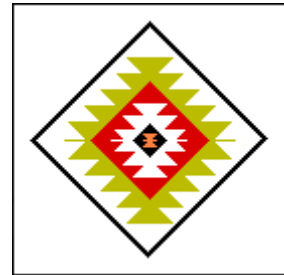
Bordür tarak motifiyle (Motif çizim no: 9) orta sahadan ayrılmış olup, yıldız motifiyle (Motif çizim no: 245) süslenmiştir. Boş kalan kısımlara tarak, bukağı / im, çengel / çakmak motifleri (Motif çizim no: 9, 36, 83) yerleştirilmiştir. Bordür çevresi tarak motifiyle çevrilmiştir. Dokumanın başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 55

Motif Çizim No: 290
Akrep Motifi

Motif Çizim No: 291
Yıldız Motifi

KATALOG NO	: 56
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 9, 40, 91, 292
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/19/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Şalcı Köy Yukarı Mahalle Camii)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 130 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yolluk
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, kırmızı, siyah, sarı

Dokumanın Tanımı:

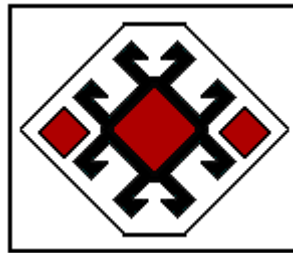
Dikdörtgen forma sahip kilim, Şavşat yöresine aittir. Beyaz, siyah, kırmızı, sarı renkler kullanılmıştır. Geometrik motifler hakimdir (Katalog fotoğraf no: 56).

Sadece iki başında ince bordürleri bulunan dokumanın tüm sahası boyuna tarak motifiyle (Motif çizim no: 9) üç kısma ve renk değişimi ile karelere bölünmüştür. Zemin renkleri kırmızı, beyaz ve siyah olan her bir karede altıgen içerisinde akrep veya baklava motifi yer alır (Motif çizim no: 292). Dar bordürlerden birinde su yolu motifi (Motif çizim no: 40), diğerinde ise nazarlık / muska motifleri görölmektedir (Motif çizim no: 91).

Çözü ve atkısı yündür. Doğal boya ile boyanmıştır. Başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 56

Motif Çizim No: 292

Akrep motifi

KATALOG NO	: 57
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat Saylıca Köyü
Motif Çizim No	: 20, 26, 47, 59, 82, 86, 91, 92, 94, 113, 138, 140, 248, 260, 263, 266, 267, 293,
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Saylıca Köyü
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 140 x 420 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Kilim
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, turuncu, sarı, kırmızı, pembe, mavi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma Şavşat yöresine aittir. Süslemelerinde geometrik ve bitkisel motifler hâkimdir. Beyaz, siyah, turuncu, sarı, kırmızı, pembe, mavi renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli kilim tekniğinde dokunmuştur. İplikler doğal boya ile boyanmıştır. (Katalog fotoğraf no: 57).

Orta saha iki sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 59). Motifin ortasındaki sekiz köşeli yıldızların ve akrep motiflerinin (Motif çizim no: 260, 293) merkezinde küpe, nazarlık, koçboynuzu, küpe/nazarlık, çengel motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 86, 91, 94, 138, 263). Karelerin köşelerinde pıtrak, küpe/nazarlık (Motif çizim no: 47, 113) motifleri bulunmaktadır.

Zemini karelere ayıran şeritlerin üzerinde sıralı şekilde çiçek motifi (Motif çizim no: 266) ve aralarında pıtrak, koçboynuzu motifleri (Motif çizim no: 47, 94)

bulunmaktadır. Dokumayı çevreleyen geniş bordürün her iki tarafında şeker motifi yer almıştır (Motif çizim no: 20).

Bordür tek sıra halinde karelere bölünmüş, her bir karenin ortasında kazayağı motifi (Motif çizim no: 267) yerleştirilmiştir. Bir yerde karelerin arasında Türkmen motifi ve kuş motifleri (Motif çizim no: 140, 248) görülmektedir. Kazayağı motifinin merkezinde koçboynuzu (Motif çizim no: 26, 94), muska / nazarlık (Motif çizim no: 91, 261), baklava dilimi, küpe, göz, motifleri (Motif çizim no: 82, 86, 92), kuş motifinin merkezinde ise pıtrak motifi (Motif çizim no: 47) bulunmaktadır.

Katalog Fotoğraf No: 57

Motif Çizim No: 293
Akrep Motifi

KATALOG NO	: 58
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 9, 37, 294
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20. yy
Ebatları (En / Boy)	:100 x 50 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yastık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Açık pembe, beyaz, koyu pembe, siyah, yeşil, açık mavi, koyu mavi, turuncu, mor

Dokumanın Tanımı:

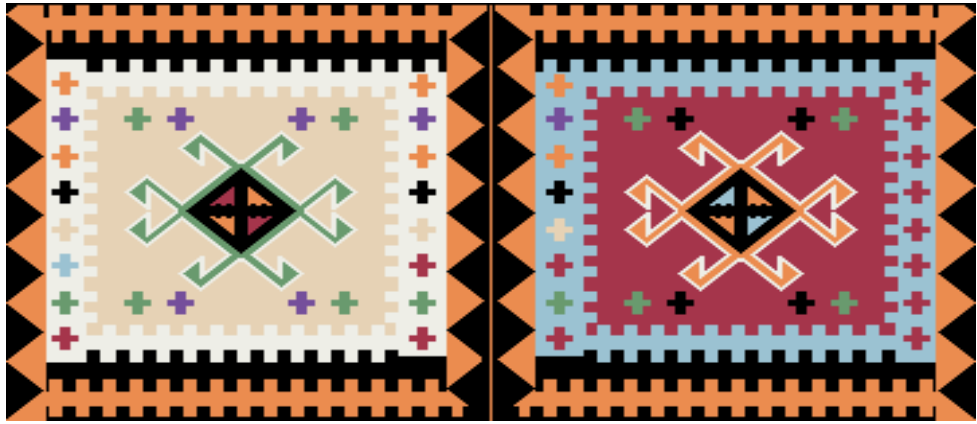
Dikdörtgen formlu yastık Şavşat yöresine aittir. Çözüğü ve atkısı yünden olup açık pembe, beyaz, koyu pembe, siyah, yeşil, açık ve koyu mavi, turuncu ve mor renkler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 58, çizim no:11).

Zemin, iki ayrı kareden meydana gelerek, etrafı tarak motifi ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 9). Karelerin zemininde açık pembe ve koyu pembe kullanılarak, merkezinde bereket motifi görülür (Motif çizim no: 294). Zeminde ve bereket motifini çevreleyen kenar kısımlarda haç motifi kullanılmıştır (Motif çizim no: 37).

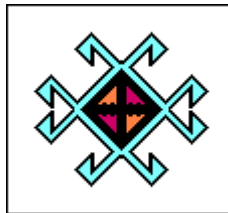
Dokuma, iki parça halinde dokunarak orta kısımlarından birleştirilmiş olup, birleşen kısmında baklava motiflerinden oluşan bir sıra meydana gelmiştir. İpliklerin boyanmasında doğal boyalar kullanılmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 58

Çizim No: 11

Motif izim No: 294

Bereket motifi

KATALOG NO	: 59
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 280, 295
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20. yy
Ebatları (En / Boy)	: 1 x 50 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yastık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözüğü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Pembe, beyaz, yeşil
Dokumanın Tanımı:	

Dikdörtgen formlu yastık (Katalog fotoğraf no: 59, çizim no: 12), Şavşat yöresine ait olup, yeşil, pembe, beyaz renkler hâkimdir. Zemin, iki ayrı kareden meydana gelerek, her karenin ortasında bereket motifi bulunur (Motif çizim no: 280).

Dokuma iki parça halinde olup orta kısmında birleştirilmiştir. İki kenarı püsküllerle tamamlanmıştır. Her parça farklı renkte zemine sahiptir. Parçalardan birinin zemini pembe, diğ erininki ise yeşildir. Pembe zeminli parçanın merkezinde beyaz zeminli baklava içerisinde bereket motifi, yeşil zeminli parçanın merkezinde ise pembe zeminli baklava içerisinde bereket motifi ve etrafında parmak motifleri bulunmaktadır (Motif çizim no: 295).

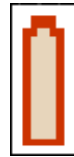
Dokumanın atkısı ve çözgüsü yündür. İplikler doğal boyalarla boyanmıştır. Düz bez dokuma tekniği kullanılmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 59

Çizim No: 12

Motif Çizim No: 295

Parmak motifi

KATALOG NO	: 60
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 9, 179, 296, 297, 298
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 45 x 75 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yastık
Dokuma Tekniği	: Kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Koyu pembe, beyaz, kırmızı, kahverengi, sarı, turuncu, siyah

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu yastık, Şavşat yöresine ait olup koyu pembe, beyaz, kırmızı, kahverengi, sarı, turuncu, siyah renkli ipliklerle dokunmuştur (Katalog fotoğraf no: 60).

Koyu pembe renkli zemine sahip orta sahanın merkezinde bulunan geometrik göbeğin ortasında sandıklı motifi yerleştirilmiştir (Motif çizim no: 296). Motifte sarı, açık ve koyu kahverengi, turuncu ve beyaz renklere yer verilmiş, orta kısmında pıtrak motifi (Motif çizim no: 297) kullanılmıştır. Geometrik göbeğin kubbelerinde göz motifleri (Motif çizim no: 179) bulunmaktadır.

Orta saha ile bordürün sınırını tarak motifi oluşturmaktadır (Motif çizim no: 9). Bordür, üçlü verev çizgilerle eşit kısımlara ayrılmış ve kısımlardan her biri farklı zemin rengine sahiptir. Bu bölümlerde farklı renklerde göz/altınbaşın suyu motifi yer almaktadır (Motif çizim no: 298).

Dokumanın atkısı ve çözgüsü yündür. İplikler doğal boyalarla boyanmıştır. Düz bez dokuma tekniği kullanılmıştır. İki kenarı püsküllerle tamamlanmıştır.

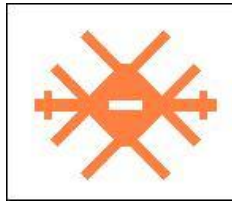

Katalog Fotoğraf No: 60

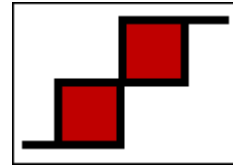
Motif Çizim No: 296

Sandıklı motifi

Motif Çizim No: 297

Pıtrak motifi

Motif Çizim No:298

Göz/Altınbaşın suyu motifi

KATALOG NO	: 61
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 9, 13, 57, 133, 299
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20. yy
Ebatları (En / Boy)	: 40 x 65 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yastık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim tekniği
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, küf yeşili, açık pembe, koyu pembe, turuncu, kahverengi
Dokumanın Tanımı:	

Dikdörtgen formlu yastık, Şavşat'ın Şalcı Köyüne (Yukarı Mahalle) ait olup, beyaz, küf yeşili, açık pembe, koyu pembe ve turuncu renkler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 61).

Orta saha iki ayrı kareden meydana gelerek etrafı tarak motifi ile çevrelenmiştir (Motif çizim no: 9). Karelerin zemini kendi içinde 4 yere bölünerek karşılıklı çapraz bölümlerin zemini turuncu ve kahverengi ipliklerle dokunmuştur. Karelerin merkezinde baklava motifi (Motif çizim no: 299) görülür. Baklava motifinin içerisinde nazarlık-muska (Motif çizim no: 13) motifi yer almıştır. Kahverengi ve turuncu bölümlerde birer çengel motifleri (Motif çizim no: 57) kullanılmıştır. Dokumanın bordür kısmı kurt ağzı / kurt izi / canavar ayağı motifleri ile süslenmiştir (Motif çizim no: 133).

Atkısı ve çözgüsü yün olup, doğal boya ile boyanmıştır. Düz dokuma tekniği kullanılmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 61

Motif Çizim No: 299

Baklava Motifi

KATALOG NO	: 62
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 12, 26, 57, 82, 85, 132, 145, 206, 300, 301
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 05/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Şalcı Köyü (Yukarı Mahalle)
Dokunduğu Tarih	: 20. yy
Ebatları (En / Boy)	: 50 x 80 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yastık
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, mavi, kırmızı, sarı, kahverengi, açık pembe, koyu pembe, koyu mavi, turuncu

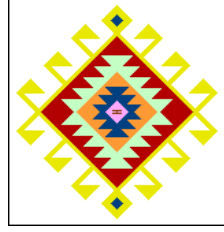
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu yastık, Şavşat'ın Şalcı Köyüne (Yukarı Mahalle) ait olup beyaz, mavi, kırmızı, sarı, kahverengi, açık pembe, koyu pembe, koyu mavi, turuncu renkler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 62). Geometrik motifler hâkimdir.

Dokumanın zemini kırmızı renklidir. Onun merkezi ekseni boyunca artarda sıralanmış üç ejderha/çengelli baklava motifi yer alır (Motif çizim no: 300). Ejderha motiflerinin içerisine yıldız (Motif çizim no: 12), bukağı /im (Motif çizim no: 85) ve baklava dilimi (Motif çizim no: 82) motifleri yerleştirilmiştir. Dokumanın geriye kalan kısmında ise yıldız, koçboynuzu, çengel, baklava, bukağı, küpe (Motif çizim no: 132, 145), suyolu ve elibeline motifleri yer almaktadır (Motif çizim no: 12, 26, 57, 82, 85, 206, 301). Atkısı ve çözgüsü yün olup, doğal boya ile boyanmıştır. Düz dokuma tekniği kullanılmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 62

Motif Çizim No: 300

Bukağı/im Motifi

Motif Çizim No: 301

Elibelinde Motifi

KATALOG NO	: 63
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 43, 302, 303
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 21/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Merkez Etnografya Müzesi)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 30 x 30 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kilim
Üretim Tipi (Cinsi)	:Yastık
Dokuma Tekniği	: İlikli kilim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, kahverengi, kırmızı, açık mavi, küf yeşili
Dokumanın Tanımı:	

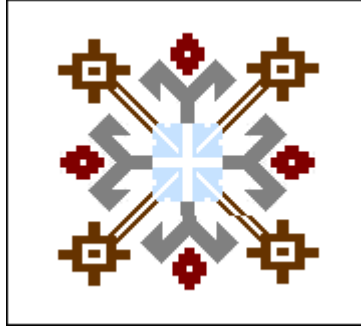
Kare ölçülere sahip dokuma Yusufeli yöresine ait olup, beyaz, kahverengi, kırmızı, açık mavi ve gri renkli iplikler kullanılmıştır. Geometrik ve geometrik tarzda dokunmuş bitkisel motiflerle süslenmiştir (Katalog fotoğraf no: 63, çizim no: 13).

Dokumanın zemini beyaz renk olup üzerinde kırmızı çiçek (Motif çizim no: 302), küf yeşili stilize yaprak (Motif çizim no: 43) motifleri (bu motifi koçboynuzu motifi olarak da algılamak mümkündür), kahverengi göz (Motif çizim no: 303) motifleri bulunmaktadır.

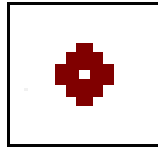
Çözgüsü ve atkısı yünden olup, doğal boya ve suni boya birlikte uygulanmıştır. İlikli kilim dokuma tekniği kullanılmıştır. İki kenarı püsküllerle tamamlanmıştır.

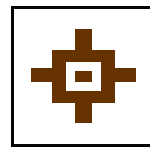
Katalog Fotoğraf No: 63

Çizim No: 13

Motif Çizim No: 302
Çiçek Motifi

Motif Çizim No: 303
Göz Motifi

KATALOG NO	: 64
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Zili
İnceleme Tarihi	: 04.09.2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20. yy
Ebatları (En / Boy)	: 50 x 70 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Zili
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yastık
Dokuma Tekniği	: Çapraz zili
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Pembe, beyaz, sarı, mavi
Dokumanın Tanımı:	

Dikdörtgen formlu yastık, Şavşat yöresine ait olup pembe, beyaz, sarı ve mavi renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü yündür ve doğal boya ile boyanmıştır. Çapraz zili tekniği ile dokunmuştur. Dokumanın alt ve üst kısımlarında birbirine paralel şeritler, orta kısmında ise pembe renkli desensiz alan bulunmaktadır (Katalog fotoğraf no: 64).

Şeritlerde mavi, sarı ve beyaz renkler kullanılmıştır. İki kenarı püsküllerle tamamlanmıştır

Katalog Fotoğraf No: 64

Çizim No: 14

KATALOG NO	: 65
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Merkez)
Motif Çizim No	: 304
Dokuma Türü	: Şerit dokuma
İnceleme Tarihi	: 21/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Merkez)
Dokunduğu Tarih	: 20.yy.
Ebatları (En / Boy)	: 3 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kaytan
Üretim Tipi (Cinsi)	: Peştamal bağı
Dokuma Tekniği	: Çarpana
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Yeşil, kırmızı, siyah, turuncu

Dokumanın Tanımı

Şerit şeklinde dokuma Yusufeli yöresine aittir. Atkı ipi ve çözgüsü yün olup, yeşil, kırmızı, siyah, turuncu renkler kullanılmıştır. Kullanılan iplikler doğal boya ile boyanmıştır (Katalog fotoğraf no: 65, çizim no: 15). Çarpana dokuma tekniği kullanılmıştır. Bu dokuma, köşeleri delikli kare şeklinde levhalar – çarpanalar – kullanılarak elde edilmektedir. Dokuma, renk dağılım tablosuna göre hazırlanan çözgü ipliklerini çarpanaların deliklerinden geçirip, onların döndürülmesiyle oluşan çözgü aralığından atkı ipliği atılarak yapılmaktadır. Sözü giden örnek peştamal bağı olarak kullanılmaktadır.

Şeridin zemini siyah renk olup, merkezinde sıçandışi motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 304). İki ucu püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 65

Çizim No: 15

Motif Çizim No: 304
Sıçandışi Motifi

KATALOG NO	: 66
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 13, 305
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 3 x 400 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kaytan
Üretim Tipi (Cinsi)	: Peştamal bağı
Dokuma Tekniği	: Çarpana
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, eflatun, kırmızı

Dokumanın Tanımı:

Şerit şeklindeki dokuma Şavşat yöresine aittir. Atkı ipi ve çözgüsü yün olup, siyah, beyaz, eflatun, kırmızı renkli iplikler kullanılmıştır (Katalog fotoğraf no: 66, çizim no: 13). Kullanılan iplikler doğal boya ile boyanmıştır. Çarpana dokuma tekniği kullanılmıştır. Peştamal bağı olarak kullanılan dokumanın uç kısmında iğne, çakı gibi günlük hayatta işe yarayabilecek malzemelerin konulması için birkaç bölüm bulunmaktadır.

Zemin eflatun renk olup merkezinde nazarlık motifleri (Motif çizim no: 13), kenar kısımlarında el, parmak, tarak (Motif çizim no: 305) motifleri kullanılmıştır. İki ucu püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 66

Çizim No: 16

Motif Çizim No: 305

El, Parmak ve Tarak Motifi

KATALOG NO	: 67
Dokunduğu Yer (yöre)	: Tek Kale Köyü
Motif Çizim No	: 306
Dokuma Türü	: Kilim
İnceleme Tarihi	: 14/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli Tek Kale Köyü (Dere Kapı Cami)
Dokunduğu Tarih	: 20.y.y.
Ebatları (En / Boy)	: 45 x 100 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Cecim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: Düz bez dokuma
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Keçi kılı
Atkı	: Keçi kılı
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, kahverengi, gri

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip olan kilim Yusufeli yöresine aittir. Atkı ve çözgüsü keçi kılı olup, beyaz, siyah, kırmızı, kahverengi, gri renkli ipliklerle dokunmuştur. Dikey eksenli kompozisyon birbirine paralel olarak düzenlenmiş yatay şeritlerden meydana gelmektedir (Katalog fotoğraf no: 67, çizim no: 17).

Orta kısmın zemini siyah renk olup, yukarı doğru mihrap şeklinde yükselen kısımda beyaz zemin üzerinde tarak motifi bulunmaktadır (Motif çizim no: 306). Kullanılan keçi kılı doğal boya ile boyanmıştır. Kenarları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 67

Çizim No: 17

Motif Çizim No: 306
Tarak Motifi

KATALOG NO	: 68
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Peterek Köyü)
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Cecim
İnceleme Tarihi	: 14/08/2010
Bulunduğu Yer	: Peterek Köyü
Dokunduğu Tarih	: 20. yy.
Ebatları (En / Boy)	: 90 x 150 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Cecim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Çuval
Dokuma Tekniği	: Çözgü yüzlü cecim
Kullanılan Malzeme	
Çözgü	: Keçi kılı
Atkı	: Keçi kılı
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah, açık ve koyu kahverengi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu cecim Yusufeli yöresine ait olup, beyaz, siyah, kahverengi renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü keçi kılıdır. Çözgü yüzlü düz dokuma tekniği ile yapılmıştır. Doğal olarak, atkı iplikleri çözgülerden kalın olup çözgü sıklığı atkı sıklığından büyüktür ve atkılar çözgülerin arasında saklanmıştır.

Dokumanın desenini çözgü ipleri oluşturmaktadır. Dokumanın kompozisyonu birbirinden siyah renkte geniş düz şeritlerle ayrılmış eşit genişlikte üç şerit grubundan meydana gelmektedir (Katalog Fotoğraf No: 68). Bu gruplardan ikisi aynı olup, ortadaki farklıdır. Her bir şerit grubu, farklı renkte ince ve geniş şeritlerin belli bir düzenle sıralanması ile oluşturulmuştur. Örneğin, ortadaki şerit grubunda şeritlerin yerleşme düzeni katalog fotoğraf 74'ün detayında görüldüğü gibidir. Dokumanın deseni önceden düşünülüp çözgü hazırlanırken çözgü iplikleri desene uygun yerleştirilir.

Yaygıyı kuvvetlendirmek için alt ve üst kısımları 2'li örgü sistemiyle güçlendirilmiştir. Dokuma iki parça halinde dokunup, orta kısmından zikzak şeklinde

dikilerek birleştirilmiştir. uval olarak dşnlen dokumanın uzun taraflarında tutacaklar bulunmaktadır.

Katalog Fotoğraf No: 68

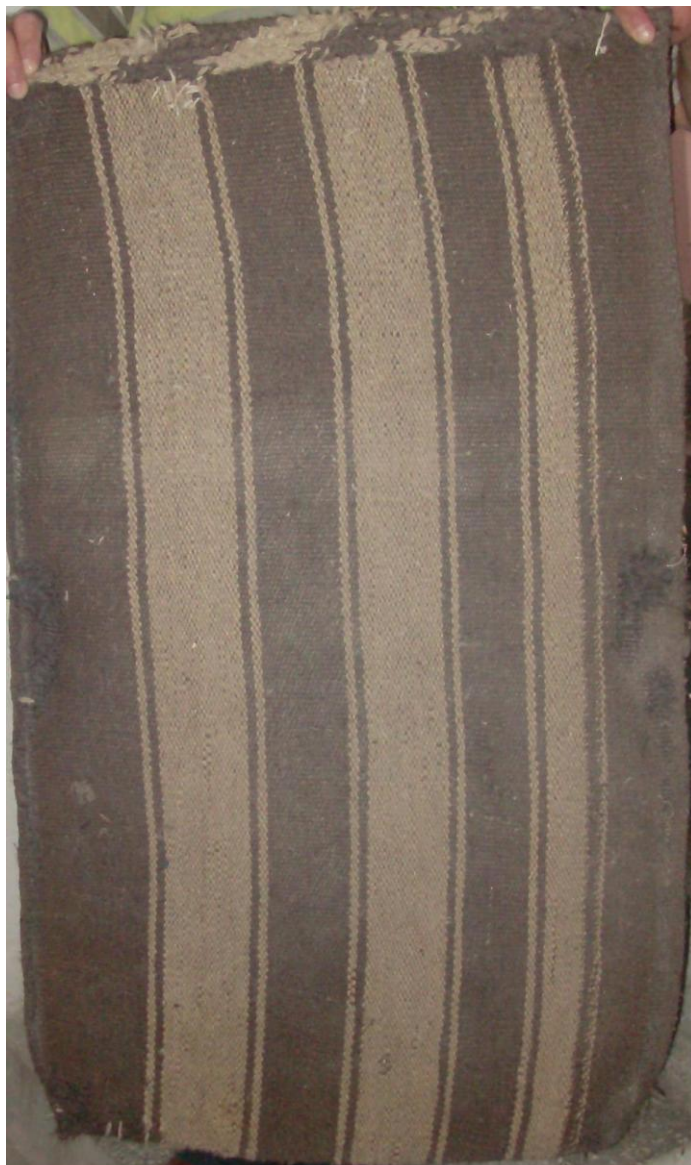
Katalog Fotoğraf No: 68(detay)

KATALOG NO	: 69
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Cecim
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat
Dokunduğu Tarih	: 20. yy.
Ebatları (En / Boy)	: 65 x 130 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Cecim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Çuval
Dokuma Tekniği	: Çözgü yüzlü cecim
Kullanılan Malzeme	
Çözgü	: Keçi kılı
Atkı	: Keçi kılı
Kullanılan Renkler	: Beyaz, siyah

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu cecim Şavşat yöresine ait olup, beyaz ve siyah renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü keçi kılıdır. Çözgü yüzlü düz dokuma tekniği ile yapılmıştır. Şeritli kompozisyona sahiptir (Katalog Fotoğraf No: 69).

Boyuna gelişen kompozisyon sıralanan siyah ve beyaz şeritlerden oluşmaktadır. Kalın şeritlerin kenarlarında ince şeritler bulunmaktadır. Yaygıyı kuvvetlendirmek için alt ve üst kısımlarında 2'li örgü yapılmıştır. Siyah ve beyaz keçi kılı boyanmadan saf olarak kullanılmıştır. Çuval olarak düşünölen dokumanın kısa kenarı saçakla tamamlanmıştır.

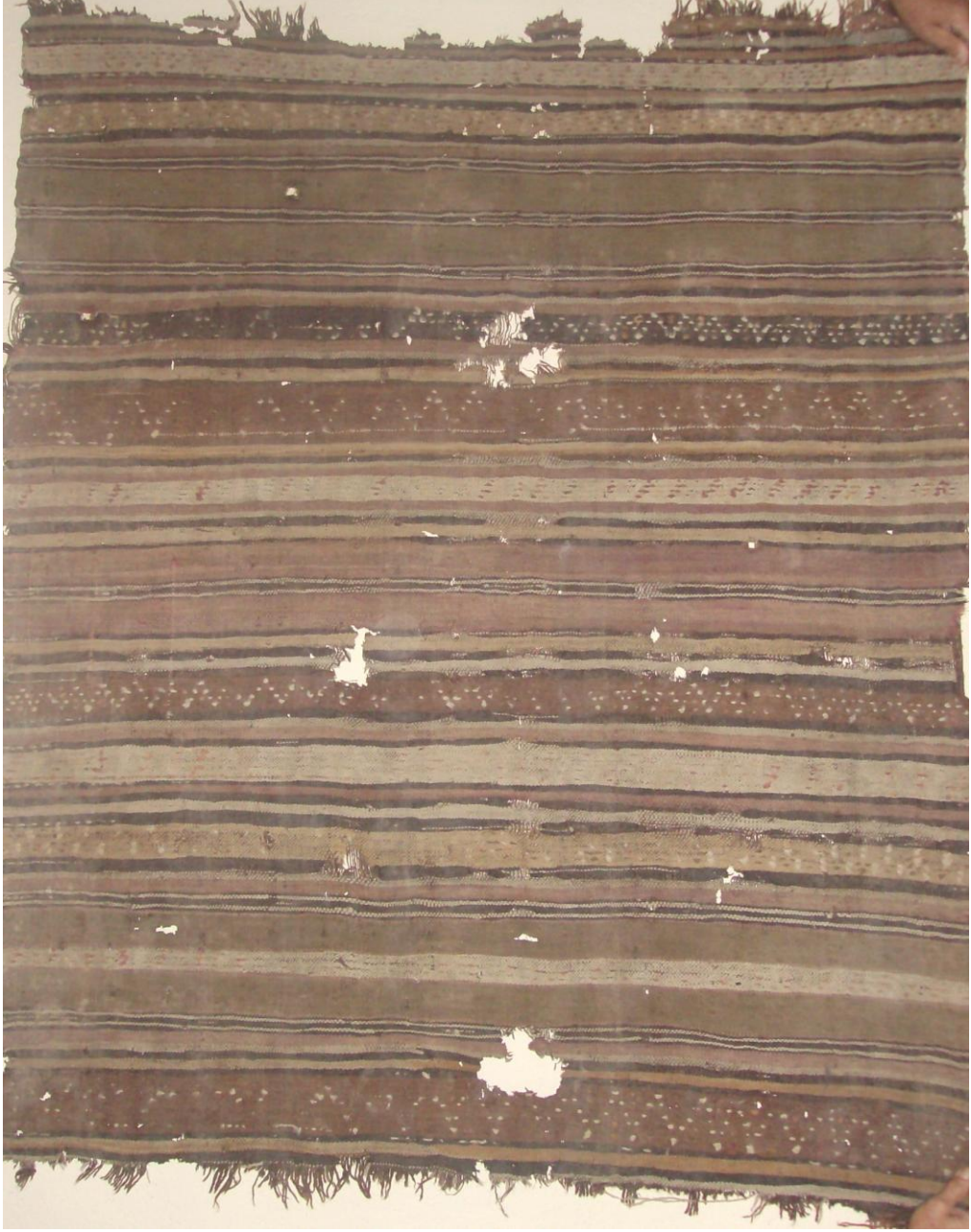
Katalog Fotoğraf No: 69

KATALOG NO	: 70
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat (Yavuz köy)
Motif Çizim No	: 307
Dokuma Türü	: Cicim
İnceleme Tarihi	: 03/05/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat (Yavuz köy)
Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Ebatları (En / Boy)	: 85 x 120 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Cecim
Üretim Tipi (Cinsi)	: Yer yaygısı
Dokuma Tekniği	: Düz dokuma, seyrek motifli cicim
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah, beyaz, kahverengi, yeşil

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu cicim Şavşat yöresine ait olup, beyaz, siyah, kahverengi, yeşil renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü yündür. (Katalog Fotoğraf No: 70).

Dokumanın kompozisyonu, enine yerleşmiş farklı renklerde kalın ve ince şeritlerin belli bir düzenle sıralanmasıyla oluşturulmuştur. Bazı şeritlerin üzerinde seyrek motifli cicim tekniği ile zikzak şeklinde su yolu motifleri (Motif çizim no: 307) yapılmıştır. Koyu renkli şeritlerin üzerinde motifler açık, açık renkli şeritlerin üzerinde ise koyu renkli ipliklerle yapılmıştır. Yer yaygısı olarak yapılmış dokumanın alt ve üst kısımları saçakla sonlandırılmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 70

Motif Çizim No: 307

Suyolu Motifi

5.2. ARTVIN YÖRESİNDE TESBİT EDİLEN MEKİKLİ DOKUMALARIN KATALOGU VE TAHLİLLERİ

KATALOG NO	: 71
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 308, 309
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 04/05/2010
Bulunduğu Yer	: Artvin (Kız meslek lisesi)
Dokunduğu Tarih	: 20. yy. başları
Ebatları (En / Boy)	: 70 x 120 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Gelinlik
Dokuma Tekniği	: Mekikli dokuma temel örgülerinden bezayağı örgü
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Doğal yün rengi

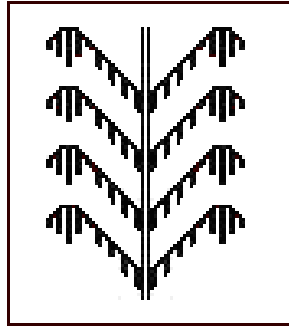
Dokumanın Tanımı:

Dokuma Yusufeli yöresine ait olup, beyaz ve siyah renklere yer verilmiştir. Çözü ipe yün, atkı ipe yün ve pamuktan olan dokumadan gelinlik yapılmıştır. Bezayağı bağlantı kullanılarak dokunmuştur. Yünler boyanmadan saf olarak kullanılmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.71).

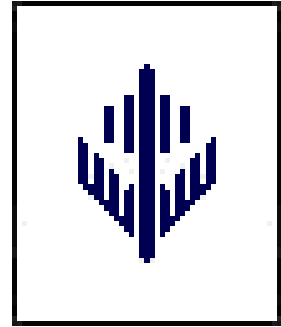
Ehram dokumanın zemini beyaz renklidir. Dikey eksenli kompozisyonda salkım / hanımeli motifleri ((Motif Çizim No: 308) ve başak motifleri (Motif Çizim No: 309) sırayla yerleştirilmiştir. Ehram dokumanın dışında, gelinliğin farklı kısımlarında mekik örgüsü ve kaytan dokumasını görmekteyiz. Gelinliğin omuz, kol kısımları, duvak ve mendil çevresi ile patiklerinde mekik örgüsü görülmektedir. Kaytan dokuma ise, kemer ve duvak başında kullanılmıştır. Kemer püsküllere tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 71

Motif Çizim No: 308
Salkım / Hanımeli Motifi

Motif Çizim No: 309
Başak Motifi

KATALOG NO	: 72
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 310, 311, 312, 313, 314
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Dokunduğu Tarih	: 20. yy.
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 230 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Duvak
Dokuma Tekniği	: Bezayağı dokuma
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, kırmızı, lacivert, yeşil, sarı

Dokumanın Tanımı:

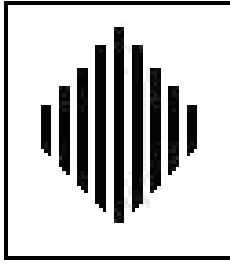
Dikdörtgen formlu örnek Yusufeli yöresine aittir. Beyaz, kırmızı, lacivert, yeşil, sarı renkler kullanılmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.72). Atkısı yün, çözgüsü pamuk olan dokuma, gelinlik başörtüsü olarak kullanılmaktadır. Motifler pamuk iplikle yapılmıştır. İplikler doğal ve suni boylarla boyanmıştır. Bezayağı bağlantı kullanılmıştır.

Ehramın orta sahasında sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Orta sahanın zemin rengi beyaz olup, üzerinde beyaz pamuk iplikle yapılmış para motifleri (Motif Çizim No: 310) kaydırılmış sıralarla yerleştirilmiştir. Dokumanın boyu yönünde orta sahanın kenarlarında bordüre dayanan kırmızı parmak motifleri (Motif Çizim No: 311) ve her iki adet parmak motifi arasında bir adet salkım motifi (Motif Çizim No: 312) yerleştirilmiştir. Orta sahanın kısa kenarlarında ise yalnızca salkım motifleri yer almıştır. Dokumanın bordür zemini kırmızı renktir. Dokumanın eni yönünde bordürde kırmızı zemin üzerinde beyaz şeritler bulunmaktadır. İki ince şeritten sonra yerleştirilmiş biraz geniş şeridin üzerine iğne ile göz motifi (Motif Çizim No: 313) işlenmiştir. Bordürün uzun tarafı ise tam orta kısmında yer alan beyaz şeritle ikiye bölünmüş ve iç kısımda beyaz desen ipliği kullanılarak sırayla parmak motifleri

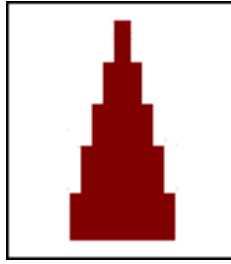
yapılmıştır. Dokuma sonrası bordürün dış bölümünün tam orta kısmında zikzak motifi (Motif Çizim No: 314) işlenmiştir. Dokuma iki parça halinde dokunduktan sonra orta kısımdan zikzak dikişle birleştirilmiştir. Dokuma başları saçakla tamamlanmıştır.

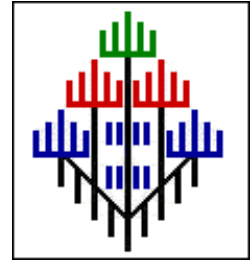
Katalog Fotoğraf No: 72

Motif Çizim No: 310
Para Motifi

Motif Çizim No: 311
Parmak Motifi

Motif Çizim No: 312
Salkım Motifi

Motif Çizim No: 313
Göz Motifi

Motif Çizim No: 314
Zikzak Motifi

KATALOG NO	: 73
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 315, 316, 317
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Dokunduğu Tarih	: 1960'lı yıllar
Ebatları (En / Boy)	: 80 x 170 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Başörtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı dokuma
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, mavi, beyaz, siyah

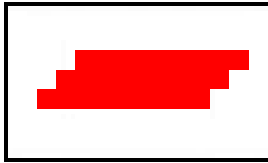
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu ehram Yusufeli yöresine aittir. Kırmızı, mavi, beyaz ve siyah renkli ipliklerle dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.73). Atkısı ve çözgüsü yün olan dokuma, gelinlik başörtüsü olarak kullanılmaktadır. Motifler pamuk iplikle yapılmıştır. İplikler doğal ve suni boylarla boyanmıştır. Bezayağı bağlantı kullanılmıştır.

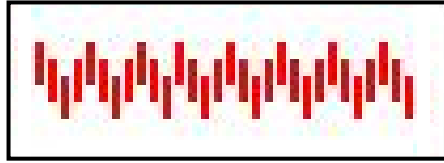
Bordürle çevrelenmiş dokumanın orta sahasında sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Orta sahanın zemin rengi beyaz olup, üstünde düz sıralarla farklı renklerde fitil çiçeği motifi (Motif Çizim No: 315) yerleştirilmiştir. Orta sahanın uzun tarafları zikzak motifi (Motif Çizim No: 316) ile, alt ve üst tarafları ise beyaz renkte düz bir şerit ile çevrelenmiştir. Dokumanın alt ve üst tarafında beyaz renkte yatay şeritler olup, şeritlerin aralarına sırayla kuşgözü motifi (Motif Çizim No: 317) işlenmiştir. Kısa kenarlar saçaklarla tamamlanmıştır.

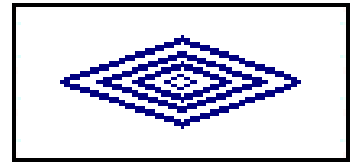
Katalog Fotoğraf No: 73

Motif Çizim No: 315
Fıtıl Çiçeği Motifi

Motif Çizim No: 316
Zikzak Motifi

Motif Çizim No: 317
Kuşgözü Motifi

KATALOG NO	: 74
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 310, 311, 312, 318
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: Günümüz dokuması
Ebatları (En / Boy)	: 125 x 240 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Başörtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, mor, kırmızı, pembe, yeşil, turuncu, lacivert

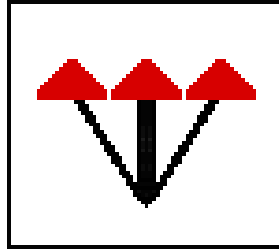
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu ehram Yusufeli yöresine aittir. Beyaz, mor, kırmızı, pembe, yeşil, turuncu, lacivert renkli ipliklerle dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.74). Atkısı yün, çözgüsü pamuk olan dokuma, başörtüsü olarak kullanılmaktadır. Motifler pamuk iplikle yapılmıştır. Bez ayağı bağlantı kullanılmıştır.

Dokuma onsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyona sahiptir. Dokumanın zemin rengi beyaz olup, üstünde beyaz renkte para motifleri (Motif Çizim No: 310) alternatif sıralarla yerleştirilmiştir. Uzun tarafı beyaz renkte parmak motifleri (Motif çizim no: 311) ile çevrelenmiştir. İçe doğru belli aralıklarla salkım motifi (Motif Çizim No: 318) bulunmaktadır. Kısa tarafta ise iki alternatif sıra halinde salkım motifleri (Motif Çizim No: 312) sıralanmıştır. Kısa kenarlar saçaklarla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 74

Motif Çizim No: 318
Salkım Motifi

KATALOG NO	: 75
Dokunduğu Yer (yöre)	: Artvin
Motif Çizim No	: 308
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 06/05/2010
Bulunduğu Yer	: Artvin (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 90 x 110 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Masa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk,
Atkı	: Pamuk, orlon
Kullanılan Renkler	: Beyaz, kırmızı, turuncu, eflatun, mavi, pembe

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu ehram Artvin yöresine aittir. Beyaz, kırmızı, turuncu, eflatun, mavi, pembe renkli ipliklerle dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.75). Atkısı ve çözgüsü pamuk olan dokuma, masa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Motiflerde pamuk ve orlon iplikler kullanılmıştır. Bezayağı bağlantı ile dokunmuştur.

Dikey eksenli kompozisyonun zemin rengi beyaz olup, üzerinde farklı renklerde hanımeli motifleri belirli aralıklarla sıralanmıştır (Motif Çizim No: 308). Dokuma iki parça halinde dokunup, orta kısmından zikzak dikişle birleştirilmiştir. Uzun kenarlar saçaklarla tamamlanmıştır.

Katalog Fotograf No: 75

KATALOG NO	: 76
Dokunduğu Yer (yöre)	: Artvin
Motif Çizim No	: 310, 311, 312, 318
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 06/05/2010
Bulunduğu Yer	: Artvin (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 65 x 65 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Masa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, beyaz, yeşil, mavi, turuncu, kahverengi

Dokumanın Tanımı:

Kare formlu ehram Artvin yöresine aittir. Kırmızı, beyaz, mavi, turuncu, kahverengi, yeşil renkli ipliklerle dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.76). Atkısı yün ve çözgüsü pamuk olan dokuma, masa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Motifler pamuk ve orlon ipliklerle yapılmıştır. Bezayağı bağlantı kullanılmıştır.

Dokumanın orta saha zemini beyaz renk olup, üzerinde alternatif sıralarla para motifi (Motif Çizim No: 310) yerleştirilmiştir. Orta sahanın yan taraflarına sırayla parmak motifi (Motif çizim no: 311) yapılmış ve aralarında salkım motifi (Motif Çizim No: 312) bulunmaktadır. Orta sahanın alt ve üst taraflarında ise yalnızca salkım motifleri yer almıştır.

Dokumanın bordür zemini kırmızı renktir. Dokumanın eni yönünde bordürde kırmızı zemin üzerinde beyaz şeritler bulunmaktadır. Üç sıra ince çizgiler grubundan sonra yerleştirilmiş az geniş beyaz şeridin üzerinde salkım motifleri (Motif çizim no: 318) sıralanmıştır. Bordürün uzun tarafı ise tam orta kısmında yer alan beyaz ve kırmızı şeritlerle ikiye bölünmüş ve iç kısımda beyaz desen ipliği kullanılarak sırayla parmak

motifleri yapılmıştır. Dokuma iki parça halinde dokunduktan sonra orta kısmından zikzak dikişle birleştirilmiştir. Dokuma başları saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 76

KATALOG NO	:77
Dokunduğu Yer (yöre)	: Artvin
Motif Çizim No	: 308, 318
Dokuma Türü	: İhram
İnceleme Tarihi	: 06/05/2010
Bulunduğu Yer	: Artvin (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 120 x 260 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Ehram
Üretim Tipi (Cinsi)	: Masa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bez ayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün, pamuk
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Beyaz, turuncu, yeşil, kahverengi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen biçime sahip dokuma, Artvin yöresine ait olup, beyaz, turuncu, kahverengi, yeşil renkli ipliklerle dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.77). Atkısı ve çözgüsü yün olan dokuma, masa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Motifler pamuk iplikle yapılmıştır. Bezayağı bağlantı kullanılmıştır.

Dikey eksenli kompozisyonda zemin rengi beyaz olup, üzerinde hanımeli motifi belirli aralıklarla sıralanmıştır (Motif Çizim No: 308). Dokuma iki parça halinde dokunup, orta kısmından zigzag şeklinde dikilerek birleştirilmiştir. Dokumanın uzun tarafında farklı renklerde salkım motifi (Motif Çizim No: 318) sıralanmıştır. Uzun kenarlar saçaklarla tamamlanmıştır.

Dokuma iki parça halinde dokunup, orta kısmından zigzag şeklinde dikilerek birleştirilmiştir. İki kenar saçaklarla tamamlanmıştır.

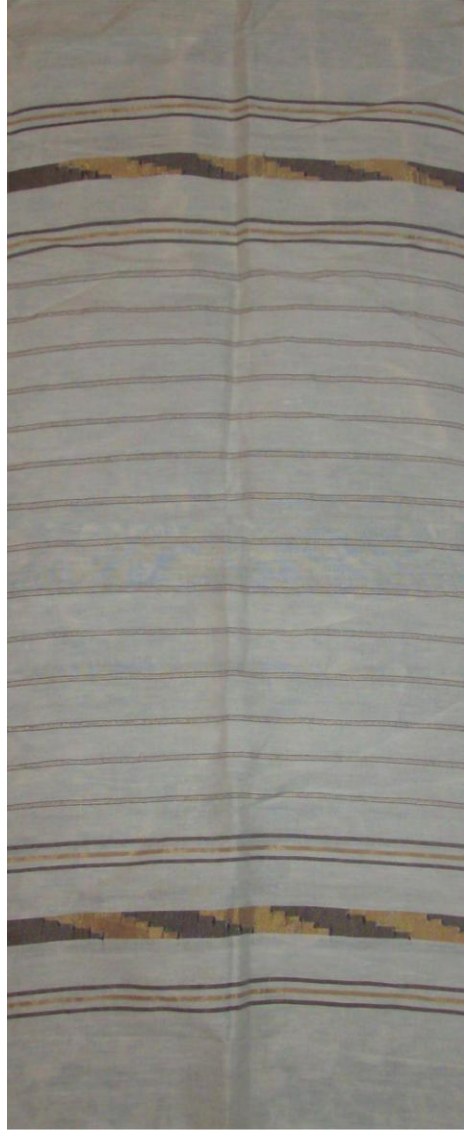
Katalog Fotograf No: 77

KATALOG NO	: 78
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 319
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 10/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Dokunduğu Tarih	: 2008
Ebatları (En / Boy)	: 45 x 90 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek bezi
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa Örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz, sarı , kahverengi

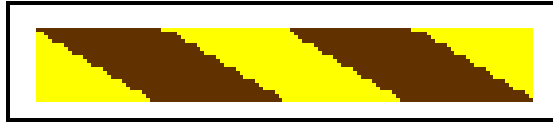
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine ait olup, beyaz, sarı, kahverengi renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. Motiflerde merserize iplik kullanılmıştır. Bezayağı tekniğiyle dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.78).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumanın zemin rengi beyazdır. Dokuma yatay şeritlerden oluşmakta olup, kısa kenarlarında suyolu motifi (Motif Çizim No: 319) yerleştirilmiştir.

Katalog Fotoğraf No: 78

Motif Çizim No: 319

Suyolu Motifi

KATALOG NO	: 79
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 320
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 10/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Bulunduğu Tarih	: 2008
Ebatları (En / Boy)	: 45 x 60 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek bezi
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz, gri

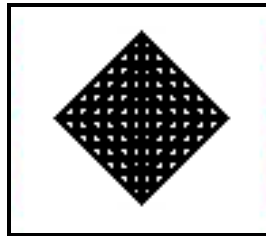
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine ait olup, beyaz ve gri renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözü pamuktur. Bezayağı dokuma üzerine ajur örgü uygulanmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.79).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumanın zemini gri renktir. Dokuma beyaz renkli ince şerit grupları ile süslenmiştir. Dokumanın alt ve üst kısmında iki adet üçlü ince şerit grupları, onların arasında ise dokuz adet ince şeritten oluşan bir grup yer almaktadır. Bu geniş şeritler grubunun üstünde ajur örgü ile oluşturulmuş iki adet göz motifi yerleştirilmiştir. (Motif Çizim No: 320). Dokumanın tam ortasında da üçlü şerit grubu görölmektedir. Dokuma başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 79

Motif Çizim No: 320
Göz Motifi

KATALOG NO	: 80
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 321, 322
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 09/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 60 x 60 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz, pembe, mor

Dokumanın Tanımı:

Kare forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine ait olup, beyaz, pembe, mor renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözü pamuk ipliklerdir. Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokuma, bezayağı bağlantıyla dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 5.80).

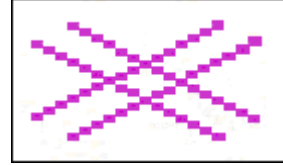
Birbirine paralel olarak yatay ekseninde üst üste düzenlenmiş şeritlerden meydana gelmiştir. İnce şeritlerin üzerinde şeker motifi (Motif çizim no: 321), dokuma başlarındaki iki geniş şerit üzerinde ise pıtrak motifi (Motif çizim no: 322) yerleştirilmiştir. Dokuma başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 80

Motif Çizim No: 321
Şeker Motifi

Motif Çizim No: 322
Pıtrak Motifi

KATALOG NO	: 81
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 10/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 60 x 70 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz, mavi

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine ait olup, beyaz ve mavi renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözüsü pamuktur. Bezayağı dokuma üzerine ajur örgü uygulanmıştır. (Katalog Fotoğraf No: 5.81).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumanın zemini beyaz renk olup, dokuma başlarında mavi renkli şeritler grubu bulunmaktadır. Üç şeritten oluşan bu gruplarda ortadaki daha geniş şerit üzerinde diyagonal ajur örgü uygulanmıştır. Dokuma başları püsküllerle tamamlanmıştır.

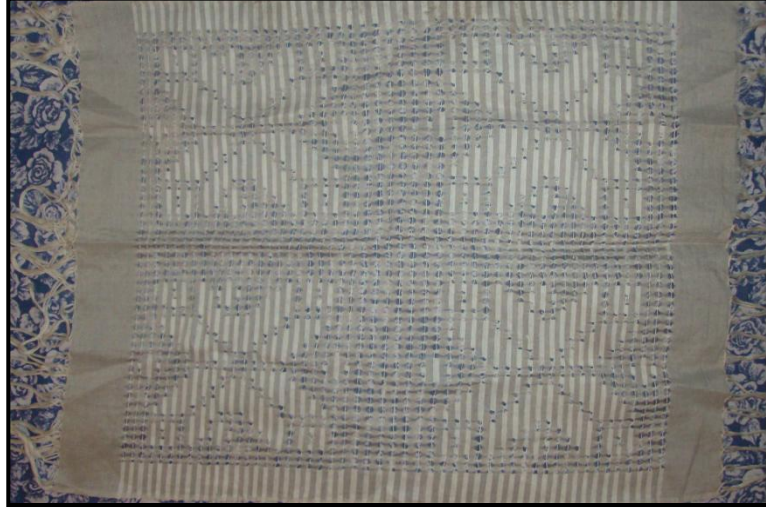
Katalog Fotoğraf No: 81

KATALOG NO	: 82
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 323
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 10/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 40 x 40 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz

Dokumanın Tanımı:

Kare forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine aittir. Atkısı ve çözüğü pamuktur. Bezayağı bağlantı ve ajur örgü uygulanmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.82).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan bezayağı dokumanın zemin rengi gri olup, üzerinde eşit aralıklarla ince beyaz şeritler ve ajur örgü uygulanmıştır. Orta kısımda ajur örgü ve beyaz şeritlerle oluşturulmuş iki adet sekiz köşeli yıldız motifi yerleştirilmiştir (Motif Çizim No: 323). Dokumanın yan kısımlarında ajur örgü uygulanmamış ve ince beyaz şeritler görülmektedir. Dokuma başları düz gri bezayağı dokumadır ve saçakla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 82

Motif Çizim No: 323
Sekiz Kollu Yıldız Motifi

KATALOG NO	: 83
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli
Motif Çizim No	: 324, 325
Dokuma Türü	: Keci-leçek
İnceleme Tarihi	: 09/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli
Bulunduğu Tarih	: 2008
Ebatları (En / Boy)	: 60 x 75 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa Örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk, merserize
Kullanılan Renkler	: Beyaz, yeşil, pembe

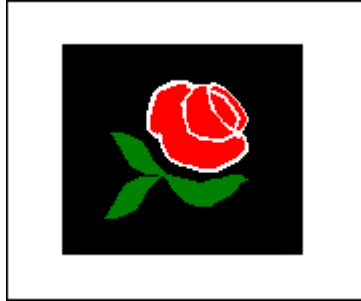
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine ait olup, beyaz, yeşil, pembe renkler kullanılmıştır. Atkı ve çözgüsü pamuk ipliktir. Bezayağı bağlantı ve ajur örgü uygulanmıştır (Katalog fotoğraf no: 5.83).

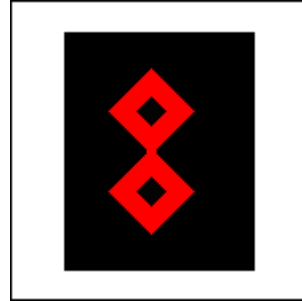
Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumada, bezayağı bağlantı ile yapılmış dokuma üzerine ajur örgü uygulanmıştır. Dokumanın orta sahası ajur örgü olup, ortasına gül motifi (Motif Çizim No: 324) yerleştirilmiştir. Orta sahanın çevresi bez ayağı dokumadır. Dokuma başlarında ajur örgü ile bordür yapılmış ve bordür, bir sıra baklava motifi (Motif Çizim No: 325) ile süslenmiştir. Dokuma başları püskülle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 83

Motif Çizim No: 324
Gül Motifi

Motif Çizim No: 325
Baklava Dilimi Motifi

KATALOG NO	: 84
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Motif Çizim No	: 326
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 40 x 80 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa Örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz, pembe, yeşil, açık gri

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine aittir. Beyaz, pembe, yeşil, açık gri renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. Bezayağı bağlantı ile ajur örgü uygulanmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.84).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumanın orta sahası tamamen ajur örgü olup, kısa taraflarına, karı boşatan / gelin ağlatan motifi (Motif Çizim No: 326) yerleştirilmiştir. Orta sahayı çevreleyen bordür kısmında bezayağı bağlantı kullanılmıştır. Dokumanın iki tarafında yatay şeritler görülmektedir. Şeritlerin arasında ajur örgü uygulanmıştır. Dokumanın başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 84

Motif Çizim No: 326

Karı Boşatan / Gelin Ağlatan Motifi

KATALOG NO	: 85
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Motif Çizim No	: 327
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 40 x 80 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz, mavi, açık pembe, yeşil

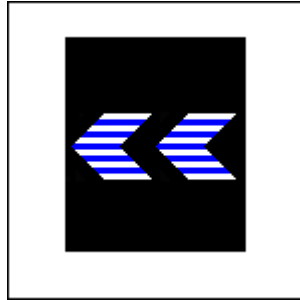
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine aittir. Beyaz, mavi, açık pembe, yeşil renkli ipliklerle yapılmıştır. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. Dokumada bezayağı bağlantı uygulanmıştır. (Katalog Fotoğraf No: 5.85).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumanın zemin rengi beyaz olup, üzerinde farklı renklerde yatay ince şeritler görölmektedir. Dokumanın her iki tarafında şeritler üzerinde ok motifi (Motif Çizim No: 327) yerleştirilmiştir. Dokuma başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 85

Motif Çizim No: 327

Ok Motifi

KATALOG NO	: 86
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Motif Çizim No	: 328
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 40 x 80 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz

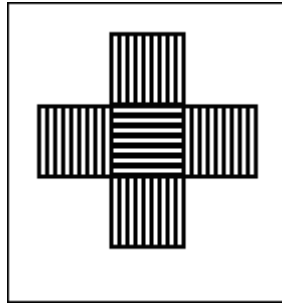
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine aittir. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. Bezayağı bağlantı ve ajur örgü uygulanmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.86).

Sehpa örtüsü olarak kullanılan dokuma beyaz ipliklerle yapılmıştır. Dokuma başlarında bezayağı bağlantı ile yapılmış dar bir şeridin arkasınca ince ajur çizgi ve yeniden düz ince bir şerit yapılarak bordür tamamlanmıştır. Dokumanın orta sahasında daha kalın beyaz ipliklerle oluşturulmuş yatay çizgili alanlarla aynı ölçüde ajur bağlantılı alanlar sıralanarak damalı motifi (Motif Çizim No: 328) oluşturmuşlar. Orta sahanın yan taraflarında bezayağı bağlantı ile yapılmış çizgili bordür görülmektedir. Dokuma başları püsküllerle tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 86

Motif Çizim No: 328
Damalı Motifi

KATALOG NO	: 87
Dokunduğu Yer (yöre)	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Motif Çizim No	: 329
Dokuma Türü	: Keci-leçek bezi
İnceleme Tarihi	: 08/08/2010
Bulunduğu Yer	: Yusufeli (Halk Eğitim Merkezi)
Dokunduğu Tarih	: 2009
Ebatları (En / Boy)	: 50 x 85 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Keci-leçek
Üretim Tipi (Cinsi)	: Sehpa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Pamuk
Atkı	: Pamuk
Kullanılan Renkler	: Beyaz

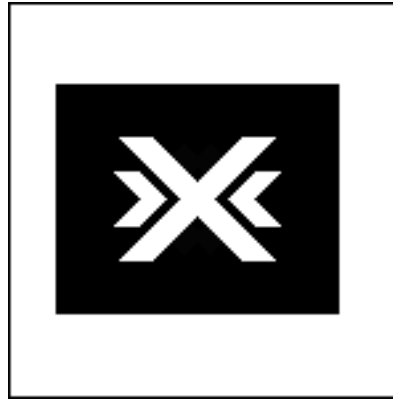
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Yusufeli yöresine aittir. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. Bezayağı bağlantı ile ajur örgü uygulanmıştır (Katalog Fotoğraf No: 5.87).

Dokuma sehpa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Bezayağı bağlantı ile dokunmuştur. Kısa taraflarında bulunan geniş şeritlerde ajur örgü uygulanmış olup, üzerinde düz kısımlarla çarpı motifleri (Motif Çizim No: 329) oluşturulmuştur. Dokumanın başlarına geniş ajur örme ve püsküller yapılmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 87

Motif Çizim No: 329
Çarpı Motifi

KATALOG NO	: 88
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Kumaş
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 1920’li yıllar
Ebatları (En / Boy)	: 54 x 120 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Peştamal
Üretim Tipi (Cinsi)	: Peştamal
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Şavşat yöresine aittir. Siyah iplik kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü yündür. Bezayağı bağlantı ile yapılmıştır (Katalog Fotoğraf No: 88).

Dokuma peştamal olarak kullanılmaktadır. Dokuma üç parça halinde yapılmış, orta kısımlarından zikzak dikişle birleştirilmiştir. Peştamalin bel kısmında çarpana tekniği ile dokunmuş kemer bulunmaktadır. Günlük işlerde kullanılan bıçak ve iğne koymak için deriden bir parça kemerden kaytanla asılmış bulunmaktadır. Alt tarafı kırmızı kumaş parçası ile tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 88

KATALOG NO	: 89
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Kumaş
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20. yüzyıl
Ebatları (En / Boy)	: 25 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kabalağ
Üretim Tipi (Cinsi)	: Baş giysisi
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Siyah

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Şavşat yöresine aittir. Atkısı ve çözüsü yündür. İplikler boyanmamış saf yünden yapılmıştır. Bezayağı bağlantı ile dokunmuş olup, çevresi sarı kumaş parçası ile tamamlanmıştır (Katalog Fotoğraf No: 89).

Katalog Fotoğraf No: 89

KATALOG NO	: 90
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	:
Dokuma Türü	: Kumaş
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 20. yüzyıl
Ebatları (En / Boy)	: 25 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kumaş
Üretim Tipi (Cinsi)	: Masa örtüsü
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: İpek
Atkı	: İpek
Kullanılan Renkler	: Pembe, sarı, açık gri, yeşil

Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen forma sahip dokuma, Şavşat yöresine aittir. Atkısı ve çözgüsü ipektir. Pembe, sarı, açık gri, yeşil renkler kullanılmıştır. Bezayağı bağlantı ile dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 90).

Dokuma masa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Dokumanın kompozisyonu yatay şeritlerden meydana gelmektedir. Üç parça halinde dokunup, orta kısımlarından zikzak şeklinde dikilerek birleştirilmiştir.

Katalog Fotoğraf No: 90

KATALOG NO	: 91
Dokunduğu Yer (yöre)	: Şavşat
Motif Çizim No	: 315, 330
Dokuma Türü	: Kumaş
İnceleme Tarihi	: 04/09/2010
Bulunduğu Yer	: Şavşat Merkez
Dokunduğu Tarih	: 1950’li yıllar
Ebatları (En / Boy)	: 25 x 250 cm
Dokumanın Yöresel Adı	: Kuşak
Üretim Tipi (Cinsi)	: Kuşak
Dokuma Tekniği	: Bezayağı
Kullanılan Malzeme	
Çözü	: Yün
Atkı	: Yün
Kullanılan Renkler	: Sarı, kırmızı, yeşil, mavi

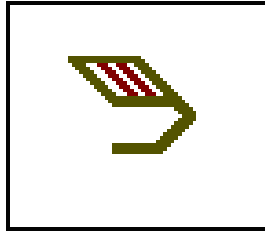
Dokumanın Tanımı:

Dikdörtgen formlu eham Şavşat yöresine aittir. Sarı, kırmızı, yeşil, mavi renkli ipliklerle yapılmıştır. Atkısı ve çözgüsü yün olan dokuma, kuşak olarak kullanılmaktadır. Motifler pamuk iplikle yapılmıştır. Doğal ve suni boya birlikte kullanılmıştır. Bezayağı bağlantı ile dokunmuştur (Katalog Fotoğraf No: 91).

Dokumanın orta sahasında sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülür. Zemin rengi sarı olup, üstünde fitil çiçeği motifi (Motif Çizim No: 315) alternatif sıralarla yerleştirilmiştir. Dokumanın kısa tarafında çiçek motifi (Motif Çizim No: 330) daha seyrek şekilde alternatif sıralarla yerleştirilmiştir. Dokuma başları saçaklarla tamamlanmıştır.

Katalog Fotoğraf No: 91

Motif Çizim No: 330
Çiçek Motifi

KARŞILAŞTIRMA ve DEĞERLENDİRME

Türk kültür ve sanatının önemli bir kolu da dokuma sanatıdır. Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Artvin yöresinde de bu sanat geçmişten günümüze kadar yaşatılmış, fakat son dönemlerde, ne yazık ki, giderek kaybolmaya yüz tutmuştur. Artvin yöresinde el dokumacılığı isimli tezimizde, Artvin yöresine ait el dokumalarıyla ilgili bilgi vererek bunları resimlerle görsel anlamda açıklamaya çalıştık.

Araştırma sahamız olan Artvin il merkezi, Yusufeli ve Şavşat ve bu ilçelere bağlı köylerde bulunan örneklerde Anadolu'nun diğer bölgelerindeki örneklerle ortak özelliklerin yanı sıra yöreye has özellikler de görülmektedir.

Malzeme ve teknik: Yörede yapılan araştırmalarda düz dokuma yaygılarda kullanılan atkı ve çözgü ipliklerinin koyun yününden elde edildiği anlaşılmaktadır. Çift bükümlü bu iplikler evlerde el eğirmesi ile, ya da fabrikalardan satın alınarak elde edilir. Yalnızca cecim tekniğinde dokunmuş eski yaygılarda keçi kılından yapılmış ipliklerin kullanıldığı görülmektedir. Artık yörede keçinin yetiştirilmemesinden dolayı günümüz dokumalarında keçi kılından elde edilmiş ipliğe rastlanmamaktadır. Daha çok koyun yünü görülür. Günümüzde çözgüde genelde pamuk iplik kullanılmaktadır. Fakat Yusufeli yöresinde yalnızca yün iplik tercih edilmektedir. Son yıllarda Artvin bölgesinde kilim yapımında kullanılan ipliğin büyük bir kısmı dışarıdan temin edilmektedir.

Araştırma sahamız olan Artvin yöresi düz dokuma örneklerinde genel olarak ilikli kilim tekniği, çok az sayıda örnekte seyrek motifli cecim tekniği görülür. Bunun yanında nadiren iliksiz kilim tekniği de görülmektedir. Yörede görülen bu teknik Osmanlı saray kilimlerinde de görülür. Erzurum / Bardız ve Kars / Sarıkamış yöresinde de bitkisel karakterli benzer kilimler dokunmaktadır. Şavşat ve Yusufeli'ne ait bir sıra yaygı örneğinde çözgü yüzlü düz bez dokuma tekniği kullanılmıştır ve bu örnekler yörede cecim ismi ile bilinmektedir. Bunların deseni boyuna yerleşmiş farklı renklerde kalın ve ince şeritlerin belli bir düzende sıralanmasıyla oluşturulmuştur. Genellikle kahverengi, siyah, ve beyaz renkler görülmektedir. Azerbaycan'da da bu teknikle yapılan dokumalara cecim denmektedir. Yünlü cecim dokumalar özellikle çuval tipli ürünlerin yapımı için kullanılmıştır. Kaytan, bağ gibi ürünlerin dokunmasında çarpana tekniği kullanılmıştır.

Araştırma sahamız Artvin’de düz dokuma yaygıların yanında bir de mekikli dokumalardan olan ehram (ihram) ve keci-leçek dokumalar ele alınmıştır. Günümüze sadece ehram dokumacılığı hakkında bilgiler ve tarihi çok da eskiye dayanmayan ehram örnekleri ulaşmıştır ki, bunlar da Yusufeli yöresine ait ürünlerdir. Ehram (ihram), Anadolu’da kadınların dışarı çıkarken üzerlerine örttükleri doğal renkli yünlerden genellikle bezayağı bağlantıyla dokunmuş dikdörtgen biçimli örtü kumaşdır. Anadolu’nun Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bugün de dokunan ve kullanılan ehram, Osmanlılar döneminde car, çarşaf ve feracenin yanı sıra kadın giyiminde görülür. Ehramlar da carlar gibi uzun kenarı insan boyunu aşacak şekilde iki kanat halinde dokunur ve daha sonra kenarları dikilerek kullanılırdı. Çok önceleri Yusufeli yöresinde başörtüsü ve duvak örtüsü olarak kullanılan ehram dokumalar, günümüzde perde, sehpa örtüsü, masa örtüsü gibi dekoratif amaçlı kullanılmaktadır.

Yusufeli ilçesinde yapılan mekikli el dokumalarından biri bu yörede dokunma tarihi çok fazla olmayan, dokuma tekniği açısından Rize bezinden pek farklı olmayan "keci-leçek" bezi olarak adlandırılan kumaştır. Ehram dokumacılığının ham maddesinin bulunmasının zorluğu sebebiyle böyle bir değişime gidilmesi zorunluluğu doğmuştur. Bu kumaşlar, mekikli dokuma temel bağlantılarından bezayağı bağlantı kullanılarak dokunmaktadır. Keci-leçek dokumalarında ajur örgüler de sık görülür. Genellikle bu dokuma örnekleri dekoratif amaçla kullanılmaktalar.

Ehram dokumacılığında kullanılan yünlü iplik önceleri geleneksel yöntemle üretilmekteydi. Ehram dokumacılığında eskiden yünlü, pamuklu ve ipekli, günümüzde ise desenlerin oluşturulmasında ipek yerine orlon iplikler kullanılmaktadır. Ehramın çözümsü için pamuk ve orlon iplikler, atkısı için doğal renklerde yünlü iplikler, motiflerde beyaz ve renkli yünlü, pamuklu ve orlon iplikler tercih edilir. Günümüzde Artvin yöresinde ehram yapımında kullanılan ipliğin büyük bir kısmı Bursa ve İstanbul’dan temin edilmektedir.

Keci-leçek dokumalarında ise kara kendir, beyaz kendir, keten iplik, pamuk iplik, floş iplik, simler ve renkli mercerize iplikler kullanılmaktadır. Bu ipliklerin de hazır olarak satın alındığı tespit edilmiştir.

Yörede ister düz dokuma yaygılar, isterse de ehram için elle yün iplik yapımında tarak, teşi veya iğ, çırık gibi aletler kullanılmaktadır. Çırık hem de ipliklerin

dokumaya hazırlanma aşamasında kullanılır. Düz dokuma yaygıların yapımı sırasında yumak yapmak için "gülcan", çeşitli desen ipliklerinin üzerine sarılması ve dokuma sırasında kullanılması için verep" olarak adlandırılan özel ağaç mekikler, dokuma sırasında atkılarını sıkıştırmak için ise "kirkir" denilen alet kullanılmaktadır. Çözgü, çözgü aletinde Çözgü dolabı hazırlanmaktadır. Artvin Yöresinde kilim ve cicim dokumacılığında sarma tezgâh tipi kullanılmaktadır.

Ehram dokumacılığı için üretilen yün iplikler eğirildikten sonra dokumaya kadar birkaç aşamadan oluşan hazırlığa tabi tutulmuşlardır. Çözgü ipliklerinin dayanıklılığını artırmak ve üzerinin daha pürüzsüz olmasını sağlamak amacı ile onları haşillanmışlardır. Haşillamadan sonra ipliklerin bobinlere sarılma işi çıkırıkla veya özel bir bobin sarma aparatı ile gerçekleştirilmektedir. Haşillanmış çözgü iplikleri bobinlere sarıldıktan sonra uzatma (çözgü) hazırlanırdı. Günümüzde Yusufeli ehram dokumalarında çözgü iplikleri pamuktan olup, dışarıdan bobine sarılmış şekilde temin edilmektedir. Keci-leçek bezi için tercih edilen iplikler de (kendir, keten, pamuk vs.) dışarıdan bobinlere sarılmış şekilde alınmaktadır. Yusufeli yöresinde mekikli dokumalarda kullanılan ipliğin büyük bir kısmı Rize'den temin edilmektedir.

Çözgü hazırlamak için çözgü dolabı kullanılmaktadır. Atkı iplikleri masuralara çıkırıkla sarılmaktadır. Yörede ehram dokumacılığında genelde küçük silindirik biçimli masuralar, keci-leçek kumaşı için ise konik ağaç masuralar kullanılmaktadır. Dokuma sırasında atkı ipliklerini atmak için ağaçtan ve boynuzdan yapılmış mekikler kullanılır. Yusufeli'nde kullanılan kamçısız ehram dokuma tezgâhına "kuy" denilmektedir. Bu ehram tezgâhlarının bütün parçaları gürgen ağacından yapılmaktadır. Yörede keci-leçek bezi de ahşap kamçılı el tezgâhlarında dokunmaktadır.

Kompozisyon Özellikleri: İnceleme sahamız Artvin yöresi düz dokumalarında seccade tipi türler, yatay ve dikey eksenli türler, sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş türler, madalyonlu türler, cami tasvirli türler, dikey eksen boyunca altıgenlerin ve araların baklavalarla doldurulduğu türler ve karelere bölünmüş türleri tespit edilmiştir. Seccade veya namazlık türündeki dokumaların tek mihraplı, üç mihraplı, dört mihraplı, altı mihraplı türleri görülmektedir. Geometrik ve bitkisel motifler kullanılmıştır. Genellikle mihrap içinde hayatağacı, vazoda çiçek ve cami tasvir edilmiştir. Hayat ağacının dallarında çiçek ve yapraklar üsluplaştırılmıştır. Bordürlerde yine dallar

üzerinde yapraklar ve çiçekler stilize edilmiştir. Bunun yanında yıldız, canavar ayağı ve baklava motifleri de sıkça görülmektedir. Yöredeki bazı kilimlerin zemininde ve bordür kısmında dokunduğu yılın tarihi yer almaktadır (Katalog fotoğraf no: 2).

Seccade türü düz dokumalarda mihraplı kompozisyonu Anadolu'nun halı ve kilim merkezlerinde görmemiz mümkündür.

Karş. Foto. No: 1. Şavşat Şalcı Köy Camii. **Karş. Foto. No: 2.** Erzurum-Oltu- Aslanpaşa Camii (A. Aslıhan Ergüder, s. 131).

Şavşat Şalcı Köy Camiinde bulunan bu örneğe (Karş. Foto. No: 1) benzer diğer bir dokuma örneği de, Erzurum- Oltu- Aslanpaşa Camiinde (Karş. Foto. No: 2) tespit edilmiştir (A.A.Ergüder, Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar, Ankara 2007, s.131). Artvin yöresinde bulunan tek mihraplı namazlık, ilikli kilim tekniğinde dokunmuştur. Bordür kısımlarında dallar üzerinde yaprak motifleri sıralanmış olup, aralarında çiçek motifleri ve hayatağacı motifleri görülmektedir. Erzurum kiliminde ağırlıklı olarak geometrik motifler hakim olup, kullanılan renklerin de daha koyu olduğu görülmektedir. Tespit edilen dokumayla teknik ve kompozisyon bakımından benzerlik göstermektedir.

Araştırma sahamız Artvin yöresinde dokunan düz dokuma yaygıların diğer bir çeşidi de cami tasvirli kilimlerdir. Yatay eksenli kompozisyonda orta saha üzerinde cami tasviri, yukarı doğru yükselen minareler görülmektedir. Bordürler daha çok yıldız, baklava dilimi ve çiçek motifleriyle çevrelenmiştir. Genellikle kırmızı, turuncu, yeşil, mavi, pembe renklerin hakim olduğu görülür (Katalog fotoğraf no: 28). Şavşat ilçesinin Düzenli köyü ve Yavuz köyünde bu kompozisyon türü yaygındır.

Şavşat Düzenli köyünde bulunan bu örneğe (Karş. Foto. No: 3) benzer diğer bir örnek de Erzurum -Olur-Olgun Köyünde (Karş. Foto. No: 4) tespit edilmiştir (A.A. Ergüder, Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar, Ankara 2007, s. 315)

Karş. Foto. No: 3. Camili kilim. Şavşat Düzenli (Soporo) Köyü.

Karş. Foto. No: 4. Camili Kilim. Erzurum -Olur-Olgun Köyü.
(A.A. Ergüder, s.315).

Her iki dokuma ilikli-iliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur. Yatay eksenli kompozisyonda geometrik ve bitkisel motifler kullanılmıştır. Orta sahaları üzerinde cami tasvir edilmiştir. Yukarı doğru yükselen minareler hilal şeklindeki motifle.

Artvin Yöresi kilimlerinde dokumanın orta sahası boyunca her iki tarafında tarak motifi bulunan şeritle iki kısma bölünmüş ve bu kısımlar da her biri zeminin renk değişimi aracılığı ile karelere ayrılmış bir kompozisyon çeşidi görülmektedir. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiş bulunmaktadır. İlikli kilim tekniğinde yapılmış olan bu kompozisyonda tarak, yıldız, bukağı / im, küpe, çengel / çakmak, göz, bukağı, şeker, aşk ve birleşim, muska / nazarlık, çengelli baklava, kurtağzı, koçboynuzu motifleri görülmektedir (Katalog fotoğraf no: 52). Bordürlerde ise, göz ve koçboynuzu motiflerine yer verilmiştir.

Artvin'de bulunan bu örneğin (Karş. Foto. No: 5) benzerleri Erzurum-Oltu-Arslanpaşa Camii'nde (Karş. Foto. No: 6), Kars- Sarıkamış-Balantaş (Karş. Foto. No: 7) yörelerinde tespit edilmiştir (A.A. Ergüder, s. 271, H. Kaynatan, Yüksek Lisans Tezi, s. 237). Örnekler dizaynları, motifleri ve teknik açıdan benzerlik göstermektedirler. Ardahan kiliminde ağırlıklı olarak kırmızı renk hakim olup, kullanılan renklerin de daha koyu olduğu görülmektedir.

Karş. Foto. No: 5. Kilim. Artvin Halk Eğitim Merkezi.

Karş. Foto. No: 6. Kilim. Erzurum-Oltu- Arslanpaşa Camii. (A.A. Ergüder, s. 271).

Karş. Foto. No: 7. Kilim. Kars- Sarıkamış- Balabantaş Köyü
(H. Kaynatan, s. 237).

Yörede geometrik kilimlerin yanı sıra bitkisel desenli kilimler de yer alır. Gül motiflerinin siyah zemin üzerinde yerleştirilmesiyle oluşturulan kompozisyonlar da mevcuttur. Bu örneklerden birinde sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş kompozisyon, Bardız kilimi özelliği göstermektedir. Bardız kilimlerinde bitkisel, ve sembolik motifler kullanılmaktadır. Dokumanın sökülmemesi için, bir sıra zincir örgüsü veya atkı atılarak dokumanın başı sıkıştırılır. Sonra "tapestry" denilen atkıların aynı çözgüden geri dönmesi ile iliklerin yok edilmesi tekniği uygulanır. Böylece dokuma sırasında dikey eksen sınırlarında çift gruplar halinde birbirinden ayrılan çözgülerin birbirine bağlanması sağlanmış olur.

Şavşat / Şalcı Köyünde tespit ettiğimiz, sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş kompozisyonda, siyah zemin üzerinde gül motifinin yerleştirildiği ve çevresinin şeker motifi ile çevrelendiği görülmektedir (Katalog Fotoğraf No: 38). İliksiz kilim tekniği uygulanmış olan dokumada, kırmızı, sarı, yeşil renkler kullanılmıştır.

Karş. Foto. No: 8. Kilim. Artvin-Şavşat- Şalcı Köyü.

Karş. Foto. No: 9. Kilim. Erzurum-Oltu-Dokuz Değirmen Köyü. (A.A. Ergüder, s. 385).

Şavşat-Şalcı Köyünde bulunan bu örnek (Karş. Foto. No: 8), dokuma tekniği, motif ve renk bakımından Erzurum Bardız (Karş. Foto. No: 9) kilimleriyle benzer özellik göstermektedir (A.A.Ergüder, s. 385). İliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur. Kompozisyon açısından, güllerin sonsuzluk prensibi içerisinde dizilişi bakımından benzerlik görülmektedir. Fakat Artvin yöresinde bulunan dokuma bordürsüz olup, çevresi şeker motifiyle çevrelenmiştir. Erzurum yöresindeki tespit edilen kilim ise geniş bir bordüre sahiptir.

Şavşat Şalcı Köyü Camiinde tespit edilen diğer düz dokuma geometrik karakterlidir. Bu dokumada dikey eksenli kompozisyon, ejder ve bereket motiflerinin üst üste zikzak şeklinde sıralanmasıyla oluşturulmuştur. Geometrik motifler hâkimdir. Yolluk olarak kullanılmaktadır. İlikli kilim tekniğinde dokunmuş olup, beyaz, siyah, kırmızı, sarı, eflatun, mavi, turuncu renkler kullanılmıştır (Katalog Fotoğraf No: 35). Bayburt dokumaları ile benzerlik göstermektedir.

Şavşat Şalcı Köyü Camiinde bulunan bu örneğe (Karş. Foto. No: 10) benzer diğer bir dokuma örneği de Bayburt Ketenci Camiinde (Karş. Foto. No: 11) tespit edilmiştir (A. Aslıhan Ergüder, s.347). Bu iki dokuma teknik, kompozisyon ve motif bakımından benzerlik göstermektedir . Bayburt kiliminde kullanılan renkler daha koyu olup, kilim bordüre sahiptir.

Karş. Foto. No: 10. Kilim. Şavşat Şalcı Köyü Camii.

Karş. Foto. No: 11. Kilim. Bayburt Ketenci Camii (A. Aslıhan Ergüder, s.347).

Sonsuzluk prensibi içinde gelişen bazı kompozisyonlarda motiflerin kilim zemininde düz sıralarla ve verev şekilde sıralandıkları görülür. Örneklerde bordürlü veya bordürsüz bir düzenleme dikkat çeker. İlikli kilim tekniğinde dokunan bu kompozisyonda bordür suyolu ve tarak motifleriyle çevrelenir (Katalog. Fotoğraf No: 36, 37, 38, 43, 44). Anadolu'nun hemen her yöresinde bu düzenlemeye rastlamak mümkündür. Erzurum, Bayburt, Kars, Konya vs. bölgelerinde rastlanmaktadır.

Artvin yöresinde mekikli dokumalardan ehramın düz ve desenli olmak üzere iki türü vardır. Düzleri el eğirmesi yün ipliğinden bezayağı bağlantıyla dokunur. Çözü ve atkı iplikleri tek katlı olmasına rağmen, fazla bükümlü olması nedeniyle kumaş, bürümcü gibi kıvrımlı bir görünüme sahiptir. Düz ehramların yalnızca kenarlarında pamuk ipliğinden 1-1.5 cm'lik şeritler vardır. Desenli ehramlarda zemin bağlantı yine bez ayağıdır. Dikey eksenli ve sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş kompozisyonlar görülür.

Sonsuzluk prensibi içinde gelişen kompozisyonda motiflerin düz veya alternatif şekilde sıralandığı görülür. Bordürlü ve bordürsüz örnekler dikkat çeker. Orta sahanın çevresi parmak veya salkım motifleriyle çevrelenir. Bezayağı tekniğinde yapılan bu kompozisyon türünde pamuk iplik kullanılır. Dokumalar genellikle iki parça halinde dokunduktan sonra orta kısmından zikzak dikişle birleştirilir. Dokumanın başları saçak veya püsküllerle tamamlanır (Katalog Fotoğraf No: 74).

Artvin ve Yusufeli’nde bu tip ehram örneklerine sıkça rastlamaktayız. Bu örneklerden birinde dokumanın atkısı yün, çözüğü pamuktur. Motifler pamuk iplikle yapılmıştır. Dokumanın zemin rengi beyaz olup, üstünde beyaz renkte para motifleri alternatif sıralarla yerleştirilmiştir. Uzun tarafı beyaz renkte parmak motifleri ile çevrelenmiştir. İçte doğru belli aralıklarla salkım motifi bulunmaktadır. Kısa tarafta ise iki alternatif sıra halinde salkım motifleri sıralanmıştır. Kısa kenarlar saçaklarla tamamlanmıştır (Karş. Fotoğraf No: 12).

Karş. Foto. No: 12. Ehram. Yusufeli

Karş. Foto. No: 13. Ehram. Erzurum.

Yusufeli yöresinde bulunan bu örnekte (Karş. Foto. No: 12) sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyon görülmektedir. Çözüğü pamuk, atkısı yün olan bu dokuma Erzurum’da tespit edilen ehramdan (Karş. Foto. No: 13) farklılık göstermektedir. Bu iki dokuma kompozisyon, motif, renk ve kullanılan malzeme

bakımından farklıdır. Erzurum’da tespit edilen ehramın zemini baklava dilimlerine bölünmüş olup, merkezine motif yerleştirilmiştir. Dokumada kullanılan iplik, hakiki koyun yünüdür. Yalnızca kullanım açısından benzerlik göstermektedirler. Her iki örnek masa örtüsü olarak kullanılmaktadır.

Dikey eksenli bir kompozisyon çeşidinde ise motiflerin düz sıra şeklinde sıralandığı görülür. Bordürlü ve bordürsüz örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde orta sahanın çevresi parmak veya salkım motifleriyle çevrelenmiş olurken, bazılarında motif bulunmamaktadır. Bez ayağı tekniğinde yapılmış olan bu kompozisyon türünde, pamuk ipliği kullanılır. Dokumalar genellikle iki parça halinde dokunduktan sonra orta kısmından zikzak dikişle birleştirilir (Katalog Fotoğraf No: 75, 77).

Artvin’de bulunan bu tip kompozisyona sahip ehrama (Karş. Foto. No: 14) benzer diğer bir dokuma örneği de Bayburt’ta tespit edilmiştir (Karş. Foto. No: 15). Artvin örneğinde dikey eksenli kompozisyonun zemin rengi beyaz olup, üzerinde farklı renklerde hanımeli motifleri belirli aralıklarla sıralanmıştır. Beyaz, kırmızı, turuncu, eflatun, mavi, pembe renkli ipliklerle dokunmuştur. Atkısı ve çözgüsü pamuk olan dokuma, masa örtüsü olarak kullanılmaktadır. Motiflerde pamuk ve orlon iplikler kullanılmıştır. Bezayağı tekniğiyle dokunmuştur. Dokuma iki parça halinde dokunup, orta kısmından zikzak dikişle birleştirilmiştir. Uzun kenarlar saçaklarla tamamlanmıştır

Karş. Foto. No: 14. Ehram. Artvin.

Karş. Foto. No: 15. Ehram. Bayburt.

Bayburt örneği motif ve kullanılan malzeme bakımından farklılık arz etmektedir. Bayburt’ta tespit edilen ehramda kullanılan iplik hakiki koyun yünü olup, daha koyu

kahverengi, kırmızı, mavi renkler hakimdir. Yalnızca kompozisyon düzeni ve teknik açıdan benzerlik göstermektedir. Bu iki örnek kullanım açısından da farklılık göstermektedir. Bayburt'ta bulunan bu örnekler başörtüsü olarak kullanılırken, günümüzde Artvin yöresinde dekoratif amaçlı kullanılmaktadır.

Artvin ilinin Yusufeli ilçesinde yapılan keci-leçek dokumanın düz ve desenli olmak üzere iki türü vardır. Desenli dokumalarda zemin örgüsü yine bezayağıdır ve bezayağı zemin üzerinde ajur örgü görülmektedir. Dikey eksenli ve sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş kompozisyonlar görülmektedir. Bir diğer kompozisyon çeşidinde ise bezayağı dokumanın yüzeyi yatay şeritlerden oluşmaktadır. Bazı örneklerinde şeritler arasında ajur örgü görülmektedir.

Artvin'in ilçesi olan Yusufeli Yöresinde, bezayağı dokuma üzerinde yatay şeritli örneklere sıkça rastlamaktayız. İncelediğimiz bir örnekte, dokuma yatay şeritlerden oluşmakta olup, kısa kenarlarında suyolu motifi yerleştirilmiştir. Beyaz, sarı, kahverengi renkler kullanılmıştır. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. Motiflerde merserize iplik kullanılmıştır. Yalnızca bezayağı tekniği kullanılmıştır (Katalog Fotoğraf No: 78). Sehpa örtüsü olarak kullanılmaktadır.

Yusufeli yöresinde bulunan bu örneğe (Karş. Foto. No: 16) benzer diğer bir dokuma örneği de Rize'de tespit edilmiştir (Karş. Foto. No: 17). Rize'de tespit edilen kumaşta yatay eksenli kompozisyonun zemin rengi beyaz olup, yatay geniş ve ince şeritlerden oluşmaktadır. Şeritlerin arasında suyolu motifi görülmektedir. Motiflerde merserize iplik kullanılmıştır. Bu iki dokuma kompozisyon, motif, kullanılan malzeme bakımından benzerlik göstermektedir. Kullanım amaçları farklıdır. Rize bezi gömleklik kumaş olarak, keci-leçek ise sehpa örtüsü olarak dokunmuştur.

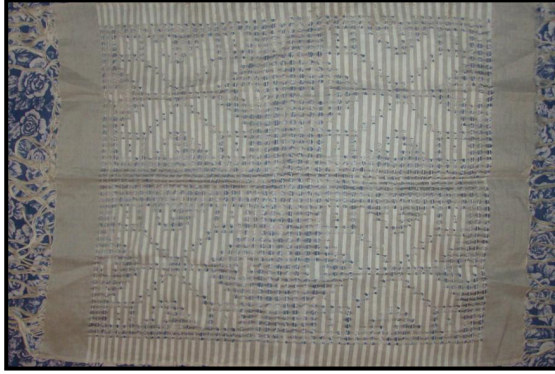
Yusufeli Yöresinde bezayağı dokuma üzerinde ajur örgülü örneklere sık sık rastlamaktayız. Bu örneklerden birinde orta sahanın zemin rengi beyaz olup, ajur örgü uygulanmıştır. Orta saha iki sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında sekiz köşeli yıldız motifi yerleştirilmiştir. Orta sahayı çevreleyen bordür kısmında bezayağı tekniği kullanılmış olup, iki tarafında beyaz renkli ince şeritler görülmektedir. Atkısı ve çözgüsü pamuktur. (Katalog Fotoğraf No: 82).

Karş. Foto. No: 16. Keci- Leçek. Yusufeli.

Karş. Foto. No: 17. Bez. Rize.

Karş. Foto. No: 18. Keci- leçek. Yusufeli.

Karş. Foto. No: 19. Bez. Rize.

Yusufeli’nde bulunan bu örneğe (Karş. Foto. No: 18) benzer diğer bir dokuma örneği de (Karş. Foto. No: 19) Rize’de tespit edilmiştir. Her iki dokumada pamuk iplik kullanılmıştır. Orta saha zeminleri ajur örgü olup, üzerine motif yerleştirilmiştir. Orta sahayı çevreleyen bordür kısmında bez ayağı tekniği kullanılmış olup, iki tarafında beyaz renkli ince şeritler görülmektedir. Yusufeli Yöresindeki sehpa örtüsü olarak kullanılan dokumanın orta saha zemini üzerinde sekiz köşeli yıldız, Rize Yöresindeki

perdelik kumaş olarak kullanılan dokumanın orta saha zemininde ise zikzak motifi yerleştirilmiştir.

Motif: Dokumaların teknik ve kompozisyon özelliklerinin yanında önemli bir husus da motif özellikleridir. Artvin yöresi el dokumalarında görülen motifler ile diğer Anadolu düz dokumalarındaki motifler arasında büyük benzerlik vardır.

Motif özelliği el dokumalarında çok zengindir. Yörede farklı motifler tespit edilmiştir. Bu motifler yan yana, üst üste, verev, diyagonal ve bütün yüzeye yaygın olarak yerleştirilmiştir. Dokumanın üzerinde genellikle birden çok motif kullanılmıştır. Motiflerde dokumacılık sanatının teknik özelliğinden dolayı geometrik, sembolik, hayvansal, bitkisel, damga / imler ve yazı tipi motifi yoğun olarak kullanılmıştır. Artvin yöresinde en çok kullanılan motifler olarak elibeline, koçboynuzu, bereket, pıtrak, yıldız, kurtağzı, bukağı, muska, ejderha, muska, el / parmak, /tarak, suyolu, küpe, saçbağı, kuş, göz vs. motifleri kaydedebiliriz. Yörede verilen ismine göre motifler, çeşitli duygu, düşünce, olay ve olguları anlatmaktadır (sıçandışi, şeker, pıtrak, kargaburnu, çarklı, galata alacası vb.). Yapılan kilimler kullanılan motiflere göre galata alacası, kars göbeği, suloban göbeği, sıyrıpli, yedibela, halı alacası, kargaburunlu kilim gibi isimler almaktadır.

Kilim üzerindeki bir motif bölgelere göre değişik anlam taşıyabilir. Dokunan kilimler motif veya desenlerine göre isimlendirilirler. Kilimler üzerindeki imler, madalyonlar, bitkisel veya geometrik motifler kilimlerin tanınmasında büyük önem taşırlar. Örneğin araştırma sahamızda tespit edilen Artvin yöresine ait dokumada orta saha tek sıra halinde karelere bölünmüştür. Her bir karenin ortasında ejder motifi yerleştirilmiş olup, motifin ortasında sekiz köşeli yıldız yerleştirilmiştir (Bkz. A. Ergüder, Kars yöresi düz dokumaları).

Cicim dokumaların deseni enine ve boyuna yerleşmiş farklı renklerde kalın ve ince şeritlerin belli bir düzenle sıralanmasıyla oluşturulmuştur. Bazı şeritlerin üzerinde seyrek motifli cicim tekniği kullanılmıştır.

Artvin mekikli dokumalarından olan ehramda kullanılan motifler geometrik ve bitkiseldir. Yörede en çok salkım (hanımeli), başak, para, parmak, göz, zikzak vs. motifler kullanılmaktadır. Keci-leçek dokumalarda ise suyolu, göz, pıtrak, sekiz köşeli

yıldız, gül, baklava dilimi, karı boşatan / gelin boğan / gelin ağlatan, ok, damalı, çarpı, çiçek motifleri görülmektedir.

Renk: Artvin yöresinde doğal boyalar kullanılarak renklerin elde edilmesi, 20–25 yıl öncesine kadar yapılırken, günümüzde çok az rastlamaktayız. Eskiden beri doğal boya renklerinin bitkilerin kök, kabuk, yaprak, çiçek kısımlarından ve topraktan elde edildiği bilinmektedir. Kimya sanayisindeki ilerlemelerden sonra doğal boyaların yerini sentetik boyalar almaya başlamıştır. Günümüzde kalitesi düşük kimyasal boylarla yapılan kilimler daha fazla yer almaktadır. Fakat bazı köylerde orijinal boyacılığın devam ettiği de görülmektedir.

Artvin’de boyama doğal boylarla yapıldığı gibi, sentetik boyların doğal boylarla karışımı, ya da sadece sentetik boylarla da yapılmaktadır. Yörede doğal boya olarak yeşil ceviz kabuğu ve yaprağı, nar kabuğu, sarıpatatya, soğan kabuğu, nane, kök boya, çivit otu gibi bitkisel boyların yanında toprak boylar da kullanılmaktadır. Örneğin, Şavşat ilçesinde dokunan kilimlerde zemin genellikle siyah renkte olup, yeşil cevizin kabuğu veya toprak boya kullanılarak boyanmış iplikler kullanılmakta idi.

Artvin Yöresi kilim dokumalarında orta sahanın koyu ve açık (siyah, bordo, beyaz, kırmızı) zemin renkleri üzerinde sentetik boyların kullanılmasıyla çok canlı, parlak çeşitli renklerin kullanıldığı görülmektedir. Bu renkler siyah, beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil, mavi, sarı, lacivert, kahverengi, mordur. Özellikle Şavşat Yöresindeki kilim dokumalarda daha açık ve canlı renkler (kırmızı, mor, turuncu, yeşil, mavi, sarı) kullanılmaktadır. Artvin merkezde dokunan kilimlerde ise daha çok kahverengi, beyaz, sarı, yeşil renkler hakimdir. Beyaz, kahverengi, siyah, renkli yünler saf olarak kullanılır. Doğal boya ile suni boya birlikte kullanılmıştır.

Mekikli dokumalarda yün ve pamuğun doğal renkleri (kahverengi, siyah, beyaz) kullanılmaktadır. Ehram dokumalarda ağırlıklı renkler kırmızı, yeşil, lacivert, turuncu, yeşil renkler olup, pembe, kahverengi, mavi, mor renkler daha az kullanılmaktadır. Keci-leçek dokumalarda ise sarı, kahverengi, mor, mavi, kırmızı, yeşil, pembe, mavi renkler kullanılmaktadır. Daha çok pembe, yeşil ve mavi renkler görülmektedir.

SONUÇ

Türk kültür ve sanatının önemli bir kolu da dokuma sanatıdır. Artvin yöresinde el dokumacılığı isimli tezimizde, Artvin yöresinin Yusufeli ve Şavşat ilçelerinde yapılan araştırmada ait el dokumalarıyla ilgili bilgi vererek bunları resimlerle görsel anlamda açıklamaya çalıştık. Önsözümüzde de belirttiğimiz gibi günümüzde hala yaşayan ve üretimi devam eden örnekler mevcut olup, bu örneklere Artvin yöresinde de rastlanmaktadır ve bu dokumaları ayrıntılı bir biçimde tanıtan araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle geçmişten günümüze kadar gelen Artvin el dokumalarını incelemeyi ve tanıtmayı amaçladık.

Araştırma sahamız olan Artvin yöresi el dokumacılığı konu çalışmada Artvin iline bağlı Şavşat ve Yusufeli ilçelerinde kumaş ve düz dokumalar ele alınmıştır. Geometrik ve bitkisel motiflerin ağırlıklı olarak kullanıldığı yöre dokumalarında hayvan figürleri ve damga/imler de görülmektedir. Yöre dokumalarında dokuma tekniklerine göre yöresel isimler de kullanılmaktadır.

Artvin yöresi kilimleri kullanım alanlarına göre; Yastık killimler, divan-yer yaygısı kilimler, yük örtüsü kilimler, killim seccadeler olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

Artvin yöresi el dokumaları kompozisyon, motif ve renk açısından Anadolu ve Orta Asya'da görülen örneklerle benzerlik göstermektedir. Düz dokuma yaygıların asıl malzemesi yündür, fakat günümüzde çözüde pamuk iplikler yaygın olarak kullanılmaktadır.

Artvin yöresi düz dokumalarında tek mihraplı, üç mihraplı, dört mihraplı, altı mihraplı (seccade tipi) türler, yatay ve dikey eksenli türler, sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş türler, madalyonlu türler, cami tasvirli türler, dikey eksen boyunca altıgenlerin ve araların baklavalarla doldurulduğu türler ve karelere bölünmüş türler görülmektedir. Artvin yöresi düz dokumalarında görülen kompozisyonları; Ardahan, Bayburt, Erzurum, Kars gibi pek çok yerde görmemiz mümkündür. Artvin ve çevresinde bordürlü ve bordürsüz kilimler görülmekte olup, bordürlü kilimler ağırlıktadır.

Artvin yöresi düz dokumalarında kullanılan motifleri figürlü (insan, hayvan) motifler, geometrik motifler, bitkisel (çiçekler, dallar, yapraklar, dal uzantıları, meyveler, ağaçlar) motifler ve damga/imler olarak sıralayabiliriz. Yörede en çok koçboynuzu, elibelinde, hayat ağacı, pıtrak, bukağı, ejder, im, tarak, suyolu, göz, muska-nazarlık, küpe, yıldız gibi motifler görülmektedir.

Araştırma sahamız olan Artvin yöresine ait mekikli dokumalar olarak ehram ve keci-leçek kumaşları incelenerek, dokuma teknikleri ve motifler ele alınmıştır. Artvin yöresi ehram kumaşı kullanım alanlarına göre; yatak örtüsü, masa ve sehpa örtüsü, başörtüsü, gelinlik kumaşları olarak dekoratif amaçlı kullanılmaktadır. Ehram dokumacılığında eskiden yün, pamuk ve ipek, günümüzde ise motiflerde ipek yerine orlon iplikler kullanılmaktadır. Motiflerde beyaz ve renkli yünlü, pamuklu ve orlon iplikler tercih edilir. Artvin yöresi keci-leçek kumaşı kullanım alanlarına göre; yatak örtüsü, sehpa örtüsü, perdelik kumaşlar üretilmektedir. Keci-leçek dokumalarda kullanılan ipliklerin hazır olarak satın alındığı tespit edilmiştir.

Artvin Yöresi ehram kumaşlarında yatay eksenli türler, ince-kalın şeritlere bölünmüş türler, sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş türler görülmektedir. Artvin ehram dokumalarında görülen kompozisyonları Bayburt ve Erzurum'da da görmemiz mümkündür. Keçi-leçek kumaşlarında ise dikey eksenli türler, yatay eksenli türler, kareli türler, ince-kalın şeritlere bölünmüş türler, sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş türleri görmemiz mümkündür. Keçi-leçek kumaşlarında görülen kompozisyonlara Rize yöresinde de rastlamaktayız.

Ehram dokumalarında kullanılan motifler geometrik ve bitkiseldir. Yörede en çok salkım (hanımeli), başak, para, parmak, göz, zikzak vs. motifler kullanılmaktadır. Keci-leçek dokumalarda ise suyolu, göz, şeker, pıtrak, sekiz köşeli yıldız, gül, baklava dilimi, karı boşatan / gelin boğan / gelin ağlatan, ok, damalı, çarpı, çiçek motifleri görülmektedir.

Günümüzde teknolojinin gelişip hızla ilerlemesi Türk dokuma sanatında olumsuz etki yaratmıştır ve bunun sonucunda el sanatlarımız yozlaşmaya maruz kalmıştır. Bu nedenle bu sanatın tekrar canlandırılması, yeni kuşaklara tanıtılması için gerekli teşviklerin yapılmalı olduğu inancındayız.

KAYNAKÇA

- Acar, B., *Kilim, Cicim, Zili, Sumak, Türk Düz Dokuma Yaygıları*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1982.
- Aytaç, A., “ Karapınar Tülü Dokumalarında Yanış”, *Karapınar Sempozyumu*, Konya 2000.
- Aytaç, Ç., *El Dokumacılığı*, İstanbul 1982.
- B. Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Cilt:V, Ankara 1978.
- Biröl, İ.A., Derman, Ç., *Türk Tezyini Sanatlarında Motifler*, İstanbul 2008.
- Çelik, Adem, *Erzurum’da Efram*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1997.
- Deniz, B., *Anadolu-Türk Dokuma Sanatında Cicim*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2001.
- Deniz, B., *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Ankara 1998.
- Deniz, B., Ed. G. Eren, *Osmanlı Dönemi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, Cilt: 11, Ankara 1999.
- Deniz, B., *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygılar*, AKM Yayınları, Ankara 2000.
- Deniz, B., *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygılar*, İzmir 2000.
- Durul, Y., “Anadolu Kilimlerinin Teşhisi ve İmler”, *I. Milletlerarası Türk Folklor Sem. Bil.*, 8-14 Ekim Ankara 1974.
- Durul, Y., *Yörük Kilimleri, Niğde Yöresi*, Akbank’ın 30. Yılı için Bir Kültür Hizmeti, İstanbul 1977.
- Erbek, G., “ Hayat Ağacı Motifi”, *Antika*, Yıl:2, Sayı:16, (Temmuz 1986).
- Erbek, M., *Çatalhöyük’ten Günümüze Anadolu Motifleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2002.
- Ergüder, A. Aslıhan, *Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar*, Ankara 2007.
- Genç, R., “Türklerde Dokuma ve Yaygı işleri”, *Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Atatürk Kültür Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998.

- Gökbuget, M., “Anadolu’da Göz ve Nazar Geleneği ve Bununla İlgili Pratiklerin Dokumalarda Uygulanması”, *I. Uluslar arası El Sanatları Sempozyumu*, İzmir 1984.
- Görgünay, N., “Anadolu’da Cecim Çeşitleri”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. V, Maddi Kültür, Ankara 1987.
- Görgünay-Kırzioğlu, N., *Altaylar’dan Tunaboyu’na Türk Dünyası’nda Ortak Yanışlar (Motifler)/ Halılar, Benzeri Dokumalar, Giysiler, Mimari Eserler ile Değişik Eşya ve Paralarda*, Türk Tarih Kurumu basımevi, Ankara 2001.
- İmer, Z., *Dokuma Tekniği II*, Türkiye Sistem Ofset, Ankara 1986.
- İmer, Zahide, *Dokuma Tekniği*, Ankara 1987.
- Karahan, R., *Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üni., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Karamağaralı, M., “Türk Folklorunda Kurt Üzerine”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Cilt:V, Ankara 1987.
- Kerimov, L., *Azerbaydjanskiy kovyor I-III*, Gyandjlik, Cilt: III, Baku 1983.
- Kırzioğlu, N., *Doğu Yöresi Halıları*, Ankara 1978.
- Ö. Salman, “Türk Sanatının Gerçek Dışı Varlık Motifleri”, *İlgi*, 1998.
- Ögel, B., *Türk Kültür Tarihine Giriş I-IX*, (4. Baskı), Cilt:III, Ankara 2000.
- Öney, G., “Artuklu Devrinden Bir Hayat Ağacı Kabartması Hakkında“, *Vakıflar 7*, İstanbul 1968.
- Parlak, T., Ergüder, A. A, *Bardız Kilimleri*, Erzurum 2010.
- Safi, P., T.C., *Artvin: Göğe Komşu Topraklar*, Ankara 2007.
- Salman, F., *Türk Kumaş Sanatında Görülen Geleneksel Kumaş Çeşitlerimiz*, *Sanat*, Sayı: 6, 2004.
- Sürür, A., “Ege Yöresi Örneğinde Dokuma El Sanatlarının Bugünkü Konumu ve Örneklerle Kullanımı”, *II. Milletlerarası Folklor Kongresi Bildirileri*, Cilt:V, Maddi Kültür, 1982.
- Sürür, A., “Geleneksel El Sanatlarında Mitolojik İzler”, *Türk Dünyası Kültür ve Sanat Sempozyumu*, Isparta 2000.
- Sürür, A., “Türk Tekstil Sanatlarında Kuş Motifi”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, (s. 203), Cilt: V, 1992.

Tarcan, H., *Tarihin Başladığı Ön Türk Uygarlığı. Resmi Tarihin Çöküşü*, İstanbul 2003.

Yetkin, Ş., *Türk Halı Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1991.

Yılmaz, A., *Türk Kitap Sanatları Tabir ve İstihlaları*, Damla Yayınevi, İstanbul 2004.

Yurtgüven, H. Mehmet, *Mensucat*, İstanbul 1949..

Züber, H., *Türk Süsleme Sanatı*, Ankara 1972.

Türkçe Genel Başvuru ve Bilgi Sitesi, (t.y), Erişim tarihi: 04.07.2011,

http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/savsat_artvin

Dünya Artvinliler Web Sitesi, (t.y), Erişim tarihi: 04.07.2011,

<http://www.artvindernegi.com/koyleryusufeli/yusufeli.htm>

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Sitesi, (t.y), Erişim tarihi: 27.12.2011,

<http://savsat008.blogcu.com/savsat-tarihi/3479745>

Erişim tarihi: 27.12.2011,

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf9)

Erişim tarihi: 27.12.2011,

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf9)

(http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatlari/moduller/kilim_dokuma.pdf)

http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/38-Tekstil_Teknolojisi.pdf

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Aslıhan TURAN
Doğum Yeri ve Tarihi	TERCAN-28/02/1981
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	2004- AB Projesi, Onkoloji Hastaları Yardımlaşma ve Sergi Derneği (ONKOSEV) Muş 2005- AB Gençlik Girişim Projesi (Eylem 5 Projesi), İzmir 2009- Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları, İpek Halı ve Kilim Tasarımları Sergisi, A.Ü.Sanat Galerisi, ERZURUM. 2011- Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, ERZURUM. 2012- Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları,
Çalıştığı Kurumlar	2001–2004 İngilizce Öğretmenliği: Muş Yavuz Selim, İlköğretim Okulu, Atatürk İlköğretim Okulu, Muş 2008–2011 Finansbank: Çağrı Merkezi, Müşteri Temsilcisi, Erzurum
İletişim	
E-Posta Adresi	ass_lihan@hotmail.com
Tarih	